

ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัย
อย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

โดย

นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์
รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี
กระทรวงมหาดไทย

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 56
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2556 – 2557

บทคัดย่อ

เรื่อง ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

ผู้วิจัย นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 56

การศึกษาเรื่อง “ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย” ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสาธารณภัยด้านน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของไทย (สิงห์บุรี อ่างทอง ลพบุรี) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเกิดสาธารณภัยด้านน้ำท่วม และยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ของพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง 3 จังหวัด คือ จังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี (ศึกษากรณีอุทกภัย ปี 2554) ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และรับรองต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต เพื่อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือ เมื่อเผชิญสาธารณภัยด้านน้ำท่วม ของพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง 3 จังหวัด คือ จังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี โดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ในลักษณะการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้นำนักบริหารผู้แทนกลุ่มผู้นำจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ผู้นำภาคนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้นำนักบริหารจากกลุ่มการเมือง ผู้นำองค์กร ทั้งจากภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน ผู้นำนักบริหารจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำภาคสื่อสารมวลชน ชุมชน ประชาสังคม NGOs รวมทั้งผู้นำนักบริหารที่มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ ด้านการบริหารจัดการสาธารณภัย จำนวน 40 ราย รวมทั้งใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่เคยได้เผชิญหรือพบมาก่อน โดยใช้เทคโนโลยี ข้อมูล ข่าวสาร ในการคิด วิเคราะห์ พยากรณ์ ประเมินสถานการณ์ จำลองสถานการณ์ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจได้อย่างทันการณ์ และแม่นยำ ทั้งนี้ การตัดสินใจต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม มีความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งกันและกัน

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ คือ การมองภาพรวมให้ครอบคลุม ทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ใช้วิธีการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับภูมิประเทศ ภูมิสังคม และความต้องการของชุมชน/ประชาชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและหาทางออกร่วมกัน ตามกระบวนการต่าง ๆ ทุก ขั้นตอน ตั้งแต่เริ่ม จนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ทั้งนี้ ควรมีการแจ้งข้อมูล ข่าวสารเท่ากัน อย่างทั่วถึง โดยใช้การสื่อสารแบบ Two Way Communication ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ผ่านช่องทางที่หลากหลาย และง่ายต่อการเข้าถึง ด้วยความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ บนฐานของข้อมูล และข้อเท็จจริง เพื่อลดความขัดแย้ง และการเตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์

การสร้างร่วมมือของชุมชน คือ การทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้ออาทร คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก มีความเสียสละ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ ยอมรับความเป็นจริง และมีการปรับวิถีชีวิตให้ดำเนินอยู่ร่วมกับน้ำได้ ทั้งนี้ จะต้องมีการทำประชาคมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อชุมชนจะได้พึ่งพาตนเองได้ ช่วยเหลือกันเองได้ ในยามเกิดวิกฤติ หรือยามเกิดภัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี พบว่า ยุทธศาสตร์การสร้างร่วมมือของชุมชน ผู้นำควรมีลักษณะเป็นผู้นำแบบถนอมน้ำใจ โดยใช้ยุทธศาสตร์การทำงานแบบไร้พิษภัย ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม และการสร้างร่วมมือของชุมชนในการแก้ไขปัญหาควรรู้วิธีการบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน เน้นทำให้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน การรู้จักเสียสละ รวมทั้งการเรียนรู้ การปรับวิถีในการดำรงชีวิตที่จะอยู่ร่วมกับน้ำ ในรูปแบบ “จากผู้กอบกู้วิกฤติที่หุดหู่เศร้าหมอง และตื่นตระหนก” สู่ “ผู้ชุบชีวิตใหม่ที่เปี่ยมความเห็นอกเห็นใจ และไร้พิษภัย” (From The Desperate Panicking Crisis Riliervers To The Empathetic And Non – Toxic Saviours)

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับประโยชน์จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การที่ได้รับทราบถึงแนวทางการบริหารจัดการที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับยุทธศาสตร์แบบไร้พิกัดในการบริหารจัดการภาวะวิกฤติเกี่ยวกับน้ำท่วม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และยุทธศาสตร์ดังกล่าวยังสามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต รวมทั้งทำให้ทราบแนวทางการค้นคว้าวิจัยทางวิชาการ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาในลำดับต่อไป การได้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน รวมถึงปัญหา และอุปสรรค ในรูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งจากเหตุการณ์ที่เกิดจากสาธารณภัยของประเทศไทย โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำท่วม เพื่อระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในกรณีที่เกิดวิกฤติในอนาคต รวมทั้งได้ทราบถึงคุณลักษณะของผู้นำ รูปแบบภาวะผู้นำที่มีความสำคัญและจำเป็นในการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ หรือเมื่อเกิดสาธารณภัย (โดยเฉพาะภัยจากน้ำท่วม) โดยทั่วไป และผู้นำยามวิกฤติเชิงถนนอนน้ำใจที่สามารถนำเสนอให้เป็นแนวทางในภาวะผู้นำภาครัฐเพื่อการบริหารประโยชน์สาธารณะ

คำนำ

การวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย” ฉบับนี้ มีจุดมุ่งเน้นที่จะทำการศึกษายุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย รวมทั้งภาวะผู้นำในการตัดสินใจในภาวะวิกฤติ ที่มีมีการกล่าวอ้างว่าอุทกภัยที่เกิดขึ้นเมื่อปี 2554 ส่วนหนึ่งมาจากการตัดสินใจในเรื่องการบริหารจัดการ และเนื่องจากอุทกภัยเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ที่นับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงและความเสียหายมากยิ่งขึ้น จึงอยากให้ทุกคนตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญในการที่จะร่วมมือกัน ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหามหาอุทกภัยที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

ผู้วิจัยหวังว่าการวิจัยครั้งนี้ จะมีประโยชน์กับประชาชน ชุมชน และประเทศชาติ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน การปรับตัวให้เหมาะสมกับภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นจากอุทกภัย และการเรียนรู้ที่จะรู้จักการเสียสละ ซึ่งจะสามารถทำให้ทุกคนในประเทศชาติผ่านพ้นวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ไปด้วยกันได้

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง จากอาจารย์ที่ปรึกษา รวมไปถึงผู้ทรงคุณวุฒิ และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ จนทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้อย่างดี

(นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์)

นักศึกษามหาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 56

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	11
ขอบเขตของการวิจัย	12
วิธีดำเนินการวิจัย	13
ข้อจำกัดของการวิจัย	15
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	15
การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล	15
คำจำกัดความ	16
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน	23
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และการแก้ไขอุทกภัย	41
แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมเกี่ยวกับผู้นำ และภาวะผู้นำการบริหาร จัดการในภาวะวิกฤติ	75
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	101
กรอบแนวความคิดของการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อยืนยันการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ	117

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 การบริหารจัดการวิกฤติน้ำท่วมในประเทศไทย โดยเฉพาะ	
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง	118
ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการบริหารจัดการวิกฤติน้ำท่วม	
ในประเทศไทย	118
การบริหารจัดการน้ำท่วมของภาครัฐและเอกชน	137
สถานการณ์อุทกภัย ปี พ.ศ. 2554	154
แนวทางการบริหารจัดการอุทกภัย 3 จังหวัด (ลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง)	163
กรณีศึกษาเปรียบเทียบ	182
สรุป	198
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	204
แนวคิดและทศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชนเพื่อแก้ไข	
อุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	205
แนวคิดและทศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อ	
เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน	
ท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	235
แนวคิดและทศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม	
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	284
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อยืนยันผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ	
เกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัย	
อย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	325
การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis)	
ของยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัย	
อย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	359
วิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบ (Model) เกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือ	
ของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง	
ของประเทศไทย	362

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	367
สรุป	367
อภิปรายผล	369
ข้อเสนอแนะ	378
บรรณานุกรม	384
ภาคผนวก	400
ผนวก ก แบบสอบถาม	401
ผนวก ข ตารางการสัมภาษณ์เชิงลึก	432
ผนวก ค ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์	438
ประวัติย่อผู้วิจัย	449

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2 - 1	แนวคิด ความหมายของชุมชน	25
2 - 2	แนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนา	40
2 - 3	แนวคิด ความหมายของยุทธศาสตร์	42
2 - 4	แนวคิด ความหมายของภัยพิบัติ	48
2 - 5	องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การสื่อสาร ของนักวิชาการ ตะวันตก	56
2 - 6	องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การสื่อสาร ของนักวิชาการไทย	57
2 - 7	องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การคาดการณ์	58
2 - 8	องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบูรณาการ	59
2 - 9	แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง	65
2 - 10	องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม	73
2 - 11	แนวคิด ความหมายของผู้นำของนักวิชาการตะวันตก	75
2 - 12	แนวคิด ความหมายของผู้นำของนักวิชาการไทย	76
2 - 13	แนวคิด ความหมายของภาวะผู้นำของนักวิชาการตะวันตก	78
2 - 14	แนวคิด ความหมายของภาวะผู้นำของนักวิชาการไทย	79
2 - 15	แนวคิด ความหมายของผู้นำในภาวะวิกฤติ	80
2 - 16	องค์ประกอบ/คุณลักษณะของผู้นำของนักวิชาการตะวันตก	85
2 - 17	องค์ประกอบ/คุณลักษณะของผู้นำของนักวิชาการไทย	86
2 - 18	องค์ประกอบ/คุณลักษณะของผู้นำในภาวะวิกฤติ	87
2 - 19	การบริหารงานของผู้นำยุคใหม่ ของนักวิชาการตะวันตก	89
2 - 20	การบริหารงานของผู้นำยุคใหม่ ของนักวิชาการไทย	90
2 - 21	การบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติของนักวิชาการตะวันตก	90
2 - 22	การบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติของนักวิชาการไทย	91

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
2 – 23	ขั้นตอนการดำเนินการก่อนเกิดเหตุอุทกภัย ระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย และหลังเกิดเหตุอุทกภัย	112
3 – 1	สรุปการดำเนินการสถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี	178
4 – 1	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง ของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง	207
4 – 2	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อ แก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของ ประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่	211
4 – 3	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อ แก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของ ประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤติภัยธรรมชาติ และอุทกภัย	214
4 – 4	วิเคราะห์แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของ ชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ ภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชน	218
4 – 5	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อ แก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ด้วยความเสียสละในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่ม น้ำภาคกลาง ของประเทศไทย	221
4 – 6	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อ แก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ด้วยการปรับวิถีชีวิต ในจังหวัดเขต พื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง ของประเทศไทย	224

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4 – 7	วิเคราะห์แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ด้วยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง ของประเทศไทย	227
4 – 8	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง ของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง	238
4 – 9	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง ของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่	242
4 – 10	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง ของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิฤตภัย ธรรมชาติและอุทกภัย	247
4 – 11	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำด้านศาสนา สังคม สื่อมวลชน	252
4 – 12	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	254

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4 – 13	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ อุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย แบบมีส่วนร่วม	257
4 – 14	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ อุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้ การสื่อสาร	264
4 – 15	วิเคราะห์แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหาร จัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนา อย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเท ศไทย โดยใช้การคาดการณ์	269
4 – 16	วิเคราะห์แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหาร จัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนา อย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเท ศไทย โดยใช้การบูรณาการ	272
4 – 17	วิเคราะห์แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน ท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในการแก้ไขใน ภาวะวิกฤติ	276
4 – 18	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ใน จังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายให้มีผลกระทบ น้อยที่สุด	280

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4 – 19	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการขามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง	286
4 – 20	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการขามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่	292
4 – 21	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการขามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย	296
4 – 22	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการขามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชน	299
4 – 23	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของผู้นำการบริหารจัดการขามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	302
4 – 24	แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของภาวะผู้นำการบริหารจัดการขามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	304
4 – 25	ความหมายของผู้นำในภาวะวิกฤติการบริหารจัดการขามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	307
4 – 26	คุณลักษณะของผู้นำการบริหารจัดการขามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	310

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4 – 27	คุณลักษณะที่โดดเด่นของผู้นำในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	315
4 – 28	การบริหารงานของผู้นำยุคใหม่/ในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดเขต พื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	318
4 – 29	การบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ ภาคกลางของประเทศไทย	322
4 – 30	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเพศ	325
4 – 31	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านอายุ	326
4 – 32	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้าน การศึกษา	326
4 – 33	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านลักษณะ หน่วยงานต้นสังกัด	327
4 – 34	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้าน ระยะเวลาในการทำงาน	328
4 – 35	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านรายได้	328
4 -36	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามหน้าที่ด้านการ ทำงาน	329
4 – 37	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการฝึกอบรมการจัดการในภาวะวิกฤติ	330
4 – 38	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านภาวะผู้นำการบริหาร จัดการองค์กร	330
4 – 39	จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมมาตรการจัดการสาธารณภัย ทางน้ำอย่างยั่งยืน	331

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4 – 40	จำนวน และคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านยุทธศาสตร์	332
4 – 41	จำนวน และคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านความมั่นคงของมนุษย์	332
4 – 42	จำนวน และคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับจังหวัดพื้นที่น้ำท่วม ภาคกลาง 3 จังหวัด (สิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี)	333
4 – 43	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาพรวมของแนวคิด และทัศนคติต่อภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ และ ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนเพื่อมาตรการแก้ไข อุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของ ประเทศไทย	334
4 – 44	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการ บริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ของพื้นที่น้ำท่วมในเขตจังหวัด สิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดลพบุรี ของประเทศไทย	335
4 – 45	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความ ร่วมมือของชุมชน ของพื้นที่น้ำท่วมในเขตจังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดลพบุรี	342
4 – 46	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการ บริหารจัดการในภาวะวิกฤติเพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่าง ยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย	349
4 – 47	คำศัพท์และความหมายของ Model From “The Desperate Panicking Crisis Riliervers”	363

ณ

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4 – 48	คำศัพท์และความหมายของ Model To “The Empathetic And Non – Toxic Saviours”	365

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2 – 1 โมเดลภูเขาน้ำแข็ง Iceberg Model	104
3 – 1 รูปแบบสากลของการจัดองค์การการบริหารจัดการภัยพิบัติ	127
3 – 2 ข้อมูลสภาพน้ำในลำน้ำและน้ำในพื้นที่ราบ	140
3 – 3 ข้อมูลสภาพน้ำโดยใช้ CCTV	141
3 – 4 โครงสร้าง ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2555	148
3 – 5 โครงการพัฒนาระบบจัดการน้ำ (Delta Work)	183
3 – 6 การสร้างเขื่อนในประเทศจีน	193

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมของโลก เป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยธรรมชาติหรือจากการกระทำของมนุษย์ ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาทางกายภาพหรือภัยพิบัติต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและภูมิภาคต่างๆของโลก อาทิ แผ่นดินไหว สึนามิ อุทกภัย ตลอดจนภัยพิบัติอื่นๆ ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อมวลมนุษยชาติ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงมีตั้งแต่การเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ ไปจนถึงการเกิดอย่างฉับพลันและรุนแรง ซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิต จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติในโลกต่างๆ เพื่อจะได้ปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาวะในขณะนี้ (ETC GEOGRAPHY ภูมิศาสตร์ ม.4-ม.6) โดยหากได้ศึกษาถึงภัยพิบัติทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ส่วนหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากการบริหารจัดการที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ขาดความระมัดระวัง และขาดความตระหนักในการสร้างเสริมทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ได้สร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในทุกภูมิภาคทั่วโลก และมีแนวโน้มของการเกิดภัยพิบัติที่มีความถี่และความรุนแรงเพิ่มขึ้น เหตุการณ์เหล่านี้ล้วนสร้างความเสียหายทั้งต่อชีวิตทรัพย์สิน ระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมสร้างมหันตภัยและความเดือดร้อนให้แก่ชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรทั่วโลกเป็นจำนวนมาก

และหากพิจารณาจากภัยพิบัติต่างๆ แล้วจะเห็นว่า อุทกภัยเป็นภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นมากกว่าภัยพิบัติอื่น ๆ ซึ่งได้ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมากทั้งด้านเศรษฐกิจ และชีวิตของประชาชนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกมีความเปราะบางต่ออุทกภัยเป็นอย่างมาก ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ภูมิภาคเอเชียได้เกิดอุทกภัยสูงถึงร้อยละ 40 ของอุทกภัยที่เกิดขึ้นในทั่วโลก ทั้งนี้อุทกภัยในเขตเมืองก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก และยากต่อการบริหารจัดการ เนื่องจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางหรือมีรายได้ต่ำในภูมิภาคกำลังเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นสังคมเมือง โดยมีประชากรและทรัพย์สินกระจุกตัวอย่างหนาแน่นในบริเวณใจกลางเมือง นอกจากความเสียหายทางเศรษฐกิจโดยตรงแล้ว อุทกภัยยังมีผลกระทบต่อเนื่องในระยะยาว เช่น การสูญเสียโอกาสทางการศึกษา โรคภัยไข้เจ็บที่มาจากน้ำท่วมและภาวะทุพโภชนาการ ผลกระทบทางลบเหล่านี้

บั่นทอนเป้าหมายการพัฒนาได้ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของสังคมเมืองก่อให้เกิดย่านชุมชนผู้มีรายได้น้อย มีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่เหมาะสมขาดแคลนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ รวมทั้งบริการทางภาครัฐอื่นๆ ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมเป็นอย่างมาก (กาญจนรัชนิษฐา เอกแสงศรี, 2553: 1)

จากรายงานที่เผยแพร่โดย United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) ในปี ค.ศ. 2008 ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงด้านภูมิอากาศ (Climate change) จะส่งผลให้วงจรของน้ำฝนพายุรุนแรงมากขึ้น ทั้งฝนตกมากเกินไปจนเกิดภาวะน้ำท่วม และฝนตกน้อยเกินไปจนเกิดภาวะแห้งแล้งในบางพื้นที่ และได้ทำนายแนวโน้มในอีก 20 – 30 ปีข้างหน้าว่าจะเกิดภาวะน้ำท่วมใหญ่ที่สร้างความเสียหายที่รุนแรงมากขึ้นในหลายพื้นที่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ประกอบกับอุณหภูมิของผิวน้ำทะเลสูงขึ้น จะส่งผลให้เกิดพายุไซโคลนร้อนชื้นโคลนที่มีความถี่มากขึ้น และรุนแรงมากขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก สำหรับพืดภัยน้ำท่วมใหญ่ที่สร้างความเสียหายรุนแรง มีความเสี่ยงจะเกิดขึ้นสูงสุดในทวีปแอฟริกากลาง และตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียกลาง ใต้ และตะวันออกเฉียงใต้ อเมริกากลางและทางตะวันตกของอเมริกาใต้ ในพื้นที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมมาก่อนแล้ว ทั้งนี้ประเทศไทยซึ่งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถือว่าอยู่ในเขตพื้นที่เสี่ยงต่อภัยพืดน้ำท่วมรุนแรง (Extreme flood hazard)

จากรายงานการศึกษาที่เผยแพร่โดยองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจสหภาพยุโรป (OECD) เมื่อปลายปี ค.ศ. 2007 เรื่อง “Ranking of the World’s Cities Most Exposed to Coastal Flooding Today and in the Future” ระบุว่า จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศรวมทั้งจากการที่น้ำแข็งขั้วโลกละลายและเกิดพายุฝนบ่อยครั้ง ทำให้ระดับของน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ โดยในอีก 60 ปีข้างหน้า ประมาณ ค.ศ. 2070 คาดว่าระดับน้ำทะเลปานกลางจะเพิ่มสูงขึ้น 50 เซนติเมตรจากปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลให้เมืองใหญ่ริมฝั่งทะเลมีความเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม (Coastal flooding) มากขึ้น จากการศึกษาเมืองท่าชายฝั่งทะเลทั่วโลกที่มีผู้อาศัยเกินกว่า 1 ล้านคน จำนวน 136 เมืองท่า (Port cities) พบว่าเมืองท่าที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยพืดน้ำท่วมใหญ่ประเภทหนึ่งในร้อยปี (one in 100 years) มากที่สุดในช่วงประมาณปี ค.ศ. 2070 จำนวน 10 ลำดับแรก เรียงตามผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชากรเมือง ได้แก่ 1) โกลกาตา ประเทศอินเดีย 2) มุมไบ ประเทศอินเดีย 3) ดักกา ประเทศบังกลาเทศ 4) กวางโจว ประเทศจีน 5) โฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม 6) เซี่ยงไฮ้ ประเทศจีน 7) กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย 8) ย่างกุ้ง ประเทศพม่า 9) ไมอามี ประเทศสหรัฐอเมริกา และ 10) ไฮฟอง ประเทศเวียดนาม ทั้งนี้ น้ำท่วมใหญ่ในประมาณปี ค.ศ. 2070 จะสร้างความเสียหายแก่ประชาชนยิ่งกว่าที่เคยเกิดขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 2005 ถึง 30 เท่า (150 ล้านคน จาก 40 ล้านคน ในปี ค.ศ. 2005)

นอกจากนี้การเพิ่มขึ้นของประชากรก็มีส่วนสัมพันธ์อย่างยิ่งต่อการเกิดภาวะโลกร้อน จากรายงานเรื่องของประชากรโลกขององค์การสหประชาชาติ โดยกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) พบว่า ประชากรโลกในปัจจุบัน มีอยู่ประมาณ 7,200 ล้านคน และจะเพิ่มขึ้นเป็น 8,100 ล้านคน ภายในปี พ.ศ. 2568 และ 9,600 ล้านคน ภายในปี พ.ศ. 2593 ซึ่งการเพิ่มของประชากรดังกล่าว จะทำให้ความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย น้ำ พลังงาน และปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวเร่งให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรวดเร็ว และหากการบริโภคทรัพยากรที่มีอยู่อย่างฟุ่มเฟือยโดยไม่คำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้ทั่วโลกประสบปัญหาภาวะโลกร้อน คือ การที่อุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศบน โลกสูงขึ้น ทำให้เกิดความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ น้ำท่วม แผ่นดินไหว พายุ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุของการเกิดภัยพิบัติที่เกิดขึ้นบนโลก

สำหรับคำนิยามในเรื่องภาวะโลกร้อน (Global Warming) คือ การที่อุณหภูมิเฉลี่ยของอากาศบนโลกสูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นอากาศบริเวณใกล้ผิวโลกและน้ำในมหาสมุทร ซึ่งในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกสูงขึ้นถึง 0.74 องศาเซลเซียส และจากแบบจำลองการคาดคะเนภูมิอากาศ พบว่าในปี พ.ศ. 2544 – 2643 อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกจะเพิ่มขึ้นถึง 1.1 ถึง 6.4 องศาเซลเซียส (พลอยแสง เอกญาติ, 2555: 1)

สาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน เนื่องจากภาวะเรือนกระจกที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์นั้นเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงการตัดไม้ทำลายป่า จึงทำให้ไม่มีตัวพอกอากาศที่มากพอ และทำให้ก๊าซเรือนกระจกขึ้นไปรวมตัวกันอยู่บนชั้นบรรยากาศของโลกอย่างหนาแน่น ความร้อนจากดวงอาทิตย์ที่เคยถูกสะท้อนกลับออกไปนอกโลกถูกสะสมไว้ในโลกมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุทำให้อุณหภูมิของโลกสูงขึ้น ทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่เกิดขึ้น ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศในแถบขั้วโลก ซึ่งส่งผลให้ภูเขาน้ำแข็งเกิดการละลายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้ระดับน้ำทะเลทางขั้วโลกเพิ่มขึ้นและไหลสู่ทั่วโลกทำให้เกิดน้ำท่วมได้ในทุกทวีป ทวีปยุโรป ภูมิประเทศกลายเป็นพื้นที่ลาดเอียง เกิดความแห้งแล้งในหลายพื้นที่ ทวีปเอเชีย เกิดฤดูกาลที่แห้งแล้ง น้ำท่วม ผลผลิตทางอาหารลดลง ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น สภาพอากาศแปรปรวน ทำให้เกิดพายุต่าง ๆ มากมายทำลายบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของประชาชน นอกจากนี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเมื่ออุณหภูมิเฉลี่ยของโลกที่เพิ่มสูงขึ้น จะทำให้การระเหยของน้ำทะเล มหาสมุทร แม่น้ำ ลำธาร และทะเลสาบเพิ่มมากขึ้น ยิ่งจะทำให้ฝนตกมากขึ้น และกระจุกตัวอยู่ในบางบริเวณ ทำให้เกิดอุทกภัย ส่วนบริเวณอื่นอาจเกิดปัญหาความแห้งแล้ง ซึ่งรูปแบบของฝนและอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้

วัฏจักรของน้ำเปลี่ยนแปลง ลักษณะการไหลของระบบน้ำผิวดิน และระดับน้ำใต้ดิน ได้รับผลกระทบด้วยทั้งพืชและสัตว์จึงต้องปรับเข้าสู่ระบบนิเวศที่เปลี่ยนไป ลักษณะความหลากหลายทางชีวภาพก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และส่งผลกระทบต่อการเกษตรและแหล่งน้ำจากการศึกษาของสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ระบุว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะทำให้ปริมาณน้ำลดลง (ประมาณ 5-10 เปอร์เซ็นต์) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลผลิตด้านการเกษตร โดยเฉพาะข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ และต้องอาศัยปริมาณน้ำฝนและแสงแดด รวมทั้งความชื้นของดินและอุณหภูมิเฉลี่ยที่พอเหมาะ และมีสิ่งชี้ชัดในเรื่องความเป็นไปได้ของภาวะการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ และอุทกภัยที่ถี่ขึ้นและรุนแรงยิ่งขึ้นในพื้นที่ราบลุ่ม โดยเฉพาะในบริเวณชายฝั่งของกรุงเทพฯที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง และอยู่เหนือระดับน้ำทะเลเพียง 1 เมตร โดยระดับการรุกของน้ำเค็มจะเข้ามาในพื้นที่แม่น้ำเจ้าพระยาถึง 40 กิโลเมตร ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อความสมดุลของน้ำจืดและน้ำเค็มในพื้นที่ นอกจากนี้ กรุงเทพฯยังมีความเสี่ยงต่อความเสียหายจากเหตุการณ์น้ำล้นตลิ่งและอุทกภัย ที่จะก่อความเสียหายกับระบบสาธารณสุข โภค ที่อยู่อาศัยของคนจำนวนมาก รวมถึงผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่จะตามมา นอกจากนี้อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกที่เพิ่มสูงขึ้น จะทำให้การระเหยของน้ำทะเล มหาสมุทร แม่น้ำ ลำธาร และทะเลสาบเพิ่มมากขึ้น ยิ่งจะทำให้ฝนตกมากขึ้น และกระจุกตัวอยู่ในบางบริเวณ ทำให้เกิดอุทกภัย ส่วนบริเวณอื่น ๆ ก็จะทำให้เกิดปัญหาแห้งแล้ง เนื่องจากฝนตกน้อยลง กล่าวคือ พื้นที่ภาคใต้จะมีฝนตกชุก และเกิดอุทกภัยบ่อยครั้งขึ้น ในขณะที่ภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ ต้องเผชิญกับภัยแล้งมากขึ้น (ภาวะโลกร้อน Global Warming, 2556)

นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพ โดยเมื่ออุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มสูงขึ้นและเหตุการณ์ธรรมชาติที่รุนแรงเกิดขึ้นบ่อยครั้งส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพอนามัยของคนไทย โรคระบาดที่สัมพันธ์กับการบริโภคอาหารและน้ำดื่ม มีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้น โดยภัยธรรมชาติ เช่น โรคบิด ท้องร่วง และอหิวาตกโรค เป็นต้น อีกทั้งภาวะโลกร้อนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นไม่เพียงส่งผลกระทบต่อร่างกายเท่านั้น หากยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศชาติเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การยุบตัวของพื้นที่ชายฝั่ง ภูมิอากาศแปรปรวน โรคระบาดรุนแรง และผลกระทบอื่นๆ ส่งผลให้มีประชากรบาดเจ็บล้มตาย ทั้งที่ทำกิน และไร้ที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก

เมื่อพิจารณาย้อนไปในประวัติศาสตร์ในสมัยอดีตประเทศไทยประสบภัยน้ำท่วมครั้งใหญ่ในปี พ.ศ.2485 เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 เมื่อครั้งที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สถานการณ์ในขณะนั้นเกิดน้ำท่วมหลาย

จังหวัดในภาคต่างๆ เนื่องเมื่อฝนตกทางภาคเหนือเป็นจำนวนมาก ปริมาณน้ำจำนวนมากก็จะไหลลงสู่ทางตอนล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ปิง วัง ยม น่าน ทำจีน แม่กลอง บางปะกง และทางภาคอีสานและภาคใต้ ซึ่งถือว่าเป็นปีหนึ่งที่มีน้ำท่วมรุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ก่อนที่จะมีการก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่คือ เขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์ในการกักเก็บน้ำ

ต่อมาประเทศไทยได้ประสบปัญหาน้ำท่วมครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง ดังเช่นการเกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ ในปี พ.ศ. 2538 ในเดือนสิงหาคม เนื่องจากมีพายุหลายลูก ได้พัดผ่านทั้ง ภาคเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะพายุโอลิส ที่กระหน่ำประเทศไทย ทำให้เกิดฝนตกหนักอย่างต่อเนื่องหลายวัน ส่งผลให้ระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยามีระดับสูง สร้างความเสียหายร้ายแรงมากที่สุดในประเทศไทยในรอบ 40 ปี และต่อมาในปี พ.ศ. 2539 ได้เกิดน้ำท่วมซ้ำอีกครั้งแต่ไม่รุนแรงเท่ากับปี พ.ศ. 2538 ซึ่งก็ได้สร้างความเสียหายซ้ำให้แก่พื้นที่เกษตรกรรม หลังจากเหตุการณ์น้ำท่วมในปี พ.ศ. 2538 – 2539 ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้เร่งเสริมคันกั้นน้ำตามริมแม่น้ำ สร้างปิดล้อมเพื่อป้องกันพื้นที่ราบลุ่มฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และเสริมแนวคันกั้นน้ำท่วมในพื้นที่ปิดล้อมต่าง ๆ ของชุมชนบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่างตั้งแต่จังหวัดชัยนาทถึงกรุงเทพมหานคร (ชนวิวัฒน์ จารุพงษ์สกุล, 2554: 143 - 144)

และมหาอุทกภัยครั้งใหญ่ที่สุด คือ เมื่อเกิดอุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 โดยในช่วงฤดูฝนของปี 2554 เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนเป็นต้นมาถึงเดือนตุลาคม ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากพายุหลายลูกที่ถาโถมเข้ามา จากอิทธิพลवादผ่านของพายุโซนร้อนนกกเต็น (Nokten) ไหมมา (Haima) เนสาด (Nesat) และร่องมรสุมห่อความกดอากาศต่ำไหถ่าง (Haitang) ทำให้ฝนตกหนักถึงหนักมาก เกิดน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลาก โดยเฉพาะภาคเหนือตอนล่าง และตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย รวมถึงกรุงเทพมหานคร ประชาชนประสบความเดือนร้อนนานกว่า 1 เดือน อาคาร บ้านเรือน ทรัพย์สินและสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น ถนน สะพาน พืชสวนไร่นา แหล่งพื้นที่เศรษฐกิจ นิคมอุตสาหกรรมได้รับความเสียหาย มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ประชาชนนับแสนคนไม่สามารถอาศัยอยู่ในที่พักอาศัยของตนเองได้ ต้องอพยพไปอาศัยที่พักรวมที่พักรื่น ๆ เช่น บ้านญาติพี่น้อง ที่พักรื่นที่หน่วยราชการจัดเตรียมไว้ให้ ทำให้คุณภาพชีวิตและจิตใจของประชาชนโดยรวมไม่ปกติสุข รวมถึงการก่อให้เกิดความขัดแย้งของชุมชนอย่างมากมาย

โดยเมื่อพิจารณาถึงพื้นที่ต่าง ๆ ในการรับน้ำแล้วพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำดังกล่าวมีขนาดที่แตกต่างกัน โดยขนาดพื้นที่ของลุ่มน้ำน่านมีขนาดใหญ่ที่สุดคือ 34,331 ตารางกิโลเมตร รองลงมา

คือ กลุ่มน้ำปีง 33,896 ตารางกิโลเมตร กลุ่มน้ำยม 23,616 ตารางกิโลเมตร ส่วนกลุ่มน้ำสะแกกรังมีพื้นที่น้อยที่สุดคือ 5,192 ตารางกิโลเมตร

ในพื้นที่กลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ท่าจีน มีเขื่อนที่มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่สุดคือเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก ซึ่งมีความจุอ่างเก็บน้ำ 13,462 ล้านลูกบาศก์เมตร รองลงมาคือเขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ มีความจุอ่างเก็บน้ำ 9,510 ล้านลูกบาศก์เมตร

ในปี พ.ศ.2554 นี้ปริมาณฝนมากกว่าปกติถึง 38% (70,573 ล้านลูกบาศก์เมตร) โดยเฉพาะอย่างยิ่งปริมาณฝนที่ตกในพื้นที่กลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ท่าจีนนั้นมีปริมาณที่สูงกว่าปกติมากที่สุดในเดือนกันยายน 2554

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลฝนและข้อมูลน้ำไหลเข้าและการระบายน้ำออกของเขื่อนที่สำคัญ จะเห็นได้ว่าการที่เขื่อนหลักๆ เก็บน้ำไว้ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2554 และไม่ได้ระบายออกอย่างเหมาะสมในช่วงเวลาที่เหมาะสม ทำให้จำเป็นต้องระบายน้ำออกพร้อมๆ กันเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นเหตุแห่งความเสียหายครั้งร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศไทยคิดเป็นมูลค่ากว่า 1.44 ล้านล้านบาท

1. สาเหตุของอุทกภัย ปี พ.ศ. 2554

สาเหตุการเกิดมหาอุทกภัย ปี พ.ศ. 2554 ซึ่งมีความรุนแรงและส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง เกิดจากสาเหตุ 3 ประการ คือ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2555: 17)

1.1 สาเหตุจากธรรมชาติ โดยเกิดจาก

1.1.1 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้มีปริมาณฝนตกมากตั้งแต่เดือนมิถุนายน – ตุลาคม 2554 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยประมาณ 39% ในพื้นที่ภาคเหนือ และสูงกว่าค่าเฉลี่ยประมาณ 22% ในพื้นที่ภาคกลาง โดยได้รับอิทธิพลจากพายุโซนร้อน ไหมมา นกเต็น ไท่ถาง เนสาด นาลแก และร่องความกดอากาศต่ำ กำลังแรงที่พัดผ่านภาคเหนือ 3 ช่วง คือ ช่วงวันที่ 10 -12, 15-19 สิงหาคม และ 8-12 กันยายน 2554

1.1.2 ปริมาณน้ำท่วมมากกว่าค่าปกติปริมาณน้ำสูงสุดที่ไหลต่อเนื่อง ตั้งแต่เดือนสิงหาคม – กลางเดือนตุลาคม 2554 และมารวมกันที่จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีปริมาณสูงสุด 4,686 ลูกบาศก์เมตร/วินาที และมีปริมาณน้ำไหลผ่าน 36,961 ล้านลูกบาศก์เมตร มากกว่าปี 2538 ถึง 9,890 ล้านลูกบาศก์เมตร

1.1.3 ลักษณะทางกายภาพและสภาพภูมิประเทศ

1.1.3.1 สภาพพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม ประกอบกับสภาพภูมิประเทศตอนบนของพื้นที่ลุ่มน้ำมีความลาดเทมาก ส่วนตอนล่างเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ เอื้อต่อการเกิดน้ำท่วมขัง

1.1.3.2 สภาพลำน้ำตอนบนของพื้นที่ลุ่มน้ำมีความกว้างมากกว่าลำน้ำตอนล่าง ซึ่งไม่เอื้อต่อการระบายน้ำ ทำให้น้ำท่วมขังในพื้นที่ตอนกลางเป็นเวลานาน

1.2 สาเหตุจากมนุษย์ โดยเกิดจาก

1.2.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

1.2.2 ศักยภาพของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเก็บกักน้ำช่วงน้ำหลากไม่เพียงพอ และไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำหลากปริมาณมากกว่าค่าปกติได้

1.2.3 การสร้างระบบป้องกันตนเองโดยทำคันกั้นน้ำ

1.2.4 การขยายตัวของชุมชน/เศรษฐกิจ

1.3 สาเหตุจากการบริหารจัดการ โดยเกิดจาก

1.3.1 ข้อมูลของหน่วยงานราชการไม่เป็นเอกภาพ

1.3.2 ขาดการบูรณาการในการจัดการน้ำระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ

1.3.3 ข้อจำกัดในด้านการพยากรณ์ คือ ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้

ในระยะยาว

1.3.4 การบริหารจัดการไม่เป็นไปตามหลักวิชาการในการบริหารจัดการสาธารณภัย และหลักการบูรณาการ ใช้คนไม่ถูกกับงาน และมีการเมืองเข้ามาแทรกแซงในกระบวนการตัดสินใจ

1.3.5 ในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติของประเทศไทย เป็นการนำเอาปัจจัยหลายอย่างมาซ้อนทับกัน ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

1.3.6 ความล่าช้าของหน่วยงานภาครัฐ

1.3.7 การบังคับใช้กฎหมายของผู้ปฏิบัติยังไม่ดีเท่าที่ควร

2. แนวโน้มการเกิดอุทกภัยของประเทศไทยในอนาคต

อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2554: 30-31) ผู้อำนวยการศูนย์เครือข่ายงานวิเคราะห์วิจัยและฝึกอบรมการเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้คาดการณ์ว่า ในอนาคตช่วงปี พ.ศ. 2588 -2608 อุณหภูมิเฉลี่ยของประเทศไทย จะสูงขึ้นอีก 3 – 4 องศาเซลเซียส โดยเฉพาะบริเวณเทือกเขาทางภาคเหนือ จะมีอุณหภูมิสูงขึ้นมากกว่าพื้นที่อื่น และในอนาคตดูรู้อันกับฤดูหนาวของประเทศไทย จะไม่แตกต่างกันมากนัก ระดับน้ำทะเลจะเพิ่มสูงขึ้น 14 – 15 เซนติเมตร ซึ่งจะทำให้ชายฝั่งบริเวณอ่าวไทยตอนในได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก โดยชายฝั่งที่ประสบปัญหารุนแรง คือ กรุงเทพมหานคร และบริเวณใกล้เคียงที่ตั้งอยู่ใกล้ปากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก รวมถึงชายฝั่งจังหวัดระยอง เพชรบุรีลงไปถึงนราธิวาส ส่วนปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยยังมีแนวโน้มแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ สามารถเรียกได้ว่าเกิด

ความแปรปรวนของฝน โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตกจะมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยลดลง 70 – 100 มิลลิเมตรต่อปี ซึ่งจะทำให้บริเวณดังกล่าวเกิดความแห้งแล้ง และขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค ขณะที่บางพื้นที่บริเวณชายฝั่งภาคตะวันออก กลับมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีสูงขึ้นมากถึง 300 มิลลิเมตร ซึ่งจะส่งผลให้เกิดภาวะน้ำท่วมตามหัวเมืองใหญ่ แหล่งท่องเที่ยวและเขตเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งแนวโน้มน้ำแบบจำลองสภาพภูมิอากาศจากหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก ยังชี้ว่าในปี พ.ศ. 2643 เหตุการณ์น้ำท่วมรุนแรงจะเพิ่มขึ้นในหลายเท่า โดยมีโอกาสเกิด 3 – 6 ครั้งในช่วง 100 ปี จากในอดีตเกิดขึ้นเพียง 1 ครั้งต่อ 100 ปี

การเกิดอุทกภัยเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมด ส่วนใหญ่ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสาเหตุมาจากธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ ทำให้ปัญหามีความรุนแรงและขยายตัวมากขึ้น ดังนี้ (กาญจน์ชนิษฐา เอกแสงศรี, 2553: 4)

2.1 การเกิดฝนตกหนักเฉพาะจุด หรือจากพายุจร และสภาพของพื้นที่ที่เป็นที่ลุ่มหรือได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล สาเหตุที่เกิดจากมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ไปเร่งให้เกิดความรุนแรงและขยายพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยมีพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมขังและน้ำหลากดินถล่มรุนแรงเพิ่มพื้นที่มากขึ้น

2.2 การตัดไม้ทำลายป่า ทำให้อัตราน้ำหลากสูงสุดเพิ่มมากขึ้นและไหลมาเร็วขึ้น เป็นการเพิ่มความรุนแรงของน้ำในการทำลายและยังเป็นสาเหตุของดินถล่ม นอกจากนี้ยังทำให้ดินถูกชะล้างไหลมาตกตะกอนในท้องน้ำ ทำให้แหล่งน้ำตื้นเขิน ทำให้เกิดน้ำท่วมเฉียบพลันและทำให้น้ำป่าไหลหลาก มีผลกระทบรุนแรงต่อประชาชนที่อาศัยในเขตป่าและที่ลาดชันต่อเนื่อง.

2.3 ขยายเขตเมืองลุกล้ำเข้าไปในพื้นที่ราบลุ่มเข้าไปในพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วม (Flood Plain) ซึ่งเป็นแหล่งเก็บน้ำธรรมชาติเพื่อไม่ให้ไปท่วมบริเวณอื่น ดังนั้นเมื่อน้ำล้นตลิ่งก็จะเข้าไปท่วมบริเวณที่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมมาก่อน บริเวณดังกล่าวจึงไม่ควรปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างถาวรเช่น บ้านพักอาศัย

2.4 การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานกีดขวางทางน้ำ เช่น ทางรถไฟ ถนน เป็นต้น การออกแบบสะพาน ท่อลอดถนน ฝายทดน้ำ ประตูระบายน้ำ และอาคารระบายน้ำอื่น ๆ ไม่เพียงพอต่อการระบายน้ำหลาก

2.5 การก่อสร้างทำคันกั้นน้ำ เพื่อป้องกันพื้นที่ชุมชน ทำให้ลดพื้นที่เก็บกักน้ำหลาก ส่งผลกระทบ ทำให้อัตราน้ำหลากเพิ่มมากขึ้น และไหลมาเร็วขึ้น รวมทั้งมีระดับน้ำหลากสูงขึ้น

การแก้ไขและบรรเทาอุทกภัย จะต้องมุ่งเน้นการป้องกันพื้นที่ชุมชน พื้นที่เศรษฐกิจ และบรรเทาความเสียหายในพื้นที่อื่น ๆ ให้อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ เน้นมาตรการการใช้ที่ดินและผังเมือง เพื่อควบคุมไม่ให้เกิดปัญหาขยายตัวเพิ่มขึ้น การพยากรณ์และเตือนภัยน้ำท่วม การศึกษาการใช้พื้นที่เกษตรรับน้ำนอง รวมทั้งการใช้มาตรการด้านไม่ใช่สิ่งก่อสร้างอื่น ๆ

3. แนวทางการป้องกันอุทกภัย

สมิทธ ธรรมสโรช (2554, 39) กล่าวว่า การจัดการกับภัยพิบัตินั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลการทำงานร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นกรมอุตุนิยมวิทยา กรมชลประทาน รวมถึงนำข้อมูลการพยากรณ์ของประเทศต่าง ๆ มาใช้ด้วย ทั้งต้องคาดการณ์ล่วงหน้า ว่าลักษณะอากาศจะเป็นอย่างไร เพื่อให้การวางแผนบริหารน้ำในเขื่อน และปริมาณน้ำในลุ่มน้ำต่าง ๆ เป็นไปอย่างถูกต้อง

และกล่าวว่า “สาเหตุของน้ำท่วมในปี พ.ศ. 2554 ส่วนหนึ่งเพราะที่ผ่านมามีการคาดการณ์ผิดว่าฝนจะตกน้อย และกักเก็บน้ำไว้จนเต็มเขื่อนทำให้ต้องปล่อยน้ำจำนวนมากลงมาในช่วงน้ำมาก” ดังนั้นการแก้ปัญหาในระยะยาวเป็นเรื่องที่ทุกคนเห็นถึงความจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการตั้งแต่ 25 ลุ่มน้ำ พร้อมกับการขุดลอกคลองขนาดใหญ่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรับน้ำ แต่ต้องลงมือทำอย่างจริงจัง ไม่เช่นนั้นเมื่อถึงฤดูแล้ง ก็จะหลงลืมว่าประเทศเคยเกิดน้ำท่วมถึงขั้นวิกฤติ

ทั้งนี้ ความรุนแรงของอุทกภัยครั้งนี้คงไม่ใช่ครั้งสุดท้าย เพราะในปัจจุบันสภาพธรรมชาติได้เปลี่ยนไปจากปัญหาโลกร้อน ขณะเดียวกันประเทศไทยมีขีดจำกัดในการบริหารจัดการน้ำมากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมือง การเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย เส้นทางคมนาคม เป็นต้น นอกจากการบริหารจัดการลุ่มน้ำแล้ว ยังต้องมองถึงการวางผังเมืองที่เหมาะสม เพื่อให้ น้ำท่วมสร้างความเสียหายน้อยสุด ดังนั้นการบูรณาการคือหัวใจของการแก้ไข ปัญหา โดยโครงสร้างของกระทรวงที่รวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำซึ่งมี 20 กว่าหน่วยงาน ให้มาอยู่สังกัดเดียวกัน จะทำให้การวางแผนสมบูรณ์มากขึ้น จากปัจจุบันที่อยู่ต่างสังกัด ทำให้เกิดปัญหาไม่ให้อะไรข้อมูลกัน หรือบางครั้งปกปิดข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

การป้องกันอุทกภัยซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐบาล หรือองค์กรต่าง ๆ ที่จะช่วยควบคุมลดอันตรายและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นน้อยลงได้นั้น ควรดำเนินการ ดังนี้

3.1 การศึกษาวิจัย รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการเกิดภาวะน้ำท่วม เพื่อหามาตรการป้องกัน เช่น การศึกษาสภาพดินฟ้าอากาศ กระแสน้ำไหล ระดับขึ้นลงสูงสุด ความถี่ของการเกิดภาวะน้ำท่วม ความเสียหาย หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งด้านร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน การศึกษาแผนที่ทาง สัมพันธธรณีวิทยา เพื่อจัดทำแผนที่แสดงเขตอุทกภัย เป็นต้น

3.2 การแบ่งเขตอุทกภัย และการใช้ที่ดิน หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับอุทกภัยแล้ว อาจแบ่งเขตอุทกภัยเพื่อประโยชน์ในการใช้ที่ดิน และลดความเสียหายจากน้ำท่วม เป็น 3 เขตต้องห้าม เขตจำกัด และเขตเตือนภัย เขตต้องห้าม เป็นบริเวณที่นับจากจุดกึ่งกลางของแม่น้ำใหญ่ไปยังที่ราบลุ่ม เป็นระยะทางพอสมควรซึ่งไม่อนุญาตให้มีการก่อสร้างได้ โดยมีเงื่อนไขหรือข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม เช่น อาจระบุความมั่นคงแข็งแรงเป็นพิเศษ เพื่อให้ทนต่อสภาวะน้ำท่วม ส่วนเขตเตือนภัยเป็นบริเวณที่อยู่นอกเขตที่เคยมีน้ำท่วมใหญ่แต่ต้องได้รับการเตือนภัย การก่อสร้างเป็นไปตามปกติ โดยอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ข้อบังคับด้วยเช่นกัน

3.3 การป้องกันทางวิศวกรรม ได้แก่ การสร้างที่เก็บกักน้ำ และการปรับปรุงทางผ่านของน้ำหรือทางน้ำไหล ที่เก็บกักน้ำ เช่น ทำนบ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ส่วนการปรับปรุงทางผ่านของน้ำ หรือทางน้ำไหลนั้นอาจทำได้หลายวิธี เช่น ขยายทางน้ำให้กว้างออกไป รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่กีดขวางทางระบายน้ำ ขุดคลองระบายน้ำหรือคลองส่งน้ำ สร้างเขื่อน หรือคันกั้นน้ำเพื่อเปลี่ยนทิศทางของน้ำ เป็นต้น

3.4 การรักษาป่าไม้ โดยปลูกป่า ปลูกต้นไม้ และพืชพันธุ์ไม้ปกคลุมพื้นดิน เพื่อสกัดกั้นไม่ให้น้ำฝนไหลลงสู่ที่ต่ำเร็วเกินไป และป้องกันการกัดเซาะกร่อนทำลายหน้าดิน

3.5 การประกันชีวิตและวินาศภัย ควรจัดให้มีระบบประกันอุทกภัยให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณที่มักเกิดอุทกภัย ทั้งนี้เพื่อที่จะช่วยเป็นหลักประกันว่า เมื่อประสบอุทกภัย ผู้ประสบเคราะห์กรรมจะได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือ

3.6 มาตรการทางกฎหมาย ได้แก่ การออกกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันอุทกภัย การออกกฎหมายควบคุมมาตรการการก่อสร้างอาคารบ้านเรือน เพื่อลดความเสียหายจากน้ำท่วม โดยเฉพาะในเขตจำกัด ทั้งนี้จะต้องมีการควบคุมให้ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และลงโทษหากมีการฝ่าฝืน

โดยสรุปแล้วในช่วง 10 – 20 กว่าปีที่ผ่านมานี้ เหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ ได้เกิดบ่อยครั้งมากขึ้น และทวีความรุนแรงมากขึ้นกว่าในอดีต ทั้งในเอเชีย และทวีปอื่น ๆ และในอนาคต 20 – 30 ปี ข้างหน้า บรรดานักวิทยาศาสตร์ และนักวิจัยต่างชี้ให้เห็นว่าโลกกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤตโลกร้อน และภาวะผันผวนของภูมิอากาศที่รุนแรงหนักขึ้นกว่าเดิม จนก่อให้เกิดความเสี่ยงจากพิบัติภัยธรรมชาติมากขึ้น ทั้งพายุ แผ่นดินไหว ฝนแล้งและน้ำท่วมใหญ่ ทั้งนี้สถานการณ์น้ำท่วมใหญ่ มีแนวโน้มเกิดถี่ขึ้น รุนแรงมากขึ้น และสร้างความเสียหายแก่ประชากรเมืองและทรัพย์สินผู้คนมากขึ้น ดังนั้นในระดับโลกนานาประเทศจึงจำเป็นต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขที่สาเหตุหลัก คือ การลด

การปล่อยก๊าซเรือนกระจก การใช้น้ำมันและพลังงานสิ้นเปลือง และการป้องกันการบุกรุกทำลายป่า และให้ความสำคัญในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้มีความสมดุล และยั่งยืน

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของภัยพิบัติ และปัญหาอุทกภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทยที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับการที่ผู้วิจัยได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการอุทกภัย ตั้งแต่ครั้งสมัยผู้วิจัยดำรงตำแหน่งนายอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เมื่อปี พ.ศ.2550 ซึ่ง ณ ขณะนั้นอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้ประสบปัญหาอุทกภัย และในปี พ.ศ.2554 ขณะดำรงตำแหน่งปลัดจังหวัดสิงห์บุรี ผู้วิจัยได้เป็นผู้เจรจาในเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงโดยการปิดถนน จากปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับการบริหารจัดการอุทกภัย รวมทั้งผู้วิจัยได้มีความสนใจในเรื่องน้ำท่วม และน้ำแล้ง ที่เกิดจากการบริหารจัดการน้ำ ตลอดจนถึงแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่องของการจัดการอุทกภัย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยศึกษาเฉพาะพื้นที่น้ำท่วมในเขตจังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดลพบุรี ของประเทศไทย เนื่องจากเป็นพื้นที่ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการอุทกภัยของผู้วิจัยและพื้นที่ใกล้เคียงที่ติดต่อกัน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาอุทกภัยอย่างรุนแรงในปี พ.ศ.2554

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การบริหารจัดการสาธารณภัยด้านน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของไทย (สิงห์บุรี อ่างทอง ลพบุรี)

2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเกิดสาธารณภัยด้านน้ำท่วม และยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ของพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง 3 จังหวัด คือ จังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี (ศึกษากรณีอุทกภัย ปี 2554) ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และรับรองต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือ เมื่อเผชิญสาธารณภัยด้านน้ำท่วม ของพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง 3 จังหวัด คือ จังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษาแยกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ และภาวะผู้นำการบริหารจัดการชุมชนในภาวะวิกฤติ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้นำนักบริหาร ผู้แทนกลุ่มผู้นำจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคราชการ ภาคการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ภาคนักวิชาการรัฐทรงคุณวุฒิ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม และผู้นำตัวแทนกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) สื่อมวลชน ผู้นำทางศาสนาและเน้นผู้นำนักบริหารที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการสาธารณภัย เป็นผู้เชี่ยวชาญ ทั้งด้านผู้นำในการบริหาร การวางแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการสาธารณภัย และนักวิชาการด้านการบริหารจัดการน้ำรวมทั้งหมด 40 ราย

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.2.1 กลุ่มประชากรในการศึกษาวิจัยนี้ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ ระดับกระทรวง กรม จังหวัด และอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ตัวแทนองค์กรภาคเอกชน และตัวแทนองค์กรภาคประชาชน จำนวน 847 ราย

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าส่วนราชการ ระดับกระทรวง กรม จังหวัด และอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนองค์กรภาคเอกชน และตัวแทนองค์กรภาคประชาชน โดยการเปิดตารางเลขสุ่มของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) จำนวน 385 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 500 คน (เพิ่มขึ้น 13.80%) ทั้งนี้ เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้อง แม่นยำมากขึ้น แล้วจึงทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดโดยใช้อัตราส่วนแบบสุ่มตัวอย่าง

3. ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้เวลาทำการศึกษา ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 ถึงเดือนพฤษภาคม 2557

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความร่วมมือของชุมชนในการแก้ไขวิกฤติ เมื่อเผชิญอุทกภัย ศึกษายุทธศาสตร์ และการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเกิดอุทกภัย รวมทั้งศึกษาภาวะผู้นำในการบริหารจัดการน้ำท่วมในภาวะวิกฤติ และการสร้างความร่วมมือของชุมชนในการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน เฉพาะภัยที่เกิดจากน้ำท่วมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็นระยะๆ (Phases) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1.1 ในระยะที่หนึ่ง เป็นการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ ปัจจัยของภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ การบริหารในภาวะวิกฤติ และการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้าข้อมูล รวมถึงแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ วารสาร บทความ หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารสรุปรายงานการประชุม และการรายงานสถานการณ์ที่เผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์ และทางอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย และประเทศอื่น ๆ ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการเข้าสังเกตการณ์ในพื้นที่มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์

1.2 ในระยะที่สอง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งผู้ศึกษาได้เลือกผู้นำนักบริหารผู้แทนกลุ่มผู้นำจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยแบ่งกลุ่มข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม แบบเฉพาะเจาะจง คือ

1.2.1 กลุ่มผู้นำระดับสูง

1.2.2 กลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่

1.2.3 กลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย

1.2.4 กลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชน

รวมทั้งการเก็บข้อมูลภาคสนาม และการสังเกตการณ์สภาพความเป็นจริงในการบริหารจัดการสาธารณภัยที่เกิดขึ้น ในประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาสร้างเป็นข้อสรุปเชิงอุปนัย (Analytic Induction)

1.3 ในระยะที่สาม ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือสำรวจโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.3.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชน ใน 3 จังหวัด ประกอบไปด้วย จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดลพบุรี จำนวน 847 ราย

1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ใน 3 จังหวัด ประกอบไปด้วย จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดลพบุรี ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางเลขสุ่มของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) จำนวน 385 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 500 คน (เพิ่มขึ้น 13.80%) ทั้งนี้ เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้อง แม่นยำมากขึ้น แล้วจึงทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดโดยการใช้อัตราส่วนแบบสุ่มตัวอย่าง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำรูปแบบยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ของพื้นที่น้ำท่วมในเขตจังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดลพบุรี ของประเทศไทย ที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพมาพิสูจน์ความถูกต้อง และอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของข้อค้นพบด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และอธิบายเชิงพรรณนา เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน , ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ และรูปแบบผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในประเด็นหลัก 3 ประเด็นดังนี้

2.1 นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือ เมื่อเผชิญอุทกภัยในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

2.2 นำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของไทย (สิงห์บุรี อ่างทอง ลพบุรี)

2.3 นำเสนอผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเกิดสาธารณภัยน้ำท่วมในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ศึกษากรณีอุทกภัย ปี 2554)

ข้อจำกัดของการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดลพบุรี เท่านั้น ผลการศึกษาวิจัย จึงสามารถใช้เพื่ออ้างอิงและใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาในกรณีเกิดสาธารณภัยด้านน้ำเฉพาะในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน การจะศึกษาเพื่อให้ครอบคลุมทั้งประเทศ จึงจำเป็นต้องมีกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่าการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาวิจัยนี้อาจนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเบื้องต้น เพื่อประกอบการศึกษาให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวทางการบริหารจัดการที่นำไปใช้ปฏิบัติจริงได้เกี่ยวกับยุทธศาสตร์แบบไร้พรมแดนในการบริหารจัดการภาวะวิกฤติเกี่ยวกับน้ำท่วมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และยุทธศาสตร์ดังกล่าวยังสามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต รวมทั้งทำให้ทราบแนวทางการค้นคว้าวิจัยทางวิชาการ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาในลำดับต่อไป
2. ทำให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน รวมถึงปัญหา และอุปสรรค ในรูปแบบการบริหารจัดการความขัดแย้งจากเหตุการณ์ที่เกิดจากสาธารณภัยของประเทศไทย โดยเน้นเฉพาะในเรื่องการบริหารจัดการน้ำท่วม เพื่อระดมความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในกรณีที่เกิดวิกฤติในอนาคต
3. ทำให้ทราบคุณลักษณะของผู้นำและ/หรือรูปแบบภาวะผู้นำที่มีความสำคัญและจำเป็นในการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ หรือเมื่อเกิดสาธารณภัย (โดยเฉพาะภัยจากน้ำท่วม) โดยทั่วไป และผู้นำขบวนการเคลื่อนไหวที่สนใจที่สามารถนำเสนอให้เป็นแนวทางในภาวะผู้นำภาครัฐเพื่อการบริหารประโยชน์สาธารณะ

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ วิธีและขั้นตอนในการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย ให้ผู้ให้ข้อมูลรับทราบ และในระหว่างการเก็บข้อมูล หากมีคำถามใดที่ผู้ให้ข้อมูลไม่สะดวกใจที่จะตอบก็มีอิสระที่จะไม่ตอบ และสามารถซักถามข้อข้องใจเพิ่มเติมจนมีความกระจ่างได้ รวมทั้งสามารถยุติการให้ความร่วมมือได้ตลอดเวลา และสามารถขอข้อมูลกลับได้ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ อีกทั้งการอ้างอิงข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่าน ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบและตรวจทานจนมั่นใจว่าข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิงดังกล่าว จะไม่สร้างหรือก่อให้เกิดผลกระทบกับผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอยืนยันว่า การทำวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืนเท่านั้น

คำจำกัดความ

1. ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น ที่ได้รับการยอมรับ ให้นำพาองค์กรไปสู่จุดมุ่งหมาย/เป้าหมาย เป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร
2. ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการจูงใจ ความสามารถในการบริหาร เพื่อให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามในทิศทางเดียวกัน และนำไปสู่จุดมุ่งหมาย/เป้าหมาย ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
3. ผู้นำในภาวะวิกฤติ หมายถึง บุคคลที่สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่เคยได้เผชิญหรือพบมาก่อน ลุยกับปัญหา มีการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และแสดงออกว่าจะร่วมด้วยช่วยกัน เพื่อฝ่าฟันวิกฤติ มีการทำงานเป็นทีม และการปรึกษาจากผู้ที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ
4. คุณลักษณะ/คุณสมบัติของผู้นำ หมายถึง ผู้นำต้องมีความใจเย็น มีความรอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วน เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ จริยธรรม มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้ที่มีความเสียสละ มีความอดทน อดกลั้น มีความทุ่มเท ใส่ใจ จริงใจ พูดจริง ทำจริง กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์ มีความโปร่งใส ความยุติธรรมรวมทั้งต้องเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง แข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นบุคคลที่ใช้หลักสังเกตวัตถุ 4 และรวมไปถึงเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี
5. คุณลักษณะที่โดดเด่นของผู้นำในภาวะวิกฤติ หมายถึง ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา กล้าคิด กล้าตัดสินใจ ยึดมั่นในคำสัญญา มีความทุ่มเท และเป็นแบบอย่างของความเสียสละ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และทันท่วงที
6. รูปแบบ/ลักษณะในการบริหารงานของผู้นำยุคใหม่/ในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ผู้นำการบริหารความเปลี่ยนแปลง ที่มีการบริหารงานตามสถานการณ์ มีการใช้เทคโนโลยี การใช้ Social Network ในการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร การคิด วิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ จำลองสถานการณ์ และสนับสนุนการตัดสินใจได้อย่างทันกาล และแม่นยำ
7. รูปแบบ/ลักษณะ การบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติ หมายถึง การบริหารแบบทีมงาน การบริหารแบบเครือข่าย โดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการประสานงาน มีการทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน
8. ยุทธศาสตร์ หมายถึง การบริหารจัดการ โดยการมองภาพรวมให้ครอบคลุมทั้งระบบ มีการวางแผน โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งต้องมีการวิเคราะห์ SWOT Analysis

9. การมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับภูมิประเทศภูมิสังคม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน/ประชาชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ฯลฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ ทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่ม จนถึงสิ้นสุดกระบวนการ เพื่อให้เกิดความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีมให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานและแก้ไขปัญหา ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางออกร่วมกัน ทั้งนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมจะสามารถลดปัญหาความขัดแย้ง รวมทั้งจะเป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง และทำให้ประชาชน/ชุมชน ปรับสภาพชีวิต/ยอมรับที่จะอยู่กับภัยได้ด้วย

10. การสื่อสาร หมายถึง การสื่อสารให้ประชาชนรับทราบข้อมูล ข่าวสารเท่ากัน อย่างทั่วถึง โดยควรใช้การสื่อสารแบบ Two Way Communication ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จะสื่อสารได้ง่าย เช่น วิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ฯลฯ รวมทั้งการสื่อสารต้องมีความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ การสื่อสารจะต้องอยู่บนฐานข้อเท็จจริง และข้อมูลที่มีการวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่น สามารถเตรียมความพร้อม เตรียมรับมือกับภัยพิบัตินำไปสู่การวางแผน และแบ่งงานกันทำ

11. การคาดการณ์ หมายถึง การทำฐานข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูล การสร้างเครือข่ายข้อมูล การทำสถิติ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในวิเคราะห์ คาดการณ์และพยากรณ์ สถานการณ์ ตลอดจนรวมถึงความรุนแรงของพิบัติภัย ฯลฯ ที่รวดเร็ว แม่นยำ นำไปสู่วางแผน การเตรียมความพร้อม การแจ้งเตือนที่ทันการณ์ ซึ่งจะทำให้เกิดระดับความเสียหาย และมูลค่าความเสียหายที่น้อยลง

12. การบูรณาการ หมายถึง การเชื่อมโยงข้อมูล สถิติ เครื่องมือ กำลังคนทุกภาคส่วน ร่วมกัน โดยใช้วิธีการทำงานเป็นทีม การบูรณาการงานร่วมกัน และการบูรณาการข้อมูลไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกิดการทำงานที่เป็นเอกภาพ สามารถแก้ไขปัญหาในภาพรวมได้อย่างตรงจุดรวมทั้งสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกภาคส่วน

13. ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขในภาวะวิกฤติ หมายถึง การมองภาพรวมครอบคลุมทั้งระบบ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการวางแผน เตรียมความพร้อม มีการสื่อสารทำความเข้าใจ สร้างที่ให้น้ำอยู่ท่าทางให้น้ำไป มีการวางผังเมืองให้สอดคล้องประสานกับผังน้ำ รวมทั้งต้องมีข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจและสั่งการ ตลอดจนรวมถึงมีการใช้ศาสตร์ทุกศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา

14. เป้าหมายของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติโดยให้มีผลกระทบน้อยที่สุด หมายถึง การทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในภาวะวิกฤติ ด้วยความสามัคคี ความสมานฉันท์ ทำงานเป็นทีม ร่วมมือกัน หาทางออกร่วมกัน และสามารถที่อยู่ร่วมกับน้ำได้

15. เสียสละ หมายถึง การอยู่ร่วมกันของชุมชนจะต้องมีการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้ออาทร มีการร่วมมือร่วมใจและรวมตัวกัน โดยการลดอัตตา และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก รวมทั้งจะต้องสร้างนิสัยให้ประชาชนรู้จัก คำว่า “เสียสละ” รวมถึง “หน้าที่ความรับผิดชอบ” ต่อส่วนรวมด้วย

16. ปรับวิถีชีวิต หมายถึง การที่ผู้คนในชุมชนปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เกิดขึ้น ยอมรับความเป็นจริง และมีการปรับวิถีชีวิตให้ดำเนินอยู่ร่วมกับน้ำได้

17. การเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การดำเนินการในรูปแบบการบูรณาการให้ทุกภาคส่วนให้คนทุกคนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมร่วมกันคิด ร่วมกันทำ โดยให้คนในชุมชนเป็นผู้วางแผนร่วมกันในการกำหนดทิศทาง การจัดการ และการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งนี้ จะต้องมีการทำประชาคมอย่างสม่ำเสมอเพื่อชุมชนจะได้พึ่งพาตนเองได้ ช่วยเหลือกันเองได้ในยามเกิดวิกฤติ หรือยามเกิดภัย

18. ความขัดแย้ง หมายถึง สภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดการต่อสู้อันหว่างบุคคลสองฝ่ายหรือมากกว่านั้นเพื่อถัดกัน ขัดขวางมิให้ฝ่ายตรงข้ามได้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งมักเป็นเรื่องของสิ่งมีคุณค่า สถานภาพ อำนาจ ทรัพยากร ผลประโยชน์ ที่มีอย่างจำกัด

19. การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง การพัฒนาที่สามารถดำเนินไปได้อย่างมั่นคง ราบรื่น โดยไม่เกิดสภาพที่ไม่พึงปรารถนาอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนานั้นเอง

20. ภัยพิบัติ (Disaster) หมายถึง สภาวะที่ระบบการทำงานของชุมชนหรือสังคมได้รับการกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงเป็นสาเหตุให้เสียชีวิต ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เกินกำลังความสามารถของชุมชนหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบจะจัดการได้โดยใช้ทรัพยากรของตนเองที่มีอยู่

21. ภัยพิบัติเป็นผลกระทบของความเสียหายซึ่งเป็นผลมาจากการรวมตัวกันของภัยภาว ล่อแหลม และความสารถหรือมาตรการที่ไม่เพียงพอที่จะลดผลด้านลบของความเสียหายนั้นได้

22. การจัดการเสี่ยงภัยพิบัติ (Disaster Risk Management) หมายถึง กระบวนการใช้การตัดสินใจในการบริหาร การรวมกำลัง ความชำนาญในการปฏิบัติงาน และความสามารถของสังคมและชุมชนที่พร้อมจะลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติและภัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีความเสี่ยงได้อย่างเป็นระบบ กระบวนการนี้ประกอบด้วยกิจการทุกรูปแบบ รวมถึง

มาตรการที่เน้นสิ่งก่อสร้างและไม่เน้นสิ่งก่อสร้างเพื่อหลีกเลี่ยง (ป้องกัน) หรือจำกัด (บรรเทาและเตรียมความพร้อม) ผลกระทบที่ร้ายแรงของภัย

23. การแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning) หมายถึง การให้ข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์และมีประสิทธิภาพ โดยผ่านองค์กร/สถาบันที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้แต่ละคนที่ต้องประสบภัยลงมือปฏิบัติการเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงหรือลดความเสี่ยงและเตรียมพร้อมที่จะตอบโต้กับภัยอย่างมีประสิทธิภาพ

24. ระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้าประกอบด้วยลูกโซ่ของความเกี่ยวข้อง หมายถึง ความเข้าใจการวางแผนที่เสี่ยงภัย การติดตามและการพยากรณ์เหตุการณ์ที่ใกล้จะมาถึง การประมวลและการแจ้งข้อความเตือนภัยที่สามารถเข้าใจได้ง่ายไปยังหน่วยงานและประชาชน รวมทั้งดำเนินการใดๆที่เหมาะสมและทนต่อเหตุการณ์เพื่อตอบรับกับคำเตือนนั้น

25. การเตรียมความพร้อม (Preparedness) หมายถึง กิจกรรมและมาตรการที่ลงมือทำไว้ล่วงหน้าเพื่อให้มั่นใจว่าจะตอบโต้กับผลกระทบที่เกิดจากภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยการประกาศ

26. แจ้งเตือนภัยล่วงหน้าที่ทันต่อเหตุการณ์และมีประสิทธิภาพ และการอพยพผู้คนและทรัพย์สินเป็นการชั่วคราวออกจากพื้นที่ที่ถูกรับภัยคุกคาม

27. การป้องกัน (Prevention) หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบที่ร้ายแรงของภัย และวิธีการที่ลดภัยพิบัติจากสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และชีววิทยาให้เหลือน้อยที่สุด

28. การลงทุนในมาตรการการป้องกันจะได้รับเหตุผลที่สมควรในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยบ่อยๆขึ้นอยู่กับการศึกษาความเป็นไปของสังคม วิชาการ และการพิจารณาถึงต้นทุนและผลตอบแทนที่คุ้มค่าในเรื่องของการสร้างความตระหนักและการให้การศึกษาแก่ประชาชน ทักษะคิดและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้สนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมของการป้องกัน (culture of prevention)

29. การบรรเทา (Mitigation) หมายถึง การดำเนินกิจกรรมในมาตรการที่เน้นการก่อสร้างและไม่เน้นการก่อสร้างเพื่อจำกัดผลกระทบอันร้ายแรงจากภัยธรรมชาติ ภัยที่เกิดจากความเสื่อมสลายของสิ่งแวดล้อม และภัยทางเทคโนโลยี

30. การรับรู้และตระหนักของสาธารณชน (Public Awareness) กระบวนการในการแจ้งให้ประชาชนทั่วไปรู้ และตระหนักถึงความเสี่ยง และประชาชนจะสามารถลดโอกาสเสี่ยงภัยได้อย่างไร กระบวนการนี้มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐในความรับผิดชอบที่จะต้องรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในเวลาที่เกิดภัย

31. กิจกรรมการสร้างความตระหนักให้ประชาชนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่นำไปสู่วัฒนธรรมของการลดความเสี่ยงซึ่งสิ่งนี้จะเกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ให้กับสาธารณชน การกระจายข่าว การศึกษา การถ่ายทอดทางวิทยุหรือโทรทัศน์ การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์ข้อมูล เครือข่าย ชุมชน และการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม

32. ภัย (Hazard) หมายถึง เหตุการณ์ที่อาจสร้างความเสียหายทางกายภาพ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์เป็นผู้กระทำซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้เกิดการสูญเสียชีวิตหรือการได้รับการบาดเจ็บความเสียหายต่อทรัพย์สิน การกระทบการเตือนทางสังคมและเศรษฐกิจ หรือการเสื่อมสลายทางสิ่งแวดล้อม

33. ภัยสามารถรวมถึงสภาพแฝงซึ่งอาจกลายเป็นการคุกคามในอนาคต และสามารถมีต้นกำเนิดที่แตกต่างกัน ทางธรรมชาติ(กรณีวิทยา อุทกอุตุนิยม วิทยา และชีววิทยา) หรือเกิดขึ้นจากกระบวนการของมนุษย์(การเสื่อมสลายทางสิ่งแวดล้อม และภัยทางเทคโนโลยี) ภัยสามารถเกิดขึ้นเดี่ยวลำดับ หรือรวมเข้าด้วยกันในต้นกำเนิดและผลกระทบ ภัยแต่ละประเภทแสดงลักษณะตามแหล่งที่เกิด ความรุนแรง ความถี่ และความน่าจะเป็น

34. ความอ่อนแอ (Vulnerability) หมายถึง สภาพที่กำหนดโดยปัจจัยหรือกระบวนการทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมซึ่งจำทำให้ชุมชนอยู่ในภาวะที่ไวต่อการจะได้รับผลกระทบจากภัยสำหรับปัจจัยด้านบวกที่จะเพิ่มความสามารถของประชาชนในการรับมือกับภัย ให้ดูคำจำกัดความของคำว่า ชีดความสามารถ

35. ชีดความสามารถ (Capacity) หมายถึง การผนวกรวมกันของความแข็งแกร่งและทรัพยากรที่หาได้ภายในชุมชน สังคม หรือองค์กรที่สามารถลดระดับความเสี่ยง หรือผลกระทบที่เกิดจากภัยได้

36. ความสามารถประกอบด้วยวิธีการทางกายภาพ สถาบัน สังคม หรือเศรษฐกิจ รวมถึงคุณสมบัติของบุคคลหรือกลุ่มคน โดยรวมที่มีความชำนาญเช่น ความเป็นผู้นำ และการบริหารจัดการ

37. ชีดความสามารถอาจจะอธิบายได้ว่า สมรรถนะ

38. ความเสี่ยง (Risk) หมายถึง ความน่าจะเป็นของการเกิดผลที่เป็นอันตราย หรือความสูญเสียที่คาดว่าจะเกิด (ความตาย การบาดเจ็บ ทรัพย์สิน การดำรงชีวิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ได้รับการกระทบกระเทือนหรือสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลาย) ซึ่งเป็นผลมาจากปฏิริยาระหว่างภัยธรรมชาติหรือภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ และสภาพความอ่อนแอ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย” ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนแนวคิดและทฤษฎี ผลงานวิจัย บทความ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทวิจารณ์ในวารสารและหนังสือพิมพ์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนการสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและนิยามปฏิบัติการดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

1.1 แนวคิด ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

1.2 แนวคิดการบริหารงานท้องถิ่นในภาวะวิกฤตจากน้ำท่วม และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำท่วม

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในการแก้ไขอุทกภัย

2.1 ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบและแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

2.2 แนวคิด ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของยุทธศาสตร์ด้านการแก้ไขอุทกภัย

2.3 แนวคิด ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญ ของการบริหารจัดการแบบไร้พิษภัย (Non-Toxic Management)

2.4 แนวคิด ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญ ของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

3. แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมเกี่ยวกับผู้นำ/ภาวะผู้นำ และ การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ

3.1 ความหมาย ความสำคัญ คุณลักษณะ บทบาท องค์ประกอบและความสำคัญ
ของผู้นำและภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติ

3.2 การบริหารจัดการแบบถนนน้ำใจภาวะวิกฤติ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยของกลุ่มประเทศตะวันตก และงานวิจัยของกลุ่มประเทศตะวันออก

4.2 งานวิจัยของประเทศไทย

4.2.1 ภาวะผู้นำการบริหารในภาวะวิกฤติ

4.2.2 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสาธารณภัยด้านน้ำ

5. กรอบแนวความคิดของการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

1.1 แนวคิด ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญ ของการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

1.1.1 ความหมายของชุมชน

มีผู้ให้ความสนใจกำหนดความหมายของคำว่า “ชุมชน” ไว้มาก จึง ได้เลือกความหมายที่แตกต่างกันออกไปมากแล้วไว้ มีดังต่อไปนี้

รัชนีกร เศรษฐโส(2522 : 91)ได้กล่าวว่า ความหมาย ตามพจนานุกรมในพจนานุกรม Webster’s New Dictionary of the American Language ได้ให้ความหมายสรุปได้ว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ในท้องที่หรือในเมืองเดียวกัน มีอาณาบริเวณหรือเมืองที่มีกลุ่มคนอยู่ร่วมกัน และกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันนี้มีความสนใจในเรื่องต่างๆ คล้ายกัน

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ 2524 (2524 : 112) ให้ความหมายว่า ชุมชนหรือประชาคม คือ

1. กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกันลักษณะสังคม แต่มีขนาดเล็กกว่าและมีความสนใจร่วมที่ประสานงานในวงแคบกว่า ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ระดับของความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยว เฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตัวเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกว่าและความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจจะมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่นเชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติหรือศาสนา

2. ความรู้สึกและทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่ม
โรแลนด์วอร์เรน (Roland Warran) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน“ หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆกลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีผลประโยชน์คล้าย ๆกัน มีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือพฤติกรรมอย่างหนึ่งก็คือ มีวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง (จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, 2530: 11)

คริสเตียน ที. โอนัสเซน (Cristient T. Onussen) อธิบายว่า “ชุมชน “ ได้แก่ คนที่อยู่ร่วมกันในขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่แน่นอน และมีความสัมพันธ์และ โครงสร้างทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยกัน ความสัมพันธ์และโครงสร้างดังกล่าวมีวิวัฒนาการขึ้นมา

จากกระบวนการกลุ่มที่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นกลุ่มทางดินแดน ทั้งนี้เพราะการพึ่งพาอาศัยกัน และการอยู่ร่วมกันเป็นปีกแผ่นภายในกลุ่มเกิดขึ้นได้ เนื่องจากคนในกลุ่มดำเนินกิจกรรมเอกภาพ และความสามารถของชุมชนอันเพียงพอในการควบคุมกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเกิดขึ้นในขอบเขตทางดินแดน (สมนึก ปัญญาสิงห์, 2531: 2)

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526: 3)ให้ความหมายว่า พื้นที่อันเป็นที่อยู่อาศัยของคน และหมายรวมถึงกลุ่มของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่นั้น โดยมีความสนใจวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และจุดหมายในการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กรมการพัฒนาชุมชน(2526 : 77)ให้ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน และสามารถดำเนินงานกิจกรรมใดๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันได้

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2530: 10 –11) ได้สรุปว่า “ชุมชน” ประกอบด้วย กลุ่มชนที่มีบางสิ่งบางอย่างคล้ายคลึงกัน รวมขึ้นเป็นชุมชนหนึ่ง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก สถาบัน และกลุ่มคนที่อยู่ในท้องที่เดียวกัน อยู่ใต้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกัน

จากความหมายต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วพอจะสรุปได้ว่า ชุมชนหมายถึง กลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันในเขตหรือบริเวณเดียวกันที่แน่นอน มีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันอยู่ภายใต้กฎระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน ดังนั้นชุมชนจึงมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. คน (People) คนเป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชน หากปราศจากคนเสียแล้วจะเป็นชุมชนไม่ได้

2. ความสนใจร่วมกัน (Common Interest) คนที่อยู่ในชุมชนนั้นจะต้องมีความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และความสนใจดังกล่าวเป็นผลมาจากการอยู่ร่วมกันในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน

3. อาณาบริเวณ (Area) คนและสถานที่เกือบจะแยกกันไม่ได้ ต่างก็เป็นส่วนประกอบสำคัญและมีส่วนสัมพันธ์กันมีคนก็ต้องมีสถานที่ แต่การจะกำหนดขอบเขตและขนาดของสถานที่ของชุมชนหนึ่งๆเป็นเรื่องยาก

4. ปะทะสังสรรค์ต่อกัน (Interaction) เมื่อมีคนมาอยู่ร่วมชุมชนเดียวกันแต่ละคนต้องจะมีการติดต่อแลกเปลี่ยนและปฏิบัติต่อกัน

5. ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Relationship) ความสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในชุมชนเป็นสิ่งที่ผูกพันให้สมาชิกอยู่ร่วมกันในชุมชนนั้น

6. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี (Cultural Traditions) ตลอดจนแบบแผนของการดำเนินชีวิตในชุมชน (Pattern of Community Life) ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงและเป็นรูปแบบเดียวกัน

ตารางที่ 2 – 1 แนวคิด ความหมายของชุมชน

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	รัชนีกร เศรษฐโส (2522 : 91)	กลุ่มคนที่อยู่ในท้องที่หรือในเมืองเดียวกัน มีอาณาบริเวณหรือเมืองที่มีกลุ่มคนอยู่ร่วมกัน และกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันนี้มีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ คล้ายกัน	กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันที่มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน มีความสัมพันธ์ซึ่งกัน
2	กรมการพัฒนา ชุมชน (2526 : 77)	กลุ่มคนที่มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน และสามารถดำเนินงานกิจกรรมใด ๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันได้	และกัน มีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึก
3	จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2530: 10 –11)	กลุ่มคนที่มีบางสิ่งบางอย่างคล้ายคลึงกัน รวมขึ้นเป็นชุมชนหนึ่ง มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก สถาบัน และกลุ่มคนที่อยู่ในท้องที่เดียวกันอยู่ได้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกัน	นึกคิด และสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่คล้าย ๆ กัน รวมทั้ง สามารถดำเนินงานกิจกรรมใด ๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันได้
4	ทนงศักดิ์ คุ้ม ใจน้ำ และคณะ (2534 : 4)	กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในที่ใดที่หนึ่ง โดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิด และสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสิ่งทีคล้าย ๆ กัน มีการปฏิบัติต่อกันด้วยความรู้สึกว่แต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

1.1.2 องค์ประกอบของชุมชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 16 – 17) ได้จำแนกองค์ประกอบของชุมชนไว้ 3 ประการ คือ

1. มนุษย์ (Human Component)
2. สิ่งที่มีมนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้น (Man - Made Component)
3. สิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น (Natural Component)

องค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้สามารถอธิบายได้ คือ

1. องค์ประกอบด้านมนุษย์

เป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในชุมชน จากวิวัฒนาการของมนุษย์ เป็นต้นมาจนถึงวันนี้ มนุษย์ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม หรือนอกจากจำเป็นต้องรวมกันเป็นกลุ่ม สรุปได้ว่า ในทุกชุมชนไม่มีใครเลยถูกทอดทิ้งอยู่คนเดียว โดยไม่มีการไปมาหาสู่ติดต่อกับบุคคลอื่นในชุมชนนั้น การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มมีหลากหลายลักษณะและหลายรูปแบบ เช่น ครอบครัว กลุ่มพ่อค้า เป็นต้น คือ มีทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตลอดจนกลุ่มที่เรียกว่า กลุ่มปฐมภูมิ และกลุ่มทุติยภูมิ ความจำเป็นที่มนุษย์จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม หรือต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่น ก็เนื่องจากกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และคนที่เป็สมาชิกของกลุ่มใด ๆ ก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์ต่อสมาชิกในกลุ่มเดียวกันหรือกับกลุ่มอื่น ๆ อีกเป็นลูกโซ่เกี่ยวพันกันไปสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญขององค์ประกอบด้านมนุษย์

2. องค์ประกอบด้านที่สิ่งมนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น

สิ่งที่มีมนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมีหลากหลายลักษณะ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมและได้นำไปใช้ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก หรือสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เครื่องทุ่นแรง รถยนต์ นอกจากนี้ยังเป็นวัตถุแล้ว มนุษย์ยังสร้างแนวความคิด ปรัชญา ค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นทั้งนั้น องค์ประกอบเหล่านี้แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน ซึ่งมีสภาพและระดับต่างกัน การประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด และสืบต่อกันไปตลอดเวลา สิ่งทั้งหลายที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมานี้จะมีความสัมพันธ์กันต่อกันในแต่ละชนิดของมันเอง ความสัมพันธ์เหล่านี้คล้าย ๆ กับลูกโซ่ที่ต่อกันเป็นช่วง ๆ อันเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ภายในองค์ประกอบของสิ่งที่มีมนุษย์คิดค้นขึ้น เช่น สร้างรถยนต์ขึ้นมาก็นำไปวิ่งบนถนนที่สร้างขึ้นมา และ

อาจจะทำให้เกิดฝุ่นปลิวไปสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านหรือสามารถที่จะชนผลผลิต พวกพืชผัก ผลไม้ไปขายในตลาดได้เร็วขึ้น เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านสิ่งทีธรรมชาติสร้างขึ้น

สิ่งทีธรรมชาติสร้างขึ้นมาหมายรวมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับพืช สัตว์ ทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลาย ซึ่งทุกชุมชนจะมีสิ่งทีธรรมชาติสร้างขึ้นเป็นส่วนประกอบอยู่ทั้งนั้น สิ่งต่าง ๆ แต่ละชนิดในชุมชนทีธรรมชาติสร้างขึ้นจะมีความสัมพันธ์ต่อกันเหมือนองค์ประกอบทีกล่าวมาแล้วทั้ง 2 ประเภท เช่น สภาพอากาศทีแห้งแล้งจะทำให้ดินแตกระแหง และไม่มีน้ำเพียงพอสำหรับการเจริญเติบโตของพืชผลทั้งหลาย เป็นต้น

องค์ประกอบของชุมชนทั้ง 3 ประการ จะมีความสัมพันธ์และมีการปฏิบัติต่อกันองค์ประกอบทีอยู่ภายในชุมชนหนึ่ง ๆ เริ่มจากองค์ประกอบด้านมนุษย์ นอกจากจะมีความสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกันแล้ว ยังจะต้องไปมีความสัมพันธ์ต่อสิ่งทีธรรมชาติสร้างขึ้นด้วย เช่น มนุษย์ร่วมมือกันไปช่วยกันตัดไม้ในป่า แล้วนำมาสร้างบ้านเรือนทีอยู่อาศัย เป็นต้น

องค์ประกอบทั้ง 3 ประการ นี้จะความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา แต่อย่างไรก็ตามองค์ประกอบดังกล่าวนี้จะมีความเจริญทีไม่เท่าเทียมกัน เพราะว่ามีตัวบงการ (Control Point) หรือกลไกทีมีบทบาทในการควบคุม สนับสนุน หรือส่งเสริมองค์ประกอบ ทั้ง 3 ของชุมชนให้เจริญก้าวหน้า หยุดอยู่กับที หรือมีการเปลี่ยนแปลงไป ตัวบงการสำคัญนี้ คือ ระบบต่าง ๆ ในชุมชนนั่นเอง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (ไพรัตน์ เตะชรินทร์, 2527 19 –20)

1. ระบบการปกครอง การบริหารประเทศย่อมขึ้นอยู่กับการจัดรูปการปกครองอาจเป็นแบบกระจายอำนาจ (Decentralization) หรือเป็นรูปแบบรวมอำนาจอยู่ทีส่วนกลาง (Centralization) และรูปแบบการปกครองย่อมมีอิทธิพลในการกำหนดหรือบงการองค์ประกอบของชุมชนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เช่นการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ แบบเสรีประชาธิปไตย ชุมชนทีมีระบบการปกครองต่างกันย่อมมีเสรีภาพ อิสระภาพ แสดงออกต่างกันและย่อมส่งผลสะท้อนมาถึงวิถีชีวิตของบุคคลทีอยู่ในชุมชนนั้น และความสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกันกับองค์ประกอบอื่นๆ ย่อมผิดแผกแตกต่างกันไป

2. ระบบเศรษฐกิจ อิทธิพลของระบบเศรษฐกิจต่อองค์ประกอบนับว่ามีมากทีเดียวการทีชุมชนใดชุมชนหนึ่งหรือประเทศใดประเทศหนึ่งจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมหรือเกษตรกรรมนั้น นับได้ว่าเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน อย่างประเทศไทยเรามากกล่าวกันอยู่เสมอ ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบเกษตรกรรม ผลผลิตและรายได้ประชาชาติในใหญ่ได้

จากผลผลิตทางการเกษตร เครื่องมือที่ใช้ในชุมชนจึงเป็นเครื่องมือเพื่อการเกษตรเสียเป็นส่วนมาก ปัญหาเรื่องการตลาด การผลิต จึงเป็นปัญหาของการเกษตร แต่หากเป็นชุมชนที่ระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับอุตสาหกรรมมากกว่าการเกษตร ชุมชนนั้นก็จะมีเครื่องมือเครื่องใช้เพื่ออุตสาหกรรมมากกว่าการเกษตรกรรม

3. ระบบการศึกษา ความเจริญของชุมชนและความล้ำหลังของชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วจะเห็นว่าระบบการศึกษาได้แผ่ขยายวงกว้างขวาง สมาชิกในชุมชนมีการศึกษาสูง โดยเฉพาะแล้วการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เจริญย่อมมีมาก เพราะการถ่ายทอดวิชาความรู้และการคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ย่อมมีมากขึ้นในที่ชุมชนที่สมาชิกในชุมชนนั้นยังไม่มีการศึกษา หรือโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ ระบบการศึกษาย่อมจะสร้างความสัมพันธ์ของทั้งสามองค์ประกอบ ให้สับสนยิ่งขึ้น หรือแบบง่าย ๆ อย่างเช่น ชุมชนในเมือง คนในชุมชนมีการศึกษามากกว่าในชนบท สถาบันทางสังคม (Social Institution) หรือกลุ่มถาวร (Permanent Groups) มีมากกว่าชนบท ซึ่งมีเพียงสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลัก การรวมกลุ่มเพื่อกระทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ก็จะทำให้รูปลักษณะต่างๆและกลุ่มสลายตัวไปเมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลง

4. ศาสนา ตัวกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบภายในชุมชนหนึ่ง ๆ ที่มีความสำคัญไม่น้อย โดยเฉพาะในชุมชนที่ยังอยู่ในขั้นพัฒนา (Developing Community) คือ ศาสนา ศาสนาในที่นี้ย่อมหมายถึงความรวมถึงความเชื่อในสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ และการกระทำต่าง ๆ ทางศาสนา การศึกษาของนักมานุษยวิทยาพบว่า อิทธิพลเรื่องความเชื่อศาสนาหรือลัทธิศาสนาของชุมชนนั้น มีอิทธิพลมากที่จะสร้างความสัมพันธ์ หรือเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของชุมชนหนึ่งไปได้อย่างมาก เช่น ชุมชนที่เอามนุษย์มาฆ่าเพื่อบูชาอัญ โดยเชื่อว่าพระเจ้าจะบันดาลประโยชน์ให้ หากได้มีการบูชาอัญแล้ว

1.1.3 โครงสร้างชุมชน

โครงสร้างชุมชนเปรียบเสมือนกับต้นไม้ ซึ่งประกอบไปด้วยราก ใบ ลำต้น และส่วนประกอบอื่น ๆ หรือถ้าเปรียบกับบ้านก็ได้แก่ พื้น เสา ฝ้า คาน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ประกอบเข้าด้วยกันอย่างเป็นระเบียบ ส่วนโครงสร้างของชุมชนบทที่สำคัญนั้น ได้แก่ (เสถียร เหลืองอร่าม, 2525: 140)

1. บุคคล หมายถึง คนหนึ่ง ๆ ที่มีคุณลักษณะหรือบุคลิกแตกต่างกันไป เนื่องจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนด

2. กลุ่มคน หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คน ที่มีความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการกระทำต่อกัน คือ มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและเข้าใจกัน
3. สถานภาพและบทบาท ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลซึ่งผูกพันกันอยู่ในสังคมบุคคลแต่ละคนจะมีสถานภาพและบทบาทหลายอย่างตามกลุ่มที่สังกัดอยู่
4. ระบบสังคม เป็นเครื่องมือซึ่งกำหนดและเป็นแนวทางให้สมาชิกของสังคมยึดถือปฏิบัติเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุขของสังคม
5. สถาบันทางสังคม หมายถึง คุณธรรมและกิจกรรมบางอย่างที่มีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมืองการปกครอง สถาบันนันทนาการ เป็นต้น
6. การแบ่งชนชั้นทางสังคม ได้แก่
 - 6.1 การแบ่งชั้นในสังคมเมือง คือ ตระกูล เจ้านาย ขุนนาง ขุนหลวง พระยา ความสำเร็จทางราชการ อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง ชนคของอาชีพ
 - 6.2 การแบ่งชนชั้นในสังคมชนบท คือ ชนชั้นผู้นำท้องถิ่นกับชนชั้นชาวบ้านทั่วไป

1.1.4 ภารกิจหน้าที่ของชุมชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527: 24 –30) กล่าวว่า ภารกิจหน้าที่ของชุมชน ตามแนวคิดของนักสังคมวิทยาชนบทและนักสังคมมานุษยวิทยา มีดังต่อไปนี้

1. ให้บริการขั้นต้นแก่สมาชิก บริการขั้นต้น หมายถึง สิ่งที่สมาชิกของชุมชนทุกเพศวัยต้องใช้ และเป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกในชุมชนมีความสุข สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสามารถถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่นสืบต่อไป ตัวอย่างบริการขั้นต้นที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ คือ สถานพยาบาล หรือ สถานีอนามัย เมื่อสมาชิกเจ็บป่วยต้องอาศัยสถานอนามัย ต่อมาโรงเรียนก็จะให้ การศึกษาอบรมสั่งสอนวิชาความรู้แก่สมาชิกใหม่ และถัดมาอีกคือ สถาบันศาสนา ซึ่งรวมถึงความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งควบคุมพฤติกรรมให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขภายในชุมชน
2. จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้นสำหรับสมาชิก สิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้นย่อมแล้วแต่ประเภทของชุมชน และความเจริญมากน้อยของชุมชน แต่โดยสรุปแล้วควรจะต้องมีสิ่งต่อไปนี้คือ ถนนภายในชุมชน และถนนติดต่อชุมชนภายนอกน้ำกิน และน้ำใช้ เพื่อการประกอบอาชีพ ไฟฟ้า สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสนามกีฬา ถ้านำมาเปรียบเทียบ

กับหมู่บ้านในชนบทไทยแล้ว ในปัจจุบันดูเหมือนจะยังคงวนอยู่เรื่องน้ำกิน น้ำใช้ที่มีไม่เพียงพอ ทุกฤดูกาล ถนนติดต่อกันทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน บางหมู่บ้านมีพร้อมแล้วทั้งเรื่องน้ำและถนน กำลังต้องการไฟฟ้า และบางแห่งการจัดให้มีน้ำกินน้ำใช้ ยังไม่เพียงพอ ก็โคตมาจัดให้มีไฟฟ้าก่อนก็มี

3. จัดให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นผู้จัดระเบียบชุมชน เป็นตัวแทนของสมาชิกชุมชนที่จะตัดสินใจในการกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน ถ้าเป็นชุมชนสมัยก่อนก็เหมือนหัวหน้าเผ่าหรือหัวหน้าหมู่บ้านที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นในหลายประเทศก็จัดทำในรูปแบบต่าง ๆ กันไป บางแห่งใช้วิธีการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนบางแห่งใช้การแต่งตั้งจากทางราชการ และบางแห่งก็ผสมกัน แม้ว่าประชาชนเลือกตั้งแล้วก็ยังคงให้ราชการเห็นชอบด้วย จึงแต่งตั้งให้เป็นได้ หรือมิฉะนั้นก็ส่งคนของทางราชการมาควบคุมการบริหาร

4. จัดให้มีการรักษาคุ้มครองรักษาสวัสดิภาพของสมาชิก ทั้งทรัพย์สิน และร่างกาย ความสงบสุขของชุมชนทางสวัสดิภาพ ทรัพย์สิน และร่างกาย ถ้ามองในชุมชนที่เจริญมากแล้ว ก็คือ จัดให้ตำรวจเป็นผู้ให้การคุ้มครอง แต่ในหมู่บ้านชนบทไทยผู้ให้การคุ้มครอง เรื่องแบบนี้อาจเป็นชาวบ้านในหมู่บ้านเอง จัดให้มีเวรยามคอยป้องกันวัว ควาย สัตว์เลี้ยง ในบริเวณหมู่บ้านบางแห่งใช้ชายฉกรรจ์ ในหมู่บ้านบางแห่งใช้ชายฉกรรจ์ในหมู่บ้านเป็นผู้ช่วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปัจจุบันมีการคุกคามทางการเมือง บางหมู่บ้านจัดให้มีการรักษาดินแดน นอกจากการปกป้องรักษาทรัพย์สินของชาวบ้านแล้ว ยังทำการต่อสู้ป้องกันการบุกรุกของบุคคลที่เข้ามาคุกคาม และก่อให้เกิดให้เกิดการปั่นป่วนภายในหมู่บ้าน ที่เรียกว่า ผู้ก่อการร้าย ในบางท้องที่มีพลเรือน ตำรวจ และทหาร ที่ทำหน้าที่ เป็นชุดคอยคุ้มครองอาศัยอยู่ในบ้าน แต่ฝ่ายป้องกันที่มีประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยิ่ง คือ หน่วยป้องกันที่ชุมชนจัดตั้งขึ้นเอง ส่วนจะทำได้เพียงไรนั้นอยู่ที่ความเข้มแข็งของผู้นำในหมู่บ้าน

5. ดำรงไว้ซึ่งภาระหน้าที่ทางสรีรวิทยาของสมาชิกภายในชุมชน สมาชิกภายในชุมชนที่เกิดมาแทนสมาชิกที่ตายจากไปจะต้องได้รับการเลี้ยงดูเอาใจใส่ ในเรื่องปัจจัย ทั้ง 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ นอกจากเป็นภาระหน้าที่ของครอบครัวแล้ว ชุมชนต้องทำหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเรื่องบริการเหล่านี้แก่สมาชิกในชุมชน นักการศึกษา ได้อธิบายต่อไปว่า การจัดบริการในด้านนี้รวมไปถึงการรักษาคุ้มครองสวัสดิภาพของสมาชิก และ

สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในรูปวัสดุสิ่งก่อสร้างที่จะนำมาเพื่อสนับสนุนปัจจัย 4 ดังกล่าวด้วย
พิจารณาให้ดีก็คือ การรวมบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่างในชุมชนนั่นเอง

6. จัดให้มีการบริการทางเศรษฐกิจและบริการอื่น ๆ เพื่อสมาชิก
ภาระหน้าที่ในข้อนี้ได้พยายามถึงความต้องการของสมาชิกในชุมชนในด้านเศรษฐกิจ รวมตลอดถึง
บริการในด้านเศรษฐกิจ หมายถึงในด้านการตลาด การให้ความรู้ในรูปของการฝึกอบรมให้สมาชิกมี
ความสามารถในด้านการประกอบอาชีพที่ตนถนัด ภายในชุมชนควรจะต้องให้มีการแบ่งผลผลิตตาม
สัดส่วนความเสมอภาคพอสมควรระหว่างสมาชิกในชุมชนทุกชุมชน ควรจะต้องมีการแบ่งการใช้
แรงงานให้ถูกต้องตามวัยและอายุของคนในชุมชน แบ่งแยกตามความถนัดและวัยที่เหมาะสม
เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพที่สุด

7. หน้าที่ในการผลิตสมาชิกใหม่ของชุมชน นักการศึกษาได้อธิบายถึง
ภาระหน้าที่ของชุมชนในเรื่องนี้ เป็นการเตือนให้ระวังว่าบางชุมชนไม่สนใจต่ออัตราการเกิดของ
คนในชุมชนไม่มีการวางแผนครอบครัว การเกิดเป็นเรื่องของธรรมชาติไม่ควรจะป้องกัน หากมี
สมาชิกเกิดใหม่ จนชุมชนไม่สามารถให้บริการและเลี้ยงดูให้เป็นผู้มีคุณภาพ ชุมชนย่อมประสบกับ
ปัญหาสุดคณานับ ชุมชนเหล่านี้มักเป็นชุมชนที่อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา

8. ให้ความสนใจเป็นพิเศษในขบวนการให้การศึกษา การปลูกฝังของ
สมาชิกสมาชิกของชุมชนให้อยู่แนวทางที่ชุมชนต้องการ กล่าวโดยสรุปคือ ทุกชุมชนต้องตั้ง
ความหวังในเรื่องความเจริญก้าวหน้าที่อยู่ในสมาชิกรุ่นใหม่ของชุมชน จะต้องระมัดระวังและมีการ
วางแผนในการศึกษาอบรมปลูกฝังชนรุ่นหลัง และจะเริ่มวางระบบตั้งแต่ครอบครัว เพื่อนเล่นใน
โรงเรียน เลยกออกมาถึงสังคมการทำงานที่ตนมีอาชีพในวงการนั้น

9. รักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิก
ในชุมชนนอกจากจะจัดในรูปของขนบธรรมเนียมประเพณีแล้ว ยังหมายถึงข้อกำหนดกฎหมายที่ใช้
ในชุมชน เกี่ยวกับหน้าที่ของชุมชนดังกล่าว ชุมชนชนบทของไทยมีลักษณะที่เด่นและเป็นข้อดีของ
ที่มีสถาบันทางศาสนา ตลอดจนความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของหมู่บ้าน ที่มีส่วนช่วย
ควบคุมความประพฤติเพื่อให้เกิดความสงบสุข มากทีเดียว

10. หน้าที่สร้างสรรค์ ปลูกฝังค่านิยมของสมาชิกในชุมชน การยอมรับ
บทบาท แนวความคิดริเริ่มที่ดี จะเป็นกำลังใจและความภาคภูมิใจของสมาชิกในชุมชน ก่อให้เกิด
ความผูกพันทางจิตใจแก่สมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนจะต้องแสดงออกถึงการเอาใจใส่ต่อ
คนทุกรุ่นทุกวัยที่อยู่ในชุมชนเกิดทัศนคติที่ดีและศรัทธาต่อชุมชนของตน ซึ่งจะเป็นการให้บทบาท

ที่ดีที่สุดแก่สมาชิกในชุมชนทางอ้อมอีกด้วย ในหมู่บ้านไทยที่มีการจัดงานบุญต่าง ๆ ก็มีประโยชน์และเสริมสร้างคุณค่าของชีวิตของคนในชุมชน ทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจเป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดในชุมชนอีกด้วย

1.1.5 ลักษณะของชุมชน ชนบทและชุมชนเมือง

นาถ พันธุนาวัน (2540: 19) และ ประดิษฐ์ มัชฌิมา (2521: 43 – 44) ได้เห็นสอดคล้องกัน โดยได้มีการจัดแบ่งประเภทของชุมชนออกเป็นเป็นประเภทต่าง ๆ โดยใช้หลักเกณฑ์ในการแบ่งแตกต่างกันออกไป เช่น แบ่งตามจำนวนพลเมือง แบ่งตามหน่วยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ แบ่งตามความสัมพันธ์กับหน่วยงานของรัฐ แบ่งตามลักษณะพิเศษของประชาชน แบ่งตามลักษณะด้านนิเวศวิทยา แบ่งตามกิจกรรมทางสังคม แบ่งตามหน่วยการปกครอง และแบ่งตามลักษณะของคนในชุมชน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าแม้ว่าจะแบ่งอย่างไร ผู้ทำหน้าที่เป็นนักพัฒนาคงจะต้องทำ ในชุมชนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้ง 2 อย่างต่อไปนี้ คือชุมชนชนบท และชุมชนเมือง ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงได้กล่าวถึงเฉพาะลักษณะของชุมชนเมืองและชุมชนชนบทเท่านั้น

1. ชุมชนชนบท (Rural Community)

ชุมชนชนบทเป็นบริเวณที่ผู้คนอาศัยอยู่กันตามภูมิประเทศ ที่อยู่นอกเขตเมืองโดยมีบ้านเรือนกระจัดกระจายทั่วไป และรวมกันอยู่เป็นหมู่ ซึ่งใช้เป็นศูนย์กลางในการกระทำกิจกรรมร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดด้วยเหตุนี้ เมื่อกล่าวถึงชุมชนชนบทจึงเป็นที่เข้าใจตรงกันว่า เป็นชุมชนที่อยู่ในบริเวณของตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องที่หน่วยหนึ่งของรัฐบาล

ลักษณะของชุมชนชนบทโดยทั่วไปเท่าที่รวบรวมได้ มีดังต่อไปนี้

1.1 ชาวชนบทอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด ทุกคนรู้จักกันดี มีการติดต่อและไปมาหาสู่กันเป็นประจำ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวและเพื่อนบ้านมีมาก ชีวิตความเป็นอยู่และการจัดการทางสังคมเป็นแบบกลุ่มปฐมภูมิ (primary group) คือมีการติดต่อและสัมพันธ์กันแบบส่วนตัวและอย่างเป็นกันเอง

1.2 มีการติดต่อและคบค้าสมาคมกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงเป็นส่วนใหญ่

1.3 มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและยาวนาน

1.4 ชาวชนบทมีลักษณะคล้ายคลึงกัน (Homogeneous) คือ มีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายกัน มีฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา และสังคมคล้ายกันหรือเท่าเทียมกัน นับถือศาสนาเดียวกัน มีทัศนคติหรือความเชื่อคล้ายกัน

1.5 การเลื่อนชั้นทางสังคม การอพยพโยกย้าย และการเปลี่ยนแปลงอาชีพมีน้อย โดยมากมักประกอบอาชีพเดิม ซึ่งส่วนมากเป็นอาชีพเกษตรกรรม รักถิ่นฐาน ไม่ชอบอพยพโยกย้ายไปไหนง่าย ๆ และการเลื่อนฐานะทางสังคม (Social Family) คือ สมาชิกในครอบครัวมีมาก นอกจากพ่อแม่และลูกแล้ว อาจจะมีพ่อแม่ ยาย ญาติและครอบครัวอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย

1.6 มีอัตราการเกิดสูง (Height birth Rates) มีเวลาอยู่ด้วยกันนาน จึงทำให้เกิดลูกมากอีกประการหนึ่งเป็นเพราะชาวชนบทมีการศึกษาน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการคุมกำเนิดและวิธีการคุมกำเนิด ตลอดจนมีรายได้น้อย ไม่เพียงพอที่จะซื้อยา หรือจ้างทำหมันผ่าตัดได้

1.7 มีระดับการศึกษาและอาชีพต่ำ เพราะขาดสถานการศึกษา ขาดสิ่งจูงใจ ขาดรายได้ ขาดอุปกรณ์เครื่องมือการศึกษา และขาดสถาบันฝึกฝนอาชีพที่อยู่ใกล้เคียง ทำให้ชาวชนบทมีชีวิตความเป็นอยู่ตามมีตามเกิด

1.8 เป็นคนหัวโบราณ (Conservative) เชื่อโชคกลาง มีความคิดคับแคบ ขาดต่อการเปลี่ยนแปลง

1.9 มีความเชื่อตามประเพณี ท้อแท้ ไม่กระตือรือร้น เคยเชื่ออย่างไรก็เชื่ออย่างนั้น

1.10 มีอายุเฉลี่ยแล้วน้อยกว่าชาวเมือง เพราะขาดอาหารและสิ่งบำรุงร่างกายอย่างเพียงพอ ขาดแพทย์และพยาบาลที่จะให้บริการแก่ประชาชน ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องความสะอาดและอนามัย

1.11 ขาดการวางแผนชีวิตและครอบครัวที่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะขาดความรู้และประสบการณ์ ทำให้ดำเนินชีวิตไปวัน ๆ อย่างตามมีตามเกิด การเปลี่ยนแปลงใด ๆ เป็นเรื่องของภายนอก หรือมาจากภายนอก ไม่ใช่เกิดจากความรู้ความเข้าใจของตนเอง

1.12 ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น ในงานแต่งงาน บวชนาค งานศพ ทำบุญ หรืองานฉลองอื่น ๆ มีการใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก

1.13 ขาดสถาบันและบริการสาธารณะอื่น ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกแก่ชุมชน เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ไฟฟ้า ประปา ถนน ตลาด เป็นต้น

1.14 มักจะทำงานเป็นฤดูกาล และมีการว่างงานเป็นประจำ

1.15 มีการช่วยเหลือกันโดยไม่คิดมูลค่า หรือต้องการสิ่งตอบแทน

1.16 การควบคุมสังคม (Social Control) ขึ้นอยู่กับกลุ่มปฐมภูมิเป็นส่วนใหญ่

2. ชุมชนเมือง (Urban Community)

ชุมชนเมือง หมายถึง อาณาบริเวณที่มีประชากรอยู่ร่วมกันจำนวนหนึ่ง และต้องมีความหนาแน่นมากพอสมควร เป็นบริเวณที่มีอาคารบ้านเรือนหนาแน่นอยู่ในเขตการปกครองแบบใดแบบหนึ่ง ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป มีความเจริญเป็นศูนย์กลางต่าง ๆ และรวมทั้งความเลื่อมโทรมต่าง ๆ อยู่ด้วย เช่น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เป็นต้น

ลักษณะของชุมชนเมืองโดยทั่วไปมีดังนี้

2.1 ประชาชนอยู่กันอย่างแออัด หนาแน่น ทั้งนี้ เนื่องจากสังคมเมืองมักเป็นศูนย์กลางของการติดต่อค้าขาย การศึกษา การคมนาคม ทำให้ประชากรมุ่งมาอาศัยอยู่ที่นี้มาก จึงทำให้เกิดภาวะการแออัดเกิดขึ้น

2.2 ชีวิตความเป็นอยู่ ของชุมชนมีลักษณะเป็นแบบตัวใครตัวมัน การติดต่อระหว่างกันของบุคคลมักจะเป็นทางการ และมีพิธีการ ความสัมพันธ์ส่วนตัวมีน้อย แม้บ้านใกล้กันก็จะไม่ค่อยรู้จักกัน การติดต่อและคบค้าสมาคมกับบุคคลทั่วไปเป็นแบบทุติยภูมิ (Secondary group) ขาดความใกล้ชิดและความเป็นกันเอง การพบปะติดต่อกันอยู่กับผลประโยชน์มากกว่าความใกล้ชิดสนิทสนม ซึ่งส่วนมากเป็นเพราะมีผลประโยชน์ร่วมกันหรืออย่างเดียวกัน

2.3 ชุมชนเมืองมักจะเน้นด้านวัตถุนิยม ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ต้องดิ้นรนขวานขวายหาเลี้ยงชีพ มีการแข่งขันกันตลอดเวลา ทำให้ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของความสัมพันธ์ทางจิตใจ

2.4 ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกเข้ามามาก การที่สังคมเมืองไทย มีลักษณะเป็นศูนย์กลางของความเจริญในด้านต่าง ๆ จึงสามารถเป็นแหล่งรับอารยธรรมและขนบธรรมเนียมของต่างประเทศได้ง่าย โดยเฉพาะอารยธรรมตะวันตก

2.5 การควบคุมทางสังคมใช้รูปแบบที่เป็นทางการ คือ ใช้เจ้าหน้าที่ควบคุม และใช้กฎหมายบังคับลงโทษผู้ที่ปฏิบัติผิดต่อกฎระเบียบวินัยของสังคม

2.6 ลักษณะการตั้งบ้านเรือน เนื่องจากที่ดินในเมืองมีราคาแพงมาก การปลูกสร้างบ้านเรือนในเขตเมือง จึงจะสร้างเป็นตึกหลายชั้นขยายในแนวดิ่ง

2.7 มีช่องว่างระหว่างประชากรมาก ทั้งนี้เพราะเมืองเป็นที่รวมของคนหลากหลายอาชีพ (Heterogeneous) เช่น ในกรุงเทพฯ มีคนหลายชาติ หลายภาษา หลายศาสนา ดังนั้น จึงมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไปแล้วแต่เชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา และสิ่งแวดล้อมที่คน นอกจากนั้นระดับรายได้ การศึกษา และมาตรฐานความเป็นอยู่ของชาวเมือง ก็แตกต่างกันมากด้วย

2.8 การเลื่อนฐานะทางสังคม (Social Mobility) เช่น การปรับอาชีพ หรือฐานะทางสังคมมีมาก

2.9 มีการแบ่งงานกันทำและทำงานกันตามความถนัดเฉพาะอย่าง (Specialization) เช่น กรรมกรตามโรงงาน เสมียน ข้าราชการ ช่างฝีมือ ทนายความ หมอ ครู คนต่างด้าว ต่างก็ทำงานตามความถนัดของตนเอง

2.10 มีสินค้า บริการ สถาบันทางสังคม และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากมายหลายชนิดให้เลือก มีโรงเรียน โรงหนัง หรือโรงละคร พิพิธภัณฑ์ ห้างสรรพสินค้า หอสมุด โรงภาพยนตร์ ไฟฟ้า และน้ำประปา สำหรับบริการแก่ประชาชนโดยทั่วไป

2.11 ขาดธรรมชาติและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจตามธรรมชาติ ทุกอย่างต้องสร้างขึ้นเองให้ใกล้เคียงกับธรรมชาติ เช่น สระว่ายน้ำ น้ำพุ หรือสวนสาธารณะ เป็นต้น

2.12 มีครอบครัวขนาดเล็ก โดยมากมีเพียงพ่อแม่ลูกเท่านั้น

2.13 มีอัตราการเกิดต่ำ เพราะชาวเมืองรู้และเข้าใจถึงวิธีการคุมกำเนิด และมีโรงพยาบาลและสถานบริการในเรื่องนี้ที่เพียงพอ

2.14 การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมตะวันตกทำให้ชาวเมืองคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

2.15 มีการศึกษาและอาชีพสูง เพราะมีรายได้มาก มีมหาวิทยาลัยมากมาย สถาบันการศึกษาและสถานฝึกอาชีพมีอยู่ทั่วไป

2.16 มีความคิดก้าวหน้า ไม่เชื่อมงาย เพราะได้รับการศึกษา มีเหตุผล

2.17 ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจและสังคมมีมากและรุนแรง เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนชนบท ทำให้มีความเห็นแก่ตัว ทุกคนต้องต่อสู้เพื่อตนเองและครอบครัว การช่วยเหลือระหว่างเพื่อนบ้านมีน้อย

2.18 ที่อยู่อาศัยคับแคบ แออัด ขาดสถานที่เล่นและพักผ่อนสำหรับเด็ก

2.19 ชาวเมืองส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินและบ้านเป็นของตัวเอง

2.20 ชาวเมืองมีระดับรายได้ระหว่างคนรวยและคนจนแตกต่างกันมาก

1.1.6 ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนาเป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากความสนใจซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมซึ่งอธิบายไว้อย่างชัดเจนว่าสังคมและวัฒนธรรมของมนุษยชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยสาเหตุต่างๆหลายประการดังต่อไปนี้คือ

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment)
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Population Change)
3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดต่อกัน (Isolation and Contact)
4. โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Structure)
5. ระดับของความรู้และเทคโนโลยี (Knowledge and Technology)
6. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นเช่นการเล็งเห็นความ

จำเป็นในการเปลี่ยนแปลงหรือนโยบายของผู้นำประเทศ

คำว่า “พัฒนา” เกิดขึ้นและนำมาใช้ครั้งแรกในคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยนักเศรษฐศาสตร์ได้นำมาใช้เรียกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์มาเป็นพลังงานจากเทคโนโลยีเช่นเครื่องจักรเครื่องยนต์ต่างๆอาชีพของคนในสังคมเปลี่ยนจากเกษตรกรรมเป็นการประกอบอาชีพทางด้านอุตสาหกรรมวิถีการผลิตเปลี่ยนจากการยังชีพเป็นวิถีการผลิตเพื่อการค้าที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากชนบทเป็นเมืองสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นหลังจากนั้นคำว่าพัฒนาก็ได้แพร่กระจายออกไปทั่วโลกโดยความหมายกว้างๆทั่วไปแล้วหมายถึงการกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามีอยู่สามส่วนคือผู้กระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตนารมณ์อุดมการณ์วิธีการรวมทั้งกระบวนการต่างๆที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเป้าหมายของกระทำที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจชัดเจนในแต่ละองค์ประกอบเหล่านี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาวิชาการที่ว่าด้วยการพัฒนา

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526: 14) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่การกำหนดทิศทาง (Directed Change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า (Planned Change)

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526: 32) ให้ความหมายว่าการพัฒนาหมายถึงการกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2551: 5) สรุปว่าการพัฒนาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้าและการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีสองส่วนที่เกี่ยวข้องคือการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพรวมทั้งจะต้องมีทิศทางที่ดีขึ้นเท่านั้น

1.2 แนวคิดการบริหารงานท้องถิ่นในภาวะวิกฤติจากน้ำท่วม และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำท่วม

1.2.1 การพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง (Self - Reliance Community Development)

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนของการกระจายอำนาจ พ.ศ.2542 มีผลทำให้หน่วยงานของรัฐพยายามปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ประชาชนในชุมชนก็มีความตื่นตัวในการที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนมากขึ้น การกระจายอำนาจลงสู่ชุมชนทำให้การพัฒนาชุมชนขึ้นอยู่กับประชาชนในท้องถิ่นทั้งสิ้นและผู้ที่ทำหน้าที่สนับสนุนให้คำปรึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและโครงการ วิชาการก็คือเจ้าหน้าที่ภาครัฐในชุมชนบทันเอง ดังทงศักดิ์ ได้กล่าวถึงบทบาทของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ว่าต้องกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ ได้เข้าใจ ถึงแนวคิด หลักการวิเคราะห์ ปัญหาของชุมชน และให้ประชาชนตระหนักว่าเป็นปัญหาร่วมกันของทุกคนในชุมชน มิใช่ของคนใดคนหนึ่ง (ทงศักดิ์ คุ่มไชนะ และคนอื่น ๆ , 2534: 18)

การกระทำเช่นนี้จะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าตนเองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอภิปราย ถกเถียง พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนของตนเองด้วย จะรู้สึกร่วมรับผิดชอบในการดำเนินโครงการ เหมือนเป็นปัญหาของตน โดยแท้จริงการพัฒนาชุมชนไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้วยการจัดกิจกรรมในด้านใดย่อมตั้งอยู่บนพื้นฐานการสนับสนุน ให้ประชาชนพึ่งตนเองได้เป็นประการสำคัญ หากสิ่งใดเกินกว่าความสามารถของประชาชนเช่นทางด้านวิชาการและวัสดุที่จำเป็นรัฐบาลย่อมเข้าให้การช่วยเหลือเพื่อโครงการ กิจกรรมของราษฎรบรรลุผลด้วยดี ทั้งนี้โดยวิธีการ “ทำงานกับประชาชน (work with people) หมายถึง ร่วมคิด ร่วมปรึกษา และร่วมกันทำงาน ไม่ใช่ทำให้ประชาชน (Work for people) แต่ฝ่ายเดียว” (จิตจันทร์ กิติกริต, 2532: 54)

แนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองเป็นแนวคิดที่เหมาะสมที่เหมาะสมที่จะใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของกลุ่มประเทศทางตะวันตกได้ดี เพราะอาศัยพื้นฐานวัฒนธรรมทางตะวันตกเป็นแนวคิดหลัก และทฤษฎีการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองเป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นจากการได้ประจักษ์ถึงความบกพร่องของการพัฒนาตามกระแสหลัก เช่นทฤษฎีทางพุทธศาสตร์ ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (ทฤษฎีใหม่) ซึ่งทฤษฎีการพัฒนาแบบพึ่งตนเองเป็นทางเลือกเพื่อการพัฒนาประเทศอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของกลุ่มประเทศโลกที่สาม จากนักเศรษฐศาสตร์และนักสังคมศาสตร์หลายๆประเทศ โดยอาศัยรากฐานการสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจที่ผ่านมาว่า ภายใต้กระบวนการพัฒนาของประเทศต่างๆ ทั้งในเอเชียบางประเทศและประเทศแถบละตินอเมริกา ได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาแท้จริงหรือไม่แต่ผลปรากฏจากการที่ได้กล่าวถึงไว้แล้วในทฤษฎีความด้อยพัฒนาและการพึ่งพิงนั้นก็พบว่าประเทศในโลกที่สามต้องตกอยู่ในสภาพเสียเปรียบทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตลอดมา

การกระจายความเจริญกระจุกอยู่ในเมืองใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางการปกครอง ความมั่งคั่งก็ตกอยู่กับผู้นำประเทศเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ความยากจนของประชาชนในชนบทก็ยังปรากฏอยู่ทั่วไป ถึงแม้ผู้นำประเทศจะพยายามแสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วด้วยการพิจารณาจากรายได้ประชาชาติ ซึ่งเป็นการมองเพียงภาพรวมระดับประเทศที่ได้คำนึงถึงความเป็นจริงระดับบุคคลว่า รายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้นนั้น ได้กระจายไปทุกระดับหรือไม่ (อาคม ใจแก้ว , 2534 : 75) แนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองเป็นสิ่งที่นักพัฒนาและเจ้าหน้าที่ภาครัฐในพื้นที่ชุมชนชนบทควรศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

1.2.2 การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development)

การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของปัจจุบันโดยไม่ทำให้ผู้คนในอนาคตเกิดปัญหาในการตอบสนองความต้องการของตนเอง” (นิยามของคณะกรรมการ โลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา World Commission on Environment and Development ใน รายงาน Our Common Future 1987 หรือ Brundtland Report) การพัฒนาที่ยั่งยืนรวมความถึง 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน โครงการพัฒนาใดๆต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้งสามด้านนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นมากกว่าเพียงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดการบริโภคทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมลงไปในระดับที่ยังรักษาความสมดุลที่ดี ทำให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่ทำลายล้างอย่างที่ผ่านมาและทำกันอยู่หลายแห่ง ให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนอยู่ดีกินดีและอยู่เย็น

เป็นสุข “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นคำที่ถูกใช้คู่ไปกับคำว่า “ธรรมาภิบาล” (good governance) ถือว่าเป็นสองคำที่สัมพันธ์กันจนแยกกันไม่ได้

โดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) เห็นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ถ้าหากมีธรรมาภิบาลก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนามนุษย์ (human development) หมายถึง การเปิดทางเลือกมากมายผู้คนในสังคม หมายถึง การให้ถือเอาผู้ชายผู้หญิง โดยเฉพาะคนจนและคนที่อยู่ในภาวะยากลำบากเสี่ยงอันตรายเป็นศูนย์กลางของกระบวนการพัฒนารายงานของ UNDP 1996 ได้แสดงให้เห็นว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจไม่ได้เป็นหลักประกันการพัฒนาที่ยั่งยืนและไม่ได้ขจัดปัญหาความยากจนให้หมดไป เช่น บางประเทศมีรายได้ให้ประชาชาติต่อหัวสูงกลับอยู่ในระดับต่ำของการพัฒนามนุษย์ มีปัญหาความเหลื่อมล้ำแตกต่างระหว่างประเทศร่ำรวย และประเทศยากจนระหว่างคนรวย กับคนจนในประเทศเดียวกัน ช่องว่างที่ถ่างออกไปเรื่อย ๆ การพัฒนามนุษย์มีอยู่ 5 ลักษณะคือ

1. การสร้างความเข้มแข็ง (empowerment) คือการเพิ่มขีดความสามารถในการเลือกทางและทางเลือกให้ผู้คนได้เป็นอิสระจากความหวาดกลัว จากสิ่งที่พวกเขาขาดแคลน และให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อชีวิต
2. ความร่วมมือ (co-operation) ผู้คนสัมพันธ์กันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
3. ความเท่าเทียม (equity) คนมีโอกาเข้าถึงทรัพยากรการศึกษา การดูแลสุขภาพ การจัดการชีวิต ทรัพยากร ชุมชนของตนเอง
4. ความยั่งยืน (sustainability) การพัฒนาวันนี้ไม่ทำลายทรัพยากรและโอกาสของคนรุ่นต่อไปแต่สร้างหลักประกันให้คนในอนาคตเป็นอิสระจากความยากจนและได้ใช้ความสามารถขั้นพื้นฐานของตัวเอง
5. ความมั่นคงปลอดภัยอันตราย (security) ในชีวิตทรัพย์สิน การคุกคามจากโรคและภัยอันตราย

การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของชนรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนชนรุ่นต่อไปในการที่จะสนองตอบความต้องการของตนเอง ซึ่งหมายถึงขีดจำกัดของสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความยุติธรรมในสังคมระหว่างชนรุ่นเดียวกันกับชนรุ่นต่อไป เมื่อนำแนวความคิดนี้มาพิจารณาเรื่องชุมชนเมือง จึงมีการกำหนดแนวทางของการตั้งถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (Sustainable Human Settlements) เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา

ความเชื่อมโยงของเมืองและสิ่งแวดล้อม (Agenda 21 for Sustainable Development) การพัฒนาที่อยู่อาศัยแบบยั่งยืน (Sustainable Housing) มีหลักการโดยสังเขป ดังนี้

1. มิติทางการก่อสร้าง (Construction Perspective)
2. มิติทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and Economic Perspective)
3. มิติทางสิ่งแวดล้อม (Eco-efficiency Perspective)

ตารางที่ 2 – 2 แนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนา

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	สัญญาสัญญาวิวัฒน์ (2526: 14)	คือ การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Directed Change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า (Planned Change)	การเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า เพื่อนำไปสู่สภาพหนึ่งที่ดีกว่า ซึ่งอาจหมายถึง
2	ยูวัฒน์วุฒิเมธี (2526: 32)	การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่ง ไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า	การที่ประชาชนมีความอยู่ดี กินดี มีความสุข
4	วิรัชวิรัชนิภาวรรณ (2551: 5)	การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า และการเปลี่ยนแปลงนี้จะมีสองส่วนที่เกี่ยวข้องคือการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพรวมทั้งจะต้องมีทิศทางที่ดีขึ้นเท่านั้น	ความสะดวกสบาย มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมและแก้ไข อุทกภัย

2.1 ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบและแนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

2.1.1 ความหมายของยุทธศาสตร์

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542:105) ได้ให้ความหมายคำว่า ยุทธศาสตร์ ไว้ว่า เป็นวิชาว่าด้วยการพัฒนาและการใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยาและกำลังรบทางทหารตามความจำเป็นทั้งในยามสงบและยามสงคราม

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2556: 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่ายุทธศาสตร์หรือ กลยุทธ์หมายถึง การวางแผนงานสู่การปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายภายใต้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หรือการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ SWOT Analysis กล่าวคือ การวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภัยคุกคาม (อุปสรรค) ในกรอบระยะเวลาที่ต้องการ ทั้งนี้เพื่อประกอบการวางแผนการในการใช้วิธีการและทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด

รศ.ดร.กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล (2551 : 4) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์เป็นทั้ง ทัศนคติ จุดยืน การวางแผน และแบบแผนการกระทำ ยุทธศาสตร์เป็นสะพานระหว่างนโยบายหรือเป้าหมายระดับสูงในด้านหนึ่ง เชื่อมโยงกับกลยุทธ์ (tactics) หรือชุดการกระทำที่เป็นรูปธรรม ในอีกด้านหนึ่ง ทั้งยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ต่างทำหน้าที่อุดช่องว่างระหว่างจุดมุ่งหมาย (ends) และวิถีทางหรือหนทาง (means) ขององค์กร กล่าวอย่างสั้นๆ ยุทธศาสตร์เป็นคำที่หมายถึงโยงใยกัน สลับซับซ้อนของความคิด ความตระหนักรู้ ประสบการณ์ เป้าหมาย ความชำนาญการ ความทรงจำ การรับรู้ และความคาดหวัง ที่นำไปสู่แนวปฏิบัติสำหรับชุดการกระทำที่นำไปสู่จุดมุ่งหมาย

สมานิส วิจิตร (2551 : 1) ได้กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ คือ ศาสตร์และศิลป์แห่ง การวางแผนและปฏิบัติการ รวมทั้งเป็นวิธีการจัดกระบวนการเพื่อให้ได้ชัยชนะในการสู้รบหรือเพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะหน้าเฉพาะอย่าง

ตารางที่ 2 – 3 แนวคิด ความหมายของยุทธศาสตร์

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542:105)	เป็นวิชาว่าด้วยการพัฒนาและการใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยาและกำลังรบทางทหารตามความจำเป็นทั้งในยามสงบและยามสงคราม	ยุทธศาสตร์ คือ การบริหารจัดการ โดยการมองภาพรวมให้ครอบคลุมทั้งระบบ มี
2	วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2556: 1)	การวางแผนงานสู่การปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายภายใต้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หรือการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ SWOT Analysis เพื่อประกอบการวางแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุด	การวางแผน โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งต้องมีการวิเคราะห์ SWOT Analysis

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

2.1.2 ความหมายของภัยพิบัติ

ภัยพิบัติ เป็นภัยที่เกิดขึ้นแก่สาธารณชน อาจแบ่งตามลักษณะการเกิดหรือสาเหตุได้ 2 ประเภท คือ (กาญจนาชนิษฐา แอกลแสงศรี, 2553: 126 – 130)

1. ภัยธรรมชาติ (Natural Disasters) ได้แก่ ภัยที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ภัยที่เกิดขึ้นตามฤดูกาลและการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ได้แก่ ภัยแล้ง คลื่นความร้อน ฝนแล้ง อากาศหนาวผิดปกติ ภัยที่เกิดขึ้นเองตามลักษณะหรือสภาพภูมิประเทศ ได้แก่ อุทกภัย ภัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของผิวโลก ได้แก่ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด และภัยทางชีวภาพ เช่น การระบาดของโรค เดิมมนุษย์มีความเชื่อว่า ภัยธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เป็นเรื่องของชะตากรรมเมื่อเกิดภัยขึ้น มนุษย์ก็ได้แต่หลบหนีเอาตัวรอดตามสัญชาตญาณ เป็นความจริงที่ว่า มนุษย์ไม่สามารถหยั่งรู้ได้ว่าภัยจะเกิดขึ้นเมื่อใด แต่มนุษย์สามารถคาดคะเนได้ว่า ภัยพิบัติชนิดใดจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด และในสถานที่ใด โดยอาศัยประสบการณ์ การสังเกต และการศึกษาเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตแล้วนำไปพิจารณาหาวิธีการป้องกันบรรเทาหรือลดอันตรายจากภัยที่มาคุกคาม ดังนั้น สามารถป้องกัน บรรเทา หรือลดอันตรายจากภัยธรรมชาติได้ ถ้ารู้จักวิธีการดำเนินการที่ถูกต้อง

2. ภัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ (Man – made – Disasters) มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีความฉลาดได้พัฒนาสิ่งต่าง ๆ ขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตน เพื่อความสุขสบาย ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ปลูกสร้าง การประกอบเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การคมนาคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแขนงต่างๆ แม้กระทั่งพัฒนาอาวุธขึ้นมาเพื่อประหัตประหารกันเอง อาวุธบางชนิดมีความรุนแรงมากจนมนุษย์ไม่สามารถควบคุมความเสียหายได้ และจะมีภัยที่เกิดจากผลของการพัฒนาคิดตามมามีด้วย อาจกล่าวได้ว่า การพัฒนายิ่งเจริญก้าวหน้าไปมากเท่าใด ความรุนแรงของภัยก็จะทวีมากขึ้นเท่านั้น

สำหรับประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ เนื่องจากชุมชนยังไม่มีเตรียมความพร้อมในการจัดการภัย ในขณะที่การบริหารจัดการภัยพิบัติของประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ จะปรับเปลี่ยนทิศทางจากเดิมที่เน้นเรื่อง “การบรรเทาภัยและการกู้ภัย (Relief and Response)” ไปสู่การลดผลกระทบและเตรียมความพร้อม (Mitigation and Preparedness) การปรับเปลี่ยนแนวคิดดังกล่าว จึงนำไปสู่การปฏิบัติเชิงรุก (Proactive approach) ซึ่งจะต้องปฏิบัติการอย่างครบวงจร โดยเน้นไปที่การป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation) และการเตรียมความพร้อม (Preparedness) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะได้แก่

1. ระยะก่อนเกิดภัย ประกอบด้วย การป้องกันและลดผลกระทบ และการเตรียมความพร้อม
2. ระยะที่เกิดภัย ประกอบด้วย การจัดการในภาวะฉุกเฉิน และ
3. ระยะหลังเกิดภัย ประกอบด้วย การฟื้นฟูบูรณะ

ทั้งนี้ เพื่อลดความสูญเสียที่เกิดจากภัยพิบัติให้เหลือน้อยที่สุด แต่เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า จำนวนเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรทางภาครัฐมีจำนวนจำกัด ในขณะที่ได้มีแนวคิดจากนักวิชาการหลายท่านที่ให้ความสำคัญต่อการทำงานของภาคประชาชน และการส่งเสริมให้คนแต่ละชุมชนมีส่วนร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการการบริหารชุมชนของตน วิธีการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยยุคปัจจุบัน จึงเน้นการมีส่วนร่วมจากประชาชนค่อนข้างมาก

การจัดการสาธารณภัย เป็นศัพท์ที่ใช้กับกิจกรรมเกี่ยวกับทั้งก่อน ระหว่าง และหลังเหตุการณ์ความสูญเสียจากภัยพิบัตินั้น ความสูญเสียซึ่งมีผลจากสาธารณภัย ทำให้เกิดการชะลอการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และมักมีผลต่อเนื่องต่อทรัพยากรที่มีอยู่ให้ลดน้อยลง ทำให้การพัฒนาล่าช้า เพราะฉะนั้น การเตรียมพร้อมต่อการเกิดภัย หรือแม้กระทั่งการระงับภัย จะเป็นส่วนหนึ่งของการผสมผสานในการพัฒนาแผนงาน ซึ่งมุ่งการวางแผนพัฒนาเพื่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและสังคม การลดความยากจน และความสมดุลทางสภาพแวดล้อม ฉะนั้นจึงเป็นที่

ยอมรับโดยทั่วไปว่ารัฐบาลจำเป็นต้องรวมการลดสาธารณภัยไว้ในการพัฒนาแผนงาน เพื่อให้มีนโยบายที่ชัดเจนในแผนพัฒนาเกี่ยวกับการลดสาธารณภัย และมีการมอบหมายองค์กรที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาแผนงาน เพื่อลดการเสี่ยงต่อภัยสาธารณะ สิ่งจำเป็นต่อการจัดการสาธารณภัยที่มีประสิทธิภาพ คือ การเสนอนโยบายที่ชัดเจนของรัฐบาล และโครงสร้างการปฏิบัติงานรองรับนโยบายการจัดการสาธารณภัย นโยบายและโครงสร้างนี้จะนำไปสู่โครงสร้างด้านการประสานงานในที่สุด แต่โครงสร้างการจัดการสาธารณภัยที่ดีจะต้องไม่ซ้ำซ้อนกับหน่วยงานของรัฐบาล ไม่เป็นเอกเทศจากรัฐบาลโดยสิ้นเชิง ไม่พยายามควบคุมหน่วยงานอื่น ๆ ของรัฐบาล หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจของตน (กาญจน์ชนิษฐา แอกลงศรี, 2553: 126 – 130)

ในการจัดทำแผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งชาติเนื่องมาจากแนวคิดที่ว่าปัจจัยหลักซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Management) คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นด่านแรกที่จะต้องเผชิญผลกระทบจากภัยพิบัติ เป็นผู้ที่ทราบและเข้าใจถึงความจำเป็นรวมทั้งความต้องการที่แท้จริงของตนในการป้องกันและเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติโดยได้มีการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานทั้งภาครัฐเอกชนและประชาชน และนำข้อคิดเห็นจากการประชุมดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำSNAP ฉบับสมบูรณ์แล้ว อยู่ระหว่างการนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติแห่งชาติในเชิงยุทธศาสตร์ พ.ศ.2551-2560 ได้ข้อคิดเห็นและข้อสรุปที่น่าสนใจ ดังนี้

รศ.ดร. ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล (กาญจน์ชนิษฐา แอกลงศรี, 2553: 126 – 130) ศึกษาผลกระทบด้านภัยพิบัติธรรมชาติสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกเป็นสาเหตุให้เกิดความแปรปรวนของอากาศโลก ก่อให้เกิดน้ำท่วม แผ่นดินถล่ม และภัยแล้งในอนาคตกมากขึ้น และส่งผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบ โดยเฉพาะที่มีปรากฏการณ์ EI Nino จะทำให้มีน้ำท่วมและแผ่นดินถล่มเกิดขึ้นมาก แต่บางปีที่มีปรากฏการณ์ ENSO (EI Nino-Southern Oscillation) จะทำให้เกิดปัญหาภัยแล้งขาดแคลนน้ำ และมีไฟป่าเกิดขึ้น

ดร.อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (กาญจน์ชนิษฐา แอกลงศรี, 2553: 126 – 130) ได้ศึกษาผลกระทบด้านทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่ง 4 ประการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางเคมีและความเป็นกรดของน้ำทะเล การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิของน้ำทะเล การเปลี่ยนแปลงระบบลมและลักษณะอากาศ และระดับน้ำทะเลที่เพิ่มสูงขึ้น แนวทางแก้ไขมีหลายวิธีทั้งการตั้งรับ และการปรับตัวเข้ากับปัญหา

รศ.ชัยวัฒน์ ชัยนการณวิ (สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540: 18) ได้กล่าวถึง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในอนาคตไว้ว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ จะต้องดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านภัยแล้ง ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมและการเกษตร มีแนวทางและมาตรการสำคัญที่ควรพิจารณา ดังนี้
 - 1.1 การอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ
 - 1.2 การจัดหาแหล่งน้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภค ในระดับหมู่บ้านอย่างทั่วถึงและเพียงพอ
 - 1.3 การปรับปรุงระบบชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลาง
 - 1.4 การจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลางและขนาดใหญ่เพื่อเก็บกักน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคในชุมชนเมืองขนาดใหญ่ รวมทั้งน้ำเพื่อการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม
 - 1.5 การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
 - 1.6 การเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนในกลุ่มน้ำ โดยการผันน้ำระหว่างกลุ่มน้ำ
 - 1.7 การกำหนดพื้นที่เกษตรเศรษฐกิจในเขตชลประทานที่สอดคล้องกับสมรรถนะของทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำและการตลาด
 - 1.8 การส่งเสริมและลดพื้นที่ทำนา โดยการปลูกพืชเศรษฐกิจใช้น้ำน้อยหรือพืชพลังงานที่ให้ผลตอบแทนสูง มีปัญหาด้านการตลาดน้อย
 - 1.9 การกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ชลประทานให้ชัดเจนและจัดทำแผนพัฒนาด้านชลประทานที่เหมาะสมกับศักยภาพของทรัพยากรน้ำ และสมรรถนะของทรัพยากรดินในกลุ่มน้ำ
 - 1.10 การปรับปรุงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กที่ได้ถ่ายโอนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขการขาดแคลนน้ำในระดับท้องถิ่น
 - 1.11 การปรับปรุงหนองบึงธรรมชาติและพัฒนาแหล่งน้ำในไร่นา
 - 1.12 การพัฒนาน้ำบาดาลร่วมกับน้ำผิวดินเพื่อการเกษตรกรรมในพื้นที่ที่มีศักยภาพน้ำบาดาล

1.13 การปรับปรุงพันธุ์ข้าวและวิธีการเพาะปลูก ที่ทำให้ผลผลิต
ต่อไร่และคุณภาพสูง

1.14 การเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นในด้านการดำเนินการและดูแลรักษาโครงการแหล่งน้ำขนาดเล็ก

1.15 การเพิ่มแหล่งน้ำดิบเพื่อการประปาบนเกาะที่เป็นแหล่ง
ท่องเที่ยว

1.16 การผลิตน้ำทะเลเป็นน้ำจืดแบบเคลื่อนที่ได้ เพื่อแก้ปัญหา
การขาดแคลนน้ำในช่วงวิกฤติของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเกาะ

1.17 การพัฒนาหลักเกณฑ์และกลไกในการแลกเปลี่ยน โควตา
การใช้น้ำระหว่างภาคการใช้น้ำต่างๆ

2. ด้านน้ำท่วม ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่เขตเศรษฐกิจชุมชนเมืองที่
สำคัญ พื้นที่เกษตรกรรม รวมทั้งปัญหาน้ำหลากและดินโคลนถล่มที่ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอัน
มาก มีแนวทางและมาตรการที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

2.1 การป้องกันและฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำให้คงสภาพนิเวศป่าให้
สมบูรณ์

2.2 การฟื้นฟูแหล่งน้ำ ทางน้ำและพื้นที่ชุ่มน้ำ

2.3 การจัดการด้านการใช้ที่ดินในผังเมืองให้มีประสิทธิภาพ

2.4 การปรับปรุงแบบการเกษตรและการใช้พื้นที่การเกษตรเป็น

พื้นที่รับน้ำนอง

2.5 การกำหนดเขตแม่น้ำ ลำน้ำ และควบคุมการก่อสร้างในพื้นที่

รับน้ำหลาก

2.6 การพัฒนา ปรับปรุงแหล่งน้ำ และระบบระบายน้ำ

2.7 การพัฒนาและปรับปรุงทางผันน้ำหลาก

2.8 การเพิ่มขีดความสามารถของระบบป้องกันและบรรเทา
อุทกภัยของพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและการบริการ
เมืองการค้าชายแดน

2.9 การป้องกันและบรรเทาอุทกภัยพื้นที่ชุมชนเมืองและพื้นที่
เศรษฐกิจสำคัญ เพื่อลดความเสียหายในชีวิตและทรัพย์สิน

2.10 การป้องกันการกัดเซาะตลิ่งของแม่น้ำ/ลำน้ำ ที่เป็นที่ตั้งของพื้นที่ชุมชนเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ

2.11 การให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษาแม่น้ำ/ลำคลอง/ลำน้ำพื้นที่รับน้ำเพื่อประโยชน์สำหรับการระบายน้ำและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

2.12 การจัดการข้อมูลและการเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ

3. ด้านน้ำเสีย ปัญหาน้ำเสียจากแหล่งชุมชน อุตสาหกรรม และการใช้สารเคมีภาคการเกษตร มีแนวทางและมาตรการที่สำคัญที่ควรพิจารณาดังนี้

3.1 การจัดสรรน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศวิทยาทางน้ำในลุ่มน้ำที่มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่

3.2 การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฟื้นฟูคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ

3.3 การปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย

3.4 การจัดการกับแหล่งกำเนิดน้ำเสีย

3.5 การก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน

3.6 การให้ประชาชนในชุมชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการคุณภาพน้ำ

3.7 การส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีสะอาดในการอุตสาหกรรม

3.8 ควรมีมาตรการในการควบคุมแหล่งกำเนิดน้ำเสียให้มีการบำบัดและจัดการน้ำเสียให้ได้มาตรฐานน้ำทิ้งก่อนที่จะระบายลงสู่แม่น้ำ/แหล่งน้ำ

3.9 การส่งเสริมให้นำน้ำเสียที่บำบัดแล้วกลับมาใช้ใหม่

4. ด้านการบริหารจัดการน้ำ ปัญหาการขาดเอกภาพและเป้าหมายร่วมกันในการบริหารจัดการน้ำ มีแนวทางและมาตรการที่สำคัญที่ควรพิจารณาดังนี้

4.1 ปรับปรุงโครงสร้าง หน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำ

4.2 การออกพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ

4.3 การออกพระราชบัญญัติคุ้มครองพื้นที่เกษตร

4.4 การปรับปรุงกฎหมายและพระราชบัญญัติเกี่ยวกับน้ำ

4.5 การเพิ่มขีดความสามารถองค์กรในด้านทรัพยากรน้ำ ทั้งระดับประเทศระดับลุ่มน้ำและระดับลุ่มน้ำสาขา

4.6 การกระจายอำนาจความรับผิดชอบให้องค์กรระดับลุ่มน้ำและลุ่มน้ำสาขา

- 4.7 การจัดตั้งองค์กรสำหรับการบริหารจัดการในยามปกติและยามวิกฤติ
- 4.8 การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็วทั้งในยามปกติและวิกฤติ
- 4.9 การจัดตั้งกองทุนน้ำ
- 4.10 การพัฒนาระบบติดตามประเมินผลการใช้น้ำ
- 4.11 โครงการวิจัยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนและสามารถลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลก

ตารางที่ 2 – 4 แนวคิด ความหมายของภัยพิบัติ

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	รศ.ดร. ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล (กาญจน์ชนิษฐา แอ ก แสง ศรี , 2553: 126 – 130)	การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศโลกเป็นสาเหตุให้เกิดความแปรปรวนของอากาศโลก ก่อให้เกิดน้ำท่วม แผ่นดินถล่ม และภัยแล้งในอนาคต มากขึ้น และส่งผลต่อการบริหารจัดการ ทรัพยากรน้ำทั้งระบบ โดยเฉพาะที่มีปรากฏการณ์ EI Nino จะทำให้มีน้ำท่วมและแผ่นดินถล่ม เกิดขึ้นมาก แต่บางปีที่มีปรากฏการณ์ ENSO (EI Nino-Southern Oscillation) จะทำให้เกิด ปัญหาภัยแล้งขาดแคลนน้ำ และมีไฟป่าเกิดขึ้น	การเปลี่ยนแปลง ภูมิอากาศโลก การ เปลี่ยนแปลงทางเคมี และความเป็นกรดของ น้ำทะเล การเพิ่มขึ้น ของอุณหภูมิของน้ำ ทะเล การเปลี่ยนแปลง ระบบลม และลักษณะ อากาศ เป็นสาเหตุให้
2	ดร.อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (กาญจน์ชนิษฐา แอ ก แสง ศรี , 2553: 126 – 130)	ผลกระทบด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 4 ประการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางเคมี และความเป็นกรดของน้ำทะเล การเพิ่มขึ้น ของอุณหภูมิของน้ำทะเล การเปลี่ยนแปลง ระบบลมและลักษณะอากาศ และระดับน้ำทะเล ที่เพิ่มสูงขึ้น แนวทางแก้ไขมีหลายวิธีทั้ง การตั้งรับ และการปรับตัวเข้ากับปัญหา	เกิดความแปรปรวน ของ อากา ส โลก ก่อ ให้ เกิด น้ำ ท่วม แผ่นดินถล่ม ภัยแล้ง ซึ่งแนวทางแก้ไขมีทั้ง การตั้งรับ และการ ปรับตัวเข้ากับปัญหา

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

2.1.3 แนวคิด ความหมาย องค์ประกอบ ความสำคัญ ของสาธารณภัยด้านน้ำท่วม

1. นิยามและความหมายของอุทกภัย

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2550:40) ให้ความหมายของ “อุทกภัย” ว่าเป็น ภัยที่เกิดขึ้นเนื่องจากมีน้ำเป็นสาเหตุ อาจจะเป็นน้ำท่วม หรืออื่น ๆ โดยปกติอุทกภัยเกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน บางครั้งทำให้เกิดแผ่นดินถล่ม

บูค และคณะ(Books et al. , 1991: 74-77) กล่าวว่า อุทกภัย เป็นเหตุของการไหลของกระแสน้ำที่รุนแรงและมีความแรงมากจนเป็นสาเหตุของการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน หรืออาจกล่าวได้ว่าอุทกภัยเป็นปริมาณน้ำที่ไหลล้นตลิ่งซึ่งมากเกินกว่าแม่น้ำลำธารจะกักเก็บไว้ได้ อุทกภัยส่วนใหญ่เกิดบริเวณตอนล่างของลำน้ำ ซึ่งมีการเคลื่อนที่ของน้ำจากบริเวณที่สูงของพื้นที่ลุ่มน้ำลงมาท่วมพื้นที่ตอนล่าง

สมิท ธรรมสโรช (2599:9) กล่าวว่า อุทกภัย เป็นอันตรายที่เกิดจากระดับน้ำในทะเลและแม่น้ำที่สูงมากจนท่วมล้นฝั่งและตลิ่งไหลมาท่วมบ้านเรือน ด้วยความรุนแรงของกระแสน้ำทำความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ทำให้การคมนาคมหยุดชะงักและก่อให้เกิดโรคระบาดได้

สรุปได้ว่า อุทกภัย หมายถึง ภัยที่เกิดจากน้ำท่วม ซึ่งมีสาเหตุโดยตรงเกิดจากการที่ฝนตกหนักมากกว่าปกติและต่อเนื่องเป็นเวลานานในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ทำให้เกิดน้ำไหลหลากไปตามผิวดินลงสู่แม่น้ำ ลำธาร ส่งผลให้ระดับน้ำในแหล่งเก็บน้ำหรือแหล่งน้ำในธรรมชาติมีระดับสูงกว่าปกติและไหลเข้าท่วมบ้านเรือน ก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ (กาญจน์ชนิษฐา แอ็กแสงศรี : 2553 หน้า 130 – 131)

2. ชนิดของอุทกภัย

วิชา นิยมการ (2553:252-254) การแบ่งชนิดของอุทกภัย โดยทั่วไปแล้วสามารถแบ่งออกได้ตามสาเหตุการเกิดอุทกภัย หรือตามขนาดอุทกภัย ได้ดังนี้

2.1 ชนิดของอุทกภัยแบ่งตามสาเหตุการเกิด สามารถแบ่งได้เป็น 3 ชนิด คือ

Long – rain Flood อุทกภัยชนิดนี้ เกิดจากการมีฝนตกติดต่อกันนานหลายชั่วโมง หลายวัน หรือหลายสัปดาห์ ฝนมักจะมี ความหนักเบา (Rainfall Intensity) ปานกลาง หรือเกิดจากพายุดีเปรสชันที่เคลื่อนตัวจากชายฝั่งทะเลขึ้นสู่พื้นดิน เช่น การเกิดพายุดีเปรสชันในประเทศไทย ชื่อ “อีร่า” และ “โลล่า” ในปี พ.ศ. 2531

Flash Flood อุทกภัยชนิดนี้เกิดขึ้นจากมีฝนตกหนัก (High Rainfall Intensity) ในพื้นที่ที่ไม่ค่อยกว้างขวางมากนัก เป็นพายุฝนฟ้าคะนอง (Thunderstorm) ฝน

ชนิดนี้จะตกลึกและรุนแรงอย่างที่เรียกว่า ฟ้าผ่า มักทำให้อัตราการตกของฝนมากกว่าอัตราการซึม น้ำผ่านผิวดินได้ไม่ทัน

Tidal Flood อุทกภัยหรือน้ำหลายประเภทนี้เกิดขึ้นบริเวณชายฝั่งทะเลซึ่งเกิดจากการ โหมกระหน่ำฝั่งของคลื่นในทะเลที่มีขนาดใหญ่ อันเกิดจาก การเกิดแผ่นดินไหวของโลกบริเวณใต้น้ำทะเล ทำให้เกิดคลื่นยักษ์เข้าโหมกระหน่ำพื้นที่ชายฝั่งอย่างรุนแรง, เกิดจากลมพายุ เช่น ลมพายุไต้ฝุ่นซึ่งพัดพาเอาน้ำทะเล เกิดคลื่นขนาดใหญ่เข้าโหมกระหน่ำชายฝั่งของประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น และเกิดจากระดับน้ำทะเลซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงระดับอยู่ตลอดเวลา

2.2 ชนิดของอุทกภัยแบ่งตามขนาดการเกิด สามารถแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ

Large – area Flood อุทกภัยชนิดนี้เกิดขึ้น ในพื้นที่ที่มีขนาดกว้างขวางมาก อาจเกิดจากสาเหตุการเกิดใดก็ได้จากทั้งหมดที่กล่าวมา ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ที่เกิดอุทกภัย สภาพอากาศขณะนั้น ๆ ที่มีผลต่อการเกิดอุทกภัย

Small – area Flood อุทกภัยชนิดนี้เกิดขึ้น ในพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก และเกิดในช่วงเวลาสั้นๆ เนื่องจากเกิดฝนตกหนัก มักเป็นฝนแบบ Thunderstorm ทำให้น้ำไม่สามารถซึมลงดินได้ทุกวัน การเกิดอุทกภัยประเภทนี้จึงเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วแต่เป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้น (กาญจนชนิษฐา แอ็กแสงศรี : 2553 หน้า 131 – 132)

2.2 แนวคิด ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของยุทธศาสตร์ด้านการแก้ไขอุทกภัย

2.2.1 ความหมายการบริหาร

คำว่า “การบริหาร” (Administration) ใช้ในความหมายกว้าง ๆ เช่น การบริหารราชการ อีกคำหนึ่ง คือ “การจัดการ” (Management) ใช้แทนกันได้

การบริหาร (administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administrare” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรืออำนวยความสะดวก (direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer หมายถึงการติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542: 1) การบริหารหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่าง ที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

สมพงษ์ เกษมสิน (2514: 13 – 14) มีความเห็นว่า การบริหาร หมายถึงการ ใช้นโยบายและศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

อนันต์ เกตุวงศ์ (2523: 27) ให้ความหมาย การบริหาร ว่าเป็นการประสาน ความพยายามของมนุษย์ (อย่างน้อย 2 คน) และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามต้องการ

ไพบุลย์ ช่างเรียน (2532: 17) ให้ความหมาย การบริหาร ว่าเป็นการถึงระบบ ที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บุญทัน ดอกไธสง (2535: 11) ให้ความหมายว่า การบริหาร คือ การจัดการ ทรัพยากรที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์กร หรือ ประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์กร

แฮร์โรลด์คูนตซ์ (Harold Koontz) ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็น อุปกรณ์การจัดการนั้น (แฮร์โรลด์คูนตซ์ อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2523), หน้า 6.)

ธงชัย สันติวงษ์ (2537: 21 – 22) กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน คือ

1. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์กร
2. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการ หมายถึง การ จัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กรและการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
3. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้อง ทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

2.2.2 ยุทธศาสตร์การแก้ไขวิกฤติ

1. ความหมายของ วิกฤติ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2541: 66) ให้ความหมาย “วิกฤติ” ว่าเป็นความยากลำบากซึ่งต้องการแก้ปัญหาในทันทีทันใด

พจนานุกรมไทยฉบับทันสมัย (2543: 488) นิยาม “วิกฤติ” ว่าหมายถึง เวลาหรือเหตุการณ์ขั้นอันตรายที่อยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อหรือขั้นแตกหัก

จากคำจำกัดความที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่าการบริหารงานในภาวะวิกฤติหมายถึงกระบวนการในการบริหาร เพื่อให้ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยการให้ทุกคนทำงานด้วยกันอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผนการกำหนดเป้าหมายวิธีการทำงานรวมถึงการแบ่งงานตามความสามารถของบุคคลซึ่งในการบริหารงานในภาวะวิกฤตินี้จะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดอันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานที่เป็นเลิศและหากมีปัญหาหรือมีวิกฤติการณ์ใดๆ เกิดขึ้นก็ตามผู้บริหารและทีมงานจะต้องหาวิธีแก้ปัญหาโดยพยายามหาสาเหตุแห่งปัญหาเพื่อจะได้หาวิธีแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นให้ลุล่วงไปด้วยดีอย่างมีเหตุและผลด้วยการใช้สติและปัญญาเป็นที่ตั้ง

2. ข้อควรคำนึงในการสร้างทีมงานในภาวะวิกฤติที่มีประสิทธิผล

เฮอร์เรน โคร์ซ(Herrenkohl R.C. , 2004: 26-29) ได้กล่าวว่า องค์การที่ประสบกับภาวะวิกฤติควรให้ความสำคัญกับการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิผลดังนั้นเพื่อเป็นข้อคิดในการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิผลได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประเด็นที่จะช่วยส่งเสริมให้ทีมงานมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลสรุปได้ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในทีมงาน (Member Involvement) เพื่อให้ทีมงานทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพสมาชิกของทีมงานทุกคนควรจะแสดงความคาดหวังในการเข้าร่วมทีมงานให้ประจักษ์เพื่อให้สมาชิกของทีมงานคนอื่นๆ ได้รับทราบ

2.2 ความหลากหลายของสมาชิกในทีมงาน (Member Diversity) การทำงานในภาวะวิกฤติทีมงานควรมีความหลากหลายกันสูงเพราะความหลากหลายกันเหล่านี้ นอกจากจะช่วยเสริมสร้างให้ทีมงานมีความแข็งแกร่งแล้วยังช่วยสร้างความท้าทายให้แก่ทีมงาน

2.3 การสื่อสารของสมาชิกในทีมงาน (Member Communication) หัวใจของการบริหารทีมงานในภาวะวิกฤติให้ประสบผลสำเร็จคือการมีระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิผลเนื่องจากองค์การจำเป็นต้องสื่อสารข้อมูลความเป็นไปหรือสถานการณ์ที่องค์การกำลังประสบให้ทุกคนในองค์การได้รับทราบข้อเท็จจริงอย่างชัดเจนตรงไปตรงมาเพื่อจะได้ระดมความคิดเห็นระดมพลังในการกอบกู้วิกฤติการณ์ฉะนั้นทีมงานจะต้องให้ความสำคัญแก่การวางระบบในการสื่อสารที่มีประสิทธิผลเพราะจะช่วยให้ทีมงานทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

2.4 ขนาดของทีมงาน (Team Size) จะส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานไม่ทางตรงก็ทางอ้อมดังนั้นการกำหนดขนาดของทีมงานจึงควรเป็นไปอย่างเหมาะสมตามความจำเป็นของงานที่สำคัญในภาวะวิกฤติเช่นนี้ทีมงานควรจะมีขนาดที่เหมาะสมเพื่อความคล่องตัวและความยืดหยุ่นในการทำงาน

2.5 สภาพแวดล้อมของทีมงาน (Team's Environment) สภาพแวดล้อมในองค์กรหรือในการทำงานจะส่งผลต่อทีมงานทั้งในด้านอำนวยความสะดวกให้แก่การทำงานเป็นทีมหรือในด้านที่เป็นอุปสรรคต่อทีมงานได้ทั้งนี้สภาพแวดล้อมของทีมงานที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงานจะมีอยู่ 4 ประการได้แก่ การกำหนดเป้าหมายเฉพาะของทีมงาน , ระดับคุณภาพที่คาดหวังจะได้รับจากการใช้ทรัพยากรที่ทีมงานได้รับและด้านสมาชิกของทีมงาน , ระดับของการสนับสนุนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของทีมงาน และการประเมินผลและการให้รางวัลแก่ผลสำเร็จของงานที่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารทีมงานในภาวะวิกฤติ

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์(2550: 57-61) การทำงานในยามที่องค์กรประสบภาวะวิกฤติทีมงานจะมีแต่ความทุกข์เพราะต้องเผชิญกับความเครียดความกดดันความหุดหู่ ท้อใจความยากลำบาก ฯลฯ ผู้บริหารผู้นำทีมงานและทีมงานจึงควรตระหนักถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรมของพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้การทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความราบรื่นและสามารถบรรเทาความทุกข์กายทุกข์ใจของทีมงานได้ดังเช่นที่ได้กล่าวถึงแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติต่อผู้อื่นเป็นอย่างดีตามหลักของสังคหวัตถุ 4 ซึ่งได้แก่

3.1 ทาน คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันรวมไปถึงการให้น้ำใจการให้อภัยการเสียสละไม่เห็นแก่ตัวเห็นใจผู้อื่นมีความเมตตาปรานีทำให้ทีมงานมีที่พึ่งพามีความอบอุ่นใจ

3.2 ปิยวาจา คือ การเจรจาด้วยวาจาที่มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจเป็นการพูดเพื่อให้กำลังใจชี้แนะในเรื่องต่างๆทำให้ทีมงานมีกำลังใจต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

3.3 อตถจริยา คือ ประพฤติสิ่งที่ประโยชน์แก่บุคคลอื่นให้ความช่วยเหลือตามสมควรและมีน้ำใจต่อกันทำให้ทีมงานมีบรรยากาศเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

3.4 สมานัตตา คือ การเป็นคนเสมอต้นเสมอปลายวางตัวให้เหมาะสมตามฐานะไม่ลืมหิวไม่ถือตัวจนเกินไปและในยามที่ผู้อื่นมีปัญหาตกต่ำก็ยังคงทำตัวเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

นอกจากสังคหวัตถุ 4 แล้วอาจใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 อันเป็นหลักธรรมที่จะช่วยพัฒนาจิตใจให้เป็นผู้มีความปรารถนาดีคิดช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ได้แก่ เมตตา , กรุณา , มุทิตา และอุเบกขา นอกจากนี้หลักธรรมคั้งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นยังมีหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้อีกแต่หลักธรรมสำคัญอีกประการที่จะช่วยสร้างความสำเร็จให้แก่ผู้บริหารผู้นำทีมงานและทีมงานเป็นอย่างดีได้แก่อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ , วิริยะ , จิตตะ และวิมังสา

ฉะนั้นในการบริหารทีมงานในภาวะวิกฤติผู้บริหารและผู้นำทีมงานตลอดจนสมาชิกของทีมงานควรจะใช้หลักธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและชี้นำในการทำงานเป็นทีมเพื่อเป็นการเสริมทฤษฎีของนักทฤษฎีชาวตะวันตกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นเพราะจะทำให้ผู้บริหารและผู้นำทีมงานตลอดจนสมาชิกของทีมงานทุกคนมีจิตที่สงบมีสมาธิอยู่กับงานที่ทำอย่างมุ่งมั่นทำให้สามารถทำงานหรือแก้ปัญหาาร่วมกันได้อย่างมีสติใช้ปัญญาเป็นที่ตั้งที่สำคัญคือทุกคนจะช่วยเหลือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมก่อนส่วนตนโดยไม่เอาเปรียบ ไม่เบียดเบียน ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่กันหรือไม่ก้าวก่ายล่วงเกินสิทธิของผู้อื่นทำให้ทุกคนในองค์กรมีความเมตตาต่อกันเป็นที่ตั้งซึ่งจะเป็นผลให้ภาวะวิกฤตินั้นสามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยดีและยังเป็นการสร้างความสุขในการทำงานร่วมกันที่แท้จริงอีกด้วย

2.2.3 องค์ประกอบของยุทธศาสตร์ในการแก้ไขอุทกภัย

พงศ์พิชญ์ วงศ์มณี (2554:1) ยุทธศาสตร์พิชิตสงครามน้ำท่วมโดยต้องมีการอพยพผู้คนที่เกี่ยวข้องก่อนและต้องหันมาเผชิญภัยนั้นอย่างมีสติและรู้เท่าทันบางครั้งต้องยอมเสียเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยใช้ทฤษฎี DAD ที่ใช้และประสบความสำเร็จจนเป็นแม่แบบให้กระทรวงสาธารณสุข และสปสช. จนนำไปสู่การขยายทั่วทั้งประเทศ Data= ให้ข้อมูลจริงรอบด้าน ทั้งข้อดีข้อเสีย , Announce = ประกาศsteakhoderให้ทราบทั่วกันหมด , Decision making= ทุกภาคส่วนร่วมตัดสินใจสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาทุกภาคส่วนมาร่วมแก้ปัญหาภาคความรู้ นักวิชาการผู้มีประสบการณ์ภาคการเมืองทุกพรรคร่วมขับเคลื่อนภาคประชาชน โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียและคนหน้างานร่วมกันขับเคลื่อนให้พ้นภาวะวิกฤตนี้วิกฤตต้องใช้เวลาน้อยและตัดสินใจทันทีและภาคการเมืองเป็นเจ้าภาพทั้งหมดตามยุทธศาสตร์นี้จะต้องเป็นแบบกล้าได้กล้าเสีย

1. การสื่อสาร

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี(2556:1)การสื่อสาร คือกระบวนการสำหรับแลกเปลี่ยนสาร รูปแบบอย่างง่ายของสาร คือ จะต้องส่งจากผู้ส่งสารหรืออุปกรณ์เข้ารหัส ไปยังผู้รับ

สารหรืออุปกรณ์ถอดรหัส อาจอยู่ในรูปแบบของท่าทางสัญลักษณ์ บ้างอย่างอยู่ในรูปแบบของภาษา การสื่อสารเกิดจากความต้องการที่คนจะส่งข้อมูลหากัน

สุปรีย์ สุวรรณบุรณ์ (2555: 1) กล่าวว่า การสื่อสาร (communications) มีที่มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า communis หมายถึงความเหมือนกันหรือร่วมกัน การสื่อสาร (communication) หมายถึงกระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการจากผู้ส่งสารโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อาจเป็นการพูด การเขียนสัญลักษณ์อื่นใด การแสดงหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้รับสารซึ่งอาจจะใช้กระบวนการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมหรือความจำเป็นของตนเองและคู่สื่อสาร โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิริยาตอบสนองต่อกัน บริบททางการสื่อสารที่เหมาะสมเป็น ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล

เดนนิส แมคเคลล และ สเวน วินดาห์ลล์ กล่าวว่า การสื่อสาร หมายถึง การให้และการรับความหมาย การถ่ายทอดและการรับสารซึ่งรวมถึงแนวคิดของการโต้ตอบ แบ่งปัน และมีปฏิสัมพันธ์กันด้วย (เดนนิส แมคเคลล และ สเวน วินดาห์ลล์ อ้างถึงใน สวนิต ยมาภย์)

วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm) ที่ได้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ว่าการสื่อสาร คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสารเกิดขึ้นโดยการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ส่งสารผ่านสื่อหรือช่องทางต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง(วิลเบอร์ ชรามม์ อ้างถึงใน ฉวีแก้ว ข้องรอด)

ศุมน อยู่สิน (2534: 182) กล่าวว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคคลต่อบุคคลหรือบุคคลต่อกลุ่ม โดยใช้สัญลักษณ์ สัญญาณหรือพฤติกรรมที่เข้าใจกัน โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1. ผู้ส่งสารคือ ผู้ที่ทำหน้าที่ส่งข้อมูลสารไปยังผู้รับสารโดยผ่านช่องทางที่เรียกว่าสื่อถ้าหากเป็นการสื่อสารทางเดียวผู้ส่งจะทำหน้าที่ส่งเพียงประการเดียวแต่ถ้าเป็นการสื่อสาร 2 ทางผู้ส่งสารจะเป็นผู้รับในบางครั้งด้วย ผู้ส่งสารจะต้องมีทักษะในการสื่อสารมีเจตคติต่อตนเองต่อเรื่องที่จะส่งต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่จะส่งและอยู่ในระบบสังคมเดียวกับผู้รับก็จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ

2. ข่าวสารในการบวนการติดต่อสื่อสารก็มีความสำคัญข่าวสารที่ดีต้องแปลเป็นรหัส เพื่อสะดวกในการส่งการรับและตีความเนื้อหาของสารและการจัดสารก็จะต้องทำให้การสื่อความหมายง่ายขึ้น

3. สื่อหรือช่องทางในการรับสารคือ ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ ตาหู จมูก ลิ้น และกายสัมผัสและตัวกลางที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เช่น สิ่งพิมพ์กราฟิก สื่ออิเล็กทรอนิกส์

4. ผู้รับสารคือ ผู้ที่เป็นเป้าหมายของผู้ส่งสารการสื่อสารจะมีประสิทธิภาพ ผู้รับสารจะต้องมีประสิทธิภาพในการรับรู้มีเจตคติที่ดีต่อข้อมูลข่าวสาร ต่อผู้ส่งสาร และต่อตนเอง

ตารางที่ 2 – 5 องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การสื่อสาร ของนักวิชาการตะวันตก

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	เฮร์เรน โคร์ช (Herrenkohl R.C. , 2004: 26-29)	หัวใจของการบริหารทีมงานในภาวะวิกฤติให้สำเร็จคือการมีระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิผล เพื่อให้ทุกคนในองค์กรได้รับทราบข้อเท็จจริงอย่างชัดเจนตรงไปตรงมาเพื่อจะได้ระดมความคิดเห็นระดมพลังในการกอบกู้วิกฤติการณ์	การสื่อสาร คือ การให้ประชาชนรับทราบข้อมูล ข่าวสารเท่ากันอย่างทั่วถึง โดยควรใช้การสื่อสารแบบ Two Way Communication
2	เดนนิส แมคควอล (Dennis McQuail, 2005: 1)	การสื่อสารหมายถึงการให้และการรับความหมาย การถ่ายทอดและการรับสารซึ่งรวมถึงแนวคิดของการโต้ตอบ แบ่งปัน และมีปฏิสัมพันธ์กันด้วย	ด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายผ่าน ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล รวมทั้งต้องมีความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์
3	วิลเบอร์ ชแรมม์ (อ้างถึงใน ณัฐแก้ว ข้องรอด)	การสื่อสาร คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสารเกิดขึ้นโดยการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ส่งสารผ่านสื่อหรือช่องทางต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 2 – 6 องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การสื่อสาร ของนักวิชาการไทย

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2556:1)	กระบวนการสำหรับแลกเปลี่ยนสาร รูปแบบอย่างง่ายของสาร คือ จะต้องส่งจากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร อาจอยู่ในรูปแบบของท่าทางสัญลักษณ์ ในรูปแบบของภาษา การสื่อสารเกิดจากความต้องการที่คนจะส่งข้อมูลหากัน	กระบวนการแลกเปลี่ยนสารอย่างง่าย เพื่อส่งข้อมูลหากัน จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร อาจอยู่ในรูปแบบท่าทางหรือภาษา

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

2. การคาดการณ์

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ (2556: 1) ที่ให้ความหมาย คำว่า “การคาดการณ์” คือการคาดคะเน ,การคาดหมายการวินิจฉัยเหตุการณ์ล่วงหน้า , การคาดหมายเหตุการณ์ล่วงหน้า เช่น มีการคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจไทยในปี 2542 จะมีการเติบโตประมาณ 0-1%

อากิฮิโกะ ทานากะ (Akihiko Tanaka) ประธานองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (ไจก้า) และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (ไจก้า) , 2556 : 1 – 3) โดยได้เสนอแผนการบริหารจัดการน้ำท่วมสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยาราชาอาณาจักรไทย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยการลดความเสี่ยงและใช้ประโยชน์จากปริมาณน้ำท่วม ด้วยการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมโดยนโยบายดังกล่าว ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ซึ่ง 1 ใน 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การบริหารจัดการน้ำในช่วงเวลาปกติ ที่จะต้องมีการคาดการณ์ และกำหนดเกณฑ์การบริหารจัดการน้ำในอ่างเก็บน้ำที่มีความเหมาะสมต่อการควบคุมน้ำท่วม รวมถึงต้องกำหนดกฎหรือระเบียบเพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน สำหรับบังคับใช้ในกรณีเกิดภัยพิบัติที่รุนแรง

วีระพงษ์ รามางกูร ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศ (กยอ.) และคณะ (2555: 1 – 7) ที่ได้เสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟู

และสร้างอนาคตประเทศต่อคณะรัฐมนตรีเรื่อง การพัฒนาคลังข้อมูล ระบบพยากรณ์ และเตือนภัย โดยการพัฒนาระบบข้อมูลสร้างแบบสถานการณ์สมมุติโดยใช้หลักวิชาการและองค์การในการบริหารจัดการน้ำและการเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพโดย

1. การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลน้ำแห่งชาติ
2. การสร้างสถานการณ์สมมุติด้านน้ำการคาดการณ์และระบบเตือนภัย
3. การปรับปรุงระบบเตือนภัยของประเทศให้เป็นองค์กรที่สามารถติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์น้ำได้อย่างทันการณ์โดยการปรับปรุงและเพิ่มสถานีตรวจวัดน้ำเตือนภัยในลำน้ำสำคัญติดตั้งระบบโทรทัศนึ่งวงจรปิดที่ประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำต่างๆการเพิ่มประสิทธิภาพระบบดาวเทียมและระบบติดตามผลระยะไกลเพื่อการติดตามสถานการณ์น้ำของประเทศและการจัดองค์กรและพัฒนาระบบแจ้งเตือนภัย

สามารถติดตามและวิเคราะห์สถานการณ์น้ำได้อย่างทันการณ์โดยการปรับปรุงและเพิ่มสถานีตรวจวัดน้ำเตือนภัยในลำน้ำสำคัญติดตั้งระบบโทรทัศนึ่งวงจรปิดที่ประตูระบายน้ำและสถานีสูบน้ำต่างๆการเพิ่มประสิทธิภาพระบบดาวเทียมและระบบติดตามผลระยะไกลเพื่อการติดตามสถานการณ์น้ำของประเทศและการจัดองค์กรและพัฒนาระบบแจ้งเตือนภัย

ตารางที่ 2 – 7 องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การคาดการณ์

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ (2556: 1)	การคาดคะเน ,การคาดหมายการวินิจฉัย เหตุการณ์ล่วงหน้า, การคาดหมายเหตุการณ์ล่วงหน้าเช่น มีการคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจไทยในปี 2542 จะมีการเติบโตประมาณ 0-1%	คือ การทำฐานข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูล ทำสถิติ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ การคาดการณ์และพยากรณ์ เพื่อให้เกิดความเสียหายที่น้อยลง

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

3. การบูรณาการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถานปี 2525 (2525: 1) ที่ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า “บูรณะ” หมายถึง ซ่อมแซมทำให้กลับคืนดีเช่นเดิม ส่วนคำว่า “บูรณาการ” หมายถึง การนำหน่วยที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ประเวศ วะสี (2544: 37 - 40) ที่ให้ความหมายของคำว่า “บูรณาการ” ว่าหมายถึง การเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าสู่ความเป็นหนึ่งเดียวโดยไม่แยกส่วน

เสรี พงศ์พิศ (2536: 18) ที่กล่าวไว้ว่า “บูรณาการ” เป็นกระบวนการที่
 อยากให้เกิดความสัมพันธ์แบบองค์รวม แบบองค์รวมให้ส่วนต่างๆ รวมกันเป็นหนึ่ง ประสาน
 สัมพันธ์อย่างเป็นเอกภาพ ทำให้เกิดความสมบูรณ์ (บูรณาการมาจากรากศัพท์เดียวกับคำว่าสมบูรณ์)

ตารางที่ 2 – 8 องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบูรณาการ

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน ปี 2525 (2525: 1)	การนำหน่วยที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน	คือ การเชื่อมโยงข้อมูล สถิติ เครื่องมือ กำลังคน ทุกภาคส่วนร่วมกัน
2	ประเวศ วะสี (2544: 37 - 40)	การเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าสู่ความเป็น หนึ่งเดียว โดยไม่แยกส่วน	โดยใช้วิธีการทำงาน เป็นทีม การบูรณาการ
3	เสรี พงศ์พิศ (2536: 18)	เป็นกระบวนการที่อยากให้เกิดความสัมพันธ์ แบบองค์รวม แบบองค์รวมให้ส่วนต่างๆ รวมกันเป็นหนึ่ง ประสานสัมพันธ์อย่างเป็น เอกภาพ ทำให้เกิดความสมบูรณ์	งานร่วมกัน และการ บูรณาการข้อมูลไว้ ด้วยกัน เพื่อให้เกิดการ ทำงานที่เป็นเอกภาพ

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

2.3 แนวคิด ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของการบริหาร จัดการแบบไร้พิษภัย (Non-Toxic Management)

2.3.1 ความหมายคำว่า ไร้พิษภัย

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ให้ความหมาย
 คำว่า “Toxic” ว่าหมายถึง เป็นพิษ สภาพที่สิ่งหนึ่งเข้าสู่ระบบมีชีวิต แล้วจะมีผลร้ายต่อชีวิต (สิ่งแวดล้อม)
 ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำว่า “Toxic” ว่าหมายถึง เชื้องซึม
 เป็นพิษ มีพิษ

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ให้ความหมาย
 คำว่า “Toxic” ว่าหมายถึง มีพิษ กินไม่ได้ เป็นพิษ

คำว่า ไร้พิษภัย หรือ Non-Toxic หมายถึงมีสารที่เป็นพิษปนเปื้อนในระดับที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตตามมาตรฐานที่แต่ละประเทศกำหนดซึ่งเป็นปริมาณที่ร่างกายสามารถกำจัดได้ทันแต่ก็ไม่ได้หมายความว่ามันจะไม่สะสมถ้าใช้ในระดับที่ร่างกายไม่สามารถกำจัดได้ทันก็จะส่งผลเสียต่อร่างกายอยู่ดี

ดังนั้น การบริหารจัดการ จึงหมายถึง การบริหารจัดการที่เป็นกลาง ไม่ก่อให้เกิดโทษ เกิดพิษภัยต่อสังคมส่วนรวม และไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันของสังคมชุมชน

2.3.2 การบริหารจัดการแบบไร้พิษภัย/การบริหารความขัดแย้ง

1. ความหมายของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งตามความหมายของราชบัณฑิตยสถาน (2538:137) หมายถึง การไม่ลงรอยกัน ซึ่งหากจะแยกพิจารณาคำว่า "ขัด" ราชบัณฑิตยสถาน (2538:133) หมายถึง การไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ฝ่าฝืนไว้และคำว่า "แย้ง" ราชบัณฑิตยสถาน (2538:681) หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ด้านไว้ ทานไว้ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความขัดแย้ง ประกอบด้วยอาการทั้งขัดและแย้งซึ่งหมายถึงการที่ทั้งสองฝ่ายจะไม่ทำตามกันแล้วยังพยายามที่จะดันเอาไว้อีกด้วย

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546:23)ความขัดแย้งเป็นกระบวนการทางสังคมความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายมีจุดมุ่งหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้และมีค่านิยมที่แตกต่างกัน ความแตกต่างนี้มักเกิดจากการรับรู้มากกว่าที่จะเป็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นจริงๆ ความขัดแย้งหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมาย หรือวิธีการหรือทั้งสองอย่างแต่เป็นการพึ่งพาอาศัยในทางลบอาจกล่าวอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า

ความขัดแย้ง หมายถึง การที่แต่ละฝ่ายไปด้วยกันไม่ได้ในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการ ไม่ว่าจะเป็ความต้องการจริงหรือศักยภาพที่จะเกิดตามต้องการ

ความขัดแย้ง เป็นความรู้สึกหรือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความคิดเห็น ค่านิยม และ เป้าหมายไม่เป็นไปในทางเดียวกันรวมทั้งการต่อสู้เพื่อทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด หรือการที่ฝ่ายหนึ่งรุกล้ำหรือขัดขวางการกระทำอีกฝ่ายเพื่อให้เป้าหมายของตนบรรลุผลซึ่งเป็นปฏิกิริยาในทางลบส่วนแนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งในปัจจุบัน โดยได้รวบรวมประเด็นความขัดแย้งไว้ว่า

ความขัดแย้งอาจเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติงานในองค์การควรจะมีการบริหารความขัดแย้งให้เกิดผลดีที่สุดความขัดแย้งอาจจะมีประโยชน์หรืออาจมีโทษขึ้นอยู่กับ

วิธีการบริหารในองค์กรที่ดีที่สุดจะมีความขัดแย้งในระดับที่เหมาะสมซึ่งจะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจให้คนปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งในองค์กรความขัดแย้งเป็นของดี เพราะจะช่วยกระตุ้นให้คนพยายามหาทางแก้ปัญหา

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้ง

แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งในปัจจุบันได้มีมุมมองที่แตกต่างไปจากในอดีตที่มองว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ควรกำจัดทิ้งไป เนื่องจากความขัดแย้งจะทำให้องค์กรเกิดความไม่สามัคคีและทำให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน เนื่องจากมีความเข้าใจว่าในองค์กรที่มีการบริหารจัดการที่ดีจะต้องไม่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นและสามารถหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความขัดแย้งได้ แต่ในแนวคิดปัจจุบัน มองว่าหากมีการบริหารความขัดแย้งที่ดีจะส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติงานที่เกิดผลดีดังนั้นคุณหรือโทษของความขัดแย้งจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารความขัดแย้งนั้นเนื่องจากความขัดแย้งจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นตัวกระตุ้นให้คนพยายามหาทางแก้ปัญหา ทั้งนี้ยังเชื่อว่ามิบังจายความขัดแย้งที่ยังไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งได้แก่บังจายความขัดแย้งทางด้านจิตวิทยา

แนวคิดสมัยดั้งเดิม (Traditional View) เชื่อว่า ความขัดแย้งเป็นสิ่งไม่ดี และมีผลกระทบด้านลบต่อองค์กรอยู่เสมอ ดังนั้นหากหลีกเลี่ยงได้ควรหลีกเลี่ยงผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบที่จะต้องกำจัดความขัดแย้งขององค์กรวิธีแก้ปัญหาคือการออกกฎระเบียบ กระบวนการที่เข้มงวดเพื่อที่จะทำให้ความขัดแย้งหมดไป แต่ตามความเป็นจริงแล้วความขัดแย้งก็ยังคงมีอยู่

แนวคิดด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations View) เชื่อว่า ความขัดแย้งอาจจะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงไม่ได้ภายในทุกองค์กร เนื่องจากไม่สามารถหลีกเลี่ยงความขัดแย้งได้ มุมมองด้านมนุษยสัมพันธ์จึงสนับสนุนการยอมรับความขัดแย้ง โดยอธิบายไว้ว่าเหตุผลของการมีความขัดแย้ง เพราะไม่สามารถถูกกำจัดได้และความขัดแย้งอาจจะมีประโยชน์ต่อภายในองค์กรได้บ้างในบางเวลา มุมมองด้านมนุษยสัมพันธ์นี้ ได้ครอบงำความคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับความขัดแย้งตั้งแต่ปลายปี 2483 จนถึงปี 2513

แนวคิดสมัยใหม่ (Contemporary View) เมื่อแนวคิดด้านมนุษยสัมพันธ์ เชื่อว่าความขัดแย้ง มุมมองที่เป็นแนวความคิดสมัยใหม่จึงสนับสนุนความขัดแย้งบนรากฐานที่ว่า องค์กรที่มีความสามัคคี ความสงบสุขความเงียบสงบ และมีความร่วมมือ หากไม่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งการให้ความร่วมมือแก่องค์กรจะกลายเป็นความเฉื่อยชา

อยู่เฉยและไม่ตอบสนองต่อความต้องการ เพื่อการเปลี่ยนแปลง และการคิดค้นใหม่ๆ ดังนั้น แนวความคิดสมัยใหม่สนับสนุนให้ผู้บริหารรักษาระดับความขัดแย้งภายในองค์กรให้อยู่ในระดับต่ำสุดเพียงพอที่จะทำให้ห้องปฏิบัติการเจริญเติบโตและสร้างสรรค์

3. ธรรมชาติของความขัดแย้ง

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2549: 32) ได้กล่าวว่า จุดกำเนิดที่แท้จริงของความขัดแย้งนั้นเกิดจากความได้ไม่เพียงพอ หรือความขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกกำหนดโดยสังคมความไม่พอใจและข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับความขาดแคลนสิ่งที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะนำไปสู่การแข่งขันเพื่อจะได้มาซึ่งทรัพยากรที่ต้องการในกระบวนการของการแข่งขันนั้น โดยทั่วไปแล้วความขัดแย้งจะเกิดขึ้นจากลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1. การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติซึ่งทรัพยากรในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตแต่เพียงอย่างเดียวยังหมายรวมถึงสิ่งที่สามารถมองเห็นได้ และมองเห็นไม่ได้ เช่น ทรัพยากร บุคคล เงินวัสดุ ตำแหน่งหน้าที่ เกียรติยศ และสถานภาพที่ดำรงอยู่

2. ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มคนแสวงหาทางที่จะควบคุมกิจการงานหรืออำนาจ ซึ่งเป็นสมบัติของคนอื่น หรือ กลุ่มอื่น ความขัดแย้งนี้เป็นผลมาจากการก้าวล้ำ ในงาน หรืออำนาจหน้าที่ของบุคคลอื่น

3. ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นเมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ไม่สามารถที่จะตกลงกันได้เกี่ยวกับ เป้าหมาย หรือวิธีการในการทำงาน ต่างคนต่างก็มีเป้าหมาย วิธีการและสไตล์ในการทำงานที่แตกต่างกันออกไปซึ่งเป้าหมายและวิธีการดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ไปด้วยกันไม่ได้

4. กระบวนการความขัดแย้ง

โทมัส เคนเนท (Thomas, Kenneth , 1976: 89) เชื่อว่าความขัดแย้งเป็นกระบวนการเมื่อความขัดแย้งตอนแรกสิ้นสุดลงก็จะเกิดความขัดแย้งต่อมามาก โดยที่ขั้นสุดท้ายของตอนแรกจะไปกระตุ้นหรือเป็นสิ่งที่เร่งให้เกิดความขัดแย้งในตอนต่อไปซึ่งในแต่ละตอนจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นตามลำดับดังนี้

1. เกิดความคับข้องใจ
2. เกิดมโนทัศน์เกี่ยวกับความขัดแย้ง
3. แสดงพฤติกรรมออกมา
4. เกิดปฏิกิริยาของอีกฝ่ายหนึ่ง
5. ผลของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตามมา

รอบบินส์ สตีเฟนส์ พี (Robbins, Stephen P. , 1990: 71) ได้แบ่งกระบวนการของความขัดแย้งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศักยภาพของการเป็นปกติภัยกัน
2. การรู้
3. พฤติกรรมที่แสดงออก
4. ผลของความขัดแย้ง
5. การจัดการความขัดแย้ง
6. การจัดการกับความขัดแย้ง

แก้ววิบูลย์ แสงพลสิทธิ์ (2534 : 35)ความขัดแย้งเป็นเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดผลดีที่สุดตามมา โดยผลของความขัดแย้งนั้นสามารถจะเป็นไปได้ทั้งประโยชน์และผลเสียต่อองค์การการจัดการกับความขัดแย้งจึงควรเป็นไปในทางที่จะทำให้ได้ผลตามมาเป็นประโยชน์ต่อองค์การมากที่สุดโดยปราศจากการเป็นศัตรูกันของกลุ่มที่ขัดแย้งและพฤติกรรมการทำลาย

การที่จะจัดการกับความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยทักษะในการบริหารและต้องมีการวินิจฉัย ความขัดแย้งได้ถูกต้อง ผู้ที่จัดการกับความขัดแย้งต้องมีความคิดปะในการจงใจคน ต้องมีความใจเย็น และความอดทนเพียงพอความสามารถในการตัดสินใจ

ผู้ที่จัดการกับความขัดแย้งได้ต้องมีข้อมูลที่ครบถ้วนและต้องประเมินตนเองก่อนว่าจะลงมือจัดการกับความขัดแย้งอย่างไร

ทองหล่อ เดชไชย (2544:264-265)กล่าวว่า โทมัสได้พัฒนารูปแบบ 2 มิติของเทคนิคการจัดการกับความขัดแย้งที่สะท้อนถึงความกังวลเป็นห่วงเป็นใยในผลประโยชน์ทั้งฝ่ายตนเองและคู่กรณีซึ่งมีกลยุทธ์ที่จะเป็นไปได้นี้ คือ

1. ถ้าความกังวลหรือความสนใจในผลลัพธ์ของทั้งตนเองและคู่กรณีต่ำกลยุทธ์ที่มีความเป็นไปได้สูงคือการหลีกเลี่ยง (Avoidance Strategy)
2. ถ้ามีความกังวลหรือสนใจต่อผลลัพธ์ต่อตนเองสูงแต่ไม่สนใจในผลลัพธ์ของคู่กรณีกลยุทธ์ที่ใช้ คือ การบังคับหรือกดดัน
3. ถ้าความกังวล หรือความสนใจในผลลัพธ์ต่อตนเองต่ำ แต่กังวลและสนใจผลลัพธ์ต่อคนอื่นสูงกลยุทธ์ที่นำมาใช้คือ ความปรองดอง (Accommodation) หรือการยินยอม

4. ถ้าความกังวลหรือความสนใจสูงทั้งต่อผู้ผลลัพธ์ของตนเองและ
คู่กรณีกลยุทธ์ที่เหมาะสมก็คือ ความร่วมมือ(Collaborative)

5. ถ้าความกังวลหรือความสนใจต่อผลลัพธ์ทั้งต่อตนเองและใน
คู่กรณีอยู่ในระดับปานกลางคือไม่สูง ไม่ต่ำ กลยุทธ์ที่เหมาะสม คือ การประนีประนอม (Compromise)

6. หลักการสำคัญเกี่ยวกับการบริหารความขัดแย้ง

การจัดการกับความขัดแย้งสามารถทำได้หลายวิธีทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ
สถานการณ์หรือสไตล์ในการบริหารของนักบริหารซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบของการบริหารความ
ขัดแย้งได้ดังนี้

1. การหลบหลีกความขัดแย้ง (Avoiding Style) ผู้ที่เกี่ยวข้องจะใช้
ความเพิกเฉยในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยจะไม่มีการให้ความสนใจทั้งประโยชน์ของตนเอง
และประโยชน์ของผู้อื่นหรือไม่ให้ความร่วมมือกับฝ่ายตรงข้ามและพยายามหลบหลีกหรือหลีกเลี่ยง
การเผชิญหน้ากับความขัดแย้งซึ่งแม้วิธีการนี้จะเป็นการลดภาวะตึงเครียดได้ระยะหนึ่งแต่จะไม่
สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ได้อย่างแท้จริงแต่หากความขัดแย้งเป็นเรื่องเล็ก ๆ
น้อย ๆ และเป็นความขัดแย้งที่ไม่รุนแรงและไม่มีความชัดเจนการบริหารความขัดแย้งโดยการวาง
เฉยจะมีความเหมาะสมอย่างมากหรือในกรณีที่สถานการณ์ที่รุนแรงและเป็นอันตรายหากเข้าไป
เกี่ยวข้องการหลีกเลี่ยงก็เป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้

2. การให้ความช่วยเหลือ (Accommodating Style) การจัดการความ
ขัดแย้งวิธีนี้คือการให้ความช่วยเหลือฝ่ายตรงข้ามหรือการให้ความร่วมมือ โดยไม่สนใจว่าฝ่ายของ
ตนเอง จะได้รับ ผลประโยชน์อะไรบ้างการใช้กลยุทธ์การให้ความช่วยเหลือจะเหมาะสมกับ
สถานการณ์ที่ความขัดแย้งค่อนข้างรุนแรงหรือวิกฤติ

3. การแข่งขัน (Competing Style) การใช้กลยุทธ์การแข่งขันเป็น
กลยุทธ์ที่ฝ่ายที่ใช้กลยุทธ์จะแสวงหาช่องทางที่จะได้รับประโยชน์สูงสุดหรือแสวงหาความได้เปรียบ
นอกจากนี้ยังมีการให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาน้อยมากเนื่องจากฝ่ายที่ใช้กลยุทธ์นี้จะยึด
เป้าหมาย และวิธีการของตนเองเป็นหลักและการแข่งขันจะนำไปสู่การแพ้ ชนะซึ่งการใช้วิธีนี้
ผู้บริหารจะต้องมั่นใจว่าสุดท้ายจะทำให้เกิดการชนะ แพ้และต้องมีข้อมูลที่มากพอและถูกต้อง และ
มีอำนาจมากพอและการใช้วิธีนี้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งจะทำให้ไม่มีการติดต่อสัมพันธ์กับ
ฝ่ายตรงข้ามอีกในอนาคต

4. การให้ความร่วมมือ (Collaborating Style) การใช้กลยุทธ์ในการให้ความร่วมมือจะทำให้ทั้งสองฝ่ายได้รับประโยชน์สูงสุดมากกว่าวิธีที่กล่าวมาเป็นวิธีการจัดการความขัดแย้งที่ทำให้ต่างฝ่ายต่างมีความพอใจในผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาและทั้งสองฝ่ายต่างให้ความร่วมมือซึ่งกันและกันซึ่งค่อนข้างเป็นกลยุทธ์ที่เป็นอุดมคติเนื่องจากต่างฝ่ายต่างเห็นว่าการแก้ปัญห ความขัดแย้งจะทำให้เกิดการชนะทั้งสองฝ่ายทั้งนี้แต่ละฝ่ายจะต้องรู้ข้อมูลของอีกฝ่าย เป็นอย่างดีและ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นความขัดแย้งที่ไม่รุนแรงแต่การแก้ปัญหาโดยวิธีนี้จะมีการใช้ระยะเวลาพอสมควร

ตารางที่ 2 – 9 แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	แก้ววิบูลย์ แสงพลสิทธิ์ (2534 : 35)	ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดผลดีที่สุดตามมา โดยผลของความขัดแย้งนั้นสามารถจะเป็นไปได้ ทั้งประโยชน์และผลเสียต่อองค์กร การจัดการกับความขัดแย้งจึงควรเป็นไปในทางที่จะทำ ให้ได้ผลตามมาเป็นประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุดโดยปราศจากการเป็นศัตรูกันของกลุ่มที่ขัดแย้งและพฤติกรรมการทำลาย	ความขัดแย้ง เกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายมีจุดมุ่งหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้ ความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการจัดการที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดผลดี เป็นประโยชน์
2	เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546:23)	ความขัดแย้งเป็นกระบวนการทางสังคม ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายมีจุดมุ่งหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้ และมีค่านิยมที่แตกต่างกัน ความแตกต่างนี้มักเกิดจากการรับรู้มากกว่าที่จะเป็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นจริงๆ ความขัดแย้งหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมาย หรือวิธีการหรือทั้งสองอย่างแต่เป็นการพึ่งพาอาศัยในทางลบ	ต่อองค์กร

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

2.4 แนวคิด ความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญ ของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

2.4.1 ความหมาย การบริหารแบบมีส่วนร่วม

จันทรานี สงวนนาม (2545: 69) ให้ความหมายว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล

สมเดช สีแสง (2547 : 229) ได้สรุปความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) เป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการภายในขอบเขตหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการบริหารแบบใหม่ที่เรียกว่าการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Control หรือ TQC)

ทำนอง ภูเก็ดพิมพ์ (2551: 1) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อและความยึดมั่นของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย โดยการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา เพราะทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

สรุปได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งทางด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ รับผิดชอบ การวางแผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานในองค์กร

2.4.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ไลเคิร์ต (Likert, R. , 1961 : 16 – 24) เสนอทฤษฎีการบริหารซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน 4 รูปแบบ และเรียกว่าการบริหาร 4 ระบบ (System 4) ประกอบด้วย

1. ระบบที่ 1 : เผด็จการ (System 1 : Exploitative Authoritative) เป็นการใช้อำนาจเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว เป็นการบริหารองค์กรที่เน้นหน้าที่และโครงสร้างแบบอำนาจนิยมสูง

2. ระบบที่ 2 : เผด็จการแบบมีศีลปี (System 2 : Bebevolent Authoritative) เป็นการใช้อำนาจแบบเมตตา ใช้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง นายจ้างต้องทำให้ลูกจ้างมีความเชื่อมั่น

3. ระบบที่ 3 : การปรึกษาหารือ (System 3 : Consultative) ระบบนี้เป็นการบริหารงานแบบมีความมั่นคง แต่ฝ่ายบริหารไม่มีความเชื่อมั่นและความไว้วางใจอย่างเต็มที่ในตัวผู้ใต้บังคับบัญชา

4. ระบบที่ 4 : กลุ่มที่มีส่วนร่วม (System 4 : Participative Group) เป็นระบบการขยายขอบเขตความสัมพันธ์และความเป็นมิตรกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างในระดับสูงจากการมีส่วนร่วมในการทำงานแบบกลุ่ม

อุทัย บุญประเสริฐ (2545 : 26 – 31) กล่าวถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่ามีแนวความคิดพื้นฐาน ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องธรรมชาติมนุษย์ (Assumption about human nature) ตามแนวคิดของ แมค เกรเกอร์ (Mc Gregor) มี 2 แนวทาง คือ ทฤษฎี x และทฤษฎี y ตามแนวคิดของทฤษฎี x เชื่อว่ามนุษย์ขี้เกียจและขาดความรับผิดชอบ ดังนั้นต้องใช้วิธีการบังคับหรือควบคุมการทำงานอย่างใกล้ชิด ส่วนทฤษฎี y เชื่อว่ามนุษย์มีความขยัน ชอบทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าสภาพการทำงานที่มีความเหมาะสม และคนมีส่วนร่วมในการทำงานโดยไม่ถูกบังคับก็จะมีควมรับผิดชอบมากขึ้น

2. ความคิดเกี่ยวกับความเป็นองค์กรของโรงเรียน (Concept of School Organization) แนวความคิดของการบริหารปัจจุบันเชื่อว่า องค์กรมิใช่เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับการบรรลุเป้าหมายหรือผลผลิตเชิงปริมาณเท่านั้น แต่องค์กรเป็นสถานที่สำหรับการดำรงชีวิตและการพัฒนาด้วย

3. ในด้านรูปแบบการตัดสินใจ (Decision Making Style) การตัดสินใจสั่งการในระดับสถานศึกษาควรมีลักษณะร่วมมือกันใช้อำนาจระหว่างผู้ปกครอง นักเรียน ตลอดจนศิษย์เก่าเพื่อสะท้อนสภาพการณ์ปัจจุบัน ความต้องการในอนาคต ซึ่งจะต้องระดมสติปัญญาและแนวคิดให้สมาชิกได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาให้บริหารโรงเรียนได้สำเร็จ อีกทั้งยังสร้างความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนด้วย

4. แบบภาวะผู้นำ (Leadership Style) ตามทฤษฎีของ Sergiovanni ได้จัดระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 5 ระดับ คือ ภาวะผู้นำด้านเทคนิค ภาวะผู้นำด้านมนุษย์ ภาวะผู้นำทางการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสัญลักษณ์ และภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม

5. กลยุทธ์การใช้อำนาจ (Use of Power) ในการบริหาร โดยทั่วไปมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ แต่ตามทฤษฎีที่ว่าด้วยที่มาของอำนาจ (Source of Power) ของ French และ Raven นั้นได้แบ่งที่มาของอำนาจพื้นฐานเป็น 5 แบบ ได้แก่ อำนาจจากการให้รางวัล อำนาจจากการบังคับ อำนาจตามกฎหมายอำนาจจากการอ้างอิง และอำนาจจากความรู้ความเชี่ยวชาญ

6. ทักษะเฉพาะในการบริหาร (Management Skills) ทักษะการบริหารแบบใหม่ ๆ ที่ได้รับการพัฒนาและนำมาใช้ในองค์กร เช่น การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจ ใช้ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง ใช้กลยุทธ์เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กร เป็นต้น

7. การใช้ทรัพยากร (Use of Resources) สถาบันการศึกษามีอำนาจในการใช้และบริหารทรัพยากรด้วยตนเองมากขึ้น ทำให้สถานศึกษาได้บริหารงานตามสถานการณ์ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพไม่ต้องสิ้นเปลืองบุคลากร งบประมาณ เวลาในการควบคุมและตรวจสอบ

โดยสรุปแล้ว การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีแนวคิดพื้นฐานมาจากความเชื่อเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความต้องการพื้นฐานความคิดเกี่ยวกับความเป็นองค์กรของโรงเรียน รูปแบบของการตัดสินใจการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แบบภาวะผู้นำกลยุทธ์ในการใช้อำนาจทักษะเฉพาะในการบริหารตามทฤษฎีการบริหาร ตลอดจนความมีอิสระในการใช้และบริหารทรัพยากรด้วยตนเอง

2.4.3 องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สวอนสเบิร์ก (Swanaburg, R. , 1996 : 391 – 394) แบ่งองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมดังนี้

1. การไว้วางใจกัน (Trust) ซึ่งเป็นปรัชญาพื้นฐานของการมีส่วนร่วม
2. ความยึดมั่นผูกพัน (Commitment)
3. การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Goals and objectives)
4. ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน (Autonomy)

ดวงแก้ว กอแก้ว (2543: 17) กล่าวว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยการที่ผู้บังคับบัญชาได้ขอความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการกำหนด

นโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของงาน

2. การกระจายอำนาจในการบริหาร ได้แก่ การใช้คณะกรรมการและกลุ่มงานเฉพาะกิจในการปฏิบัติงาน การให้อิสระกับพนักงานในการดำเนินงานที่รับผิดชอบ

3. การให้อำนาจในการตัดสินใจ ได้แก่ การให้พนักงานมีสิทธิในการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบโดยไม่ต้องปรึกษาผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารระดับสูงให้การสนับสนุนผู้บริหารทุกคนในการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม

4. การไว้วางใจซึ่งกันและกันในองค์การ ได้แก่ การมอบหมายงานให้ตรงตามความรู้ความสามารถและมีการมอบหมายให้พนักงานได้ปฏิบัติงานใหม่

ดังนั้นจึงสรุปว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการบริหารองค์การเป็นอย่างมาก เพราะผู้บริหารระดับสูงเปิดโอกาสให้ผู้ได้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหาร มีอิสระในการทำงาน ตลอดจนมีสิทธิในการเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกผูกพันและร่วมกันรับผิดชอบต่อสิ่งที่ร่วมกันตัดสินใจดำเนินงานให้องค์การประสบผลสำเร็จต่อไป

2.4.4 ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 71) การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การ โดยประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้แก่

1. ก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับในองค์การ
2. ลดความขัดแย้งในการทำงาน เพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น
3. สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน
4. ช่วยให้ผู้ร่วมงานมีสุขภาพจิตดี ทุกคนมีงานทำ
5. สร้างความเป็นประชาธิปไตยในองค์การ
6. ลดค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างทะนุถนอม
7. ช่วยให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกว่าเขเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ

สัมฤทธิ์ กางเพ็ญ (2545: 9 – 10) กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดคนเดียว
2. การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในทางจิตวิทยาคือทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลงในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น
3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
4. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกันเกิดความมีน้ำใจและความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น
5. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้นและส่งเสริมให้มีการปรับปรุงงาน ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

จากแนวคิดที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อองค์กร ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยให้บรรยากาศและการสื่อสารในองค์กรดีขึ้น ลดความขัดแย้ง ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และองค์กรมีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น
2. ประโยชน์ต่อผู้บริหาร โดยฝ่ายบริหารสามารถบริหารพนักงานได้ง่ายขึ้น การตัดสินใจมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นเนื่องจากได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากทุกฝ่าย
3. ประโยชน์ต่อพนักงาน โดยความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับฝ่ายบริหารและระหว่างพนักงานด้วยกันดีขึ้น มีความไว้วางใจกันสูง มีความรับผิดชอบและผูกพันกับองค์กรมากขึ้น รวมทั้งมีความเข้าใจกฎระเบียบและข้อจำกัดขององค์กร

2.4.5 ตัวแปรที่ทำให้ต้องบริหารแบบมีส่วนร่วม

1. ระบบสารสนเทศเป็นตัวแปรที่สำคัญทำให้บุคคลและองค์กรต้องเปลี่ยนแปลงตัวอย่างเช่นองค์กรในปัจจุบันต้องสามารถสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วเป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ

2. กฎหมายรัฐธรรมนูญพ.ศ.2540ที่มีการบัญญัติเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในมาตรา 76 กำหนดว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองรวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ” นอกจากนี้การมีส่วนร่วมยังเป็นหนึ่งในหลัก 6 ประการของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีพ.ศ. 2542 (Good Governance) อีกด้วย

3. การบริหารงานภาครัฐที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน (Result Based Management) คือ การบริหารงานภาครัฐในปัจจุบันจะต้องสามารถวัดและตรวจสอบได้ว่างานที่ทำอยู่ในปัจจุบันนั้นสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะต้องอาศัยการทำงานแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก

2.4.6 ข้อจำกัดและอุปสรรคของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ถึงแม้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะมีประโยชน์ แต่การที่ผู้บริหารจะนำการบริหารรูปแบบนี้มาใช้ควรคำนึงถึงข้อจำกัดและอุปสรรคของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

จันทราณี สงวนนาม (2545: 71) ได้สรุปว่าการที่ผู้บริหารจะนำการบริหารในรูปแบบนี้มาใช้ควรระมัดระวังถึงข้อจำกัดของการให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเพราะอาจทำให้เกิดกลุ่มอิทธิพลขึ้นได้และก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน ความรับผิดชอบและการกระทำของกลุ่มไม่มีหลักประกันแน่ชัด เพราะทุกอย่างขึ้นอยู่กับมติตัดสินใจของกลุ่มผู้บริหารจึงควรคำนึงถึงผลได้ผลเสีย เช่น ค่าใช้จ่าย เวลา ปัญหา และสถานการณ์ การกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กรควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนจะให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

สมยศ นาวิการ (2541 : 25 – 36) ได้กล่าวถึงอุปสรรคของการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพว่าอุปสรรคเหล่านี้อาจเกิดขึ้นกับหลาย ๆ ปัจจัย ดังนี้ อุปสรรคทางด้านองค์การซึ่งจะยึดติดกับประเพณี ปรัชญาและค่านิยมขององค์การคุณภาพของนโยบายและระเบียบวิธีปฏิบัติงาน คุณภาพของเจ้าหน้าที่ โครงสร้างขององค์การ การขาดบรรยากาศสนับสนุน การขาดระบบการให้รางวัลในการมีส่วนร่วม นอกจากอุปสรรคทางด้าน

องค์การแล้ว อุปสรรคบางอย่างอาจเกิดขึ้นจากตัวผู้บริหารเองที่ขัดขวางการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม เช่น ความไม่เข้าใจ การขาดความมั่นคงหรือความกลัวที่สูญเสียอำนาจการบริหารไป เป็นต้น ส่วนอุปสรรคทางด้านผู้ใต้บังคับบัญชานั้น อาจเกิดขึ้นจากการขาดความสามารถ ขาดความต้องการ การไม่รับรู้ว่าถูกคาดหวังให้มีส่วนร่วมและความกลัวนอกจากนี้ยังมีอุปสรรคทางด้านสถานการณ์ที่ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดด้านเวลา งานและอิทธิพลทางด้านสภาพแวดล้อม

โดยสรุปแล้ว การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการบริหารที่ช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานในหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เกิดความผูกพันและความรับผิดชอบต่อองค์การมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญ พร้อมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานและองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม และสิ่งสำคัญจะต้องทราบถึงประโยชน์ ข้อจำกัดและอุปสรรคของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ

2.4.7 ข้อเสนอแนะการนำวิธีการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในการปฏิบัติจริง

1. การประชุมระดมความคิด (Brain Storming) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshops)
2. การใช้กลุ่มงานเฉพาะกิจและคณะกรรมการ (Special Task Forces and Committee)
3. การสร้างและสานวิสัยทัศน์ (Shared Vision)
4. การจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้
5. การใช้ระบบข้อมูลและระบบรวมศูนย์ข้อมูล (Centralize)
6. การจัดระบบการสื่อสารที่ดีและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่าง

บุคคล

ตารางที่ 2 – 10 องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546: 55)	การมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนเกี่ยวข้อง และจะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม	การเปิด โอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินการตาม
2	ทำนอง ภูเกิดพิมพ์ (2551: 1)	การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม(Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเพราะทำให้ผู้เกี่ยวข้อง หรือ ผู้มี ส่วน ร่วม เข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา	กระบวนการต่าง ๆ ทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ เพื่อให้เกิดความสามัคคี การทำงานเป็นทีม ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อลดความขัดแย้งและเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

2.4.8 การบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

ระบบการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์นั้น มักจะมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น การบริหารงานโดยยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objective ; MBO) การบริหารแบบเน้นผลสำเร็จ (Managing for Results) การบริหารที่เน้นผล (Results - Oriented Management) หรือการบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management) ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ไว้ดังต่อไปนี้

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2543 : 146) กล่าวว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นการบริหารที่เน้นการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารในแต่ละระดับขององค์การต้องยอมรับและคำนึงถึงผลงาน รวมทั้งต้องให้

ความสำคัญกับจัดวางระบบการตรวจสอบผลงานและการให้รางวัลตอบแทนผลงาน (Performance Related Pay)

ทิพาวดี เมฆสุวรรณ(2543 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ว่าเป็นการบริหาร โดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์หรือความสัมฤทธิ์ผลเป็นหลัก ใช้ระบบการประเมินผลงานที่อาศัยตัวบ่งชี้เป็นตัวสะท้อนผลงานให้ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นและแสดงผลงานต่อสาธารณะ

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management ; RBM) เป็นการบริหารที่ให้ความสำคัญต่อผลการดำเนินงานและการตรวจวัดผลสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กรทั้งในแง่ของปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและผลลัพธ์ ซึ่งจะต้องมีการกำหนดตัวบ่งชี้วัดผลการดำเนินงาน (Key Performance Indicators ; KPIs) รวมทั้งการกำหนดเป้าหมาย (Targets) และวัตถุประสงค์ (Objectives) ไว้ล่วงหน้า โดยอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร สมาชิกขององค์กร และตลอดถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กร

การบริหารงานของภาครัฐในอดีตจะเน้นที่การการบริหารปัจจัยนำเข้า (Inputs) ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่รัฐจะนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน คือ เงิน คน วัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ โดยเน้นการทำงานตามกฎ ระเบียบ และความถูกต้องตามกฎหมาย และมาตรฐาน แต่การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์จะเน้นที่ผลลัพธ์ (Outcomes) ของงาน โดยจะให้ความสำคัญที่การกำหนดพันธกิจและวัตถุประสงค์ของ โครงการ/งาน เป้าหมายที่ชัดเจน การกำหนดผลผลิตและผลลัพธ์ที่ต้องการของทุกโครงการในองค์กรให้สอดคล้องเป็นไปในทางเดียวกับภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร มีการกำหนดตัวบ่งชี้วัดผลการทำงานหลัก (Key Performance Indicators) ใ่ว่างชัดเจนเป็นที่เข้าใจของทุกคนในองค์กร การวัดความก้าวหน้าของการทำงานโดยใช้ตัวบ่งชี้ การยืดหยุ่นทางการบริหารและสนับสนุนทรัพยากรแก่ผู้บริหารระดับล่างอย่างเหมาะสม การประเมินผลการปฏิบัติงานและการให้ค่าตอบแทนตามผลงาน ตลอดจนจนถึงการปรับปรุงพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น เพื่อให้สามารถสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในฐานะผู้รับบริการจากองค์กรของรัฐได้เป็นอย่างดี

3. แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำ/ภาวะผู้นำ การบริหาร ในภาวะวิกฤติ

3.1 ความหมาย ความสำคัญ คุณลักษณะ บทบาท องค์กรประกอบและความสำคัญของผู้นำและภาวะผู้นำยามวิกฤติ

3.1.1 ความหมายของคำว่าผู้นำ (Leader)

วิภาดา คุปตานนท์ (2544: 237) กล่าวว่า ผู้นำ (Leader) หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการที่จะทำให้องค์การดำเนินไปอย่างก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมาย โดยการใช้อิทธิพลเหนือทัศนคติและการกระทำของผู้อื่น

แมคฟาร์แลนด์ (McFarland, 1979:214-215) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ฟิลเลอร์ (Fiedler, F. E. , 1976: 57) ผู้นำคือ บุคคลในกลุ่มซึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ควบคุมหรือประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภารกิจของกลุ่ม

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546: 1)ผู้นำ คือ บุคคลที่ใช้วิธีการหรือกระบวนการ เพื่อให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ และทำให้องค์การประสบความสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้บังคับบัญชา

ดิน โนสก้า (Dejnozka, E. L. , 1983: 4) ผู้นำ คือ บุคคลที่ถูกเลือกหรือได้รับการแต่งตั้งให้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่มและเพื่อทำหน้าที่หัวหน้าของกลุ่ม

ตารางที่ 2 – 11 แนวคิด ความหมายของผู้นำของนักวิชาการตะวันตก

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	แมคฟาร์แลนด์ (McFarland, 1979:214-215)	ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่างๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้	ผู้นำคือ บุคคลที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น ที่ได้รับการยอมรับ ให้

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 2 – 11 แนวคิด ความหมายของผู้นำของนักวิชาการตะวันตก (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
2	ฟีลเลอร์ (Fiedler, F. E. , 1976: 57)	ผู้นำ คือ บุคคลในกลุ่มซึ่งได้รับมอบหมาย หน้าที่ให้ควบคุมหรือประสานงานกิจกรรม ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภารกิจของกลุ่ม	นำพาองค์กรไปสู่ จุดมุ่งหมาย/เป้าหมาย เป็นบุคคลที่สำคัญ
3	ดินโนสกา (Dejnoska, E. L. , 1983: 4)	ผู้นำ คือ บุคคลที่ถูกเลือกหรือได้รับการ แต่งตั้งให้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกิจกรรม ต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อการบรรลุเป้าหมายของ กลุ่มและเพื่อทำหน้าที่หัวหน้าของกลุ่ม	อย่างยิ่งต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของ องค์กร

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 2 – 12 แนวคิด ความหมายของผู้นำ ของนักวิชาการไทย

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	วิภาดา คุปตานนท์ (2544: 237)	ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการ ที่จะทำให้องค์กรดำเนินไปอย่างก้าวหน้า และบรรลุเป้าหมาย โดยการใช้อิทธิพลเหนือ ทัศนคติและการกระทำของผู้อื่น	ผู้นำ คือ บุคคลที่ใช้ วิธีการหรือกระบวนการ เพื่อให้องค์กรก้าวหน้า บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย
2	เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546: 1)	ผู้นำ คือ บุคคลที่ใช้วิธีการหรือกระบวนการ เพื่อให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ และทำให้อ องค์การประสบความสำเร็จโดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดง ความสัมพันธระหว่งบุคคลที่เป็น ผู้ได้บังคับบัญชา	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

3.1.2 ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership)

รอบบินส์ สตีเฟนส์ พี (Robbins, Stephen P. , 1990: 57) คำว่า “ผู้นำ” (Leader) กับ “ผู้บริหาร” (Manager) มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารเป็นตำแหน่งทางการบริหารที่มีอำนาจหน้าที่ในองค์กร แต่ละคนอาจแสดงบทบาทภาวะผู้นำตามตำแหน่งของเขาในองค์กร ผู้นำบางคนอาจไม่ได้เป็นผู้บริหาร และผู้บริหารหลาย ๆ คน อาจไม่ได้เป็นผู้นำ เนื่องจากไม่ได้แสดงบทบาทผู้นำ

แทนเนน บั้ม (Tannenbaum , 1959: 24) มีความเห็นว่า ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการจูงใจให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามคำสั่งและเป็นการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของคนอื่นด้วย

มัวร์เฮด และ กริฟฟิน (Moorhead. G. and Griffin. R.W. , 2001: 297) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นทั้งกระบวนการ และทรัพย์สินเมื่อพิจารณาในแง่ของกระบวนการ ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการใช้อิทธิพลโน้มน้าวผลัดดันให้บุคคลหรือสมาชิกของกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เป้าหมายขององค์กรสำเร็จ

เฮอเชย์ และ เคนเนส (Hersey, Paul, and Kenneth H. Blanchard. , 1972: 94) ได้ให้ความหมายของคำว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงกระบวนการใช้อิทธิพลในการปฏิบัติงานของบุคคลหรือบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายภายใต้สถานการณ์ความพร้อมของผู้ตามที่กำหนดให้ ถ้าสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำในรูปแบบของกระบวนการใช้อิทธิพลก็ต้องแปรเปลี่ยนไปด้วย

ดาฟท์ (Daft R.L. , 1999: 5) ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ ว่า หมายถึงความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leader) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared purposes)

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546: 13 - 15) ได้ให้ความหมายของ “ภาวะผู้นำ” ว่าเป็นการใช้อิทธิพลของบุคคลหรือของตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตามเพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้หรืออาจสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ คือ รูปแบบของอิทธิพลระหว่างบุคคล

พิทยา บวรวัฒนา (2541: 68) ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ ว่าหมายถึงความสามารถของผู้นำในการมีอิทธิพลต่อคนอื่นในกลุ่มเพื่อให้มุ่งมั่นทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายส่วนรวม

วิทยา ด้านธำรงกุล (2549: 27) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการสร้างอิทธิพล เพื่อผลักดันให้ผู้อื่นทุ่มเททำงานให้ประสบความสำเร็จ กระบวนการนี้เป็นสิ่งหนึ่งในสี่ของหน้าที่การบริหาร การนำและบังคับบัญชา โดยใช้ภาวะผู้นำจะเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกันและความกระตือรือร้น เพื่อให้ผู้ทำงานใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ที่จะขับเคลื่อนให้ทำงานประสบความสำเร็จ

ตารางที่ 2 – 13 แนวคิด ความหมายของภาวะผู้นำของนักวิชาการตะวันตก

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	แทนเนนบäum (Tennenbaum , 1959: 24)	ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการจูงใจให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามคำสั่งและเป็นการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของคนอื่นด้วย	ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการจูงใจความสามารถในการบริหาร เพื่อให้บุคคลอื่น
2	เฮอเซย์ และ เคนเนส (Hersey, Paul, and Kenneth H. Blanchard. , 1972: 94)	ภาวะผู้นำ หมายถึงกระบวนการใช้อิทธิพลในการปฏิบัติงานของบุคคล หรือบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายภายใต้สถานการณ์ ความพร้อมของผู้ตามที่กำหนดให้ ถ้าสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำในรูปแบบของกระบวนการใช้อิทธิพลก็ต้องแปรเปลี่ยนไปด้วย	ปฏิบัติตามในทิศทางเดียวกัน และนำไปสู่จุดมุ่งหมาย/เป้าหมายภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
3	ดาฟท์ (Daft R. L. , 1999: 5)	ภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง ความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leader) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared purposes)	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 2 – 14 แนวคิด ความหมายของภาวะผู้นำของนักวิชาการไทย

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	พิทยา บวรวัฒนา (2541: 68)	ภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง ความสามารถของผู้นำในการมีอิทธิพลต่อคนอื่นในกลุ่มเพื่อให้มุ่งมั่นทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายส่วนรวม	คือ ความสามารถของผู้นำ ที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อผลักดันให้ผู้อื่นทุ่มเท กระตือรือร้น เพื่อให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามในทิศทางเดียวกัน และนำไปสู่จุดมุ่งหมาย/เป้าหมายที่กำหนดไว้
2	เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546: 13 - 15)	“ภาวะผู้นำ” เป็นการใช้อิทธิพลของบุคคลหรือของตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตามเพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้หรืออาจสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำคือ รูปแบบของอิทธิพลระหว่างบุคคล	
3	วิทยา ด่านธารงกุล (2549: 27)	ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการสร้างอิทธิพล เพื่อผลักดันให้ผู้อื่นทุ่มเททำงานให้ประสบความสำเร็จกระบวนการนี้เป็นสิ่งหนึ่งในสี่ของหน้าที่การบริหาร การนำและบังคับบัญชา โดยใช้ภาวะผู้นำจะเป็นการสร้าง ความรู้สึกผูกพัน และความกระตือรือร้น เพื่อให้ผู้ทำงานใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ที่จะขับเคลื่อนให้งานประสบความสำเร็จ	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

3.1.3 ความสำคัญของภาวะผู้นำ

มินส์เบิร์ก (Mintzberg , Henry. , 1979: 93 - 94) การบริหารองค์การ ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีหน้าที่บริหารงานตามภารกิจขององค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดหน้าที่ในการบริหารงานจะเกี่ยวกับกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) การควบคุม (Controlling) เป็นต้น

กรีนเบิร์ก และ บารอน (Greenberg, J. & Baron, R. A. , 1993: 260 – 261) ผู้นำจะเป็นผู้ที่ชักชวนจูงใจให้ผู้ร่วมงานมีความยินดีและมีความเต็มใจที่จะร่วมมือปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

3.1.4 ความหมายของผู้นำในภาวะวิกฤติ

กอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร (2556: 1) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ บุคคลที่พร้อมที่จะ “เรียนรู้” และ พร้อมที่จะ “อยู่เคียงข้างพนักงาน” ต้องสร้างคนให้พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารกับพนักงาน โดยการสร้างความใกล้ชิดกับพนักงานทุกระดับ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและขวัญกำลังใจให้กับพนักงาน ได้เป็นอย่างดี ต้องเป็นผู้ “นำหน้าลุย” ต้องกระโดดลงไปแก้ปัญหา และพยายามแสวงหาทุกแนวทางที่จะใช้แก้ไขปัญหานั้น และต้องเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของการบริหารคนอย่างยืดหยุ่น ตามความเหมาะสมของสถานการณ์

พสุ เดชะรินทร์ (2554: 1) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ ผู้นำที่แสดงตนและรับผิดชอบอย่างเต็มตัวต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วเข้าไปดูแลและรับผิดชอบต่อสถานการณ์ และเนื่องจากการแก้ไขวิกฤติต้องอาศัยทั้งความรู้ในด้านเทคนิคและความสามารถในการบริหารจัดการ ดังนั้นผู้นำจะต้องนำการตัดสินใจของทีมแต่ละขณะเดียวกันก็ต้องไม่หลงไปก้าวภายในรายละเอียดทางด้านเทคนิคซึ่งจะมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านรับผิดชอบ

ตารางที่ 2 – 15 แนวคิด ความหมายของผู้นำในภาวะวิกฤติ

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	กอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร (2556: 1)	ผู้นำในภาวะวิกฤติคือบุคคลที่พร้อมที่จะ “เรียนรู้” และ “อยู่เคียงข้างพนักงาน” ต้องสร้างคนให้พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง สื่อสารกับพนักงานด้วยความใกล้ชิด เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและขวัญกำลังใจ ต้องเป็นผู้ “นำหน้าลุย” ต้องกระโดดลงไปแก้ปัญหาและพยายามแสวงหาทุกแนวทางที่จะใช้แก้ไขปัญหาเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของการบริหารคนอย่างยืดหยุ่น ตามความเหมาะสมของสถานการณ์	ผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ บุ ค ล ที่ ส า ม า ร ท ตัดสินใจแก้ไขปัญห ำ ได้เป็นอย่างดี ภายใต้ สถานการณ์ที่ไม่เคย ได้เผชิญหรือพบมาก่อน ลุยกับปัญหา มีการ เสริมสร้างขวัญกำลังใจ และแสดงออกว่าจะ

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 2 – 15 แนวคิด ความหมายของผู้นำในภาวะวิกฤติ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
2	พสุ เศษะรินทร์ (2554: 1)	ผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ ผู้นำที่แสดงตนและรับผิดชอบอย่างเต็มตัวต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วเข้าไปดูแลและรับผิดชอบต่อสถานการณ์แต่ละขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลงไปก้าวก่ายในรายละเอียดทางด้านเทคนิคซึ่งจะมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านรับผิดชอบ	ร่วมด้วยช่วยกัน เพื่อฝ่าฟันวิกฤติ มีการทำงานเป็นทีม และการปรึกษาจากผู้ที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

3.1.5 องค์ประกอบ/คุณลักษณะของผู้นำผู้นำในภาวะวิกฤติ

ริคเคทท์ (Ricketts, John Clifton, , 2004: 51) กล่าวว่า ผู้นำที่มีคุณภาพและนำไปสู่ความสำเร็จมี 5 ประการ คือ

1. มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human relations skills) ผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องยึดมั่นการบริหารด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อเหตุการณ์ที่มากระทบต่อการบริหารงาน ต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง ในการพิจารณาตัดสินใจในการสั่งการใด ๆ มีวุฒิทางอารมณ์ที่แน่วแน่ มั่นคง ไม่อ่อนไหวง่าย ใช้พลังอำนาจในการบริหารอย่างชาญฉลาด มีความมั่นใจในผู้อื่น เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ร่วมงาน ให้การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

2. มีทักษะด้านเทคนิคและมนุษยสัมพันธ์ (Technical human relations skills) ผู้นำหรือผู้บริหารต้องมีทักษะ ด้านเทคนิคและมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร รวมทั้งบุคคลทั่วไป ผู้บริหารต้องสร้างเสน่ห์ ความเชื่อมั่น ศรัทธาของตัวเอง ให้เป็นที่ประจักษ์ เป็นผู้ที่มิบุคคลิกลักษณะที่ดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีการให้บำเหน็จรางวัล แก่ผู้ปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จ และให้กำลังใจต่อผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาด มีการเสนอและสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและประสบผลสำเร็จ

3. มีทักษะด้านเทคนิค (Technical skills) ผู้นำหรือผู้บริหารต้องมีการแสดงออกให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงาน โดยใช้ความสามารถของตนที่มีอยู่ ให้

ผู้ร่วมงานได้เห็นความสามารถ จนเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือของผู้ได้บังคับบัญชา สามารถบริหารงานในองค์กรได้อย่างดีมีประสิทธิภาพมีการบริหารงานตามเป้าหมายและแผนงานที่ได้กำหนด และประสบความสำเร็จให้การยอมรับในการปฏิบัติงานที่ผิดพลาดของผู้ร่วมงานและมีการเสนอแนะวิธีการแก้ไขที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

4. มีทักษะด้านความคิด เทคนิค (Conceptual technical skills) ผู้นำหรือผู้บริหาร จะต้องบริหาร โดยใช้สติปัญญาที่เป็นเลิศ ใช้ความคิด ไตร่ตรองพิจารณาในการบริหารงานอย่างรอบคอบ ตัดสินใจมอบหมายงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม มีความมุ่งมั่นและมีความรับผิดชอบในการบริหารงาน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ

5. มีทักษะด้านความคิด (Conceptual skills) ผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล พินิจพิจารณาปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบและหาแนวทางวิธีการแก้ไขไว้ล่วงหน้า มีความคิดสร้างสรรค์ ท้นต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยี มีความคิดกล้าหาญ กล้าตัดสินใจอย่างชาญฉลาด และรอบคอบ มีแนวคิดในทางสร้างสรรค์ ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง การดำเนินงานให้เป็นที่พอใจมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ มีแนวคิดของความเป็นผู้นำ มีการติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้

เบนนิส (Bennis, W. G. , 1989: 15 - 16) ได้ศึกษาถึงลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี พบว่ามี 4 ประการด้วยกัน คือ

1. มีทักษะด้านการสื่อสารให้ผู้ตามเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย วิธีการ และทิศทางในการทำงาน
2. สามารถใช้วิธีการสื่อสารที่เข้าใจง่าย และชัดเจน
3. สามารถทำให้คนอื่นเกิดความเชื่อถือ
4. มีความเข้าใจในตนเอง และสามารถใช้ทักษะของตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาข้อเด่นและข้อด้อยของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2546: 32) เห็นว่า ผู้นำควรจะมีคุณสมบัติหรือมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 5 ประการ คือ

1. สภาพจิตมีความมั่นคง หรือมีความกล้าในระดับหนึ่งเป็นภาวะของจิตวิญญาณ
2. เป็นผู้มีความเมตตา กรุณา รักความถูกต้อง และรู้จักเสียสละ คุณธรรมนี้ยอมทำให้ผู้นำเป็นที่ยอมรับนับถือ

3. เป็นผู้มีทัศนคติมุ่งไปข้างหน้ามุ่งไปในทางสร้าง มุ่งไปในทางแก้ มุ่งไปในทางทำ คือวิธีการมองโลกวิธีการมองคนในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ เดินหน้ามากกว่าที่จะถอยหลัง รื้อหรือยอมแพ้คือมองหาอนาคตแทนการบ่นถึงอดีตสิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญเพราะเสมือนเป็นการต่อยอดให้พลังจิตนั่นเอง

4. เป็นผู้มีความสามารถในการพูด การแสดงออก เนื่องจากผู้นำต้องพูดกับคนเพราะฉะนั้นความสามารถในการพูด การแสดงออกในการสื่อความต่าง ๆ จึงเป็นลักษณะสำคัญ

5. เป็นผู้ที่ทำอะไรให้ได้ผลที่จริงจัง มีผลงาน จะบริหารก็บริหารได้ทำอะไรเองก็ทำได้ ต้องแก้ปัญหาที่แก้ได้ ดังนี้ เป็นต้น

วิภาดา คุปตานนท์ (2544: 241) กล่าวว่า จากการศึกษาผู้นำที่มีความโดดเด่นหลายคน สามารถแบ่งคุณสมบัติของผู้นำที่ค้นพบได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ลักษณะทางกายภาพ เช่น ความสูง รูปร่างภายนอก อายุ เป็นต้น
2. ลักษณะทางความสามารถ เช่น ความเฉลียวฉลาด ความรู้ความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ เป็นต้น
3. ลักษณะบุคลิกภาพ เช่น การควบคุมอารมณ์และการแสดงออกทางอารมณ์ บุคลิกภาพแบบเปิดเผย-เก็บตัว เป็นต้น

ประคัลภ์ ปัทมพาลังกูร (2556 : 1) ที่กล่าวถึง 5 คุณสมบัติสำคัญของการเป็นผู้นำที่ดี ซึ่งได้แก่

1. ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ต้องเป็นคนที่มีมองเห็นภาพในอนาคตที่คนอื่นมองไม่เห็น มองเห็นโอกาสในอนาคตได้ และเมื่อมองเห็นภาพอนาคตแล้ว ก็ต้องสามารถกำหนดเป้าหมาย และแผนงานในการไปสู่เป้าหมายนั้นได้อย่างชัดเจน ไม่ใช่แค่ฝันเพื่องเพียงอย่างเดียว
2. ผู้นำที่ดีจะต้องกระจายงานให้ทีมงานอย่างเหมาะสมเป็นการนำแผนงานที่กำหนดไว้นั้น มากระจายสู่พนักงาน และทีมงาน โดยพิจารณาความเหมาะสมของพนักงานแต่ละคนให้เหมาะกับงานแต่ละอย่าง เพื่อให้เขาสามารถที่จะทำงานได้ตามที่ถนัด รวมทั้งให้โอกาสคนอื่นๆ ได้ทำงาน ผู้นำอาจจะต้องยอมรับความเสี่ยงในเรื่องนี้ กล่าวคือ ยอมที่จะไว้ใจพนักงาน และเชื่อว่าพนักงานจะสามารถทำงานนั้นได้ ผมเห็นผู้นำหลายคนที่ใช้วิธีนี้กับลูกน้องของตนเอง ก็อาจจะมีลูกน้องที่ทำไม่ได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วลูกน้องจะทำเต็มที่เพราะนายไว้ใจอย่างมาก ก็ไม่อยากทำให้นายผิดหวัง

3. ผู้นำที่ดีจะต้องสร้างทีมงานได้จะต้องเป็นคนที่ทำงานให้สำเร็จ โดยเน้นทั้งงาน เน้นทั้งคน และในการสร้างทีมงานที่ดี ผู้นำก็ต้องมีทักษะในการสื่อความที่ดี มีความเป็นธรรมกับพนักงานทุกคนในทีม ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เวลาทำงานก็จะเน้นให้ทุกคนร่วมกันทำงาน ไม่มีการทำตัวเด่นเพียงคนเดียว หรือรับแต่ชอบ ไม่ยอมรับผิดชอบ

4. ผู้นำที่ดีจะต้องสร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานได้มีพลังในการสร้างกำลังใจให้กับทีมงาน และกระตุ้นให้พนักงานมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จได้ เหมือนกับที่ Jack Welch อดีต CEO ของ GE ได้ใช้คำว่า Energize ก็คือการทำให้อื่นมีพลังในการทำงานอยู่เสมอ

5. ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้พัฒนาคนอื่นอยู่เสมอมีความเข้าใจพนักงานที่มีผลงานไม่ดี และพยายามที่จะพัฒนาพนักงานให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการทำงานมากขึ้น ผู้นำที่ดีจะไม่ตำหนิพนักงานว่า “ทำไมโง่จัง แค่นี้ยังทำไม่ได้” (ถ้าทำได้ก็คงมาเป็นหัวหน้าของผู้นำคนนี้ไปแล้ว) แต่จะพยายามพัฒนาให้พนักงานทำงานให้ได้ ผู้นำที่ดีจึงเปรียบเสมือนครู ที่สอนพนักงานทั้งด้านความรู้ในการทำงาน และเป็นตัวอย่างสำหรับพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วย

ซินริณี วีระวุฒิวงศ์ (2554: 1) กล่าวว่า คุณลักษณะผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ ผู้ที่มีความตระหนักรู้ในตนเอง มีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถกระตุ้นให้เกิดสิ่งใหม่ในองค์กร เข้าใจผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง และสามารถอ่านความรู้สึกของผู้คนรองข้างอย่างถูกต้อง สามารถทำงานเป็นทีม สร้างแรงจูงใจและสามารถบริหารจัดการความสัมพันธ์ที่แตกต่างในองค์กรได้ และเหนือสิ่งอื่นใดต้องเป็นผู้ที่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

ลิขิต ธีรเวคิน ,ศ.ดร. (2548: 1) กล่าวว่า ความสามารถ/คุณลักษณะของผู้นำในการแก้ไขวิกฤติ ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ได้แก่

1. มีความสามารถในการแก้ปัญหา โดยการศึกษาข้อมูล ความเข้าใจความเป็นไปได้ของวิกฤติที่จะเกิดขึ้นในระยะใกล้ ระยะกลาง และระยะยาว ซึ่งความสามารถในการแก้ปัญหาหนึ่งจะทำให้มีความพร้อมในการแก้ปัญหาวิกฤติ

2. ต้องมีความรู้และความเข้าใจในปรากฏการณ์และความรุนแรงว่าอยู่ในขั้นใด ถึงขั้นวิกฤติหรือไม่

3. ต้องมีความรู้ในการแก้ปัญหาวิกฤติ รวมทั้งต้องมีความเข้าใจถึงสาเหตุและความเป็นมาของวิกฤติ

4. ต้องสามารถทำให้องค์กรเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีสมรรถนะในการแก้ปัญหา และต้องมีเครื่องมือที่สามารรถแก้วิกฤติได้
 5. ต้องสามารถระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วน เพื่อแก้ไขวิกฤติได้อย่างฉับพลัน
 6. สภาพแวดล้อมของสังคมนั้น ๆ จะต้องเอื้ออำนวยต่อการแก้ปัญหาวิกฤติ
 7. ต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกภาคส่วน รวมทั้งต้องขจัดปัญหาความขัดแย้งด้วย
 8. ต้องเป็นผู้ที่มีความกล้าหาญ กล้าตัดสินใจ รวมทั้งอาจต้องมีบารมี มีความน่าเชื่อถือ สามารถสั่งการได้อย่างถูกต้อง และนำไปสู่การปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน
- ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะของผู้นำที่ดีจะต้องประกอบไปด้วยความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีบุคลิกภาพที่ดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ คุณธรรมจริยธรรม มีความรอบรู้ มีความกล้าที่จะเสี่ยง มีความสามารถในการใช้นวัตกรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสังคมได้ดี รวมทั้งมีความรับผิดชอบสูง มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

ตารางที่ 2 – 16 องค์ประกอบ/คุณลักษณะของผู้นำของนักวิชาการตะวันตก

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	ริคเคทท์ (Ricketts, John Clifton, 2004: 51)	ผู้นำที่มีคุณภาพและนำไปสู่ความสำเร็จ มี 5 ประการ คือ มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ , มีทักษะด้านเทคนิคและมนุษยสัมพันธ์ , มีทักษะด้านเทคนิค , มีทักษะด้านความคิด เทคนิค , มีทักษะด้านความคิด	คุณลักษณะของผู้นำ คือ ผู้นำต้องมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีทักษะด้านเทคนิค มีทักษะด้านความคิด
2	เบนนิส (Bennis, W. G., 1989:15 - 16)	ลักษณะความเป็นผู้นำที่ดี 4 ประการ คือมีทักษะด้านการสื่อสาร , สามารถใช้วิธีการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและชัดเจน , ทำให้คนอื่นเกิดความเชื่อถือ , มีความเข้าใจตนเอง และใช้ทักษะของตนได้อย่างเหมาะสม	และมีทักษะด้านการสื่อสารรวมทั้งต้องเข้าใจตนเอง และใช้ทักษะของตนได้อย่างเหมาะสม

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 2 – 17 องค์ประกอบ/คุณลักษณะของผู้นำ ของนักวิชาการไทย

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	วิภาดา คุปตานนท์ (2544: 241)	สามารถแบ่งคุณ สมบัติของผู้นำเป็น 3 กลุ่ม คือ ลักษณะทางกายภาพ เช่น อายุ เป็นต้น ลักษณะทางความสามารถ เช่น ความรู้ เป็นต้นลักษณะบุคลิกภาพ เช่น การควบคุมอารมณ์และการแสดงออกทางอารมณ์ เป็นต้น	คุณลักษณะ/คุณสมบัติของผู้นำ คือ ผู้นำต้องมีความใจเย็น มีความรอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วน เป็น ผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้ที่มีความเสียสละ มีความอดทน อดกลั้น มีความทุ่มเท ใส่ใจ จริงใจ พุดจริง ทำจริง กล้าคิด กล้าตัดสินใจมีวิสัยทัศน์ มีความ
2	ประคัลภ์ ปัญทพลงกูร (2556: 1)	กล่าวถึง 5 คุณสมบัติสำคัญของการเป็นผู้นำที่ดี ได้แก่ ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ ผู้นำที่ดีต้องกระจายงานให้ทีมงานอย่างเหมาะสม ผู้นำที่ดีต้องสร้างทีมงานได้และต้องเป็นคน ที่ทำงานสำเร็จ ผู้นำที่ดีจะต้องสร้างแรงบันดาลใจให้กับพนักงาน และผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้พัฒนาคนอื่นอยู่เสมอ	โป ร่ง ใส ความ ยุติธรรมรวมทั้งต้อง เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง แข็งแรง ทั้งร่างกาย และจิตใจ เป็นบุคคลที่ ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 และรวมไปถึงเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี
3	ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2546: 32)	คุณสมบัติหรือองค์ประกอบที่ผู้นำควรมี อย่างน้อย 5 ประการ คือ สภาพจิตมีความ มั่นคง , มีความเมตตา กรุณา รักความถูกต้อง , มีทัศนคติมุ่งไปข้างหน้าในเชิงสร้างสรรค์ , มีความสามารถในการพูด การแสดงออก และเป็นผู้ทำอะไรให้ได้ผลที่จริงจัง มีผลงาน	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 2 – 18 องค์ประกอบ/คุณลักษณะของผู้นำในภาวะวิกฤติ

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	ชินริฉิน วีระวุฒิวงศ์ (2554: 1)	ผู้ที่มีความตระหนักรู้ในตนเอง มีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถกระตุ้นให้เกิดสิ่งใหม่ในองค์กร เข้าใจผู้อื่นและสามารถอ่านความรู้สึกของผู้คนรอบข้างอย่างถูกต้อง สามารถทำงานเป็นทีม สร้างแรงจูงใจและสามารถบริหารจัดการความสัมพันธ์ที่แตกต่างในองค์กรได้ และเหนือสิ่งอื่นใดต้องเป็นผู้ที่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา	คุณลักษณะที่โดดเด่นของผู้นำในภาวะวิกฤติคือ ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา กล้าคิด กล้าตัดสินใจ ยึดมั่น ใน คำสัญญา
2	ลิจิต ชีรวะกิน (2548: 1)	ความสามารถ/คุณลักษณะของผู้นำในการแก้ไขวิกฤติ ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ได้แก่ มีความสามารถในการแก้ปัญหา , มีความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ , มีความรู้ในการแก้ไขปัญหาวิกฤติ , สามารถทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพ , สามารถระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วน , สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหา , มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกภาคส่วน , เป็นผู้ที่มีความกล้าหาญ กล้าตัดสินใจ	มีความทุ่มเท และเป็นแบบอย่างของ ความเสียสละ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และทันที่

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

3.1.6 การบริหารงานของผู้นำยุคใหม่/ผู้นำในภาวะวิกฤติ

สมพงษ์ เกษมสิน (2514:13 – 14) มีความเห็นว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

อนันต์ เกตุวงศ์ (2523:27) ให้ความหมายการบริหาร ว่าเป็นการประสานความพยายามของมนุษย์ (อย่างน้อย 2 คน) และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามต้องการ

ดริคเกอร์ เอฟ. ปีเตอร์ (Drucker F. Peter, 1998: 6) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์กรที่กล่าวนั้นทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์กรที่เข้ามา ร่วมกันทำงานในองค์กรซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

ดริคเกอร์ เอฟ. ปีเตอร์ (Drucker F. Peter, 1998: 1) กล่าวว่า ผู้บริหารศตวรรษที่ 21 คือ ผู้บริหารที่สามารถนำพาศักดิ์ของตนให้อยู่ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมองเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงคือ โอกาส สามารถทราบวิธีการค้นหาการเปลี่ยนแปลงที่ถูกต้อง และทราบวิธีที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายนอกและภายในองค์กร รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับข่าวสาร และเทคโนโลยี

สุภัสสรณ์ ทวีวิไลศิริกุล (2556: 1) กล่าวว่า การบริหารงานในภาวะวิกฤติ หมายถึง สถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็นต้องเข้าจัดการ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือวิกฤติทางด้านความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้า ที่ก่อให้เกิดภาวะคุกคาม โดยไม่ว่าจะเป็นความจริงหรือการทำให้รับรู้ว่าจะเกิดความไม่ปลอดภัยในด้านต่าง ๆ มีผลต่อภาพลักษณ์หรือความเชื่อถือในองค์กร หรือก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งการบริหารงานในภาวะวิกฤติหลักการเตรียมความพร้อมในภาวะวิกฤติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ที่มีแนวทางการดำเนินการเตรียมความพร้อมต่อสภาวะวิกฤติ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับส่วนราชการ
2. การเตรียมความพร้อมของส่วนราชการในการจัดทำแผนรองรับการดำเนินภารกิจ การให้บริการประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง
3. การซักซ้อมแผนและนำไปปฏิบัติได้จริง
4. การส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

ฟิตซ์แพทริก และ รูบิน (Fitzpatrick and Rubin , 1995: 21 - 33) กล่าวว่า วัตถุประสงค์หลักในการบริหารภาวะวิกฤติ มี 3 ข้อ คือ

1. การป้องกันการเกิดวิกฤติ โดยต้องจัดทำแผนล่วงหน้า เพื่อช่วยลดการเกิดความเสียหาย ช่วยให้มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
2. การกำจัดวิกฤติที่เกิดขึ้นนั้นให้หมดไปให้เร็วที่สุดและการจำกัดความเสียหาย เพื่อลดความสูญเสียของทรัพย์สิน ลดการเกิดการขัดขวางการดำเนินงาน
3. การสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นอีกครั้ง

ตารางที่ 2 – 19 การบริหารงานของผู้ในยุคใหม่ ของนักวิชาการตะวันตก

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	การบริหารงานของผู้ในยุคใหม่	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	ดริคเกอร์ เอฟ. ปีเตอร์ (Drucker F. Peter, 1998: 6)	คือศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่างๆให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์กร	คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน สามารถนำองค์กรของตนประสบความสำเร็จตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
2	ดริคเกอร์ เอฟ. ปีเตอร์ (Drucker F. Peter, 1998: 1)	ความสามารถนำพาองค์กรของตนให้อยู่ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงคือ โอกาส รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับข่าวสารและเทคโนโลยี	ตนประสบความสำเร็จตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 2 – 20 การบริหารงานของผู้บังคับบัญชาใหม่ ของนักวิชาการไทย

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	สมพงษ์ เกษมสิน (2514:13 – 14)	การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากร บริหาร (administrative resource) และ การจัดการ ตามกระบวนการบริหาร (process of administration) ให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ	คือ ผู้นำการบริหาร ความเปลี่ยนแปลง ที่มี การบริหารงานตาม สถานการณ์ มีการใช้ เทคโนโลยี การใช้ Social Network ในการ เชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร การคิดวิเคราะห์ ประเมิน สถานการณ์ จำลอง สถานการณ์ และสนับสนุน การตัดสินใจได้อย่าง ทันกาล และแม่นยำ
2	อนันต์ เกตุวงศ์ (2523:27)	เป็นการประสานความพยายามของ มนุษย์ (อย่างน้อย 2 คน) และทรัพยากร ต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามต้องการ	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 2 – 21 การบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติ ของนักวิชาการตะวันตก

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	ฟิตซ์แพทริก และ รูบิน (Fitzpatrick and Rubin , 1995: 21 - 33)	วัตถุประสงค์หลักในการบริหารภาวะวิกฤติ มี 3 ข้อ คือ การป้องกันการเกิดวิกฤติ โดย ต้องจัดทำแผนล่วงหน้า , การกำจัดวิกฤติที่ เกิดขึ้นนั้นให้หมดไปให้เร็วที่สุด , การสร้าง ความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นอีกครั้ง	การบริหารงาน เพื่อ ป้องกันวิกฤติ/กำจัด วิกฤติให้หมดไป โดยเร็ว ด้วยการจัดทำ แผนล่วงหน้า ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ให้เกิดขึ้นอีกครั้ง

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 2 – 22 การบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติ ของนักวิชาการไทย

ลำดับที่	ชื่อนักทฤษฎี	แนวคิด	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	สุภัสสรณ์ ทวีวิไลศิริกุล (2556: 1)	การบริหารงานในภาวะวิกฤติ หมายถึง สถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็นต้องเข้าจัดการ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น ควรมีแนวทางการดำเนินการเตรียมความพร้อม ต่อสภาวะวิกฤติ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับส่วนราชการ , การเตรียมความพร้อม โดยการจัดทำแผนรองรับ การดำเนินการกิจ , การซักซ้อมแผนและนำไปปฏิบัติได้จริง , การส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน	คือ การบริหารแบบ ทีมงาน การบริหารแบบเครือข่าย โดยการรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น มี การประสานงาน มีการทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

3.2 การบริหารจัดการเชิงธรรมาภิบาล

3.2.1 ความหมายของการบริหารจัดการเชิงธรรมาภิบาล

การบริหารจัดการเชิงธรรมาภิบาล หมายถึง การจัดการระบบต่าง ๆ ภายในองค์กร ให้เป็นไปแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย ลดปัญหา อุปสรรคด้านความขัดแย้ง มองถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก จากความหมายดังกล่าว การบริหารจัดการ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการ ตามแนวทางคุณธรรม ที่เป็นไปตามหลักการบริหารแบบธรรมาภิบาล คือเมื่อดำเนินการสิ่งใดลงไป การกระทำนั้นไม่ส่งผลให้เกิดความบาดหมางหรือขัดแย้งกัน

3.2.2 หลักการการบริหารจัดการเชิงธรรมาภิบาล

3.2.2.1 หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) คือ แนวคิดของ “การปกครอง” “การบริหารจัดการ” หรือ governance ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นสิ่งที่มาพร้อมกับการมีอารยธรรมของมนุษย์ ดังนั้นเราอาจให้ความหมายของ “การปกครอง” หรือ “การบริหารจัดการ” ว่าเป็นกระบวนการของการตัดสินใจและกระบวนการที่มีการนำผลของการตัดสินใจไปปฏิบัติ คำว่าการปกครองหรือการบริหารจัดการอาจถูกใช้ไปในหลายสถานะ เช่น ในเรื่องของการปกครอง

หรือการบริหารงานเอกชน การปกครองหรือการบริหารงานในระดับนานาชาติ ระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่นอย่างไรก็ดี มีคนจำนวนมากที่ไม่เข้าใจเรื่องของธรรมาภิบาลแม้กระทั่งคำจำกัดความของธรรมาภิบาล ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด คำว่า governance เป็นเรื่องของ การอภิบาลเป็นวิธีการใช้อำนาจ ขณะที่ good governance เป็นการรวมคำของ ชรรและ อภิบาล เป็น ธรรมาภิบาล เป็นวิธีการที่ดีในการอำนาจ เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรขององค์กร โดยหลักธรรมาภิบาลสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกภาคต่างๆ อาทิ ภาครัฐ ธุรกิจ ประชาสังคม ปังเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายของการใช้หลักธรรมาภิบาลคือเพื่อการมีคุณเป็นธรรม ความสุจริต ความมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งวิธีการที่จะสร้างให้เกิดมีธรรมาภิบาลขึ้นมาได้ ก็คือ การมีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ ถูกตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ แต่อาจประกอบไปด้วยหลักการอื่นๆอีกได้ด้วยแล้วแต่ผู้นำไปใช้ โดยสภาพแวดล้อมของธรรมาภิบาลอาจประกอบไปด้วยกฎหมาย ระเบียบต่างๆ ประมวลจริยธรรม ประมวลการปฏิบัติที่เป็นเลิศและวัฒนธรรม (บวรศักดิ์ อุวรรณ โณ, 2545: 14 - 15)ซึ่งส่วนเอื้อหรือไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการที่ดีธรรมาภิบาลจึงเป็นเรื่องของหลักการบริหารแนวใหม่ ที่มุ่งเน้นหลักการ โดยมีใช้หลักการที่เป็นรูปแบบทฤษฎีการบริหารงาน แต่เป็นหลักการการทำงาน ซึ่งหากมีการนำมาใช้เพื่อการบริหารงานแล้ว จะเกิดความเชื่อมั่นว่าจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด คือ คุณเป็นธรรม , ความสุจริต , ความมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล (ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, 2547: 7 - 16)

ธรรมาภิบาล ประกอบไปด้วยหลักการสำคัญหลายประการ แล้วแต่วัตถุประสงค์ขององค์กรที่นำมาใช้ หลักการที่มีผู้นำไปใช้เสมอคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน การมุ่งเน้นตามดี การมีสำนึกรับผิดชอบ ความโปร่งใส การตอบสนอง ประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่มหรือพหุภาคีและการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม แต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีนั้นได้ระบุไว้ 6 หลักการดังกล่าวมาแล้วและกลายเป็นหลักการสำคัญที่มีการนำมาใช้ในประเทศไทยอย่างกว้างขวางอยู่ในปัจจุบันนี้ แต่ก็มีคำถามว่าหลักการต่างๆนี้หมายถึงอะไร แล้วจะทราบได้อย่างไรว่ามีธรรมาภิบาลแล้วหรือยัง มีมากหรือน้อย ต้องปรับปรุงอะไรอีกบ้าง คำตอบที่อาจเป็นไปได้ก็คือการจัดทำตัวชี้วัดเพื่อผู้ใช้จะได้เข้าใจและนำไปใช้ตรวจสอบตนเองและผู้อื่นหรือหน่วยงานอื่นได้

หลักการต่าง ๆ ที่อธิบายการมีธรรมาภิบาลและการนำไปประยุกต์ใช้ธรรมาภิบาลอาจประกอบไปด้วยหลักการต่าง ๆ มากมายแล้วแต่ผู้ที่ให้นำเรื่องของธรรมาภิบาลไปใช้ และจะให้ความสำคัญกับเรื่องใดมากกว่ากัน และในบริบทของประเทศ บริบทของหน่วยงาน

หลักการใดจึงจะเหมาะสมที่สุด สำหรับประเทศไทยแล้ว เนื่องจากได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับหลักการสำคัญ 6 หลักการดังกล่าวแล้ว ในที่นี้จึงขอนำเสนอรายละเอียดของการพัฒนาดัชนีวัดธรรมาภิบาลบนพื้นฐานของหลักการทั้ง 6 หลักการของสถาบันพระปกเกล้า (ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, 2547: 7 - 16) ดังต่อไปนี้

1. ด้านหลักนิติธรรม (Rule of Laws) หลักการสำคัญอันเป็นสาระสำคัญของ “หลักนิติธรรม” ประกอบด้วย 7 หลักการคือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง ความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” และ หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ

1.1 หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติธรรม เพราะ หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นหลักที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของการแบ่งแยกอำนาจการตรวจสอบอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจ

1.2 หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หลักนิติธรรมมีความเกี่ยวพันกันกับสิทธิในเสรีภาพของบุคคล และสิทธิในความเสมอภาค สิทธิทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นพื้นฐานของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” อันเป็นหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนุญ

1.3 หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง การใช้กฎหมายของฝ่ายตุลาการ หรือฝ่ายปกครองที่เป็นการจำกัดสิทธิของประชาชนมีผลมาจากกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบ จากตัวแทนของประชาชน โดย ฝ่ายตุลาการจะต้องไม่พิจารณาพิพากษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ฝ่ายตุลาการมีความผูกพันที่จะต้องใช้ดุลพินิจ โดยปราศจากข้อบกพร่อง

1.4 หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา เป็นหลักที่เรียกร้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายปกครองที่ออกกฎหมายลำดับรอง กำหนดหลักเกณฑ์ในทางกฎหมายให้เป็นตามหลักความแน่นอนของกฎหมาย หลักห้ามมิให้กฎหมายมีผลย้อนหลัง และหลักความพอสมควรแก่เหตุ

1.5 หลักความอิสระของผู้พิพากษา ผู้พิพากษาสามารถทำภาระหน้าที่ในทางตุลาการได้โดยปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยผู้พิพากษามีความผูกพันเฉพาะต่อกฎหมายและ ทำการพิจารณาพิพากษาภายใต้มนธรรมของตนเท่านั้น โดยวางอยู่บนพื้นฐานของความอิสระจาก 3 ประการ กล่าวคือ ความอิสระจากคู่ความ ความอิสระจากรัฐ และความอิสระจากสังคม

1.6 หลัก “ไม่มีความคิด และไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” เมื่อไม่มีข้อบัญญัติทางกฎหมายให้เป็นความคิด แล้วจะเอาผิดกับบุคคลนั้น ๆ มิได้

1.7 หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ หมายความว่า รัฐธรรมนุญได้รับการยอมรับให้เป็นกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่สูงสุดในระบบกฎหมายของรัฐนั้น และหากกฎหมายที่อยู่ในลำดับที่ต่ำกว่าขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนุญกฎหมายดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับ

2. หลักด้านหลักคุณธรรม (Ethics) ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 หลักการ คือ หน่วยงานปลอดการทุจริต หน่วยงานปลอดจากการทำผิดวินัย และหน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ องค์ประกอบของคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากคอร์รัปชัน หรือมีคอร์รัปชันน้อยลง คอร์รัปชัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือ corruption โดยรวมหมายถึง การทำให้เสียหาย การทำลาย หรือการละเมิดจริยธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติ และกฎหมาย สำหรับพิษภัยของคอร์รัปชันได้สร้างความเสียหายและความเดือดร้อน และเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลในทางลบต่อคุณธรรมของการบริหารจัดการอย่างร้ายแรง เมื่อพิจารณาเรื่องของคุณธรรมจึงควรพิจารณาเรื่องต่อไปนี้(ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, 2547: 7 - 16)

2.1 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างโจ่งแจ้งหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายน้อยลง

2.2 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่น้อยกว่าหรือไม่ดีเท่าที่กฎหมายกำหนดหรือปฏิบัติเช่นนี้น้อยลง

2.3 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติที่มากกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือปฏิบัติเช่นนี้น้อยลง

2.4 องค์ประกอบคุณธรรมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ปลอดจากการปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แต่ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมายหรือปฏิบัติเช่นนี้น้อยลง สำหรับการที่หน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณนั้นเป็นการกระทำผิดวิชาชีพนิยมได้แก่ พฤติกรรมที่สวนทางหรือขัดแย้งกับองค์ประกอบของวิชาชีพนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ และการประพฤติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

3. ด้านความโปร่งใส (Transparency) ประกอบไปด้วยหลักการย่อย 4 หลักการ คือ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านโครงสร้าง หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้คุณ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้โทษ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล(ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, 2547: 7 - 16)

3.1 ความโปร่งใสด้านโครงสร้าง ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.1.1 มีการตรวจสอบภายในที่เข้มแข็ง เช่น มีคณะกรรมการตรวจสอบ คณะกรรมการสอบสวน เป็นต้น

3.1.2 โปร่งใส เห็นระบบงานทั้งหมดได้อย่างชัดเจน

3.1.3 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รับรู้การทำงาน

3.1.4 มีเจ้าหน้าที่มาด้วยระบบคุณธรรมมีความสามารถสูง

มาอยู่ใหม่มากขึ้น

3.1.5 มีการตั้งกรรมการหรือหน่วยงานตรวจสอบขึ้นมาใหม่

3.1.6 มีฝ่ายบัญชีที่เข้มแข็ง

3.2 ความโปร่งใสด้านให้คุณ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.2.1 มีคำตอบแทนพิเศษในการปฏิบัติงานเป็นผลสำเร็จ

3.2.2 มีคำตอบแทนเพิ่ม สำหรับการปฏิบัติงาน ที่มี

ประสิทธิภาพ

3.2.3 มีคำตอบแทนพิเศษให้กับเจ้าหน้าที่ที่ซื่อสัตย์

3.2.4 มีมาตรฐานเงินเดือนสูงพอเพียงกับค่าใช้จ่าย

3.3 ความโปร่งใสด้านการให้โทษ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.3.1 มีระบบการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ

3.3.2 มีวิธีการพิจารณาโทษผู้ทำผิดอย่างยุติธรรม

3.3.3 มีระบบการฟ้องร้องผู้กระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

3.3.4 หัวหน้างานลงโทษผู้ทุจริตอย่างจริงจัง

3.3.5 มีการปรามผู้ต่อทุจริตให้เลิกความพยายามทุจริต

3.3.6 มีกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็ว

3.4 ความโปร่งใสด้านการเปิดเผย ประกอบด้วยพฤติกรรมต่อไปนี้

3.4.1 ประชาชนได้เข้ามารับรู้ การทำงานของคณะกรรมการ

ตรวจสอบ

3.4.2 ประชาชนและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดหา

การให้สัมปทานการออกกฎระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ

3.4.3 ประชาชน สื่อมวลชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้มี

โอกาสควบคุมฝ่ายบริหารโดยวิธีการต่าง ๆ มากขึ้น

3.4.4 มีการใช้กลุ่มวิชาชีพภายนอก เข้าร่วมตรวจสอบ

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การมีส่วนร่วมของประชาชน

เป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็น การเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ หลักการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ 4 หลักการ คือ (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2547: 7 - 16)

4.1 ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

4.2 ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือ ผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น และประเด็นในการประเมินข้อดีข้อเสียชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การสำรวจความคิดเห็นของ

ประชาชนเกี่ยวกับการริเริ่มโครงการต่าง ๆ และการบรรยายให้ประชาชนฟังเกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ แล้วขอความคิดเห็นจากผู้ฟัง รวมไปถึงการร่วมปรึกษาหารือ เป็นต้น

4.3 ระดับการวางแผนร่วมกัน และการตัดสินใจ เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าการปรึกษาหารือ กล่าวคือ เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการตัดสินใจ และวางแผนเตรียมโครงการ และเตรียมรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ ระดับนี้มักใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การให้อนุญาตโครงการเพื่อปัญหาข้อขัดแย้ง และการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

4.4 ระดับการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจให้กับสาธารณชน เป็นระดับขั้นที่สูงสุดของการมีส่วนร่วม คือเป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการได้ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและได้มีการพัฒนาสมรรถนะหรือขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้นจนอยู่ในระดับที่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ และเกิดประโยชน์สูงสุด

5. หลักสำนึกรับผิดชอบ (Accountability) มีความหมายกว้างกว่าความสามารถในการตอบคำถามหรืออธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมได้เท่านั้น ยังรวมถึงความรับผิดชอบต่อผลงาน หรือปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งการตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ เป็นเรื่องของความพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อ ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ โดยในแง่มุมมองของการปฏิบัติถือว่า สำนึกรับผิดชอบเป็นคุณสมบัติหรือทักษะที่บุคคลพึงแสดงออกเพื่อเป็นเครื่องชี้ว่าได้ยอมรับในภารกิจที่ได้รับมอบหมายและนำไปปฏิบัติด้วยความรับผิดชอบต่อประกอบด้วยหลักการย่อย ดังนี้ (ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, 2547: 7 - 16)

5.1 การมีเป้าหมายที่ชัดเจนการมีเป้าหมายชัดเจนเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรก ของระบบสำนึกรับผิดชอบกล่าวคือ องค์กรจะต้องทำการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้ชัดเจนว่าต้องการบรรลุอะไรและเมื่อไรที่ต้องการเห็นผลลัพธ์นั้น

5.2 ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันจากเป้าหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ ต้องประกาศให้ทุกคนได้รับรู้และเกิดความเข้าใจ ถึงสิ่งที่ต้องการบรรลุ และเงื่อนไขเวลาที่ต้องการให้เห็นผลงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เป็นเจ้าของ โครงการสร้างวัฒนธรรมนี้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการประสานกำลังคนร่วมใจกันทำงาน เพื่อผลิตภาพโดยรวมขององค์กร

5.3 การปฏิบัติการอย่างมีประสิทธิภาพความสำเร็จของการสร้างวัฒนธรรมสำนึกที่รับผิดชอบ อยู่ที่ความสามารถของหน่วยงานในการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในองค์กร ผู้บริหารให้ความสำคัญสนับสนุน แนะนำ ทำการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพและมีการประสานงานร่วมมือกันทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์กร

5.4 การจัดการพฤติกรรมที่ไม่เอื้อการทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงนับว่าเป็นเรื่องปกติ และทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงมักจะมีการต่อต้าน การเปลี่ยนแปลงเสมอ หน่วยงานต้องมีมาตรการในการจัดการกับพฤติกรรม การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพื่อให้ทุกคนเกิดการยอมรับแนวความคิดและเทคโนโลยีใหม่ ๆ

5.5 การมีแผนการสำรองส่วนประกอบสำคัญขององค์กรที่มีลักษณะวัฒนธรรมสำนึกที่รับผิดชอบ ต้องมีการวางแผนฟื้นฟู ที่สามารถสื่อสารให้ทุกคนในองค์กรได้ทราบและเข้าใจถึงแผน และนโยบายของ องค์กร และที่สำคัญคือ ต้องมีการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องสมบูรณ์ อย่างเปิดเผย

5.6 การติดตามและประเมินผลการทำงานองค์กรจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการทำงานเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบดูว่าผลงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพงานที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลงานที่พบว่ายังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ต้องมีการดำเนินการแก้ไขในทันที ขณะที่ผลงานที่ได้มาตรฐานต้องได้รับการยอมรับยกย่องในองค์กร

6. หลักความคุ้มค่า (Value for Money) หลักการนี้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมในการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด สิ่งเหล่านี้เป็นผลในการปฏิบัติอันเกิดจากการใช้หลักธรรมาภิบาลนั่นเอง ประกอบด้วย(ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2547: 7 - 16)

6.1 การประหยัด หมายถึง

6.1.1 การทำงานและผลตอบแทนบุคลากรเป็นไปอย่างเหมาะสม

6.1.2 การไม่มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์

6.1.3 การมีผลผลิตหรือบริการได้มาตรฐาน

6.1.4 การมีการตรวจสอบภายในและการจัดทำรายงานการเงิน

6.1.5 การมีการใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ

- 6.2 การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด หมายถึง
 - 6.2.1 มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 6.2.2 มีการพัฒนาทรัพยากรบุคคล
 - 6.2.3 มีการใช้ผลตอบแทนตามผลงาน
- 6.3 ความสามารถในการแข่งขัน หมายถึง
 - 6.3.1 การมีนโยบาย แผน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย
 - 6.3.2 การมีการเน้นผลงานด้านบริการ
 - 6.3.3 การมีการประเมินผลการทำงาน
 - 6.3.4 ผู้บริหารระดับสูงมีสถานะผู้นำ

เมื่อมีหลักการที่เป็นแนวทางในการสร้างธรรมาภิบาลแล้ว หน่วยงานที่ต้องการใช้หลักการบริหารแนวใหม่ที่มุ่งสร้างธรรมาภิบาลสามารถประยุกต์ใช้ได้และวัดระดับการมีธรรมาภิบาลของหน่วยงานตนได้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่แล้วในหน่วยงาน ภาพข้างล่างนี้เป็นตัวอย่างของการนำหลักการข้างต้น ไปสร้างตัวชี้วัดและนำไปทดสอบจริงในหน่วยงาน และสามารถแสดงผลให้เข้าใจได้ง่าย ทำให้ผู้บริหารสามารถนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานของหน่วยงานให้มีธรรมาภิบาลมากขึ้นได้

3.2.2.2 หลักคุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีเป็นสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 ความหมาย คือ (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2547: 7 - 16)

1. ความประพฤติดีงาม เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณีหลักกฎหมายจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. การรู้จักไตร่ตรองว่าอะไรควรทำไม่ควรทำและอาจกล่าวได้ว่า คุณธรรม คือจริยธรรมแต่ละข้อที่นำมาปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น เป็นคนซื่อสัตย์เสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบ ฯลฯ

นักคิดอย่าง“โสเครตีส” (Socrates) มีความเห็นว่า คุณธรรมทำแท้งจริงมีคุณค่าภายในตัวของมัน คือทำให้ผู้ครอบครองความดีเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และ“เพลโต” ระบุว่าคุณธรรมต้องตั้งอยู่บนความรู้สึกยึดถือว่าเป็นคุณธรรม เช่น ความกล้าหาญ ความพอดีความยุติธรรม และศาสนิกจะไม่เป็นคุณธรรม หากสิ่งต่างๆ เหล่านั้น ไม่มีความรู้เป็นส่วนประกอบที่

สำคัญสังคมที่ คนในสังคมไม่มีคุณธรรมจริยธรรม ก็จะเป็นสังคมไร้ระเบียบมีการเบียดเบียนละเมิด และขัดแย้ง

การจัดการเป็นศาสตร์และศิลป์ (Science VS Arts)กล่าวกันว่า การจัดการหรือการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ควบคู่กันไป อย่างไรก็ตามผู้สอนเห็นว่า ควรจะใช้ให้สมดุลกัน คือ มีศาสตร์พอ ๆ กับมีศิลป์

ศาสตร์ (Science) หมายถึงสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางการจัดการ โดยวิธีวิทยาศาสตร์ซึ่งได้ความรู้มาจากประสาทสัมผัสของมนุษย์ (ตา หู จมูก ลิ้น ผิวกาย) ซึ่งมี

1. แนวความคิด (Concept)
2. ทฤษฎี (Theory)

ศิลป์ (Arts) หมายถึงสามารถใช้ความสามารถเฉพาะหรือความสามารถพิเศษที่จะเลือกใช้ข้อมูลตามความเหมาะสมกับสถานการณ์อย่างมีเหตุผล ซึ่งมี

1. ความเข้าใจปัญหา
2. ความสามารถในการแก้ปัญหา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยของกลุ่มประเทศตะวันตก และกลุ่มประเทศตะวันออก

1. เดน ฮาร์ทอกค์ และ คูปแมน (Den Hartog and Koopman, 2001 : 179) ได้กล่าวว่า โครงการวิจัย GLOBE ได้ทำการศึกษาค้นหาคุณสมบัติร่วมของภาวะผู้นำที่เหมือนกันในทุกวัฒนธรรม และค้นหาคุณสมบัติของภาวะผู้นำที่เป็นที่ยอมรับในต่างวัฒนธรรม ใน 60 ประเทศ ได้ผลโดยสรุปว่า หลาย ๆ คุณสมบัติที่เหมือน ๆ กันในทุกวัฒนธรรมสะท้อนภาวะผู้นำแบบใช้ความสามารถพิเศษ สร้างแรงบันดาลใจ และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล (charismatic, inspirational, and visionary leadership) นอกจากนี้ ผู้นำที่มุ่งการทำงานเป็นทีม (Team – oriented leadership) มุ่งความเป็นเลิศ (being excellence oriented) เด็ดขาด (decisive) ฉลาดเฉลียว (intelligent) และใช้วิธีแก้ปัญหาแบบ win – win (a win – win problem solver) ก็มีลักษณะเป็นคุณสมบัติร่วมเช่นกัน

2. แชมเมอร์ทอร์น เจ อาร์ (Schemerthorn, J. R. , 2002: 59) ได้รวบรวมและสรุปคุณภาพพิเศษของผู้นำการปฏิรูปไว้ได้ 6 ประการ ได้แก่

2.1 วิสัยทัศน์ (Vision) มีความคิดและความสามารถในการหยั่งรู้ทิศทางรวมทั้งสามารถสื่อความหมายสู่ผู้อื่นอย่างได้ผลดี นอกจากนี้ ยังสามารถสร้างความตื่นใจในการทำ “ฝันร่วมกันให้เป็นจริง”

2.2 คาริสมมา (Charisma) หรือ “เก่ง-ดี-มีเสน่ห์” จนเร้าใจบุคคลอื่น ๆ ให้มีความกระตือรือร้น ศรัทธา จงรักภักดี ภาคภูมิใจ และไว้วางใจด้วยการใช้ “อำนาจความนิยม” (Reference Power) คือ อำนาจที่เกิดจากตัวบุคคลที่ได้รับความนิยยกย่องจนกระทั่งคนอื่น ๆ อยากเป็นพรรคพวกหรือผู้ตามอำนาจที่เกิดขึ้นจากเสน่ห์ที่จับถูกจุดอารมณ์คนจำนวนมาก

2.3 การแสดงความเป็นเลิศ (Symbolism) มีการจัดรายการ “แมวมอง” ค้นหาบุคคลดีเด่น แล้วให้รางวัลพิเศษ จัดให้มีพิธีการเฉลิมฉลองความเป็นเลิศและการบรรลุผลอันสูงส่ง ทั้งอย่างมีแผนล่วงหน้าและอย่างเฉียบพลัน

2.4 การเอื้ออำนาจ (Empowerment) มีการช่วยให้ผู้ตามมีพัฒนาการและมีการสนับสนุน การขจัดปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน มีการเปิดโอกาสให้ผู้ติดตามมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบ และมอบหมายงานที่น่าสนใจและท้าทายความสามารถอย่างแท้จริง

2.5 การกระตุ้นภูมิปัญญาให้เกิดขึ้น (Intellectual Stimulation) มีความพยายามและสามารถสร้างความผูกพันกับงานให้เกิดขึ้นกับบรรดาผู้ตาม ด้วยการทำให้ลูกน้อง

ตระหนักในปัญหาต่าง ๆ และปลุกกระดมจินตนาการ เพื่อให้ได้มาซึ่งปฏิบัติการและแก้ไขและป้องกันปัญหาแนวทางใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพสูง

2.6 ความสัตย์ซื่อถื่อมั่น (Integrity) มีความซื่อสัตย์และน่าเชื่อถือไว้วางใจ มีพฤติกรรมที่มุ่งมั่นรักษาความดี มีจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ ไม่เสื่อมคลายอันเกิดจากจิตใจที่คั่งแค้นและสามารถรักษาคำมั่นสัญญา พันธะผูกพันด้วยการติดตามผลอย่างไม่ลดละ(กาญจนาชนิชยา แอกลงศิริ, 2553: 212)

3. Prof. Ismail AbustanUnivesitiSains Malaysia ประเทศมาเลเซีย

นำเสนอเรื่องประสบการณ์ภัยน้ำท่วมในมาเลเซีย ซึ่งพบว่า ภัยพิบัติหลักคือเรื่องน้ำท่วมซึ่งเกิดจากมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือ ตะวันตกเฉียงใต้และระหว่างการเปลี่ยนผ่านมรสุมซึ่งก่อให้เกิด Flash Flood โดยเฉพาะในกัวลาลัมเปอร์ ซึ่งมีแนวโน้มเกิดภัยดังกล่าวมากขึ้น รัฐบาลได้มีการแก้ปัญหาการระบายน้ำ โดยการสร้าง Smart Tunnel นำน้ำลงทะเล ในปี 2008 ประชาชนกว่า 4.9 ล้านได้รับผลกระทบ โดยในปี 1982 เกิดความเสียหายประมาณ 100 ล้าน RM จากประมาณการณพบว่าในอีก 10 ปีจะมีค่าเสียหายเพิ่มจากเดิม 3 เท่า มาตรการรับมือน้ำท่วมนั้นได้จัดตั้งคณะกรรมการ 2 ชุด โดยนายกรัฐมนตรี ได้แก่

3.1 Permanent Flood Commission Committee หน้าที่คือหามาตรการรับมือน้ำท่วมแบบระยะยาว

3.2 National Flood Relief Committee มีแผนระยะยาวที่เกิดขึ้น คือ เจาะอุโมงค์ SMART Tunnel ยาว 9 km แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่

3.2.1 Upper Road Deck สูง 2.5 เมตร เก็บค่าผ่านทาง

3.2.2 Lower Road Deck และ

3.2.3 Lower Chanel ซึ่งหากปริมาณน้ำมากกว่า 150 ลบม/วินาทีจะปิดถนนทั้งหมดแล้วใช้เป็นทางระบายน้ำ นอกจากนี้ยังมีการทำ Flood Bypass ซึ่งปรับปรุงแม่น้ำให้เป็นทาง Bypass น้ำ ปริมาณ 665 ลบม/วินาที โดยต้องเวนคืนพื้นที่เพิ่มเป็นทางน้ำกว้าง 120 เมตร ใช้งบ 400 ล้าน RM ออกแบบที่ Return Period 50 ปี แต่ปัญหาคือ ประชาชนไม่ยอมอพยพ เพราะมีการตั้งถิ่นฐานมานานแล้ว สำหรับมาตรการป้องกัน Preventive Strategy ได้พัฒนาคู่มือการระบายน้ำในเมือง (Urban Drainage Manual) พัฒนา Flood Hazard Map ใช้โปรแกรม HEC-RAS และ HEC – GEO และระบบการคาดการณ์ Flood และระบบเตือนภัย และงานวิจัยพบว่า ปริมาณฝน

ที่ตกในพื้นที่เมืองและพื้นที่ป่านั้นมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาซึ่งเกิดคำถามว่าเกิดจาก Climate Change หรือไม่ อย่างไร (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2555 : 19)

4. ฟินิจ จันทร และคณะ (2554: 37) ได้กล่าวถึงกรณีตัวอย่างของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีการเปิดเผยข้อมูลจากงานวิจัย พบว่า ระดับความปลอดภัยต่อเหตุการณ์น้ำท่วมชายฝั่งทะเลลดลง จาก 1 ใน 1000 เหลือ 1 ใน 100 จากผลพวงของระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้น และการพัฒนาและเติบโตของเมือง รัฐบาลอังกฤษจึงมีการศึกษาถึงการปรับปรุงสมรรถนะของประตูกันปากแม่น้ำเทมส์ ตามโครงการ “Thames Estuary 2100” (TE2100)

ได้กล่าวถึงกรณีตัวอย่างของประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งมีระดับพื้นดินต่ำกว่าระดับน้ำทะเล มีการศึกษาตามโครงการ “Room of the River” โดยจัดหาที่ว่างสำหรับน้ำท่วม รวมทั้งการปรับปรุงการออกแบบประตูน้ำต่าง ๆ เพื่อป้องกันเหตุการณ์น้ำท่วมชายฝั่งในอนาคต ในขณะที่รัฐบาลญี่ปุ่นกำลังดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ “Aiming Zero Victims” สำหรับประเทศเพื่อนบ้านไทยอย่างมาเลเซียและสิงคโปร์กำลังดำเนินการทบทวนมาตรการลดผลกระทบต่าง ๆ เช่น มีการยกระดับกันป้องกันน้ำทะเลทั่วประเทศ เป็นต้น

4.2 งานวิจัยของกลุ่มประเทศตะวันตก และกลุ่มประเทศตะวันออก

4.2.1 ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติ

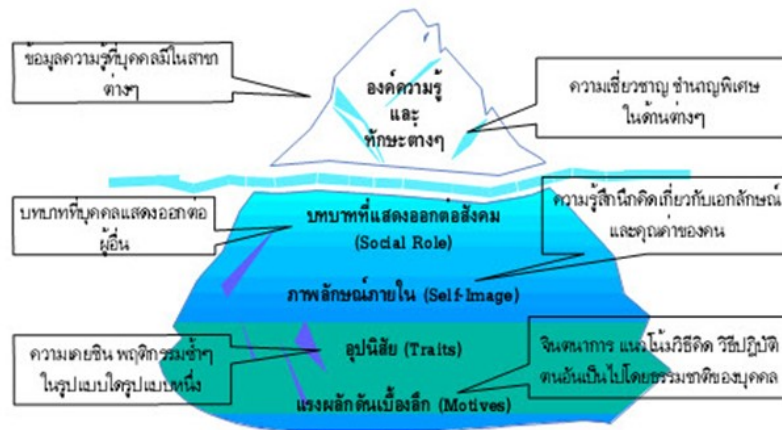
1. การศึกษาวิจัยของ สำนักข้าราชการพลเรือน (2548)

ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ สมรรถนะของข้าราชการ โดยได้กล่าวถึงศาสตราจารย์ David C. McClelland นักจิตวิทยาของมหาวิทยาลัย Harvard ผู้ริเริ่มแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ โดยพัฒนาแบบทดสอบทางบุคลิกภาพเพื่อศึกษาว่า บุคคลที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีทัศนคติและนิสัยอย่างไร McClelland ได้ใช้ความรู้ในเรื่องเหล่านี้ช่วยแก้ไขปัญหาคัดเลือกบุคคลให้แก่หน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ได้แก้ ปัญหากระบวนการคัดเลือกที่เน้นการวัดความถนัดที่ทำให้คนผิวดำและชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ไม่ได้รับการคัดเลือก (ซึ่งผิดกฎหมาย) และปัญหาผลการทดสอบความถนัดที่มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงานน้อยมาก (ซึ่งแสดงว่าการทดสอบความถนัดไม่สามารถทำนายผลการปฏิบัติงานได้)

แนวคิดเรื่องสมรรถนะมักมีการอธิบายด้วยโมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) ดังภาพที่แสดงด้านล่าง ซึ่งอธิบายว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคลเปรียบเทียบกับภูเขาน้ำแข็ง โดยมีส่วนที่เห็นได้ง่าย และพัฒนาได้ง่าย คือส่วนที่ลอยอยู่เหนือน้ำ นั่นคือองค์ความรู้ และทักษะต่างๆ ที่บุคคลมีอยู่ และส่วนใหญ่ที่มองเห็นได้ยากอยู่ใต้น้ำ ได้แก่ แรงจูงใจ อุปนิสัย

ภาพลักษณ์ภายในและบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม ส่วนที่อยู่ใต้น้ำนี้มีผลต่อพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลอย่างมากและเป็นส่วนที่พัฒนาได้ยาก

แผนภาพที่ 2 – 1 โมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model)

(ที่มา : เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง สมรรถนะของข้าราชการ 31 ม.ค.2548 สำนักงาน ก.พ.)

การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมในการทำงานอย่างใดขึ้นอยู่กับคุณลักษณะที่บุคคลมีอยู่ซึ่งอธิบายในตัวแบบภูเขาน้ำแข็ง คือ ทั้งความรู้ ทักษะ/ความสามารถ (ส่วนที่อยู่เหนือน้ำ) และคุณลักษณะอื่นๆ (ส่วนที่อยู่ใต้น้ำ) ของบุคคลนั้น ๆ

2. การศึกษาวิจัยของ โสภณ ตรีกาลวิจิตร (2556: บทคัดย่อ)

ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำการบริหารยามวิกฤติและยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงองค์กรยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อการพัฒนาความร่วมมือในภูมิภาค ของ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน และการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้บริหารของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สถาบันการเงิน กลุ่มผู้บริหารและพนักงานผู้ประกอบการกิจการด้านการส่งออกสินค้า และกลุ่มผู้บริหารและพนักงาน ผู้ประกอบการกิจการท่องเที่ยว จำนวน 389 คน

ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการบริหารยามวิกฤติ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ในอดีตและปัจจุบัน มีแนวทางในการบริหารจัดการและปฏิบัติงานที่มีแบบแผนตายตัว ไม่ยืดหยุ่น กระบวนการตัดสินใจมักถูกแทรกแซงจากอิทธิพลภายนอก ทำให้โครงสร้างการตัดสินใจขาดความชัดเจน และตกอยู่ในสภาวะของความเล็งตลอดมา จากข้อจำกัดของ

การตัดสินใจ จากข้อค้นพบดังกล่าว ภาวะผู้นำการบริหารยามวิกฤติของ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ในอนาคต จะต้องเป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะสามารถประสานความร่วมมือได้จากทุกภาคส่วน ทั้งภายในองค์กรและสังคม เป็นผู้ที่มีการแสดงออกที่อ่อนน้อมและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ต้องไม่มีความหวาดกลัวต่อการแก้ปัญหา สามารถตัดสินใจได้ฉับไว และสามารถพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสได้

3. การศึกษาวิจัยของ สิริกร อุทัยพัฒน์ (2555: บทคัดย่อ)

ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำท้องถิ่นยุคใหม่และยุทธศาสตร์ เศรษฐกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอาชีพไทย ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์ชุมชนของจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับผู้ให้ข้อมูล สำคัญ จำนวน 30 คน ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาวะผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้นำภาคชุมชน สังคม การเมือง เศรษฐกิจ และผู้นำชุมชนต้นแบบ และการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถาม กับกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 265 คน

ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบของภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ ต้องมี วิสัยทัศน์ที่จะต้องมีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ ต้องมุ่งให้ความสำคัญด้านการ บริหารจัดการชุมชนโดยชุมชนเอง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชุมชนได้ใน ระดับสูง รวมถึงเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยเฉพาะจากกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อให้สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกชุมชนได้ในระดับสูง แต่ว่าในการบริหาร จัดการนั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายให้ สมาชิกในชุมชนมีความสุขมากขึ้นควบคู่ไปกับการมีฐานที่มั่นด้วยผลประโยชน์ มีรูปแบบของการ พึ่งตนเองเชิงเศรษฐกิจ-สังคม และการเมืองแบบประชาธิปไตยใหม่ที่สามารถต่อต้านการแผ่ขยาย อิทธิพลของลัทธิบริโภคนิยมตะวันตกได้

4.2.2 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสาธารณภัยด้านน้ำ

1. การศึกษาวิจัยของ สุริชัย หวันแก้ว และคณะ (2531: 39)

ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของประเทศไทยในการรับมือภัยพิบัติ สึนามิที่ทำให้เกิดการรับรู้ได้ว่าปัญหาในพื้นที่ที่มีความสลับซับซ้อนและมีความสะสม ทับซ้อนกัน เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นมาปัญหาต่างๆ เคยซ่อนอยู่หรือถูกกดทับไว้ก็ปรากฏขึ้นมาการดำเนินการโดย ภาพรวมต่อการแก้ปัญหาในระดับท้องถิ่น แม้เวลาจะล่วงเลยมาเป็นเวลา 1 ปีก็ตาม การจัดการเชิง ระบบใด ๆ อย่างชัดเจนยังเกิดขึ้นไม่มากนัก ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

บทบาทของชุมชน ชุมชนและผู้ประสพภัยซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงส่วนมากได้เรียนรู้และจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีสติและมีหลักคิด ปรึกษาประคองให้ชุมชนลุกขึ้นยืนได้และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีสิทธิและศักดิ์ศรี มีการรวมตัวกันเพื่อระดมสมองและหาวิธีการแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องรอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐเข้ามาจัดการ และสร้างวิธีการจัดการเพื่อให้เกิดการฟื้นตัวของชุมชนอย่างรวดเร็วและนำไปสู่การพัฒนากระบวนทัศน์ขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่เคยผ่านกระบวนการพัฒนาชุมชนด้วยตนเองมาบ้างแล้วในอดีต จะสามารถจัดการปัญหาได้เร็ว

ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและชุมชน การแสดงบทบาทภาครัฐในการดำเนินงานอาจทำได้เฉพาะภาวะการณ์ แต่เมื่อเกิดวิกฤติ แนวทางการทำงานต้องเปลี่ยนไป ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับจังหวัด หรือในระดับกระทรวง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคต้องการบูรณาการอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งงานกันออกไปเพราะเรื่องทุกอย่าง หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่สามารถทำได้ เนื่องจากความเสียหายเกิดขึ้นพร้อมกันและมีพื้นที่กว้าง การแบ่งงานกันทำต้องมีลักษณะของการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารถึงกันตลอด ที่สำคัญมีส่วนร่วมของประชาชน การทำงานร่วมกันกับชุมชน ประชาชน องค์กรบริหารส่วนตำบล ที่สำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชน การทำงานร่วมกันของชุมชน ประชาชน องค์กรบริหารส่วนตำบล หน่วยงานของภาครัฐและภาคประชาชนต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันเหมือนเป็นห้องเรียนขนาดใหญ่

การสื่อสารกับชุมชน ในด้านการสื่อสารในสถานการณ์ที่เกิดภาวะวิกฤติเป้าหมายหลักในการสื่อสารข้อมูลข่าวสาร ควรจะเน้นการสื่อสารเพื่อให้ผู้ประสพภัยสามารถได้รับทราบข่าวสาร การเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของเหตุการณ์ มิใช่เพื่อให้คนส่วนใหญ่ของประเทศรับทราบเป็นหลักการไหลเวียนของข่าวสารควรมุ่งประเด็นในการสร้างความรู้ความเข้าใจต่อผู้ประสพภัย หลีกเลี่ยงสภาวะการสื่อสารแบบข้อมูลข่าวสารล้นเกิน (over information) ในกลุ่มคนที่มีความรู้ไม่ได้มีความจำเป็น และข้อมูลข่าวสารที่ไม่เพียงพอ (under-information) ในกลุ่มคนในพื้นที่ประสพภัยที่ข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญเพื่อการเยียวยาและการฟื้นฟูเป็นอย่างยิ่ง ขณะเดียวกันต้องสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและพัฒนาศักยภาพของชุมชนในด้านการสื่อสารโดยการจัดตั้งวิทยุชุมชน เพื่อเป็นช่องทางสื่อสารที่จำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการสื่อสารในภาวะวิกฤติทั้งบทบาทเตือนภัย บรรเทาทุกข์ กอบกู้เยียวยา และฟื้นฟู

การสาธารณสุขกับชุมชน ความเจ็บป่วยจากสึนามิเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เป็นผลกระทบระยะยาวที่ซับซ้อนลงมา กล่าวคือ หากมองจากทั้งในระดับส่วนกลางและระดับท้องถิ่น

อาจเข้าใจว่าปัญหาสุขภาพความเจ็บป่วยได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว แต่โดยข้อเท็จจริงปัญหา ยังคงอยู่ ไม่มีการติดตามผลด้านสุขภาพของผู้ประสบภัย ไม่มีระบบการบริการสาธารณสุขใดที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรองรับผู้ที่ได้รับบาดเจ็บทางการหรือผู้พิการจากเหตุการณ์และไริญาติ ไม่มีการจัดตั้ง ศูนย์ดูแลผู้พิการ ผู้พิการเป็นกลุ่มคนที่ถูกกันออกไปจากระบบ ประเด็นนี้นับเป็นความท้าทายของระบบบริการสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากเหตุการณ์สึนามิการสร้างและการประยุกต์ใช้ องค์ความรู้ใหม่ในระบบสาธารณสุข พบว่า ระบบการจัดการพิสูจน์ศพนับเป็นด้านที่เข้มแข็ง ไม่น้อย ส่วนองค์ความรู้ด้านอื่น ๆ ยังอยู่ในภาวะของประสบการณ์ ยังมีได้ถูกถอดออกมาเป็นบทเรียนหรือนำมาเป็นกรณีศึกษาอย่างเป็นระบบ

สำหรับเรื่องแรงงานต่างด้าว นั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดของการแก้ปัญหาในเชิงระบบของแรงงานข้ามชาติหลังภัยพิบัติสึนามิที่ควรเร่งรัดดำเนินการ คือ การรับรองสถานภาพบุคคล (Identification) ปัญหานี้มีมาก่อนเหตุการณ์สึนามิและยังไม่เคยได้รับการแก้ไข เหตุการณ์สึนามิยิ่งทำให้ปัญหาของแรงงานต่างด้าวทับถมมากขึ้นไปอีกและกลายเป็นคนชายขอบ ตกสำรวจ ได้รับความลำบากซ้อนขึ้นไปอีกขั้นท่ามกลางผู้ประสบภัยต่างๆ ดังนั้น จึงควรเร่งรัดให้แรงงานต่างด้าวมียบัตรประจำตัว บัตรอนุญาตทำงานและบัตรประกันสุขภาพ เพื่อให้แรงงานต่างด้าวสามารถทำงานในประเทศไทยได้อย่างถูกต้องกฎหมายและเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดทำระบบฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าวต่อไป

2. การศึกษาวิจัยของ ปกรณ์ นิลประพันธ์ (2556: 1)

ได้ทำการศึกษา มาตรการ เพื่อ “บรรเทา” ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์คลื่นสึนามิ โดยเสนอว่า หายนะจากคลื่นสึนามิที่เพิ่งผ่านมาระตุ้นให้ทุกประเทศตื่นตัว ในการจัดทำมาตรการที่เหมาะสมในการพยากรณ์ความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติเพื่อ “ป้องกัน” มิให้เปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพราะหากทราบเหตุที่จะก่อให้เกิดหายนะดังกล่าวล่วงหน้า ทั้งประชาชนและภาครัฐก็อาจดำเนินมาตรการ เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายได้ทันทั่วทั้ง เช่น เมื่อรู้ว่าเกิดแผ่นดินไหวรุนแรงในทะเลในระดับ ที่อาจก่อให้เกิดคลื่นยักษ์พัดเข้าสู่ชายฝั่ง หรือเมื่อทราบว่า จะมีฝนตกหนักในเขตภูเขาที่มีดินอ่อน และอาจก่อให้เกิดน้ำป่าหรือดินถล่ม ก็อาจประกาศแจ้งหรือบังคับให้ผู้คนบริเวณที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบอพยพออกมาจากพื้นที่เป็นการชั่วคราวก่อนได้ เป็นต้น

จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีมาตรการป้องกันดังกล่าว แต่ก็ไม่ละเลย มาตรการเพื่อ “บรรเทา” ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ดังกล่าวด้วย ประสบการณ์จากคลื่น

ลีนามิที่ผ่านมาแสดงให้เห็นชัดเจนว่าการ “บรรเทา” ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างมาก

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วง 4 – 5 วันแรกหลังจากเหตุการณ์ยุติลง อันได้แก่ปัญหาขาดแคลนอาหารและน้ำ ที่อยู่อาศัยชั่วคราว การรักษาพยาบาล และการติดต่อสื่อสาร หากไม่มีการกำหนดมาตรการบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้าอย่างเป็นระบบ การให้ความช่วยเหลือต่างๆ ก็จะล่าช้าและกระจัดกระจาย ซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงก็คือ ผู้ประสบภัยพิบัติ ดังนั้น หากมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติในการบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้าไว้ชัดเจนและมีการเตรียมความพร้อมไว้ตลอดเวลา ก็น่าจะทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนลดน้อยลงหากเกิดเหตุภัยพิบัติในทำนองนี้ขึ้นอีกในอนาคต

คำถามที่ตามมา คือ แล้วมาตรการบรรเทาปัญหาเฉพาะหน้าที่เหมาะสมที่เวลานั้นควรเป็นอย่างไร

ในประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศที่เผชิญกับภัยธรรมชาติมากที่สุดในโลก และมีประสบการณ์ด้านบรรเทาสาธารณภัยมากกว่าประเทศใด ๆ จึงได้นำข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายบรรเทาสาธารณภัยของประเทศญี่ปุ่นมาเล่าเพื่อนำมาเป็น “แนวทาง” ในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยต่อไป

ญี่ปุ่นตรากฎหมายว่าด้วยการบรรเทาสาธารณภัยโดยเฉพาะขึ้นตั้งแต่ ค.ศ.1947 (พ.ศ.2490) คือ Disaster Relief Law (กฎหมายลำดับที่ 118 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 1947) และมีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้ทันสมัยยิ่งขึ้นรวม 11 ครั้ง กฎหมายนี้ให้เป็นหน้าที่ของจังหวัด ท้องถิ่น รวมทั้งสภาภาคญี่ปุ่นที่จัดหาสิ่งบรรเทาสาธารณภัยเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนหรือเสียหายแก่ประชาชน โดย Prefecture Governor ซึ่งคล้ายคลึงกับผู้ว่าราชการจังหวัดของเรา มีหน้าที่ในการจัดเตรียมในการระดมทีมบรรเทาสาธารณภัย เตรียมแรงงาน เครื่องไม้เครื่องมือต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการบรรเทาสาธารณภัยที่คาดว่าจะอาจเกิดขึ้นภายในจังหวัด รวมทั้งจัดเตรียมงบประมาณส่วนหนึ่งไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย การนี้ และผู้ว่าราชการจังหวัดนี้เองจะเป็นเจ้าภาพ ในการอำนวยความสะดวก บรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในจังหวัดของตนเอง

สำหรับสิ่งบรรเทาสาธารณภัยที่หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้แก่ผู้ประสบสาธารณภัยทันทีที่สามารถดำเนินการได้ ได้แก่ ที่พักอาศัยชั่วคราว อาหารและเครื่องดื่ม เครื่องนุ่งห่ม ที่นอน เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ยารักษาโรคและความช่วยเหลือทางการแพทย์ การกู้ชีพ การบูรณะความเสียหายฉุกเฉิน การให้ยืมเงิน เครื่องมือหรือสิ่งอื่นใดที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ

การจัดหาสถานที่และอุปกรณ์การเรียน การฃาปนสถาน และเรื่องอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวจะจ่ายเป็นเงินใช้แทนก็ได้ในการบรรเทาสาธารณภคณันั้น กฎหมายให้อำนาจแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหัวหน้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ประกอบการอาชีพในการผลิต จำหน่าย หรือขนส่งสินค้า หรือบริการอันจำเป็นต่อการบรรเทาสาธารณภคณันั้นกักเก็บสินค้าดังกล่าวไว้เพื่อประโยชน์ในการบรรเทาสาธารณภคณัหรือจะบังคับซื้อไว้เพื่อใช้บรรเทาสาธารณภคณัก็ได้ แต่ทั้งนี้ เพื่อมิให้เป็นการเอาเปรียบบุคคลดังกล่าวมากเกินไป จังหวัดหรือท้องถิ่นต้องชดใช้ราคาสินค้าดังกล่าวให้แก่เจ้าของตามราคาตลาดด้วย นอกจากนี้ กฎหมายยังให้อำนาจแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดในอันที่จะมีคำสั่งให้ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย วิศวกร และการก่อสร้างเข้าร่วมดำเนินการบรรเทาสาธารณภคณัได้ด้วย และหากจำเป็นอาจร้องขอต่ออธิบดีกรมการขนส่งทางบกเพื่อมีคำสั่งให้ผู้ประกอบการขนส่งเข้าร่วมดำเนินการบรรเทาสาธารณภคณัได้เช่นเดียวกัน แต่ทั้งนี้จังหวัดต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้ประกอบการที่ถูกสั่งให้เข้าร่วมดำเนินการบรรเทาสาธารณภคณั

นอกจากนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดยังมีอำนาจมีคำสั่งเพื่อให้สถานพยาบาล โรงแรมและสถานที่อื่นที่คณะรัฐมนตรีกำหนด อำนาจความสะดวกในการบรรเทาสาธารณภคณัที่เกิดขึ้นด้วย โดยการให้ทีมบรรเทาสาธารณภคณัใช้อุปกรณ์ ที่ดิน อาคาร หรือสิ่งอื่นใด เพื่อประโยชน์ในการบรรเทาสาธารณภคณัได้ แต่ต้องจ่ายค่าชดเชยให้แก่สถานที่เหล่านั้นด้วย สิ่งจำเป็นในการบรรเทาสาธารณภคณัประการหนึ่งคือการสื่อสาร กฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือหัวหน้าคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้อื่นซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย มีอำนาจใช้อุปกรณ์สื่อสาร โทรคมนาคมของผู้ประกอบกิจการ โทรคมนาคม ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์ในการบรรเทาสาธารณภคณัได้

สำหรับเงินอันเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการบรรเทาสาธารณภคณันั้น กฎหมายนี้กำหนดให้จังหวัดกันเงินงบประมาณร้อยละ 0.5 มาจัดตั้งกองทุนเพื่อบรรเทาสาธารณภคณั (Disaster Relief Fund) เพื่อใช้ในการบรรเทาสาธารณภคณั และเมื่อจ่ายไปแล้วให้กระทรวงการคลังจ่ายสมทบด้วยอัตราส่วนที่กำหนด

นอกจากกฎหมายฉบับนี้แล้ว ญี่ปุ่นยังมีกฎหมายเกี่ยวข้องกับการบรรเทาสาธารณภคณัอีกหลายฉบับที่อาจนำมาพิจารณาประกอบการกำหนดแนวทางในการบรรเทาสาธารณภคณัของประเทศไทยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Disaster Countermeasures Basic Law (กฎหมายลำดับที่ 223 ปี ค.ศ.1961 (พ.ศ.2504)

3. วีระ วงศ์แสงนาค ได้บรรยายเรื่องภาพรวมเหตุการณ์น้ำท่วมปี 2554 โดยสถานการณ์น้ำจากอ่างเก็บน้ำทั่วประเทศจำนวน 33 อ่าง ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2554 อยู่ในเกณฑ์น้ำดีมาก 1 แห่ง เกณฑ์น้ำดี 14 แห่ง เกณฑ์น้ำพอใช้ 12 แห่ง และเกณฑ์น้ำน้อย 6 แห่ง อิทธิพลของภูมิอากาศที่ทำให้เกิดอุทกภัย ปี 2554 ได้แก่ พายุโซนร้อนไหหม่า (24-26 มิ.ย.54) พายุโซนร้อนนกเตน (30 ก.ค.-3 ส.ค.54) ร่องความกดอากาศต่ำกำลังแรงพัดผ่านภาคเหนือ (3ช่วงระหว่างวันที่ 10 – 12 และ 15-19 สิงหาคม 2554 และในเดือนกันยายนระหว่างวันที่ 8-12 กันยายน 2554) พายุโซนร้อนไห่ถาง (27-28 ก.ย.54) พายุโซนร้อนเนสาด (30 ก.ย. – 1 ต.ค.54) และพายุโซนร้อนนาลแก (5 – 6 ต.ค.54) 31 ต.ค.54

ปริมาณน้ำฝนในพื้นที่ภาคเหนือปี 2554 เท่ากับ 1,673.9 มม. เมื่อเปรียบเทียบกับค่าปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 30 ปี เท่ากับ 1,175.9 มม. จะเห็นได้ว่ามากกว่าค่าเฉลี่ยเท่ากับ 498.0 มม. (42%) และมากกว่าปี 2553 เท่ากับ 395.0 มม. (31%) ปริมาณฝนในพื้นที่ภาคกลางปี 2554 เท่ากับ 1,511.1 มม. เมื่อเทียบกับค่าปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 30 ปี เท่ากับ 1,200.8 มม. จะเห็นได้ว่ามากกว่าค่าเฉลี่ยเท่ากับ 310.3 มม. (26%) และมากกว่าปี 2553 เท่ากับ 77.7 มม. (5%)

เมื่อพายุฝนเคลื่อนเข้ามาทำให้เกิดพื้นที่น้ำท่วมบริเวณ จ.อุตรดิตถ์ ประมาณ 5,000 ไร่ จ.พิษณุโลก ประมาณ 61,900 ไร่ จ.พิจิตร ประมาณ 81,500 ไร่ และ จ.นครสวรรค์ ประมาณ 15,500 ไร่

ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำภูมิพล ๓ ช่วงเวลาที่เกิดพายุตั้งแต่เดือน มิถุนายน ถึง เดือนตุลาคม ปริมาณเก็บกักเพิ่มสูงจนเลยเกณฑ์การเก็บกักสูงสุดในเดือนกันยายนและจนเกือบเต็มความจุเขื่อนในเดือนตุลาคม เช่นเดียวกับปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำสิริกิติ์ อ่างเก็บน้ำป่าสักชลสิทธิ์ และเขื่อนแควน้อย นั่นคือเขื่อนต่าง ๆ มีความสามารถในการรับน้ำในช่วงเดือนตุลาคมได้น้อยมาก

จากการประมวลผลภาพถ่ายดาวเทียมพื้นที่น้ำท่วมบริเวณลุ่มน้ำภาคเหนือ ตอนล่าง วันที่ 11 ตุลาคม 2554 (ข้อมูลจาก GISTDA) พบว่าปริมาณน้ำค้างทุ่ง รวม 5,412 ล้าน ลบ.ม. คลอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 3,040,925 ไร่ พื้นที่น้ำท่วมลุ่มน้ำยม จ.สุโขทัย 408,681 ไร่ จ.พิษณุโลก 347,018 ไร่ จ.พิจิตร 459,836 ไร่ จ.นครสวรรค์ 234,653 ไร่ รวมพื้นที่ 1,477,188 ไร่ รวมปริมาณน้ำ 2,016 ล้าน ลบ.ม. พื้นที่น้ำท่วมลุ่มน้ำ่าน จ.พิษณุโลก 249,345 ไร่ จ.พิจิตร 306,558 ไร่ จ.นครสวรรค์ 938,610 ไร่ จ.อุตรดิตถ์ 69,225 ไร่ รวมพื้นที่ 1,563,738 ไร่ รวมปริมาณน้ำ 3,396 ล้าน ลบ.ม.

สำหรับบริเวณภาคกลางจากภาวะน้ำหลากดังกล่าวทำให้เกิดคันคลองขาดจำนวน 13 คัน และมีพื้นที่น้ำท่วมลุ่มน้ำภาคกลาง (ข้อมูล ณ 18 ต.ค.54) พื้นที่รวมประมาณ 5.5 ล้านไร่ปริมาณน้ำรวมประมาณ 10,000 ล้าน ลบ.ม.

4. การศึกษาของ เสรี สุภรชาติย์ (2556: 1)

ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารจัดการในวิกฤติอุทกภัย : เราจะผ่านวิกฤติได้อย่างไร? กรณีศึกษามหาอุทกภัย 2554 ว่าภาวะวิกฤติทางธรรมชาติทำให้เกิดขึ้นและมีผลกระทบแต่กับประเทศไทยเท่านั้นไม่ หากแต่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ยกตัวอย่างเช่น แผ่นดินไหวที่ประเทศจีน มีจำนวนผู้เสียชีวิตมากมาย หรือพายุไต้ฝุ่นที่รุนแรงและดินโคลนถล่ม (Landslide) ในหลายประเทศ ทั้งฟิลิปปินส์ ไต้หวัน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และจีน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นตลอดเวลาโดยล่าสุดนั้น NASA ได้ออกมาประกาศเตือนอีกครั้งเกี่ยวกับประเด็นน้ำแข็งละลายที่ขั้วโลก โดยแสดงภาพให้เห็นปริมาณที่ละลายไประหว่างปี 2010-2012 ซึ่งก็ยิ่งทำให้มีความเสี่ยงหรือความต่อแถมมากขึ้นตามลำดับ

ในขณะเดียวกัน ภายในประเทศไทยเองก็มีการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องน้ำท่วมกันอย่างกว้างขวาง หลายภาคส่วน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมต่างมีความกังวลถึงวิกฤติดังกล่าว และต้องการจะทราบข้อมูลที่แน่ชัดทั้งในปัจจุบันและการคาดการณ์ในอนาคต เพื่อเตรียมพร้อมรับมือ อย่างไรก็ตามสถานการณ์อุทกภัยอาจไม่ได้เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อทุกพื้นที่เสมอไป

หากยกตัวอย่างที่กล่าวถึงประเทศญี่ปุ่น มีหมู่บ้านแห่งหนึ่งชื่อ “หมู่บ้านทาโร” รัฐบาลได้สร้างระบบป้องกันให้กับหมู่บ้านแห่งนี้ มีการสร้างเขื่อนกันคลื่น มีการสร้าง Jetties Seawall ถึงสามชั้น และได้ทดสอบประสิทธิผลในปี 1933

ญี่ปุ่นเคยเกิดเหตุการณ์สึนามิครั้งใหญ่ คร่าชีวิตผู้คนไปกว่าสองถึงสามหมื่นคน เมื่อปี 1933 1896 ญี่ปุ่นก็ได้ทดสอบว่าโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่จัดเตรียมไว้เหล่านี้สามารถจะปกป้องประชาชนได้หรือไม่ ผลปรากฏว่าภายหลังจากเกิดแผ่นดินไหวประมาณ 30 นาที เมื่อคลื่นสึนามิเข้าประทะสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่สามารถจะเข้าไปโจมตีประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณได้เลย ตรงนี้คือการประเมินประสิทธิผลว่าโครงสร้างบนพื้นฐานข้อมูลในอดีต 1933 1896 นั้น คือ วิศวกรรม (Engineer) ออกแบบ นี้คือ การต้องยอมรับความจริงว่า วิศวกรที่ออกแบบมามีสมมติฐาน ไม่มีทางที่จะป้องกันอนาคตได้ เพราะฉะนั้นจึงต้องมีความยืดหยุ่น

5. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2555: 90 - 94) ได้ดำเนินการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การตรวจสอบและทบทวนแผน และการเตรียมแผนสู่แนวทางการฝึกอบรม จนสามารถสรุป (ร่าง) ขั้นตอนการดำเนินการก่อนเกิดเหตุอุทกภัย ระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย และหลังเกิดเหตุอุทกภัย ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 – 23 (ร่าง) ขั้นตอนการดำเนินการก่อนเกิดเหตุอุทกภัย
ระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย และหลังเกิดเหตุอุทกภัย

ก่อนเกิดเหตุอุทกภัย	ระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย	หลังเกิดเหตุอุทกภัย
1. สำรวจพื้นที่เสี่ยง/พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ	1. อพยพผู้ประสบภัย	1. พื้นฟูผู้ประสบภัย
2. เฝ้าระวังสถานการณ์	2. ช่วยชีวิตผู้ประสบภัยเพื่อ เยียวยาผู้ประสบภัย	2. ประเมินความเสียหาย
3. เตรียมความพร้อมด้านการป้องกัน	3. บริหารสิ่งของบริจาค	3. บริหารจัดการผู้สูญหาย
4.เตรียมความพร้อมของแผนอพยพ	4.บริหารจัดการด้านการแพทย์และสาธารณสุข	4.อพยพผู้ประสบภัยกลับ
5.เตรียมความพร้อมด้านการแพทย์และสาธารณสุข	5.รักษาความปลอดภัยและดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ประสบภัย	5.ฟื้นฟูด้านสาธารณสุขและสุขภาพ
6.เตรียมความพร้อมด้านเครื่องอุปโภคบริโภค	6.ติดตามผู้สูญหายและจัดการผู้เสียชีวิต	6.ฟื้นฟูเร่งด่วนด้านที่อยู่อาศัย
7.เตรียมความพร้อมด้านดูแลความปลอดภัย ความสงบเรียบร้อย และความมั่นคง	7.แจ้งสถานการณ์ฉุกเฉิน	7.ฟื้นฟูระบบสาธารณสุขไปปกติ
8.แจ้งเตือนภัยและเตรียมความพร้อมประชาชนในการเผชิญเหตุอุทกภัย	8.แจ้งข้อมูลประชาชนระหว่างเกิดเหตุ	8.ฟื้นฟูสถานที่สำคัญและสิ่งแวดล้อม

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2555: 93 – 94)

ตารางที่ 2 – 23 (ร่าง) ขั้นตอนการดำเนินการก่อนเกิดเหตุอุทกภัย
ระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย และหลังเกิดเหตุอุทกภัย (ต่อ)

ก่อนเกิดเหตุอุทกภัย	ระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย	หลังเกิดเหตุอุทกภัย
9.ประชาสัมพันธ์ก่อนเกิดเหตุอุทกภัย	9.ประชาสัมพันธ์กับสื่อมวลชน	9.ฟื้นฟูด้านการจัดการน้ำ
10.เตรียมความพร้อมด้านระบบสื่อสารและเครื่องมือสื่อสาร	10.จัดการระบบสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน	10.ฟื้นฟูด้านคมนาคมและโลจิสติกส์
11.เตรียมความพร้อมด้านคมนาคม	11.บริหารจัดการด้านคมนาคม	11.ฟื้นฟูด้านการศึกษา
12.สำรองเชื้อเพลิงพลังงาน	12.บริหารจัดการน้ำ	12.ฟื้นฟูด้านเกษตร
13.เตรียมความพร้อมด้านการศึกษาซากปรักหักพัง	13.จัดการขยะ ซากสิ่งของที่ยังค้างอย่างเหมาะสม	13.บริหารจัดการสิ่งของบริจาค
14.เตรียมความพร้อมด้านเกษตรกรรม	14.ปกป้องสถานที่สำคัญ	14.ประชาสัมพันธ์หลังเกิดอุทกภัย
15.เตรียมป้องกันสถานที่สำคัญ	15.ปกป้องระบบสาธารณูปโภค	
16.เตรียมป้องกันระบบสาธารณูปโภค	16.บริหารจัดการด้านการศึกษา	
17.เตรียมระบบฐานข้อมูล	17.บริหารจัดการด้านการเกษตร	
18.เตรียมความพร้อมในการระดมพลเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย	18.จัดการระบบฐานข้อมูล	
19.เตรียมความพร้อมด้านเครื่องมืออุปกรณ์ ยานพาหนะ และการจัดสรรทรัพยากร	19.บริหารจัดการดูแลนักท่องเที่ยว	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2555: 93 – 94)

ตารางที่ 2 – 23 (ร่าง) ขั้นตอนการดำเนินการก่อนเกิดเหตุอุทกภัย
ระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย และหลังเกิดเหตุอุทกภัย (ต่อ)

ก่อนเกิดเหตุอุทกภัย	ระหว่างเกิดเหตุอุทกภัย	หลังเกิดเหตุอุทกภัย
20.จัดระบบการสำรวจ คนหายและกระบวนการ ทางนิติวิทยาศาสตร์	20.จัดตั้งศูนย์บัญชาการ เฉพาะกิจส่วนหน้าในเขต พื้นที่ประสบภัย	
21.จัดตั้งศูนย์อำนวยการ เฉพาะกิจ	21.บริหารศูนย์รองรับ ผู้อพยพ	
22.เตรียมจัดตั้งศูนย์พักพิง ชั่วคราว		
23.จัดตั้งศูนย์รับบริจาค		

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2555: 93 – 94)

เนื่องจากผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละกลุ่มมาจากพื้นฐานที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในเชิงพื้นฐานที่ทางภูมิศาสตร์ ย่อมส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบและเนื้อหาในการดำเนินงานของโครงการฯ ตามที่ได้กล่าวถึงแล้วข้างต้น โดยองค์ความรู้ที่แต่ละกลุ่มพื้นที่และหน่วยงานได้รับจากการเข้าร่วมประชุมภายใต้โครงการ จึงมีความแตกต่างกันในเชิงบริบท แบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

พื้นที่ต้นน้ำ มุ่งเน้นการศึกษาและเรียนรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการพื้นที่ต้นน้ำ โดยเฉพาะประเด็นของการรักษาทรัพยากรน้ำ การรักษาระดับน้ำ และการระบายน้ำจากเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำ ซึ่งผลจากการบริหารจัดการงานส่วนดังกล่าวจะส่งผลโดยตรงต่อพื้นที่ด้านล่าง นอกจากนี้ยังอาศัยต้องการสังเกตและพยากรณ์สภาพลุ่มน้ำและดินฟ้าอากาศ การเตรียมการและการป้องกันการเผชิญเหตุวิกฤติภัยทางธรรมชาติเฉียบพลัน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการสื่อสารและการแจ้งเหตุการณ์เตือนภัย (ในภาษาและรูปแบบที่หลากหลาย) หรือแม้กระทั่งการแจ้งเหตุและการส่งความช่วยเหลือไปยังพื้นที่อื่นๆ โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ต่ำกว่าหรือต้องรับน้ำจากพื้นที่ต้นน้ำ

พื้นที่กลางน้ำ ให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ในเรื่องของการเตรียมการป้องกันเหตุวิกฤติภัยในเวลาจำกัดทั้งในกรณีที่ได้รับการแจ้งเตือนล่วงหน้าจากพื้นที่ต้นน้ำหรือหน่วยงานส่วนกลาง และกรณีเกิดเหตุการณ์เฉียบพลันซึ่งต้องอาศัยการประเมิน

การวิเคราะห์ถึงความสำคัญความเร่งด่วน และแนวทางการป้องกัน สถานที่ที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ เช่น โบราณสถาน หรือโรงงานอุตสาหกรรมการดูแลความปลอดภัยทางด้านชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การเดินทาง การอพยพขนย้ายประชาชนออกจากพื้นที่เสี่ยงภัย การบริหารจัดการการบริจาคสิ่งของและการแจ้งเหตุ และการส่งความช่วยเหลือไปยังพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ปลายน้ำ

พื้นที่ปลายน้ำ ดำเนินการต่อเนื่องจากพื้นที่ที่อยู่สูงกว่า โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ในเรื่องของการเตรียมการป้องกันเหตุ วิกฤติภายในเวลาจำกัดซึ่งต้องอาศัยการประเมิน การวิเคราะห์ถึงความสำคัญความเร่งด่วนและความจำเป็นในแต่ละสถานการณ์และแนวทางการป้องกันสถานที่ที่ต้องดูแลเป็นพิเศษการกำหนดทิศทางและปริมาณการไหลของน้ำกระบวนการผันน้ำลงสู่ทะเล การดูแลความปลอดภัยทางด้านชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน การเดินทาง การอพยพการบริจาคสิ่งของ รวมทั้งประเด็นการจัดการกับความขัดแย้งระหว่างคนในพื้นที่เชื่อมต่อกัน

กลุ่มหน่วยงานกลางเนื่องจากเป็นกลุ่มงานที่ต้องสร้างความเชื่อมโยงกับกลุ่มพื้นที่ทั้งสามส่วน จึงมุ่งเน้นการศึกษาและการเรียนรู้ในเรื่องของการกำหนดรูปแบบการสั่งการของกองบัญชาการ การให้การสนับสนุน ตอบสนองความช่วยเหลือทั้งในกรณีที่ถูกร้องขอ และกรณีการให้ความช่วยเหลือด้วยตนเอง และการตรวจสอบสภาพพื้นที่ต่างๆ

สรุปได้ว่า การศึกษาวิจัยด้านการบรรเทาสาธารณภัยนั้น เป็นการศึกษาที่เน้นการช่วยเหลือหรือการกู้ภัย รวมทั้งการป้องกันภัย รวมทั้งการป้องกันพิบัติที่จะที่จะเกิด แต่ยังไม่มีการศึกษาคุณลักษณะของผู้นำและภาวะผู้นำที่มีความสำคัญหรือจำเป็นต่อบทบาทในการบริหารจัดการภัยพิบัติของประเทศไทยและอำนาจการสั่งการสำหรับการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ หรือเมื่อเกิดสาธารณภัย

สำหรับความมั่นคงของมนุษย์ ในปัจจุบัน มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความมั่นคงทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ที่มนุษย์ในสังคมพึงได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐานของชีวิตที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคม ความมั่นคงปลอดภัย โดยปราศจากการปฏิบัติต่อกันที่รุนแรง การเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสมดุล ระหว่างการดำเนินวิถีชีวิตทางสังคม เศรษฐกิจ และสถานะแวดล้อมอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างสังคมที่อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติต่อกัน โดยคำนึงถึงจริยธรรมและมนุษยชน ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมธรรมมาภิบาล และประชาธิปไตยในทุกภาคส่วน และทุกระดับของประเทศ เพื่อให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้ง

ทางด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจในปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2555: 90 - 94)

4.2.3 การสร้างความร่วมมือของชุมชน/ชุมชนเข้มแข็ง

1. การศึกษาวิจัยของ อรุณ แก้วตาปี (2541:บทคัดย่อ)

ได้ทำการศึกษาเรื่อง “เครือข่ายชุมชนเพื่อการเรียนรู้ : ศึกษากรณีโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ” พบว่า เครือข่ายนั้นมีปรากฏในทุกองค์กร สำหรับรูปแบบและกลไกการสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการเรียนรู้นั้น จำแนกได้ 2 แบบ คือ แบบที่เป็นทางราชการสนับสนุนให้เกิดขึ้นและแบบที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยชุมชนร่วมกันจัดตั้งเป็นกลุ่มองค์กรขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาของตนเองและชุมชน

2. การศึกษาวิจัยของ เอกมล อ่อนศรี (2544:บทคัดย่อ)

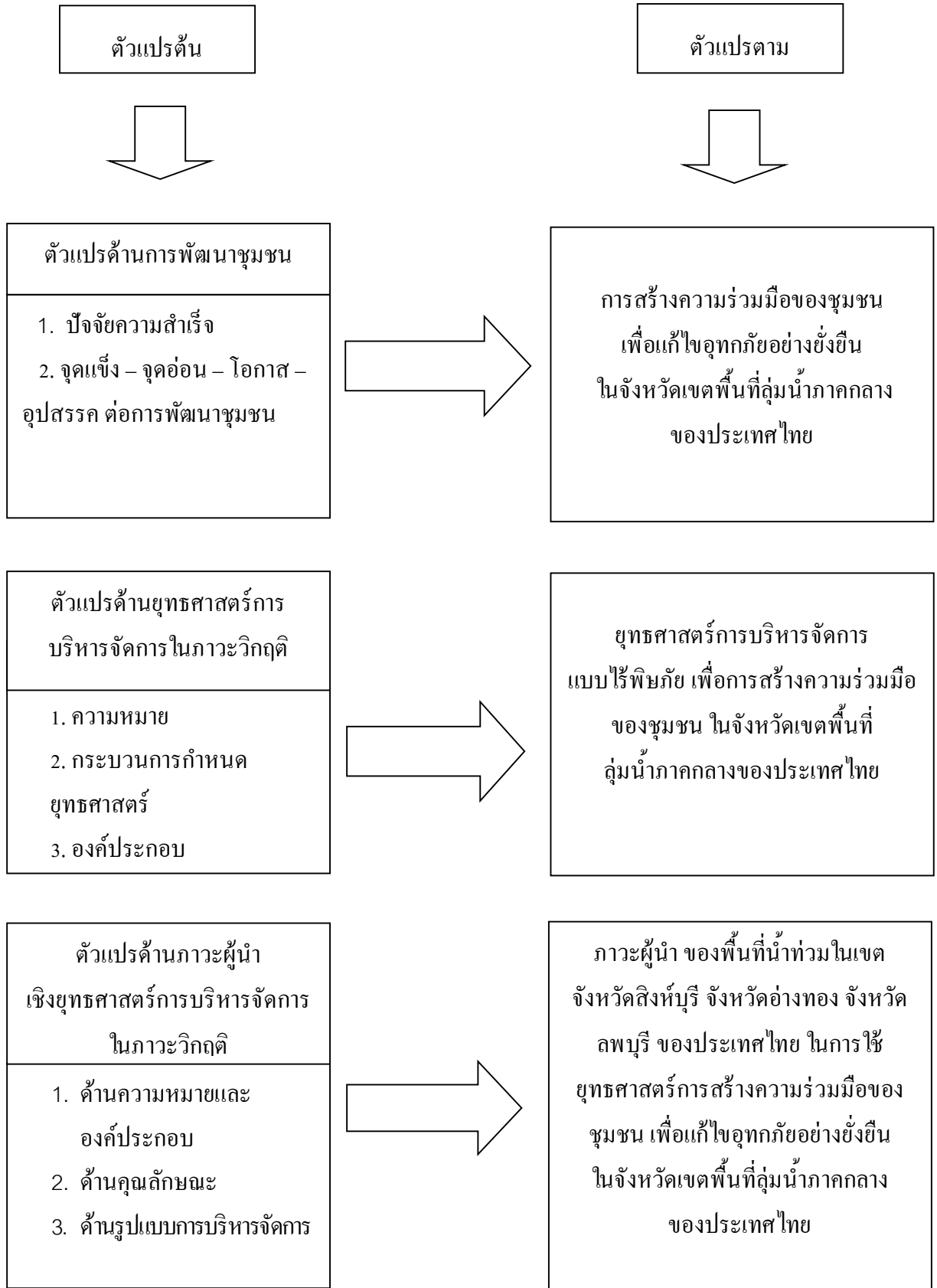
ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน” พบว่า องค์กรที่ร่วมมือกันแบบเครือข่าย เริ่มจากองค์กรนั้นมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันจนพัฒนาไปเป็นความร่วมมือแบบเครือข่ายได้เมื่อมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนขึ้น โดยลักษณะเครือข่ายที่แข็งแกร่งนั้นจะต้องเป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในหมู่สมาชิกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้ รวมทั้งการได้รับการยอมรับจากภายนอกด้วย

3. การศึกษาวิจัยของ จันทนันท์ เหล่าพินนา (2546:บทคัดย่อ)

ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ขบวนการสร้างเครือข่ายพัฒนาองค์กรชุมชนของอำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า ขบวนการเกิดเครือข่ายขององค์กรชุมชนเกิดขึ้นจากการที่ชุมชนประสบปัญหา พร้อมกับสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน มีการเสริมสร้างกระบวนการบริหารองค์กรให้กับชุมชนและผลักดันให้เกิดการเชื่อมโยงกันของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อรวมพลังกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเชื่อมโยงเครือข่ายขององค์กรชุมชนที่คืบหน้าจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ จากกันและกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องซึ่งอาจจะใช้วิธีการประชุมและเยี่ยมเยียนสมาชิกเพื่อให้กำลังใจซึ่งกันและกันจะทำให้เกิดความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและร่วมกันแก้ปัญหาอย่างทันทั่วที่เป็นรูปธรรม

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้ จึงเน้นการศึกษา ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน ของพื้นที่น้ำท่วมในเขตจังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดลพบุรี ของประเทศไทย โดยมีกรอบแนวความคิดของการวิจัย ดังนี้

5. กรอบแนวความคิดของการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อยืนยันการศึกษาวิจัย
เชิงคุณภาพ

บทที่ 3

การบริหารจัดการวิกฤติน้ำท่วมในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง

ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการด้านการบริหารจัดการวิกฤติน้ำท่วมในประเทศไทย

วิกฤติน้ำท่วมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยหากพิจารณาย้อนหลังไปในอดีตสมัยปี พ.ศ. 1893 – 2310 ชัยภูมิของจังหวัดอยุธยาถือว่ามีความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการค้าขายกับต่างประเทศ โดยสภาพที่ตั้งของอยุธยาอยู่บริเวณรอยต่อระหว่างส่วนที่เป็นที่ราบดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำเจ้าพระยาที่อยู่ตอนล่าง ซึ่งเกิดจากการถอยร่นของทะเลในช่วง 6,000 ปีที่ผ่านมา และมีการทับถมดินตะกอนทะเล รอยต่อกับส่วนที่เป็นพื้นที่แห้งของบริเวณที่อยู่สูงกว่าอยุธยาเป็นต้นไป พื้นที่นี้ส่วนใหญ่เป็นที่ราบอยู่ระหว่างแม่น้ำสำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสัก ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์เชื่อมติดต่อกับเมืองต่าง ๆ ทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้สะดวก

จากการศึกษาของทากายาและทานาเบ่ (Takaya, Y and Tanabe, S) (2554: 189) ได้สรุปไว้ว่า บริเวณที่ราบที่อยู่สูงกว่าอยุธยาเป็นที่ตั้งของแหล่งชุมชนตั้งแต่โบราณ การเพาะปลูกส่วนใหญ่มีอยู่เฉพาะพื้นที่จากอยุธยาขึ้นไป ชาวนาส่วนใหญ่ขุดคลองเล็ก ๆ เพื่อท่อน้ำ มาใช้ใช้ในเขตเกษตรกรรมของตนเอง

ในสมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ได้มีการขุดคลองซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณที่ราบดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอยู่ทางใต้จากอยุธยา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีน้ำขังเกือบตลอดทั้งปี ที่เรียกว่า “ทุ่งน้ำขัง” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “ทุ่ง” ซึ่งเกิดจากขบวนการทางน้ำที่เกิดจากสาเหตุการทรุดตัวของชั้นตะกอนทะเล ในบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมแม่น้ำเจ้าพระยาที่อยู่ตอนล่างติดต่อกับทะเล ต่อมาขบวนการทางน้ำได้นำตะกอนจากการท่วมของน้ำมาสะสมตัวปิดทับบนตะกอนทะเล ทำให้บริเวณนั้นกลายเป็นแอ่งน้ำขังเกือบตลอดทั้งปี

ที่ราบลุ่มเจ้าพระยาประสบปัญหาน้ำท่วมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังเช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งตั้งอยู่บนที่ราบน้ำท่วมถึง หรือ Flood Plain ขนาดใหญ่ของที่ราบลุ่มเจ้าพระยา ซึ่งในอดีตมีน้ำท่วมจำนวนมาก 7-8 ท่วม ทั้งที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา น้ำท่วมครั้งใหญ่เคยเกิดแล้วหลายครั้ง ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ในปี พ.ศ. 2328 สมัยรัชกาลที่ 2 ในปี พ.ศ. 2362 สมัยรัชกาลที่ 3 ในปี พ.ศ. 2375 สมัยรัชกาลที่ 4 ได้เกิดน้ำท่วมใหญ่ 2 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2402 และ 2410 สมัยรัชกาลที่ 5 จึงเริ่มมีการบริหารจัดการน้ำท่วม โดยใช้คูคลองธรรมชาติ และขุดคลองเพิ่มขึ้นจำนวนมาก เพื่อใช้ระบายน้ำออกจากพื้นที่เมืองหลวง นอกจากนี้ยังมีท่งน้ำตามธรรมชาติ ไร่ผักน้ำที่ไหลบ่ามาจากทางตอนเหนือ ทำให้น้ำท่วมสามารถไหลลงสู่ทะเลได้อย่างเป็นระบบ ตามกลไกของธรรมชาติ

ในเวลาต่อมา กรุงเทพมหานคร ได้ประสบพิบัติภัยน้ำท่วมใหญ่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2485 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 8 ทำให้รัฐบาลในสมัยนั้นดำเนินโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้เพื่อการเกษตร และควบคุมน้ำไม่ให้เกิดน้ำท่วมกับพื้นที่ทางตอนล่าง ใกล้กรุงเทพมหานคร ในขณะที่ประเทศไทยประสบปัญหาทางการเมือง ทำให้โครงการต่าง ๆ หยุดชะงัก ต่อมาได้ริเริ่มโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่อีกครั้ง หลังกเกิดน้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ. 2495 รัฐบาลในขณะนั้น เริ่มแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตรอย่างจริงจัง โดยการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น สร้างเขื่อนเจ้าพระยา ในปี พ.ศ. 2500 สร้างเขื่อนภูมิพล ในปี พ.ศ. 2507 สร้างเขื่อนสิริกิติ์ ในปี พ.ศ. 2514 และสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ในปี พ.ศ. 2541 ทำให้อปัญหาน้ำท่วมในลุ่มน้ำเจ้าพระยาลดลง (ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล, 2554: 227-228)

ปัญหาน้ำท่วมในช่วง 30 ปี หลังจาก พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมให้ปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในแต่ละปีมีความรุนแรงและเกิดจากความเสียหายมากขึ้นขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนที่ตกในลุ่มน้ำเจ้าพระยา การบริหารจัดการน้ำจากเขื่อนที่ปล่อยสู่ลุ่มน้ำธรรมชาติ ประสิทธิภาพของกลไกและระบบฝายชะลอน้ำหรือประตูควบคุมน้ำ และประสิทธิภาพของคันป้องกันน้ำท่วม และระบบปิดล้อมพื้นที่ ทั้งนี้ระบบการป้องกันน้ำท่วมด้วยการใช้สิ่งก่อสร้างที่ประเทศไทยได้พัฒนาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ได้เพิ่มความรุนแรงของสภาพน้ำท่วม โดยเฉพาะพื้นที่ท้ายน้ำ ก่อให้เกิดการสูญเสียต่อทรัพย์สินและระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ดังเช่น อุทกภัยที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540

การป้องกันน้ำท่วมด้วยวิธีใช้สิ่งก่อสร้าง และการป้องกันน้ำท่วมด้วยวิธีไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง พบว่าในสังคมไทยในปัจจุบันนิยมวิธีการป้องกันน้ำท่วมด้วยวิธีใช้สิ่งก่อสร้างเพียง

อย่างเดียว เมื่อเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมขนาดใหญ่ ปรากฏว่าสิ่งก่อสร้างที่ได้ออกแบบไว้ไม่นั้นป้องกันน้ำท่วมไม่ได้ เกิดการพังทลาย ก่อให้เกิดความเสียหาย ส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน และระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ดังนั้นในทางปฏิบัติของประเทศที่พัฒนาแล้ว นิยมใช้การป้องกันน้ำท่วมด้วยวิธีผสมผสานทั้งใช้สิ่งก่อสร้างและไม่ใช้สิ่งก่อสร้างควบคู่กันไป เพราะสามารถป้องกันความเสียหายจากภัยพิบัติน้ำท่วมได้ดีกว่า

และโดยที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความแตกต่างระหว่างแต่ละภูมิภาคไม่ค่อยมาก โดยรวมจะมีภูมิอากาศแบบร้อนชื้น ตั้งอยู่บริเวณแนวเส้นศูนย์สูตร พื้นที่ประเทศไทยแบ่งออกเป็น 5 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ ภาคใต้จะมีลักษณะภูมิอากาศที่แตกต่างกับภาคอื่นเล็กน้อย มีฤดูกาลเพียงแค่ 2 ฤดูคือ ฤดูฝนและฤดูร้อน สภาพอากาศร้อนชื้นมากกว่าภูมิภาคอื่น เนื่องจากอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรมากที่สุด เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของฤดูก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศจนทำให้กลายเป็นภัยธรรมชาติ ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นนั้นล้วนเป็นภัยพิบัติต่อมนุษย์ ทรัพย์สินและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ทำให้เกิดความเสียหายมหาศาลต่อส่วนตัวและส่วนรวม ประเทศไทย ภัยธรรมชาติที่เกิดมักจะเกิดไม่บ่อยและไม่มี ความรุนแรงมากนักภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ ที่สำคัญและเสียหายได้ เป็นอย่างมาก คือ วาตภัย อุทกภัย อัคคีภัยและแผ่นดินไหว

ทั้งนี้ ภัยส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในระยะหลังมักเป็นภัยที่เกิดจากภาวะโลกร้อน โดยจากรายงานสรุป “วิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี พ.ศ. 2570” ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ภาวะโลกร้อนจะสร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคน โดยคาดการณ์ว่าต้นทุนที่ประเทศต่าง ๆ จะต้องจ่ายในการป้องกันและรับมือกับผลกระทบจากภาวะโลกร้อน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.05 – 0.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ โดยประเทศไทยจะได้รับผลกระทบจากปัญหาภาวะโลกร้อนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เช่นกัน ส่งผลให้ภัยพิบัติจากธรรมชาติมีความรุนแรงและเกิดได้ถี่มากขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก

รายงานการประชุมเรื่อง “การป้องกันภัยพิบัติ” ของสหประชาชาติ (United Nation) สรุปว่า การสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินอันเนื่องมาจาก “ภัยธรรมชาติ” ยังดำเนินต่อไป และจะหนักหน่วงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้องย้ายมาตั้งชุมชนในพื้นที่ที่เป็นทางผ่านของภัยพิบัติต่าง ๆ อีกทั้งระบบการเตือนภัยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

และจากสถิติผลกระทบจากสาธารณภัยที่เกิดขึ้นกับประชากรทั่วโลกของสหประชาชาติพบว่า มีความไม่ปลอดภัยมากขึ้น โดยประชากรมากกว่า 2.5 พันล้านคน ต้องได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม แผ่นดินไหว และวาทภัย รวมทั้งภัยพิบัติทางธรรมชาติอื่น ๆ นอกจากนี้ภัยพิบัติระหว่างปี พ.ศ. 2537 – 2546 เพิ่มขึ้นถึง 60 % เมื่อเปรียบเทียบกับช่วง 20 ปีที่ผ่านมา โดยตัวเลขดังกล่าวยังไม่รวมถึงเหือจากธรณีพิบัติภัยหรือสึนามิ เมื่อปี 2547 พายุแคทาลินา ในปี 2548 และพายุนาเกิส ในปี 2551 (กาญจน์ชนิษฐา เอกแสงศรี, 2553: 1)

รายงานสถิติสถานการณ์ภัยของประเทศไทย ประจำปี 2547 – 2551 กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พบว่า ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ได้แก่ อุทกภัย ภัยแล้ง วาทภัย ภัยจากดินโคลนถล่ม ไฟป่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน เป็นมูลค่าหลายพันล้านบาท นอกจากนี้ภาครัฐยังต้องใช้งบประมาณในการฟื้นฟูบูรณะ ทั้งทางด้านโครงสร้างด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานด้านสุขภาพจิต และการให้การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

ผลจากภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นสร้างความเสียหายให้กับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนภาคเอกชน และราชการเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากงานศึกษาวิจัยต่าง ๆ เห็นพ้องกันว่าหากมีการเตรียมการป้องกันภัยพิบัติธรรมชาติที่จะเกิดขึ้น จะสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากกว่าการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นแล้ว

นับแต่ในอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับปัญหาอุทกภัยเป็นประจำ และเกิดขึ้นแทบทุกปี นับเป็นภัยพิบัติที่ก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่ประเทศมากที่สุด โดยมีสาเหตุจากอิทธิพลของรังความกดอากาศต่ำกำลังแรงพาดผ่านภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้พัดปกคลุมทะเลอันดามันและอ่าวไทย ทำให้มีฝนตกหนักและเกิดน้ำท่วมในบางจังหวัด และชาชนได้รับความเดือดร้อนถึงสาธารณประโยชน์ และทรัพย์สินของประชาชนได้รับความเสียหาย แต่ระยะหลังปัญหาอุทกภัยเริ่มมีความรุนแรงมากขึ้น มีมูลค่าความเสียหายเพิ่มสูงขึ้น

จากการศึกษาขององค์กรกรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เรื่อง ความสูญเสียทางเศรษฐกิจจากภัยพิบัติทางธรรมชาติเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ระบุว่า เฉพาะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยเกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจจากภัยพิบัติทางธรรมชาติเพิ่มขึ้นเป็น 10 เท่า เฉพาะที่มีการเก็บข้อมูลระหว่างปี 2532 จนถึงปี 2545 โดยรวบรวมข้อมูลจากความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับน้ำท่วม ภัยแล้ง และพายุ มีมูลค่าความเสียหายมากกว่า 70,000 ล้านบาท

กฎหมายที่เกี่ยวข้องของไทยที่สำคัญ เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 มาตรา 11 กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหน่วยกลางของรัฐ ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ โดยกำหนดให้

1. มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ
2. จัดให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหามาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ ปฏิบัติการ ประสานการปฏิบัติ
3. ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
4. ให้การสงเคราะห์เบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัย ผู้ได้รับภัยอันตราย หรือผู้ได้รับความเสียหายจากสาธารณภัย แนะนำ ให้คำปรึกษา อบรมเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแก่หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน เผ่าติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในแต่ละระดับ (กาญจน์ชนิษฐา เอกแสงศรี, 2553: 241)

มาตรา 13 , 14 และ 15 ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้บัญชาการตามช่วงชั้นการบังคับบัญชา มีอำนาจควบคุมและกำกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้เป็นไปตามระเบียบข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ

และมาตรา 20 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่มีอำนาจหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน โดยมีผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการท้องถิ่น และมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัด และผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อำนวยการท้องถิ่นตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้อำนวยการท้องถิ่นมีอำนาจสั่งการควบคุม และกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานและอาสาสมัคร ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นเป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการท้องถิ่น รับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน และมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการท้องถิ่นตามที่ได้รับมอบหมาย

แม้ประเทศไทย จะมีระเบียบกฎหมายกำหนดผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการ ในภาวะวิกฤติหรือเมื่อเกิดสาธารณภัย แต่เป็นเพียงรูปแบบวิธีการ แต่สังคมไทยยังไม่มีระบบ

การรับมือภัยพิบัติ โดยเฉพาะในภาวะวิกฤติอุทกภัยอย่างแท้จริง ยังขาดความร่วมมือร่วมใจกัน ในการช่วยเหลือเยียวยาและลดผลกระทบจากปัญหา

แนวคิดที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างสูงในต่างประเทศ คือ ระบบการช่วยเหลือและดูแลตนเองแบบพึ่งตนเอง ที่ควรปลูกฝังวัฒนธรรมความปลอดภัย (Safety Culture) มาตั้งแต่เด็ก และขยายจากส่วนปัจเจกชน ผู้ระดับครอบครัว ชุมชน ที่เน้นการสร้างจิตสำนึกเรื่องความปลอดภัย (Safety Mind) ในการดูแลเรื่องความปลอดภัยให้กับตนเองและครอบครัว ขยายสู่ชุมชน และสังคม

ในระดับชุมชน ระบบการรับความช่วยเหลือและระบบการดูแลตนเอง โดยเห็นว่าการรับความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนที่ได้รับผลกระทบนั้น มิใช่เพียงการรับความช่วยเหลือเฉพาะหน้า แบบชั่วคราวแต่ชุมชนจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการวางรากฐานเพื่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในระยะยาว เป็นการฟื้นฟูขวัญกำลังใจของผู้ประสบภัยให้พร้อมที่จะดำเนินการฟื้นฟูชุมชนขึ้นมาใหม่ด้วยตนเอง ขณะเดียวกัน องค์กรภายนอกที่ให้ความช่วยเหลือจำเป็นต้องประสานความร่วมมือและทำงานกับผู้ประสบภัยอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนเสริมสร้างศักยภาพให้กับชุมชนได้มีบทบาทในการจัดระบบการให้ความช่วยเหลือภายในชุมชนเอง ทำให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและออกแบบกลไกการจัดการช่วยเหลือที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการตามสภาพความเป็นจริง ขณะเดียวกันองค์กรภายนอกต้องให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี จากการศึกษาดูเอกสารทางวิชาการ พบว่า มีสาเหตุมาจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2555: 17-18)

1. เกิดจากธรรมชาติ

1.1 ภาวะโลกร้อน (Global Warming) หรือ ภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง (Climate Change) เป็นปัญหาที่สำคัญของโลกในปัจจุบัน สังเกตได้จากอุณหภูมิของโลกที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ สาเหตุหลักของปัญหามาจากก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse gases) ปრაกฏการณ์เรือนกระจก มีความสำคัญกับโลก เพราะก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ หรือ มีเทน จะกักเก็บความร้อนบางส่วนไว้ในโลก ไม่ให้สะท้อนกลับสู่บรรยากาศทั้งหมด มิฉะนั้น โลกจะกลายเป็นแบบดวงจันทร์ ที่ตอนกลางคืนหนาวจัด (และตอนกลางวันร้อนจัด เพราะไม่มีบรรยากาศกรองพลังงานจากดวงอาทิตย์) ซึ่งการทำให้โลกอุ่นขึ้นเช่นนี้ คล้ายกับหลักการของเรือนกระจก (ที่ใช้ปลูกพืช) จึงเรียกว่า ปრაกฏการณ์เรือนกระจก (Greenhouse Effect)

1.2 ปรากฏการณ์ลานีญาที่เกิดขึ้นในช่วงครึ่งแรกของปี 2554 โดยช่วงเดือนมกราคม ดัชนี ENSO เท่ากับ -1.6 ซึ่งเป็นลานีญาค่อนข้างแรง แต่สภาพลานีญาอ่อนตัวลงจนเข้าสู่สภาพเป็นกลาง (ดัชนี ENSO อยู่ระหว่าง -0.5 ถึง 0.5) ช่วงระหว่างเดือน มิ.ย.- ก.ย. และค่อย ๆ เริ่มกลับสู่สภาวะลานีญาอีกครั้งช่วงปลายปี ส่งผลให้ปี 2554 ฝนมาเร็วกว่าปกติตั้งแต่เดือนมีนาคม และมีปริมาณฝนมากกว่าปรกติเกือบทุกเดือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนมีนาคม และเดือนเมษายน มีปริมาณฝนสูงกว่าค่าเฉลี่ยถึง ร้อยละ 277 และ 45 ตามลำดับ

พายุปี 2554 ประเทศไทยได้รับอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากพายุที่เคลื่อนตัวมาจากทะเลจีนใต้ ทั้งหมด 5 ลูก ได้แก่ พายุโซนร้อนไหหม่า นกเตน ไห่ถาง เนสาด และนาลแก โดยพื้นที่ภาคเหนือเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบหนักสุด โดยช่วงปลายเดือนมิถุนายน มีพายุโซนร้อน "ไหหม่า" พัดถล่มพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำยมเพิ่มขึ้นอย่างมาก ถัดมาในช่วงปลายเดือนกรกฎาคม น้ำในพื้นที่ภาคเหนือยังไม่ทันระบายได้หมด พายุ "นกเตน" ได้พัดถล่มซ้ำพื้นที่เดิมอีก ทำให้ปริมาณน้ำยิ่งเพิ่มสูงขึ้น หลังจากนั้นได้มีพายุที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องอีกคือ พายุ "ไห่ถาง" ที่ส่งผลกระทบต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำโขง ในช่วงวันที่ 27 – 29 กันยายน 2554 ต่อมาคือ พายุ "เนสาด" ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยต่อเนื่องจากพายุ "ไห่ถาง" บริเวณที่ได้รับผลกระทบยังคงเป็นพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและด้านตะวันออกของภาคเหนือ ส่วนพายุลูกสุดท้ายคือ พายุนาลแก ที่อิทธิพลของพายุส่งผลให้ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้มีกำลังแรงขึ้นและทำให้มี ฝนมากในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออก ช่วงวันที่ 5 - 7 ตุลาคม 2554

จากพายุ 5 ลูก ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดทุกภูมิภาคของประเทศไทยมีฝนตกหนักถึงหนักมากติดต่อกันเป็นเวลาหลายวันทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลากและปริมาณน้ำในแม่น้ำลำคลองเอ่อล้นตลิ่งเกิดน้ำท่วมพื้นที่บ้านเรือน ไร่นารายกรเป็นบริเวณกว้าง และที่สำคัญยังส่งผลทำให้เขื่อนใหญ่ 2 แห่ง คือ เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก และเขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ มีปริมาณน้ำในเขื่อนจำนวนมากจะเป็นต้องปล่อยเพื่อเร่งระบายน้ำออก ซึ่งการระบายน้ำออกครั้งนี้กลายเป็น "กองทัพน้ำ" ที่มีสรรพกำลังอันยิ่งใหญ่ไหลเข้าสู่พื้นที่ของจังหวัดได้เขื่อนทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ จังหวัดตาก อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร นครสวรรค์ ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี นครปฐม จนเข้ามาถึงกรุงเทพมหานคร กลายเป็น "ปฐมบทของมหาอุทกภัยครั้งประวัติศาสตร์ของประเทศไทยที่มีความร้ายแรงที่สุดทั้งในแง่ของปริมาณน้ำ และจำนวนผู้ได้รับผลกระทบ"

ร่องมรสุมและลมประจำท้องถิ่น ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม มีร่องมรสุมพาดผ่านบริเวณประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบริเวณตอนบนและตอนกลางของประเทศ ส่งผลให้เกิดฝนตกหนักและน้ำท่วมในหลายพื้นที่ นอกจากนี้มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดบริเวณทะเลอันดามัน ประเทศไทย และอ่าวไทย มีกำลังค่อนข้างแรง เป็นปัจจัยที่เสริมให้ปริมาณฝนยิ่งเพิ่มทวีมากขึ้น

2. เกิดจากมนุษย์

2.1 พื้นที่ต้นน้ำ มีป่าไม้รวมทั้งคุณภาพป่าไม้ลดลง การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต อาทิ พื้นที่ป่าไม้เปลี่ยนเป็นชุมชน พื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นเขตอุตสาหกรรมและหมู่บ้าน บ้านจัดสรร ทำให้พื้นที่รองรับน้ำท่วมตามธรรมชาติหรือแก้มลิง ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมมีไม่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณน้ำจำนวนมากได้

2.2 ศักยภาพของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเก็บกักน้ำช่วงน้ำหลากไม่เพียงพอและไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำหลากปริมาณมากกว่าค่าปกติได้ อีกทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารจัดการน้ำ อาทิ ประตูระบายน้ำ อาคารบังคับน้ำ และเครื่องสูบน้ำ ขาดการบำรุงรักษาไม่สามารถใช้การได้ตามความต้องการในช่วงเวลาน้ำหลาก และไม่เพียงพอต่อความต้องการซึ่งเป็นข้อจำกัดในสถานการณ์ปัจจุบัน

2.3 การสร้างระบบป้องกันตนเอง โดยทำคันกั้นน้ำ ทำให้น้ำระบายได้ช้าและท่วมยังเป็นเวลานาน รวมทั้งการสูบน้ำออกจากพื้นที่ในแนวคันกั้นน้ำทำให้ไปเพิ่มปริมาณน้ำในพื้นที่อื่น

2.4 การขยายตัวของชุมชน/เศรษฐกิจบนพื้นที่น้ำท่วมขังในอดีต และมีการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค ถนน รุกกล้าและกีดขวางทางน้ำและการไหลของน้ำตามธรรมชาติ

3. เกิดจากการบริหารจัดการน้ำ

3.1 ข้อมูลของหน่วยงานราชการไม่เป็นเอกภาพ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับน้ำไม่ชัดเจนไม่ทันสมัยและไม่ทันเหตุการณ์ ข้อมูลปริมาณฝนที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนไม่ได้ถูกนำมาใช้วางแผนในการจัดการน้ำให้เหมาะสม

3.2 ขาดการบูรณาการในการจัดการน้ำระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ การทำงานมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดองค์ความรู้เรื่องน้ำที่เป็นระบบ รวมถึงปัญหาฝั่งเมือง

3.3 ข้อจำกัดในด้านการพยากรณ์ คือ ไม่สามารถคาดสถานการณ์ล่วงหน้าได้ในระยะยาวส่งผลให้การบริหารจัดการและการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ภัยพิบัติในประเทศมี

ประสิทธิภาพค่อนข้างน้อยประกอบกับปัจจุบันมีปัจจัยจากภายนอกประเทศเข้ามีผลกระทบค่อนข้างมาก

3.4 การบริหารจัดการไม่เป็นไปตามหลักวิชาการในการบริหารจัดการสาธารณภัยและหลักการบูรณาการ ใช้คนไม่ถูกกับงาน และมีการเมืองเข้ามาแทรกแซงในกระบวนการตัดสินใจ

3.5 ในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติของประเทศไทย เป็นการนำเอาปัจจัยหลายอย่างมาซ้อนทับกันเป็นชั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง การปกครอง ผู้คน ผลประโยชน์ หรือเศรษฐกิจ ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนยุ่งยากมากยิ่งขึ้น

3.6 ความล่าช้าของหน่วยงานภาครัฐ และการไม่นำพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2550 และแผนปฏิบัติการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแบบบูรณาการ 17 ด้านมาใช้

3.7 การบังคับใช้กฎหมายของผู้ปฏิบัติยังไม่ดีเท่าที่ควร เช่น กรณีมีกลุ่มผู้ชุมนุมมาปิดถนนหรือการที่กลุ่มผู้ชุมนุมเคาะครี้นจากอุทกภัยไปทำลายแนวคันกั้นน้ำ ทำให้เกิดความเสียหายการบริหารจัดการอุทกภัยในอดีตที่ผ่านมา มักให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเฉพาะจุด หรือเฉพาะด้าน โดยขาดความระมัดระวังในเรื่องผลกระทบต่อชุมชนเหนือน้ำและท้ายน้ำ การพัฒนาพื้นที่น้ำท่วมถึงเป็นพื้นที่เศรษฐกิจชุมชนเมืองโดยขาดความระมัดระวังและมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะด้าน คือ เศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยเฉพาะลุ่มน้ำขนาดเล็กจะส่งผลกระทบต่อปริมาณของน้ำท่วมสูงสุด และเวลาในการเดินทางของยอดน้ำนั้น กล่าวคือน้ำจะมามากขึ้นและเร็วขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นพื้นที่กั้นน้ำ น้ำซึมไม่ได้ ทำให้เพิ่มปริมาณน้ำผิวดิน ในขณะเดียวกันต้องมีการออกแบบท่อระบายน้ำหรือรางระบายน้ำ จึงทำให้เพิ่มยอดน้ำและลดเวลาการไหลของน้ำส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่พัฒนาใหม่มีความเสี่ยงต่ออุทกภัยมากขึ้น

ดังเช่นกรณีเหตุการณ์น้ำท่วมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในปี 2554 ที่ผ่านมา ในอนาคตชุมชนที่อยู่ท้ายน้ำที่เป็นเขตกันชน บริเวณปากแม่น้ำจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากเหตุการณ์น้ำท่วมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังกรณีตัวอย่างของลุ่มน้ำในภาคกลาง บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาหลายชุมชนอาจจะต้องจมน้ำจากผลการกระทำดังกล่าว รวมทั้งกรณีการทรุดตัวของแผ่นดินและสภาวะระดับน้ำทะเลที่สูง

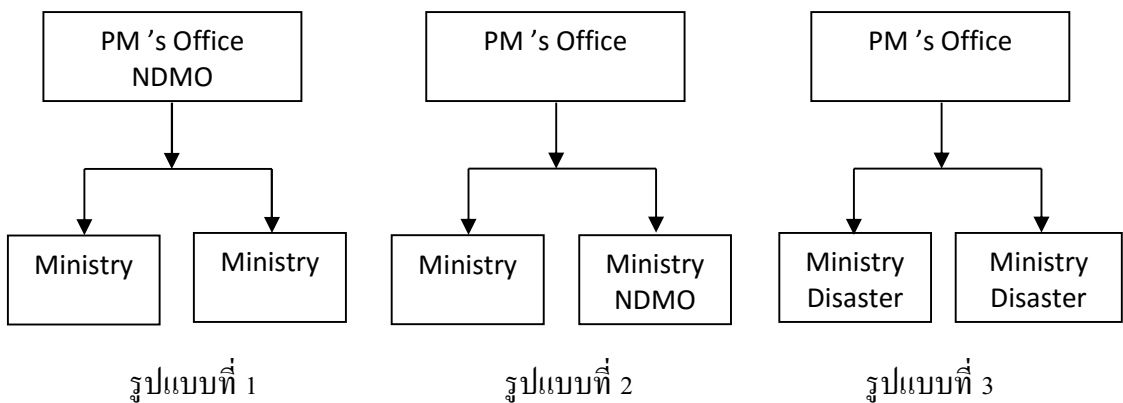
ในส่วนของการจัดองค์กรด้านการบริหารจัดการอุทกภัย โดยทั่วไปสามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ตามกรณีศึกษาประเทศต่างๆ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 เป็นการกำหนดให้หน่วยงานระดับชาติที่รับผิดชอบการบริหารจัดการภัยพิบัติ (National Disaster Management office NDMO) อยู่ภายใต้การกำกับของนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรี ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรี เช่น กรณีของประเทศญี่ปุ่น โคลัมเบีย แทนซาเนีย เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 เป็นรูปแบบที่ NDMO ถูกจัดไว้ภายใต้การกำกับดูแลโดยกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง เช่น กรณีของประเทศบังกลาเทศ จาไมกา เป็นต้น

รูปแบบที่ 3 ไม่มีหน่วยงานระดับชาติที่เป็น NDMO แต่จะมีหน่วยงานย่อยรับผิดชอบการบริหารจัดการภัยพิบัติแยกกันอยู่หลาย ๆ กระทรวง เช่น กรณีของประเทศตุรกี

แผนภาพที่ 3 - 1 รูปแบบสากลของการจัดองค์กรการบริหารจัดการภัยพิบัติ

(ที่มา : กาญจน์ชนินฐา เอกแสงศรี , 2553 : 248)

สำหรับประเทศไทยรูปแบบขององค์กรยังไม่มีความชัดเจนแต่จะคล้าย ๆ กับรูปแบบที่ 3 กล่าวคือ มีหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับอุทกภัยอยู่กระจัดกระจายตามกรม กอง ภายใต้กระทรวงต่างๆ แต่ขาดหน่วยงานนำในการประสานภารกิจตามวงจรของการจัดการภัยพิบัติ (การเตรียมพร้อมรับภัย การป้องกันและลดผลกระทบ การจัดการในภาวะฉุกเฉิน และการจัดการหลังการเกิดภัย) ความซ้ำซ้อนของหน่วยงาน ความมีเอกภาพในการสั่งการ การประสานระหว่างหน่วยงานในแนวนอน การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ยังคงเป็นประเด็นปัญหาหลักที่ต้องการแก้ไข แม้ว่าจะมีการตรากฎหมายการปฏิรูประบบราชการออกมาใช้ เช่น ระบบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2554 พระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พระราชกฤษฎีกา

เกี่ยวกับการถ่ายโอนภารกิจ อัตรากำลังและกฎกระทรวงซึ่งมีแนวคิดเพื่อกำหนดกลุ่มภารกิจ และองค์การราชการในการรับผิดชอบให้ชัดเจน โดยในส่วนขององค์กรด้านการบริหารจัดการภัยพิบัติ มีการจัดตั้งกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมทรัพยากรน้ำ เป็นต้น อุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ยังไม่ได้มีการแก้ไข จะเห็นได้จากเหตุการณ์อุทกภัยในหลายพื้นที่ไม่กี่ปีที่ผ่านมา หลายหน่วยงาน มุ่งเน้นการดำเนินการในการตั้งรับ กล่าวคือ เน้นในการช่วยเหลือฟื้นฟูมากกว่าการป้องกันและลดผลกระทบ เราอาจรับมือได้กับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นเป็นประจำได้ แต่เมื่อมีภัยพิบัติครั้งรุนแรง การเตรียมความพร้อมและระบบที่มีอยู่จริงอาจรับมือได้ (กาญจน์ชนิษฐา เอกแสงศรี, 2553: 248)

จากเหตุการณ์อุทกภัยในอดีตที่ผ่านมา ในข้อเท็จจริงมนุษย์ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงจากภัยธรรมชาติได้ ในขณะที่เดียวกันภัยธรรมชาติจะเปลี่ยนแปลงภัยพิบัติทันทีที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นั่นหมายความว่าบริเวณพื้นที่ใดที่มีสังคมหรือชุมชนอยู่ย่อมต้องได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติอย่างแน่นอน ดังนั้น สังคมหรือชุมชนจึงเป็นปัจจัยกำหนดที่สำคัญของความรุนแรงของภัย

ถึงแม้ว่ามนุษย์จะไม่สามารถหลีกเลี่ยงภัยพิบัติได้ แต่มนุษย์สามารถที่จะหามาตรการในการลดผลกระทบจากภัยพิบัติได้ กล่าวคือ เราคงไม่สามารถไปห้ามมิให้เกิดภัยธรรมชาติได้ แต่เราสามารถที่จะลดความรุนแรงของมันได้ ในการลดความรุนแรงของภัยพิบัติ เป็นการลดสภาวะความอ่อนแอหรือความอ่อนแอ หรือความเสี่ยงที่จะเผชิญเหตุการณ์เหมือนกับการลดขนาดของวงกลมของความอ่อนแอ (Vulnerability) ซึ่งจะทำให้ขนาดและความรุนแรงของภัยพิบัติลดลง ดังนั้น การวิเคราะห์ความอ่อนแอ (Vulnerability analysis) จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นมากในการบริหารจัดการอุทกภัยในอนาคต

จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเพิ่มของประชากร ได้สร้างความกดดันต่อสังคมในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด มีการขยายตัวของเมืองไปยังพื้นที่น้ำท่วมถึง เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่ซึ่งรายได้ทางเศรษฐกิจต้องพึ่งพิงภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้น ความเป็นอยู่ของเกษตรกรส่วนนี้จึงต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษเพราะเป็นแหล่งอาหารของประชากร

ระบบลุ่มน้ำ ถือเป็นระบบพลวัตที่มีการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบซึ่งกันและกันระหว่างดินและน้ำ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันไม่ใช่เฉพาะเรื่องของน้ำเพียงอย่างเดียว แต่ส่งผลกระทบต่อกับการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ที่ดิน การตกตะกอนและของเสียต่าง ๆ การขยายตัวของเมืองลุ่มบริเวณพื้นที่น้ำท่วมถึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอุทกวิทยาของแม่น้ำ โดยเฉพาะบริเวณ

ท้ายน้ำซึ่งมักจะเป็นพื้นที่ติดชายทะเล ซึ่งการสร้างสาธารณูปโภค เช่น ถนน และทางรถไฟ มักจะสร้างขวางลำน้ำ เพิ่มความรุนแรงของอุทกภัย ดังนั้น การบริหารจัดการอุทกภัยจึงต้องการแนวคิดที่เป็นการมองระบบลุ่มน้ำทั้งหมด

การเปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศ จะส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการออกแบบสาธารณูปโภคต่างๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะพัฒนาจากความถี่ของการเกิดอุทกภัย เช่น การเพิ่มขึ้นของอัตราการเกิดน้ำท่วมฉับพลัน จากการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการเกิดลมมรสุม การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเล การเพิ่มขึ้นของอัตราการเกิดพายุคลื่น

การบริหารจัดการอุทกภัยเชิงองค์รวม (Integrated Management ,IFP) เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากการบริหารจัดการแหล่งน้ำแบบองค์รวม (Integrated water Resources Management IWRM) ในการประชุมที่กรุงดับลินในปี ค.ศ.1992 ว่าด้วยความมั่นคงของน้ำในศตวรรษที่ 21 IFM พิจารณาองค์รวมลุ่มน้ำเป็นระบบพลวัต (Dynamic system) ที่ซึ่งแผ่นดินและน้ำมีปฏิริยาต่อกันต่อเนื่องตลอดเวลา ดังนั้น การบริหารจัดการอุทกภัยเชิงองค์รวม จึงเริ่มต้นที่การมองทั้งลุ่มน้ำโดยเริ่มจากต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ (กาญจน์ชนิษฐา เอกแสงศรี, 2553: 241)

1. การจัดการวัฏจักรน้ำทั้งระบบ หมายถึง การบริหารจัดการที่ครอบคลุมกระบวนการต่าง ๆ ของอุทกภัยจากต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เนื่องจากน้ำเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและไม่มั่นคง การบริหารจัดการอุทกภัย และภัยแล้ง จึงต้องสอดคล้องประสานกันโดยการนำปริมาณน้ำท่วมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่แห้งแล้ง การจัดการอุทกภัยควรไม่จำกัดเฉพาะอุทกภัยที่เป็นไปตามมาตรการ การออกแบบสาธารณูปโภคหรือระบบป้องกันต่าง ๆ ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์อุทกภัยที่รุนแรง จะต้องสามารถบริหารจัดการโดยการกระจายความเสี่ยง (ปริมาณน้ำท่วม) ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อป้องกันพื้นที่สำคัญหรือพื้นที่วิกฤตได้อย่างปลอดภัย นอกจากนี้การก่อสร้างระบบป้องกันเพื่อวัตถุประสงค์ใดเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการจัดการ ซึ่งต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่หลากหลายมากขึ้น ดังนั้น IFM จึงต้องมองถึงประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่หลากหลาย (Economic of scope) และประโยชน์ทางเศรษฐกิจตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ (Economic of scales)

2. การจัดการแบบองค์รวมของดินและน้ำ การวางแผนการใช้ที่ดิน และการบริหารจัดการน้ำ ควรเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาร่วมกันและสอดคล้องประสานกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทั้งนี้ เนื่องจากการใช้พื้นที่ทำกันย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งปริมาณและคุณภาพน้ำ ความเชื่อมโยงระหว่างปริมาณน้ำ คุณภาพน้ำการกักเซาะและการตกตะกอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารจัดการแบบองค์รวมน้ำ ตามกรอบของ IFM การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบริเวณเหนือน้ำ

โดยการขยายตัวของเมืองย่อยส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมน้ำท่วมตลอดลำน้ำ ดังนั้นจึงควรมีมุมมองที่กว้างในเรื่องของการพัฒนาลุ่มน้ำแทนการมุ่งเน้นแก้ปัญหาเฉพาะจุดในลุ่มน้ำ

3. การผสมผสานมาตรการต่างๆ กลยุทธ์และทางเลือกในการป้องกันและลดผลกระทบอุทกภัยที่ใช้กันในหลายประเทศเป็นไปซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละลุ่มน้ำ ขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยที่สำคัญคือ สภาพอากาศ คุณลักษณะลุ่มน้ำ และเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม การใช้กลยุทธ์และทางเลือกตามขั้นตอนของการเกิดน้ำท่วมในลุ่มน้ำ (Layered Flood Management Strategy) ปัจจุบันเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากขนาดของน้ำท่วมเป็นเรื่องของความไม่แน่นอนในอนาคต การมองหา “Optimal solution” จึงเป็นความยากลำบาก ในทางกลับกัน การเลือกใช้กลยุทธ์ที่มีลักษณะ “Resilient response” ซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์จึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด

4. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ใช้ ผู้วางแผน และผู้กำหนดนโยบายทุกระดับตามกรอบของ IFM ต้องเปิดเผย โปร่งใส และกระจายไปยังทุกภาคส่วนในลุ่มน้ำ การผสมผสานเทคนิคของการจัดการอย่างเหมาะสมระหว่าง Top down และ Bottom up เป็นสิ่งจำเป็น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในลุ่มน้ำทั้งระดับชุมชน ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับชาติ จะต้องร่วมในกระบวนการตัดสินใจในระดับสูงสุด ตัวอย่างเช่น การดำเนินการโดยคณะกรรมการลุ่มน้ำ เป็นต้น

5. การวิเคราะห์ความเสี่ยงและความอ่อนแอต่อภัยพิบัติมีความสำคัญและจำเป็นต่อประเทศกำลังพัฒนาที่มักจะได้รับผลกระทบที่รุนแรงจากภัยพิบัติ แม้ว่าการเพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันจะมีความสำคัญ แต่การอยู่ร่วมกับภัยธรรมชาติเป็นเรื่องที่สำคัญกว่า โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงสถานะภูมิอากาศที่ทำให้สถานการณ์ของภัยพิบัติมีความไม่แน่นอนและรุนแรงมากขึ้น การใช้มาตรการทางเทคนิค เช่น กรณีสร้างเขื่อน ผนังกันน้ำ เป็นต้น อาจไม่เพียงพอและมั่นคงในระยะยาวต่อชุมชน

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงแนวคิดจากการต่อสู้หรือป้องกันภัยพิบัติด้วยวิธีการทางเทคนิค โคนเอาปริมาณเป็นที่ตั้งไปเป็นการวิเคราะห์ประเมินความอ่อนแอของชุมชนที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในอนาคต

สำหรับประเทศไทย นับตั้งแต่มีพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.2522 การบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศได้พัฒนาไปได้ระดับหนึ่ง จนกระทั่งมีการปฏิรูประบบราชการในปี พ.ศ.2545 จึงได้มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้น รวมทั้งได้มีพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำ

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ดังนั้นการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศอันได้แก่ การป้องกัน บรรเทา และฟื้นฟูความเสียหายต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบและงบประมาณในการดำเนินงาน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจึงจำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและความมั่นคงของประเทศ (กาญจน์ชนิษฐา เอกแสงศรี, 2553: 251)

ในอดีตประเทศไทยมีพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.2522 เป็นกฎหมายหลักในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยการป้องกันฝ่ายพลเรือน หมายถึง กิจการการป้องกันประเทศและประชาชน อีกแขนงหนึ่ง ต่างจากการป้องกันโดยทหารหรืออาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ เป็นการป้องกันบรรเทาและฟื้นฟูบูรณะชีวิตของพลเมืองและทรัพย์สินสมบัติสิ่งของต่างๆ ที่ได้รับอันตรายจากภัยพิบัติอันเกิดจากการ โจมตี ทั้งจากทางอากาศ พื้นดิน และพื้นน้ำของข้าศึก ตลอดจนภัยที่เกิดจากการแทรกซึม การก่อวินาศภัย การก่อจากกรรมและการจลาจล นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้ว ยังหมายถึง การป้องกันและบูรณะฟื้นฟูความเสียหายอันเกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ พายุพัด ฟ้าผ่า หรืออย่างอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นได้อีกด้วย

ซึ่งมีการบัญญัติถึงความหมายของคำและข้อความที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนไว้ว่า หมายถึง การดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ในการป้องกันและบรรเทาอันตราย หรือความเสียหายอันเนื่องมาจากสาธารณภัย ภัยทางอากาศ หรือการก่อวินาศกรรม ไม่ว่าจะการดำเนินการนั้นจะได้กระทำก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย หรือภายหลังที่ภัยได้เกิดขึ้นไปแล้ว และหมายความรวมถึงการอพยพประชาชนและส่วนราชการเพื่อการนั้น

สาธารณภัย หมายความว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ตลอดจนภัยอื่น ๆ ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ หรือมีผู้ทำให้เกิดขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตร่างกายของประชาชน หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือรัฐ

ในปัจจุบัน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยการประกาศพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 52 ก วันที่ 7 กันยายน 2550 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 60 วันนับแต่วันประกาศ หรือมีผลตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน 2550 เป็นต้นไป และผลมาจากมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ซึ่งได้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย พ.ศ.2542 โดยได้นำสาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับการป้องกัน บรรเทา ฟื้นฟูสาธารณภัย และอุบัติเหตุ ของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับมาบัญญัติไว้ร่วมกัน

เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขและอุบัติเหตุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและแนวทางเดียวกัน ตลอดจนเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการอำนวยความสะดวกและการบริหารจัดการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข พ.ศ.2550 กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขเป็นหน่วยงานกลาง ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขของประเทศ โดยให้จัดตั้งศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขเขต และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด เพื่อกำกับดูแลสนับสนุนงานระดับจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับผิดชอบการจัดการภัยพิบัติระดับจังหวัดให้เป็นไปตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขจังหวัด ซึ่งจะต้องตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีผู้แทนจากทุกภาคส่วนเข้าร่วมเป็นกรรมการ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้รับผิดชอบการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ของตนเอง ทั้งนี้ให้ผู้อำนวยความสะดวกให้มีอาสาสมัครในพื้นที่รับผิดชอบมีส่วนร่วมของประชาชน และหน่วยงานจะเป็นการฝึกกำลังจากทุกภาคส่วนให้เข้มแข็ง ส่งผลต่อการลดความสูญเสียให้น้อยที่สุด (กาญจน์ชนิษฐา เอกแสงศรี, 2553: 252)

จากเหตุการณ์มหาอุทกภัยของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2554 ถือได้ว่าเป็นพิบัติภัยครั้งร้ายแรงและหนักหน่วงที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทยเท่าที่เคยมีมา โดยนางแอนเน็ต ดิกสัน (Annette Dixon) ผู้อำนวยการธนาคารโลกประจำประเทศไทยได้เปิดเผยว่า จากการหารือร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน องค์กรอิสระในประเทศไทยกว่า 40 หน่วยงาน เพื่อประเมินความเสียหายและความสูญเสียจากเหตุอุทกภัยในประเทศไทย ประเมินว่า เศรษฐกิจไทยได้รับความเสียหายไม่น้อยกว่า 1.4 ล้านล้านบาท โดยคาดว่าจะส่งผลกระทบต่ออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือ (GDP) จากที่เคยคาดการณ์ว่าจะเติบโตในระดับร้อยละ 3.6 เหลือเพียงร้อยละ 2.40 ทั้งนี้ยังส่งผลกระทบต่อรายชั่งงักของระบบสายการผลิตของอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่อยู่ในประเทศไทย และเป็นฐานการผลิตชิ้นส่วนอุตสาหกรรม เช่น คอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ และรถยนต์ ซึ่งโรงงานอุตสาหกรรมในประเทศไทยได้รับความเสียหายมากกว่า 9,000 โรงงาน สำหรับการกลับมาผลิตชิ้นส่วนต่าง ๆ ใหม่จะต้องใช้เวลา 3 – 6 เดือน ดังนั้นอุทกภัยครั้งนี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเฉพาะประเทศไทยเท่านั้นยังส่งผลกระทบต่อไปทั่วโลก

ดังนั้น การพัฒนาการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขของประเทศในอนาคตจะต้องมุ่งเน้นการที่ป้องกัน เน้นการมีส่วนร่วม เน้นการทำงานเชิงรุก และเน้นการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน จึงจะสามารถป้องกันและลดความเสียหายจากสาธารณสุขได้

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จึงมีภารกิจสำคัญในการสร้างเครือข่ายด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงการปรับปรุงระเบียบกฎหมายที่เอื้อต่อระบบการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศ โดยปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้มีความชัดเจน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของประชาชนในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และการจัดทำแผนชุมชนในการป้องกันภัย โดยทำให้คนในชุมชนตระหนักถึงศักยภาพของชุมชน และมุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างระบบในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในชุมชนของตน โดยมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินการ เพื่อลดความเสี่ยงภัย ป้องกันภัย และควบคุมความเสียหายจากสาธารณภัย ตลอดจนสามารถฟื้นฟูสภาพให้กลับสู่สภาวะปกติได้อย่างรวดเร็วขึ้น เป็นการสร้างชุมชนให้มีความปลอดภัย นำอยู่ พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคมและประเทศต่อไป

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้จัดทำโครงการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (Community Based Disaster Risk Management หรือ CBDRM) เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชุมชนในการป้องกัน เตือนภัย บรรเทา และฟื้นฟูสาธารณภัย โดยการให้องค์ความรู้ ฝึกอบรม และทำงานร่วมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อให้เกิดเครือข่ายในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในระดับหมู่บ้าน หรือชุมชนกับเครือข่ายภายนอกชุมชนระดับอื่นๆ และเป็นองค์กรหลักของหมู่บ้านในการบริหารจัดการด้านสาธารณภัย โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือชุมชน สามารถที่จะเตือนภัยได้ล่วงหน้า บรรเทาภัยได้ฉับพลัน ร่วมกันบูรณาการฟื้นฟูได้ทันที รวมถึงการปรับปรุงระเบียบกฎหมายทำให้เกิดการดำเนินการด้านการอำนวยความสะดวกในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศทำได้ดีขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 ที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานในการป้องกัน บรรเทา และช่วยฟื้นฟูผู้ประสบภัย ดังนี้

มาตรา 6 กำหนดให้มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เป็นผู้กำกับนโยบายในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งจะมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้นฝักเมืองและด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นกรรมการ อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา 11 กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ โดยให้สามารถจัดตั้งศูนย์

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เพื่อกำกับดูแลสนับสนุนงานระดับจังหวัด

มาตรา 15 กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้รับผิดชอบการจัดการภัยพิบัติระดับจังหวัดให้เป็นไปตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ซึ่งจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีผู้แทนจากทุกภาคส่วนเข้าร่วมเป็นกรรมการ

มาตรา 17 กำหนดให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้รับผิดชอบการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ของตนเอง

ในการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญต่อผู้นำในการอำนวยความสะดวกสำหรับการบริหารจัดการเมื่อเกิดสาธารณภัย ทั้งในส่วนอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดและวิธีการดำเนินการ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลความเสียหายและการช่วยเหลือเป็นระยะ เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกของกองอำนวยความสะดวกป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนแห่งราชอาณาจักร และมีหน้าที่ในการประสานกับหน่วยงานในส่วนกลางเพื่อขอรับการสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ กำลังเจ้าหน้าที่ต่างๆ ที่จำเป็นในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย สำหรับหน่วยสนับสนุน ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ รัฐวิสาหกิจ องค์กรการกุศล องค์กรประชาชน รวมทั้งประชาชน เมื่อกำลังของหน่วยสนับสนุนมาถึงแล้ว ให้รายงานต่อผู้อำนวยการป้องกันฝ่ายพลเรือนเขตท้องที่ ณ ศูนย์อำนวยความสะดวกเพื่อประสานการปฏิบัติ โดยให้ปฏิบัติงานตามคำสั่งการของผู้อำนวยการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเขตท้องที่ และรายงานสถานการณ์ให้ผู้อำนวยความสะดวกฝ่ายพลเรือนเขตท้องที่ทราบทุกระยะ

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของไทยมีวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ โดยแต่เดิมนับบทบาทภารกิจหน้าที่ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศไทย

พ.ศ.2477 จัดตั้ง กรมป้องกันและต่อสู้อากาศยาน สังกัดกระทรวงกลาโหม

พ.ศ.2487 เปลี่ยนชื่อเป็น กรมป้องกันภัยทางอากาศ โอนมาสังกัดกระทรวงมหาดไทย และยุบกรมเมื่อปี 2489

พ.ศ.2494 จัดตั้งเป็น กรมป้องกันและบรรเทาภัย สังกัดกรมมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ.2495 ยกฐานะเป็นกรม กรมป้องกันสาธารณภัย สังกัดกระทรวงมหาดไทย

พ.ศ.2501 ได้ยุบกรม และจัดตั้งเป็น กองป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน สังกัด
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

พ.ศ.2505 ได้โอน กรมป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (ปพร.) สังกัดกรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ.2545 จัดตั้งเป็นกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้น (ตามพระราชกฤษฎีกา
การจัดตั้งหน่วยงานและประกอบกับกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กระทรวงมหาดไทยเมื่อ
9 ตุลาคม 2545) สืบเนื่องจากภารกิจในเรื่อง การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้เพิ่มพูนมากขึ้น
เป็นลำดับ และเพื่อให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พ.ศ.2540 โดยกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ประกอบด้วย ส่วนราชการจากกองป้องกันภัย
ฝ่ายพลเรือน กรมการปกครอง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันอุบัติเหตุแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
กองสงเคราะห์ผู้ประสบภัย กรมประชาสงเคราะห์ และบางส่วนจากศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการ
พัฒนาชุมชน เขต 1-9 กรมพัฒนาชุมชน กรมการเร่งรัดพัฒนาชนบท

โดยเหตุที่ชุมชนต้องเผชิญกับภัยพิบัติต่าง ๆ หลากหลายทั้งภัยพิบัติจากธรรมชาติและ
ภัยพิบัติจากมนุษย์ ความสำเร็จของการบริหารจัดการภัยพิบัติเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลากหลาย
เริ่มตั้งแต่ตนเอง ครอบครัว ชุมชน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน อาสาสมัคร มูลนิธิฯ ตลอดจน
ครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลายโดยเริ่มจากการเตือนภัยไปยังการป้องกัน ดังนั้น การบริหารจัดการ
ภัยพิบัติแบบองค์รวมจึงหมายถึงการบริหารจัดการภัยพิบัติตาม 5 องค์ประกอบที่กล่าวมา โดยครอบคลุม
ภารกิจตามวงจรของการจัดการ กล่าวคือ การป้องกันและลดผลกระทบจากภัย การเตรียมพร้อมรับภัย
การจัดการในภาวะฉุกเฉิน และการจัดการหลังการเกิดภัย สำหรับการจัดองค์กรใน
การบริหารภัยพิบัติ โดยเฉพาะอุทกภัย ควรพิจารณาถึงปัจจัยที่สำคัญ กล่าวคือ

1. จุดศูนย์กลางการสั่งการและการประสานงาน หรือเรียกว่า Focal point ซึ่งจะเป็น
หน่วยงานหลักที่มีอำนาจและทรัพยากรในการดำเนินการ
2. การเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานโยบายและหน่วยปฏิบัติงาน ซึ่งจะต้องเป็นระบบที่มี
การทำงานใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานโยบาย กับหน่วยปฏิบัติที่ต้องตัดสินใจ
3. ความเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกลาง กับรัฐบาลท้องถิ่น ซึ่งจะต้องสามารถเชื่อมโยง
จากระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด ไปจนถึงระดับชุมชน

4. การประสานงานกับหน่วยบรรเทาสาธารณภัย โดยมีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการบรรเทาสาธารณภัย เพื่อรับประกันได้ว่าสามารถใช้มาตรการการลดระดับความเสี่ยงได้ทันทีจากสถานการณ์

5. ความจริงใจจากภาคการเมือง

6. ความร่วมมือจากหน่วยงานภาคเอกชน NGO ต่างๆ

การมีทรัพยากรน้ำที่จำกัด สร้างความกดดันให้กับประชากรโลกในการดำเนินชีวิตในสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ต้องเผชิญ และใกล้ชิดกับธรรมชาติมากขึ้น ส่งผลให้ทุกคนต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่อภัยธรรมชาติมากขึ้นตามลำดับ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของเมืองสู่พื้นที่ที่มีความเสี่ยงและความล่อแหลมต่อภัย โดยขาดความระมัดระวังในศตวรรษที่ผ่านมา ทำให้ภัยธรรมชาติเหล่านั้นกลายเป็นภัยพิบัติที่มีความรุนแรงมากขึ้น เช่น กรณีของเหตุการณ์อุทกภัยที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ การตอบโต้หรือการป้องกันโดยใช้มาตรการทางเทคนิคแต่เพียงลำพังบนความไม่แน่นอนของขนาดและความรุนแรงของอุทกภัยที่อาจจะเกิดขึ้น ทำให้หลายพื้นที่ต้องได้รับความสูญเสียอย่างมหาศาลโดยเฉพาะการสูญเสียชีวิตที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ การขาดการเตรียมการสำหรับอุทกภัยที่มีขนาดใหญ่กว่ามาตรฐานการออกแบบที่วางไว้ เป็นเหตุผลหลักอันหนึ่งที่ทำให้สถานการณ์รุนแรงมากขึ้น ดังนั้น การบริหารจัดการอุทกภัยเชิงองค์รวม (Integrated Flood Management) จึงมีความสำคัญเร่งด่วนและจำเป็นที่ชุมชนในพื้นที่เสี่ยงภัยต้องนำมาประยุกต์ใช้ โดยมีองค์ประกอบที่ควรพิจารณา 5 ประการ กล่าวคือ

1. การจัดการวัฏจักรน้ำทั้งระบบ
2. การจัดการแบบองค์รวมของดินและน้ำ
3. การผสมผสานมาตรการต่าง ๆ
4. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
5. การวิเคราะห์ความเสี่ยงและความอ่อนแอของชุมชน

ซึ่งการนำกลยุทธ์แต่ละด้านไปปฏิบัติงานจริงต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน เริ่มจากนโยบายด้านการเมืองหรือรัฐบาล ไปสู่หน่วยปฏิบัติตั้งแต่กระทรวง ทบวง กรม ไปจนถึงชุมชน รวมทั้งภาคเอกชน หรือ NGO ต่าง ๆ

ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล (2554: 279) กล่าวว่าไว้ว่า การวิเคราะห์สถานการณ์มหาอุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 จะต้องมีหลักการเบื้องต้นในการบริหารจัดการน้ำท่วม ดังนี้

1. จัดการหน่วยงานรัฐให้เป็นเอกภาพเสียก่อน
2. ต้องมีข้อมูลจากหลายแหล่ง
3. ต้องมีความจริงใจในการสื่อสาร
4. ต้องเยียวยาและดูแลผู้ประสบภัยให้ดี

นอกจากนี้ ภาครัฐจะต้องสร้างความเข้าใจประชาชนตระหนักว่าน้ำท่วมเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต คนสมัยโบราณถ้ารู้ว่าพื้นที่ตรงไหนเป็นพื้นที่น้ำท่วมขัง ก็จะปรับตัวให้สามารถอยู่ร่วมกับน้ำได้ เช่น สร้างบ้านโดยยกพื้นสูง ซึ่งในสมัย 100 – 200 ปีก่อน น้ำท่วมไม่เคยสร้างปัญหาให้กับคนไทยเท่าในช่วง 50 ปีหลัง เหตุการณ์น้ำท่วม ปี พ.ศ. 2554 ทำให้คนไทยเลือกพื้นที่อยู่อาศัยมากขึ้นเพื่อลดการเผชิญกับอุทกภัย ดังนั้นประชาชนจะต้องช่วยกันขับเคลื่อนแผนป้องกันในระยะยาวอย่างเป็นระบบ มีส่วนร่วมในการคิดแผนกับภาครัฐ เพื่อให้ได้แผนที่ดี มีประสิทธิภาพ และประหยัดงบประมาณ

การบริหารจัดการน้ำท่วมของภาครัฐและเอกชน

1. ภาครัฐ/นโยบายของการบริหารจัดการ

สำนักงานนโยบายและบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ (2555: 98 - 99) กล่าวว่าจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศที่รุนแรง และความไม่พร้อมเกี่ยวกับปัจจัยในประเทศ ทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาร้ายแรงและอุทกภัยที่ร้ายแรงบ่อยครั้ง ซึ่งสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก โดยมีมูลค่าความเสียหายจากภัยพิบัติ ปี 2554 มากกว่า 1.44 ล้านล้านบาท

รัฐบาลจึงมีความจำเป็นในการดำเนินการวางแผนระบบจัดการน้ำ โดยมีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมและน้ำแล้งอย่างยั่งยืน ต้องมีการผสมผสานองค์ความรู้ด้านธรรมชาติของน้ำของประเทศกับวิธีการบริหารน้ำตามแนวพระราชดำริและเทคโนโลยีระดับโลกที่ทันสมัย โดยต้องมีการวางระบบบริหารจัดการน้ำในการเชื่อม 25 ลุ่มน้ำของประเทศอย่างบูรณาการ ในทุกมิติเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1.1 หลักการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน ตามกระแสพระราชดำริ

7 ประการ ได้แก่

- 1.1.1 การสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา
- 1.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างป่า ดิน และน้ำ

1.1.3 ภูมิสังคม

1.1.4 การรักษาความมั่นคงทางน้ำ

1.1.5 น้ำต้องมีที่อยู่

1.1.6 การระบายน้ำและการเก็บกักน้ำต้องสอดคล้องกัน

1.1.7 การพัฒนาบนพื้นฐานเดิมที่มีอยู่

1.2 แผนแม่บทสำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน 8 กลุ่มน้ำ 8 แผนงาน (กลุ่มน้ำเจ้าพระยา)

1.2.1 แผนงานฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าและระบบนิเวศ

1.2.2 แผนงานการบริหารจัดการเขื่อนเก็บกักน้ำหลัก และการจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำของประเทศประจำปี

1.2.3 แผนงานฟื้นฟูและปรับปรุงประสิทธิภาพสิ่งก่อสร้างเดิมหรือตามแผนที่วางไว้

1.2.4 แผนงานพัฒนาคัดกรองข้อมูล ระบบพยากรณ์และเตือนภัย

1.2.5 แผนงานเผชิญเหตุฉุกเฉินเฉพาะพื้นที่

1.2.6 แผนงานกำหนดพื้นที่รับน้ำนองและมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้พื้นที่เพื่อการรับน้ำ

1.2.7 แผนงานปรับปรุงองค์กรเพื่อการบริหารจัดการน้ำ

1.2.8 แผนงานสร้างความเข้าใจ การยอมรับ และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทกภัยขนาดใหญ่ของทุกภาคส่วน 17 กลุ่มน้ำ 6 แผนงาน ได้แก่ แผนงานฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าและที่ดิน , แผนงานสร้างอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ , แผนงานจัดทำผังการใช้ที่ดิน , แผนงานปรับปรุงสภาพทางน้ำสายหลักและคันริมตลิ่ง , แผนงานปรับปรุงคลังข้อมูล ระบบพยากรณ์ และการเตือนภัย , แผนงานปรับปรุงองค์กรเพื่อการบริหารจัดการและการเยียวยา

การบริหารจัดการภัยพิบัติ ทุกภาคส่วนถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการแผนงานอย่างยั่งยืน แนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติมีดังนี้

1.3 การป้องกันอุทกภัยตามหลัก 2P 2R

ในช่วงอุทกภัย ปี 2554 ที่ผ่านมารัฐบาล โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 4 ยุทธศาสตร์ หรือที่เรียกว่า 2P2R ประกอบด้วย

1.3.1 P1 : ยุทธศาสตร์ที่ 1 การป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation) น้อมนำแนวทางพระราชดำริการบริหารจัดการน้ำ “น้ำมีที่อยู่ น้ำมีที่ไป”

“พื้นที่ต้นน้ำ” ชะลอน้ำไหลบ่าด้วยกึ่งของป่า ฝาย และหญ้าแฝก เพื่อกักเก็บน้ำ และควบน้ำซับน้ำไว้ให้มากที่สุด ครอบคลุมพื้นที่ 10 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ตาก น่าน แพร่ พะเยา สุโขทัย อุตรดิตถ์ ในภาคเหนือและภาคกลางตอนบน อันเป็นแนวต้นกำเนิดแม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน พื้นที่ต้นน้ำมีความสำคัญในการชะลอน้ำมิให้ไหลบ่าอย่างรุนแรง โดยมีพื้นที่ป่าเป็นส่วนสำคัญในการดูดซับน้ำ

“กลางน้ำ” ชะลอ รองรับ บริหารจัดการให้มีน้ำใช้ตลอดปี เพื่อชะลอน้ำและเก็บน้ำไว้ใช้ตามแหล่งธรรมชาติ ครอบคลุมพื้นที่ 14 จังหวัด ได้แก่ นครสวรรค์ ชัยนาท อุทัยธานี กำแพงเพชร พิจิตร พิษณุโลก สิงห์บุรี อ่างทอง สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สระบุรี นครนายก และปราจีนบุรี มีหน้าที่รองรับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาพื้นที่กลางน้ำ มีหน้าที่ชะลอน้ำและรองรับน้ำ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำ ร่วมกับการจัดการประตุน้ำ และการระบายน้ำตลอดแนวพื้นที่กลางน้ำเพื่อป้องกันความเสียหายจากน้ำท่วมให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด

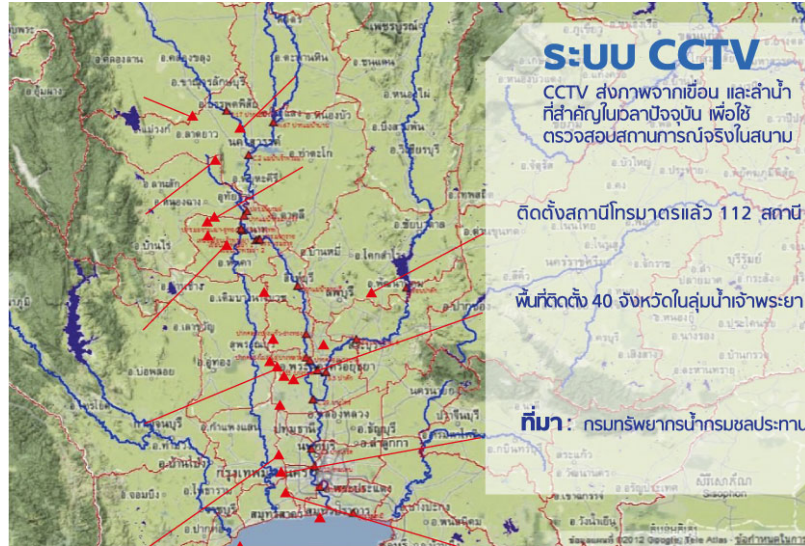
“ปลายน้ำ” พักน้ำ เร่งระบายน้ำ สู่ทะเล และเตือนภัย เพื่อเร่งระบายน้ำลงตามคูคลอง ทะเลปกป้องพื้นที่เศรษฐกิจ ครอบคลุมพื้นที่ 7 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สมุทรสาคร และฉะเชิงเทรา อันเป็นแหล่งเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศพื้นที่ปลายน้ำ มีหน้าที่รองรับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำน้อย และแม่น้ำท่าจีน ก่อนที่จะไหลลงสู่ทะเลโดยจะแบ่งเป็นพื้นที่ปกป้องชั้นกลาง พื้นที่ปกป้องชั้นใน

1.3.2 P2 : ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเตรียมความพร้อม (Preparedness) ด้วยการบูรณาการโดยใช้ระบบ Single Command ในการวิเคราะห์และสั่งการ โดยคลังข้อมูลน้ำแห่งชาติ ประกอบด้วย

1.3.2.1 ข้อมูลสภาพอากาศ โดยการรายงานอากาศที่แม่นยำ ติดตาม พายุ ลม ฝน จะเกิดที่ไหน เมื่อไหร่ ที่ไหนฝนมาก ที่ไหนฝนน้อย และคาดการณ์เส้นทางของพายุ ได้ล่วงหน้า

1.3.2.2 ข้อมูลสภาพน้ำในลำน้ำและน้ำในพื้นที่ราบ (น้ำท่วม)

แผนภาพที่ 3-3 ข้อมูลสภาพน้ำโดยใช้ CCTV

(ที่มา : สำนักงานนโยบายและบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ , 2555)

1.3.2.4 ข้อมูลสภาพน้ำทะเลหนุน

1.3.2.5 ข้อมูลการจำลองสถานการณ์ (SIMULATION / SCENARIO)

1.3.2.6 ข้อมูลการพยากรณ์น้ำ

1.3.3 R1 : ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Response and Relief)

การเผชิญเหตุและบัญชาการเหตุการณ์ (Single Command) ภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550

พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550 กำหนดให้ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นหน่วยงานกลาง ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของประเทศ โดยให้จัดตั้งศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเขต และสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด เพื่อกำกับดูแลสนับสนุนงานระดับจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรับผิดชอบการจัดการภัยพิบัติระดับจังหวัดให้เป็นไปตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ซึ่งจะต้องตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีผู้แทนจากทุกภาคส่วนเข้าร่วมเป็นกรรมการ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้รับผิดชอบ

การจัดการภัยพิบัติในพื้นที่ของตนเอง ทั้งนี้ ให้ผู้อำนวยการจัดให้มีอาสาสมัครในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงาน ซึ่งจะเป็นการผนึกกำลังจากทุกภาคส่วน ให้เข้มแข็ง ส่งผลต่อการลดความสูญเสียให้น้อยที่สุด

เพราะการสูญเสียทรัพยากรของประเทศจากสาธารณภัย เป็นสาเหตุสำคัญของความล่าช้าในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในสภาวะที่ทรัพยากรด้านการพัฒนามีจำกัด การเตรียมพร้อมโดยเฉพาะการป้องกัน สาธารณภัย จึงเป็นความสำคัญที่ต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษในการจัดทำแผนเพื่อบูรณาการการพัฒนาประเทศ ให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การลดความยากจน และการสร้างความสมดุลของสิ่งแวดล้อม การให้ความสำคัญต่อการจัดการด้านบรรเทาสาธารณภัย ในระดับรัฐบาลและในระดับสังคมโลกจะมีมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้ประเทศไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่ทันสมัย รัฐบาลจำเป็นต้องมีแผนรับรองเพื่อหลีกเลี่ยงและลดผลกระทบทางลบที่จะเกิดต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมแก้ไขได้ยาก

1.3.4 R2 : ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดการหลังเกิดภัย (Rehabilitation and Reconstruction)

ด้านการฟื้นฟู (Recovery) การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินอุดหนุนราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยครอบคลุมทั้ง 9 ด้าน ประกอบด้วย

1.3.4.1 ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ได้แก่ ค่าอาหารจัดเลี้ยง ค่าเครื่องครัว ค่าวัสดุซ่อมแซม ที่อยู่อาศัย/ยุงข้าว ค่าเครื่องนุ่งห่ม ค่าเครื่องนอน ค่าเครื่องมือประกอบอาชีพ ค่าจัดการศพและเงินสงเคราะห์ครอบครัว เป็นต้น

1.3.4.2 ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ได้แก่ ค่าวัสดุเคมีภัณฑ์ สำหรับ ทำความสะอาดบ่อน้ำสาธารณะ ค่าสารเคมีและวัสดุในกิจกรรมการล้างตลาดค้ายาและเวชภัณฑ์สำหรับการรักษาและควบคุม การแพร่ระบาดของโรค

1.3.4.3 ด้านการเกษตรอื่น ได้แก่ ค่าซ่อมแซมอาคารชลประทานและระบบชลประทานค่าขนย้ายสัตว์เลี้ยงที่ประสบภัย เป็นต้น

1.3.4.4 ด้านประมง ได้แก่ ค่าพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

1.3.4.5 ด้านพืช ได้แก่ ค่าพันธุ์พืช อินทรียวัตถุที่ช่วยในการฟื้นฟูพืชที่ทรุดโทรม ค่าชดเชยพันธุ์พืช เป็นต้น

1.3.4.6 ด้านปศุสัตว์ ได้แก่ ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหารสัตว์ วัคซีน และเวชภัณฑ์รักษาสัตว์ เป็นต้น

1.3.4.7 ด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้แก่ ค่าซ่อมแซมสิ่งสาธารณประโยชน์ที่ได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติ ค่าจ้างเหมาและค่าใช้จ่ายในการกำจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำ เป็นต้น

1.3.4.8 ด้านสังคมสงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ประสบภัย ได้แก่ เงินสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ ค่าอุปกรณ์การเรียน การศึกษา ค่าใช้จ่าย การอบรมอาชีพระยะสั้น

1.3.4.9 ด้านการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัย ได้แก่ ค่าซ่อมแซมครุภัณฑ์ร่วมทั้งยานพาหนะ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและล้อลื่น ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลา ค่าอาหารจัดเลี้ยงเจ้าหน้าที่และผู้มาให้ความช่วยเหลือ เป็นต้น (สำนักงานนโยบายและบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ)

1.4 แนวทางศึกษาแผนการบริหารจัดการน้ำท่วมสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยาราชอาณาจักรไทย (JKA)

สำนักนายกรัฐมนตรี , กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (ไจก้า) (2556: 1 - 3) ได้จัดทำรายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร แผนการบริหารจัดการน้ำท่วมสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยาราชอาณาจักรไทย โดยเสนอกรอบนโยบายด้านบริหารจัดการน้ำท่วมของประเทศไทย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยการลดความเสี่ยงและใช้ประโยชน์จากปริมาณน้ำท่วม ด้วยการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสม ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีประชาชนชาวไทยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เสี่ยงต่อน้ำท่วมมาเป็นเวลานาน เนื่องจากสะดวกต่อการกักเก็บน้ำในฤดูน้ำหลาก เพื่อความมั่นคงทางการเกษตร โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดจากน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก แต่ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เมืองเจริญเติบโตรุกเข้าไปยังพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่ออุทกภัยอย่างมาก ตามบริบทของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการขยายพื้นที่เมือง แต่ให้ความสำคัญกับการ “อยู่กับน้ำ” น้อยลง

จากนโยบายการบริหารจัดการน้ำท่วมในประเทศไทย ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงทิศทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการน้ำท่วม และมีเป้าหมายเพื่อกำหนดแผนบริหารจัดการน้ำท่วมสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยา เพื่อป้องกันน้ำท่วมที่คาบอุบัติ 100 ปี (100 Years return period)

และการประเมินพร้อมกำหนดพื้นที่ที่จะได้รับการป้องกันน้ำท่วม ซึ่งนโยบายดังกล่าวประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1.4.1 การบูรณาการกิจกรรมทั้งหมดที่ดำเนินการองค์กรที่เกี่ยวข้องในกลุ่มน้ำทั้ง
กลุ่มน้ำ

1.4.2 การรักษาสมดุลระหว่างการควบคุมน้ำท่วมและการใช้ประโยชน์จากน้ำ

1.4.3 การควบคุมน้ำท่วม คือการควบคุมหรือกำหนดขอบเขตของพื้นที่เสี่ยง
ต่อน้ำท่วมมิฉะนั้นเหตุการณ์ความเสียหายดังกล่าวอาจเกิดขึ้นอีก

1.4.4 ขั้นตอนการวางแผนมาตรการรับมือ ต้องแสวงหารูปแบบที่เหมาะสม
ที่สุด ในการผสมผสานระหว่างมาตรการรับมือที่ใช้สิ่งก่อสร้างและไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง

1.4.5 ขั้นตอนการบริหารจัดการน้ำในช่วงเวลาปกติ ต้องกำหนดเกณฑ์การ
บริหารจัดการน้ำในอ่างเก็บน้ำที่มีความเหมาะสมต่อการควบคุมน้ำท่วม รวมถึงต้องกำหนดกฎหรือ
ระเบียบเพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน สำหรับบังคับใช้ในกรณีเกิดภัยพิบัติที่รุนแรง

1.4.6 ขั้นตอนฉุกเฉิน ต้องสนองตอบต่อภารกิจ ความรับผิดชอบของบุคคล
ชุมชน บริษัทเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และองค์กรภาครัฐ โดยทุกหน่วยงานควรทำ
หน้าที่ของตนเองในลักษณะการทำงานร่วมกัน การบูรณาการระหว่างการช่วยเหลือดูแลตนเอง
การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการช่วยเหลือจากภาครัฐจะสามารถลดความเสียหายที่เกิดขึ้น และ
สามารถฟื้นฟูสภาพได้โดยเร็ว

1.5 นโยบายน้ำ 3.5 แส่นล้านบาทของรัฐบาล

คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศ (กยอ.) ได้
เสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อมีมติให้ออก
พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงิน เพื่อการวางระบบการบริหารจัดการน้ำและ
สร้างอนาคตประเทศ พ.ศ.2555 โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กลุ่มน้ำเจ้าพระยา จำนวน 8 แผนงาน
และกลุ่มน้ำอื่น ๆ 17 กลุ่มน้ำ จำนวน 6 แผนงาน ดังนี้

1.5.1 กลุ่มน้ำเจ้าพระยา มีจำนวน 8 แผนงาน ดังนี้

1.5.1.1 แผนงานการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าและระบบนิเวศ จำนวน
2 โครงการ คือ โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์ดินต้นน้ำ โดยการปลูกป่า การฟื้นฟูป่าต้นน้ำ กลางน้ำ
และท้ายน้ำ สร้างฝายแม่ัว และอนุรักษ์ดินต้นน้ำ ของแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน สะแกกรัง ทำจีน และ
ป่าสัก (A0) และ โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำในกลุ่มน้ำยม กลุ่มน้ำสะแกกรัง กลุ่มน้ำน่าน กลุ่มน้ำป่าสัก (A1)

1.5.1.2 แผนงานการบริหารจัดการเขื่อนเก็บกักน้ำหลัก และการจัดทำแผนการบริหารจัดการน้ำของประเทศประจำปี โดยการพัฒนาแผนการบริหารน้ำในเขื่อนสำคัญในลุ่มน้ำสำคัญ และการจัดทำแผนการบริหารจัดการน้ำในกรณีต่าง ๆ และนำเสนอข้อมูลน้ำที่เกี่ยวข้องสู่สาธารณชน

1.5.1.3 แผนฟื้นฟูและปรับปรุงประสิทธิภาพสิ่งก่อสร้างเดิมหรือตามแผนที่วางไว้ จำนวน 3 โครงการ คือ โครงการจัดทำฝั้งการใช้ที่ดิน/และการใช้ประโยชน์ที่ดินในผังรวมทั้งการจัดทำพื้นที่ปิดล้อม (A2) ,โครงการปรับปรุงสภาพลำน้ำสายหลัก และคันริมแม่น้ำส่วนที่เหลือ (A4) , โครงการจัดทำทางน้ำหลาก (Floodway) หรือทางผันน้ำ (Flood diversion channel) รวมทั้งถนน และอาคารองค์ประกอบเพื่อรับน้ำหลากจาก แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำเจ้าพระยาไปทางตะวันออก หรือทั้ง 2 ฝั่ง (A5)

1.5.1.4 แผนงานการพัฒนาลังข้อมูล ระบบพยากรณ์ และเตือนภัย จำนวน 1 โครงการ คือ โครงการพัฒนาลังข้อมูลน้ำ ระบบการจำลองเพื่อการพยากรณ์ และปรับปรุงระบบเตือนภัยของประเทศ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (A6)

1.5.1.5 แผนงานเผชิญเหตุเฉพาะพื้นที่ โดยพัฒนาระบบป้องกันบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ที่มีความสำคัญ โดยให้มีระบบสร้างคลังเครื่องมือ จัดเตรียมแผนคมนาคมและอุทกภัย แก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียจากน้ำท่วมขัง รวมทั้งระบบการแก้ปัญหาภัยแล้ง จัดทำแผนช่วยเหลือฟื้นฟูผลกระทบ ฯลฯ

1.5.1.6 แผนงานการกำหนดพื้นที่รับน้ำนอง และมาตรการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการใช้พื้นที่ เพื่อการรับน้ำ จำนวน 1 โครงการ คือ โครงการปรับปรุงพื้นที่เกษตรชลประทานให้เป็นแก้มลิง แม่น้ำประมาณ 2 ล้านไร่ สามารถปลูกข้าวนาปรังได้ปีละ 2 ครั้ง ประกอบด้วยพื้นที่ชลประทานของโครงการพิษณุโลก และโครงการเจ้าพระยาใหญ่และพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ (A3)

1.5.1.7 แผนงานปรับปรุงองค์กรเพื่อการบริหารจัดการน้ำ โดยในระยะเร่งด่วน ให้มีคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อบริหารจัดการแผนปฏิบัติการภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสามารถสั่งการ ติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ และให้มีองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศเป็นการถาวรสร้างความเข้าใจ การยอมรับ และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทกภัยขนาดใหญ่ของทุกภาคส่วน

1.5.2 กลุ่มน้ำอื่นๆ

1.5.2.1 การฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าและระบบนิเวศ จำนวน 2 โครงการ คือ โครงการฟื้นฟู และอนุรักษ์ดินต้นน้ำ โดยการปลูกป่า การฟื้นฟูป่าต้นน้ำ กลางน้ำ และท้ายน้ำ สร้างฝายแม้ว และอนุรักษ์ดินต้นน้ำ ของลุ่มน้ำภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (B0) และโครงการสร้างอ่างเก็บน้ำในลุ่มน้ำภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (B1)

1.5.2.2 แผนฟื้นฟูและปรับปรุงประสิทธิภาพสิ่งก่อสร้างเดิมหรือตามแผนที่วางไว้ จำนวน 2 โครงการ คือ โครงการจัดทำฝั้งการใช้ที่ดิน/และการใช้ประโยชน์ที่ดินในฝั้ง รวมทั้งการจัดทำพื้นที่ปิดล้อม (B2) และโครงการปรับปรุงสภาพลำน้ำสายหลัก และคันริมแม่น้ำส่วนที่เหลือ (B3)

1.5.2.3 แผนงานการพัฒนาคลังข้อมูล ระบบพยากรณ์ และเตือนภัย โดยจัดทำโครงการพัฒนาคลังข้อมูลน้ำ ระบบการจำลองเพื่อการพยากรณ์ และปรับปรุงระบบเตือนภัยของประเทศ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

1.5.2.4 แผนงานเผชิญเหตุเฉพาะพื้นที่ โดยพัฒนาระบบป้องกันบรรเทาอุทกภัยในพื้นที่ที่มีความสำคัญ โดยให้มีระบบสร้างคลังเครื่องมือ จัดเตรียมแผนคมนาคมและอุทกภัย แก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียจากน้ำท่วมขัง รวมทั้งระบบการแก้ปัญหาภัยแล้ง จัดทำแผนช่วยเหลือฟื้นฟูผลกระทบ ฯลฯ

1.5.2.5 แผนงานปรับปรุงองค์กรเพื่อการบริหารจัดการน้ำ โดยในระยะเร่งด่วน ให้มีคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อบริหารจัดการแผนปฏิบัติการ ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำสามารถสั่งการ ติดตามการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ และให้มีองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศเป็นการถาวร

1.5.2.6 การสร้างความเข้าใจ การยอมรับ และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทกภัยขนาดใหญ่ของทุกภาคส่วน

1.5.3 โดยแบ่งออกเป็น 9 โมดูล ดังนี้

1.5.3.1 Module A1 การสร้างอ่างเก็บน้ำอย่างเหมาะสมและยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง , ยม , น่าน , สะแกกรัง และป่าสัก ให้ได้ความจุเก็บกัก 1.3 ล้าน ลูกบาศก์เมตร เพดานกรอบเงินงบประมาณไม่เกิน 50,000 ล้านบาท

1.5.3.2 Module A2 การจัดทำฝังการไ้ที่ดิน/การไ้ประโยชน์ที่ดิน ในพื้นที่ลุ่มน้ำ รวมทั้งการจัดทำพื้นที่ปิดล้อมพื้นที่ชุมชนและเศรษฐกิจหลัก สำหรับพื้นที่ลุ่มน้ำ เจ้าพระยา กรอบเงินงบประมาณไม่เกิน 26,000 ล้านบาท

1.5.3.3 Module A3 การปรับปรุงพื้นที่เกษตรชลประทาน ในพื้นที่ โครงการชลประทานเหนือ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเก็บกักน้ำหลากชั่วคราว กรอบวงเงินงบประมาณ ไม่เกิน 10,000 ล้านบาท

1.5.3.4 Module A4 การปรับปรุงสภาพลำน้ำสายหลักและการป้องกันการกัดเซาะตลิ่งริมแม่น้ำ ในพื้นที่แม่น้ำยม , น่าน และเจ้าพระยา กรอบวงเงินงบประมาณไม่เกิน 17,000 ล้านบาท

1.5.3.5 Module A5 การจัดทำทางผันน้ำ (Flood Diversion Channel) ขนาดประมาณ 1,500 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที รวมทั้งการก่อสร้างถนนเพื่อรองรับคมนาคม กรอบวงเงินงบประมาณไม่เกิน 153,000 ล้านบาท

1.5.3.6 Module A6 และ B4 ระบบคลังข้อมูลเพื่อการพยากรณ์และเตือนภัย รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำ กรอบวงเงินงบประมาณไม่เกิน 153,000 ล้านบาท

1.5.3.7 Module B1 การสร้างอ่างเก็บน้ำอย่างเหมาะสมและยั่งยืนในพื้นที่ 17 ลุ่มน้ำ กรอบวงเงินงบประมาณไม่เกิน 12,000 ล้านบาท

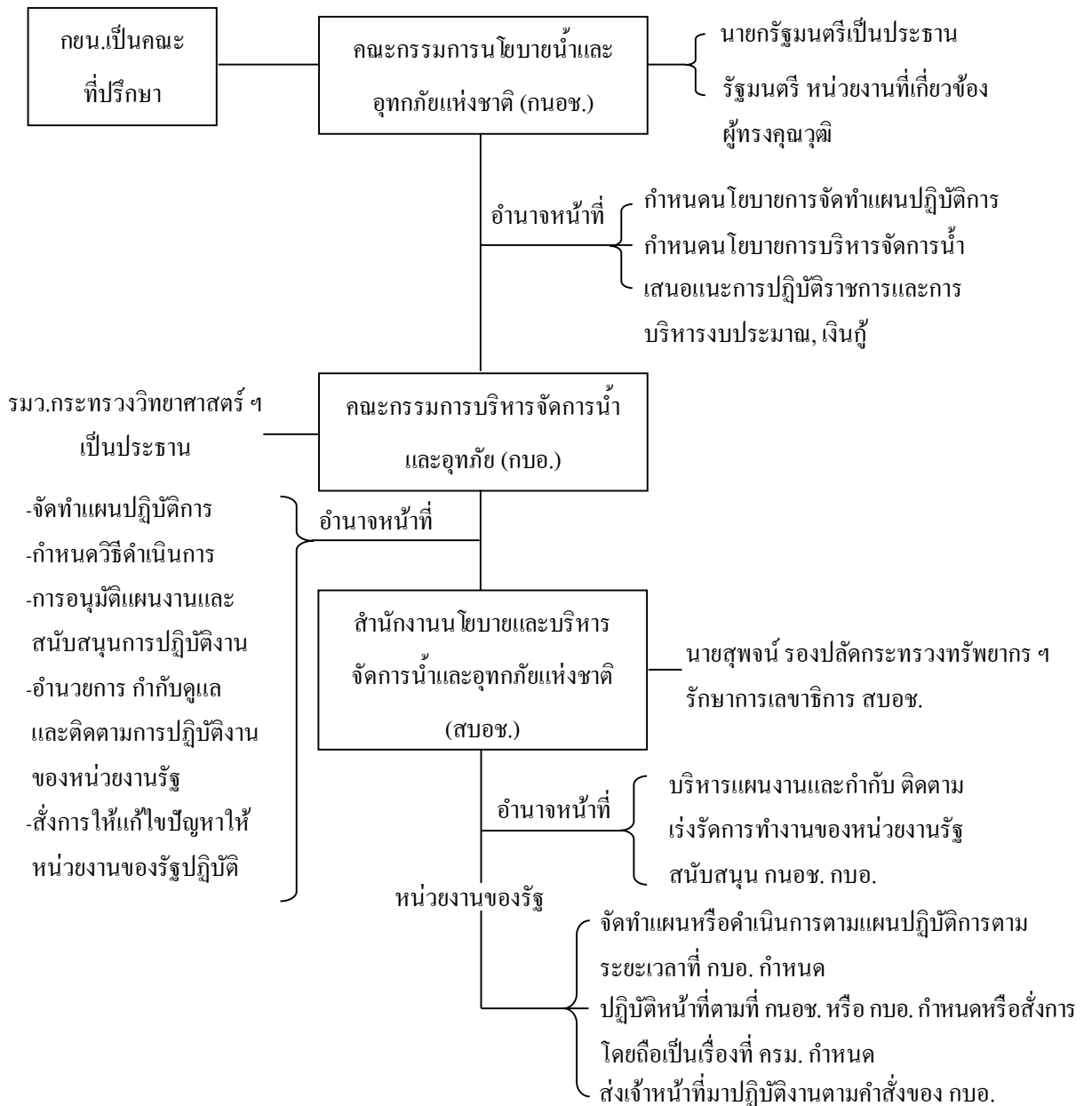
1.5.3.8 Module B2 การจัดทำฝังการไ้ที่ดิน/การไ้ประโยชน์ที่ดิน ในพื้นที่ลุ่มน้ำ รวมทั้งการจัดทำพื้นที่ปิดล้อมชุมชนและเศรษฐกิจหลัก สำหรับพื้นที่ 17 ลุ่มน้ำ กรอบวงเงินงบประมาณไม่เกิน 14,000 ล้านบาท

1.5.3.9 Module B3 การปรับปรุงสภาพลำน้ำสายหลัก และการป้องกันการกัดเซาะตลิ่งริมแม่น้ำ ในพื้นที่ 17 ลุ่มน้ำ กรอบวงเงินงบประมาณไม่เกิน 5,000 ล้านบาท

สำนักนโยบายและการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ (สบอช.) เป็นหน่วยงานภายใต้สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ นโยบายน้ำ และอุทกภัยแห่งชาติ (กนอช.) และคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย (กบอ.) มีอำนาจหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ในการรวบรวมเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศ สภาพลำน้ำในลุ่มน้ำ และเขื่อนหรือที่กักเก็บน้ำ สภาพพื้นที่บริเวณที่น้ำไหลผ่าน แนวทาง การเตือนภัย แผนงาน โครงการหรือการดำเนินการอื่นใดเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยและเตรียมการช่วยเหลือประชาชน เพื่อวิเคราะห์และทำการเสนอต่อ กนอช. และ กบอช. บริหาร

แผนงานรวม กำกับ ดูแล และให้คำแนะนำแก่หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย พร้อมทั้งติดตามและเร่งรัดการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

แผนภาพที่ 3 – 4 โครงสร้างคณะกรรมการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2555

(ที่มา : สำนักงานนโยบายและบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ , 2555)

1.6 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ.2550

เพื่อให้การบริหารทรัพยากรน้ำของประเทศในด้านกระบวนการบริหารจัดการ การจัดหา การใช้ประโยชน์ การบำรุงรักษา การพัฒนา การป้องกัน การแก้ไขปัญหา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการดำเนินการด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ เป็นไปอย่างมีเอกภาพและบูรณาการ สอดคล้องสัมพันธ์กันทั้งระดับลุ่มน้ำและระดับประเทศ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน

1.7 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ

พ.ศ.2555

โดยที่ได้เกิดอุทกภัยร้ายแรงอย่างยิ่งครอบคลุมในหลายพื้นที่ ทำให้มีความเสียหายต่อประเทศชาติและประชาชนเป็นอันมาก การบริหารจัดการน้ำ การป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย จึงเป็นการดำเนินการในระดับชาติที่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐทุกแห่งและระดมทรัพยากรที่เกี่ยวข้องมาดำเนินการ เพื่อให้การจัดการน้ำเป็นไปอย่างเป็นระบบ และสามารถเตรียมการป้องกันรวมทั้งแก้ไขปัญหาอุทกภัยโดยเร่งด่วน สมควรกำหนดระเบียบ การปฏิบัติราชการเพื่อให้การบริหารจัดการน้ำ การป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการบูรณาการแผนงานและการทำงานของหน่วยงานของรัฐ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีองค์กรรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและบริหารจัดการน้ำเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติงาน การบริหารจัดการน้ำ การป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย เพื่อให้การกำหนดแนวทางการทำงาน การสั่งการ และการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีความสอดคล้องเป็นเอกภาพเดียวกันในการอำนวยความสะดวกและบริหารจัดการทุกพื้นที่ให้เป็นแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยเป็นไปอย่างรวดเร็วและสามารถแก้ไขปัญหา

2. ภาคเอกชนและชุมชน

2.1 ภาคเอกชน

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2555: 5) กล่าวว่า สถาบันน้ำเพื่อความยั่งยืน เป็นหน่วยงานหลักของสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำ ภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำของภาครัฐ

สถานการณ์ภัยแล้งในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2548 ทำให้เกิดการรวมตัวของผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรมซึ่งได้รับผลกระทบ หากคิดเป็นมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจ ก็เป็นจำนวนมหาศาล ถ้าขาดน้ำในกระบวนการผลิต รูปแบบในการดำเนินงานแบบ War Room หรือศูนย์ปฏิบัติการน้ำนั้น เป็นศูนย์กลางของการตัดสินใจร่วมกันในด้านของข้อมูล

ข่าวสาร เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำ และนำข้อเสนอที่ได้จาก War Room ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารระดับสูงของแต่ละหน่วยที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาพร้อมกันและเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (2555: 8) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำประกอบด้วย 5R คือ Reduce Reuse Recycle Reserve และ Revisualize .

รูปแบบการดำเนินงานแบบ War Room นี้ภาคตะวันออก จึงกล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายเครือข่ายสถาบันน้ำเพื่อความยั่งยืน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยปัจจุบันสถาบันน้ำเพื่อความยั่งยืนได้ดำเนินการครอบคลุมพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศไทย จำนวน 20 จังหวัด เพื่อรองรับและแก้ไขปัญหา โดยการบริหารจัดการของแต่ละพื้นที่ ประกอบด้วย

2.1.1 ศูนย์ปฏิบัติการน้ำ พื้นที่ภาคตะวันออก ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง เพื่อแก้ไขปัญหาการใช้น้ำเพื่ออุปโภค บริโภค การผลิตและการท่องเที่ยวตามความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจภาคตะวันออก อย่างมีประสิทธิภาพ สถานที่ตั้งอยู่ที่ สำนักงานชลประทานที่ 9 จังหวัดชลบุรี

2.1.2 ศูนย์ปฏิบัติการน้ำ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 7 จังหวัด ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่มีน้ำภาคอุตสาหกรรม โดยผลักดันน้ำบาดาลเป็นน้ำเพื่ออุตสาหกรรม รวมทั้งจัดทำแผนแม่บทน้ำเพื่ออุตสาหกรรมและการนำน้ำทิ้งของกรุงเทพมหานครมาจัดทำเป็นน้ำเพื่ออุตสาหกรรม สถานที่ตั้งอยู่ที่การประปานครหลวง สำนักงานใหญ่ กรุงเทพมหานคร

2.1.3 ศูนย์ปฏิบัติการน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครอบคลุมจังหวัด นครราชสีมา ขอนแก่น อุดรธานี และอุบลราชธานี เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำของประชากรในพื้นที่ สร้างศักยภาพพลังงานทดแทนทุกรูปแบบ และสนับสนุนพื้นที่เพาะปลูก รองรับการผลิตของภาคการผลิต สถานที่ตั้งอยู่ที่ สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล กรมทรัพยากรน้ำบาดาล จังหวัดขอนแก่น

2.1.4 ศูนย์ปฏิบัติการน้ำภาคใต้ ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ภูเก็ต เพื่อแก้ไขปัญหาการใช้น้ำเพื่ออุปโภค บริโภค การผลิตและการท่องเที่ยวตามความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจของภาคใต้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานที่ตั้งอยู่ที่ เขื่อนรัชชประภา การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.2 ชุมชน

แนวทางจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนในพื้นที่น้ำหลาก

ปัญหาน้ำท่วม น้ำหลาก มาจากสาเหตุต่างๆ มากมาย เช่น ปริมาณฝนที่ตกหนักถึงหนักมากติดต่อกันในช่วงฤดูฝน พื้นที่ไม่สามารถรับปริมาณน้ำที่ไหลสู่บริเวณนั้นได้เพียงพอ การขยายตัวอย่างขาดการวางแผนของชุมชนเมือง การตัดไม้ทำลายป่าทำให้เกิดการหลากของน้ำเร็วขึ้น การก่อสร้างถนนขวางทางน้ำหลากและมีการระบายน้ำไม่เพียงพอ การสูบน้ำบาดาลทำให้ดินทรุดตัว การเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่แก้มลิงตามธรรมชาติไปทำประโยชน์อย่างอื่น เป็นต้น

การจัดการปัญหาน้ำท่วมน้ำหลากนั้น สิ่งที่สำคัญ คือ ต้องรู้สาเหตุและความรุนแรงของปัญหา ต้องเข้าใจลักษณะของแหล่งน้ำ ลักษณะพื้นที่ ตลอดจนปริมาณน้ำที่ไหลบ่า การจัดการน้ำในพื้นที่น้ำหลาก คือ สภาพที่น้ำท่วมบริเวณใดบริเวณหนึ่งเกือบทุก ๆ ปี ในฤดูน้ำหลาก เนื่องจาก แหล่งน้ำในบริเวณนั้นไม่สามารถรับปริมาณน้ำที่ไหลสู่บริเวณนั้นได้เพียงพอ พื้นที่บริเวณนี้มักจะเป็นที่ราบลุ่มใกล้ปากแม่น้ำ โดยมีตัวอย่างความสำเร็จของชุมชนปะกาสะรัง อ.เมือง จ.ปัตตานี ซึ่งได้รับรางวัลที่สามจากการประกวดการจัดการทรัพยากรน้ำ ตามแนวพระราชดำริ ครั้งที่ 2 (พ.ศ.2551) ซึ่งเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำหลากเป็นประจำทุกปี

ชุมชนปะกาสะรัง อ.เมือง จ.ปัตตานี รางวัลที่สาม ประกวดการจัดการทรัพยากรน้ำชุมชน ตามแนวพระราชดำริ ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2551)

2.2.1 สภาพปัญหาของชุมชน

สภาพภูมิประเทศตำบลปะกาสะรัง อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นที่ราบลุ่ม ในฤดูฝนจะประสบปัญหาอุทกภัย เกิดน้ำหลากเข้าท่วมพื้นที่นาเป็นประจำทุกปี ไม่สามารถทำนาตามฤดูกาลได้ เกษตรกรจึงหันมาทำนาปรังในช่วงฤดูแล้งแทน แต่ปริมาณน้ำก็ไม่เพียงพอผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ

2.2.2 การจัดการของชุมชน

เกษตรกรทำการปรับแผนการเพาะปลูก เปลี่ยนมาปลูกพันธุ์ข้าวเบาที่มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้นและต้องการน้ำในช่วงสั้นๆ โดยใช้น้ำจากระบบชลประทาน ทำให้สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้เร็วขึ้น ภายใน 4 เดือน เป็นการลดความเสี่ยงจากการเกิดน้ำท่วม และยังทำให้ได้ผลผลิตดีขึ้นกว่าเดิม ปัจจุบันได้ผลผลิตข้าวมากกว่า 800 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนระยะเวลาที่เหลืออีก 8 เดือน ชุมชนบริหารจัดการน้ำจากระบบชลประทาน มาใช้ทำการเกษตรผสมผสาน ในพื้นที่ที่น้ำท่วมไม่ถึง

2.2.3 บริหารการใช้น้ำชลประทาน

การจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนปะกาสะรัง เป็นการบริหารจัดการน้ำจากระบบชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานปะกาสะรัง ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ และสมาชิกจำนวน 130 คน จาก 8 หมู่บ้าน ในตำบลปะกาสะรัง จะร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทานในการวางแผนการส่งน้ำให้กับสมาชิก ครอบคลุมพื้นที่ชลประทานกว่า 8,000 ไร่ ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาปัตตานี กรมชลประทาน โดยการบริหารจัดการน้ำชลประทานของกลุ่มผู้ใช้น้ำปะกาสะรังจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ก่อนดำเนินการส่งน้ำ ระหว่างดำเนินการส่งน้ำ และหลังการส่งน้ำ

2.2.3.1 ก่อนดำเนินการส่งน้ำ นายตรวจนาจะจัดประชุมผู้ใช้น้ำเพื่อวางแผนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำที่มีอยู่ แล้วรวบรวมความต้องการใช้น้ำทั้งหมดไปใช้วางแผนการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน เพื่อจัดรอบเวรการรับน้ำของผู้ใช้น้ำแต่ละราย

2.2.3.2 ระหว่างดำเนินการส่งน้ำ สมาชิกผู้ใช้น้ำจะต้องปฏิบัติตามระเบียบและกติกาการใช้น้ำที่ตกลงกันได้ โดยนายตรวจนาจะคอยตรวจสอบและควบคุมให้ผู้ใช้น้ำใช้ตามรอบเวร

2.2.3.3 หลังการส่งน้ำ นายตรวจนาจะสอบถามความคิดเห็นสมาชิกผู้ใช้น้ำถึงปัญหาการส่งน้ำที่ผ่านมา และตรวจสอบว่าสมาชิกได้รับน้ำทั่วถึงทุกคนหรือไม่ แล้วรวบรวมปัญหาแจ้งให้คณะกรรมการกลุ่มรับทราบ เพื่อหาทางแก้ไขและปรับปรุงแผนการส่งน้ำไม่ให้เกิดปัญหาในการส่งน้ำครั้งต่อไป

2.2.4 ควบคุมการใช้น้ำให้สอดคล้องกับสถานการณ์น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำปะกาสะรังจะมีการควบคุมปริมาณการใช้น้ำ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์น้ำปัจจุบัน โดยนายตรวจนาเป็นผู้ควบคุมน้ำในระดับแปลงนา และคณะกรรมการเป็นผู้ควบคุมน้ำในระดับคลองซอย ในกรณีที่มีน้ำต้นทุนเพียงพอ ก็จะให้สมาชิกทุกคนรับน้ำเฉลี่ยพร้อมกัน แต่หากมีน้ำต้นทุนไม่เพียงพอก็จะจัดรอบเวรให้รับน้ำตามที่กำหนด

2.2.5 การบำรุงรักษาอุโมงค์

ด้วยความตระหนักดีว่าอุโมงค์ส่งน้ำเป็นเส้นเลือดสำคัญที่หล่อเลี้ยงพื้นที่เพาะปลูกของชุมชน เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้ใช้น้ำทุกคนที่จะต้องช่วยกันดูแลและบำรุงรักษาตลอดจนป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย กลุ่มผู้ใช้น้ำปะกาสะรังจึงมีการเก็บค่าบริการจัดการน้ำจากสมาชิก ตามจำนวนพื้นที่ ในอัตรา 530 บาท/ไร่/ปี โดยส่วนหนึ่งนำมาเป็นกองทุนในการบำรุงรักษาอุโมงค์ส่งน้ำ โดยทุกปีสมาชิกจะร่วมกันบำรุงรักษาอุโมงค์ส่งน้ำ โดยการขุดลอกอุโมงค์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ในช่วงก่อนทำนาปรังและก่อนปลูกพืชฤดูแล้ง รวมทั้งซ่อมแซมท่อส่งน้ำในคูน้ำที่ชำรุดให้มีสภาพที่แข็งแรงใช้งานได้ตลอดฤดูส่งน้ำ และซ่อมแซมอุตุรั่วที่คันคูทันทีที่พบเห็น เพื่อไม่ให้ขยายกว้างออกไปจนเกิดความเสียหาย

2.2.6 การป้องกันภัยน้ำท่วม

ชุมชนมีมาตรการในการป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นจากน้ำท่วม โดยประสานงานกับกรมชลประทานเพื่อขอข้อมูลและเตือนภัย มีการฝึกอบรมชาวบ้านและการฝึกซ้อมเพื่อบรรเทาภัยจากอุทกภัย ก่อนฤดูน้ำท่วมจะมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกให้ตระหนักถึงภัยที่มาถึงกับอุทกภัย จัดตั้งระบบพื้นที่หลบภัย ฝึกซ้อมการอพยพหนีภัย รวมทั้งมีการติดตามข้อมูลปริมาณน้ำในเขื่อนปริมาณฝน และแจ้งให้สมาชิกรับทราบ ตลอดจนการอบรมสมาชิก อปพร. เพื่อคอยช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากน้ำท่วม

2.2.7 ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้นำชุมชนประกาศะรัง ได้ปลูกฝังให้สมาชิกยึดถือแนวทางพระราชดำรินี้ ในด้านการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการปลูกข้าวโดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ให้พอมีพอกินก่อน แล้วจึงปลูกพืชเสริม รวมทั้งไม่ปลูกพืชตามกระแสนิยม ลดการใช้ปุ๋ยเคมี หันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทน โดยมีการทำปุ๋ยชีวภาพจากหอยเชอริ เนื่องจากหอยเชอริมีมากทุกปี ชุมชนจะจัดกิจกรรมรับซื้อหอยเชอริไปทำปุ๋ยหมักน้ำชีวภาพแจกให้สมาชิกฟรีไม่คิดค่าบริการ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน โดยใช้ระบบชลประทานทำไร่นาสวนผสม นอกจากปลูกข้าวแล้วมีการปลูกอ้อย ปลูกข้าวโพด ปลูกผักสวนครัว เช่น พริก ถั่วฝักยาว มะเขือ และเลี้ยงปลาในกระชัง

สรุปแนวทางการบริหารจัดการน้ำท่วมของชุมชนในพื้นที่ต้นน้ำ

ชุมชนพื้นที่ต้นน้ำ ดำเนินการฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ เพื่อแก้ปัญหาป่าต้นน้ำถูกทำลาย ไฟป่า และน้ำไม่เพียงพอทำการเกษตร โดยเยาวชนและชาวบ้านร่วมกันสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น สร้างแนวป้องกันไฟป่า ให้ความสำคัญเรื่องกระบวนการเรียนรู้โดยลงมือทำ แล้วเป็นแกนนำในการขยายแนวความคิดการจัดการทรัพยากรน้ำไปสู่เครือข่ายกลุ่มน้ำของชุมชน ชุมชนมีแนวทางดำเนินงานสำหรับการจัดการป่าต้นน้ำ พอสรุปเป็นกระบวนการได้ดังต่อไปนี้

1. เรียนรู้การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำตามแนวทางพระราชดำริ และนำความรู้มาปรับใช้ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำในชุมชน
2. ปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนเห็นความสำคัญของป่าต้นน้ำ สร้างเครือข่ายภายในชุมชน

3. ชุมชนร่วมกันปลูกป่า และสามารถอาศัยอยู่ร่วมกับป่าได้ ทำให้ไม่ต้องย้ายออกจากเขตอุทยาน
4. จัดตั้งหน่วยพิทักษ์ป่า คอยฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ปลูกป่าทดแทน ดับไฟป่า และทำแนวกันไฟป่า
5. ชุมชนร่วมกันสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น ทำให้ผืนป่าเกิดความชุ่มชื้น ระบบนิเวศกลับคืน
6. กำหนดกฎระเบียบชุมชนในการเก็บของป่า และการนำของจากป่ามาใช้ประโยชน์ รวมทั้งมีกฎระเบียบร่วมกับอุทยานฯ ในการดูแลและรักษาป่า
7. การดูแลสิ่งแวดล้อมเป็นหนึ่งในวิถีชีวิต เพื่อให้ปลายน้ำได้ใช้น้ำที่สะอาด มีคุณภาพดี รวมทั้ง ไม่มีการใช้สารเคมี และ ยาม่าหญ้า
8. เป็นแหล่งเรียนรู้ ให้ความรู้กับเยาวชน และชุมชนที่สนใจทางด้านต่างๆ เช่น ป่าต้นน้ำ การรักษาป่า กติกาในการดูแลป่า และการอยู่ร่วมกับป่า

สถานการณ์อุทกภัย ปี พ.ศ. 2554

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2555: 8) กล่าวว่า ในช่วงฤดูฝนของปี 2554 เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนเป็นต้นมาจนถึงเดือนตุลาคม ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากพายุหลายลูกที่ถาโถมเข้ามา จากอิทธิพลพาดผ่านของพายุโซนร้อนนกกเต็น (Nokten) ไหหม่า (Haima) เนสาด (Nesat) และร่องมรสุมหย่อมความกดอากาศต่ำไหถ่าง (Haitang) ทำให้ฝนตกหนักถึงหนักมาก เกิดน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลาก โดยเฉพาะภาคเหนือตอนล่าง และตอนบนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย รวมถึงกรุงเทพมหานคร ประชาชนประสบความเดือดร้อนนานกว่า 1 เดือน อาคาร บ้านเรือน ทรัพย์สินและสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น ถนน สะพาน พืชสวนไร่นา แหล่งพื้นที่เศรษฐกิจ นิคมอุตสาหกรรมได้รับความเสียหาย มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ประชาชนนับแสนคนไม่สามารถอาศัยอยู่ในที่พักอาศัยของตนเองได้ ต้องอพยพไปอาศัยที่พักระยะที่พักรออื่น ๆ เช่น บ้านญาติพี่น้อง ที่พักรที่หน่วยราชการจัดเตรียมไว้ให้ ทำให้คุณภาพชีวิตและจิตใจของประชาชนโดยรวมไม่ปกติสุข

ทั้งนี้ในปี พ.ศ. 2554 ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศอันมีผลจากสภาวะโลกร้อนหลายพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าปกติ โดยจากสภาพภูมิประเทศแล้ว จะเห็นว่าแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งมีจุดกำเนิดที่ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ และไหลผ่านจังหวัด

อุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพมหานคร ก่อนจะระบายลงอ่าวไทยในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการนั้น รับปริมาณน้ำทั้งหมดจากกลุ่มน้ำปิง กลุ่มน้ำวัง กลุ่มน้ำยม และกลุ่มน้ำน่าน หรือจะกล่าวได้ว่าปริมาณน้ำที่เกิดจากฝนในพื้นที่กลุ่มน้ำที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือทั้งหมดของประเทศทั้งหมดไหลระบายลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา จึงจำเป็นต้งพิจารณาปริมาณน้ำจากพื้นที่กลุ่มน้ำตอนบนของภาคเหนืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ประกอบกับมีอิทธิพลมรสุม ช่วงเดือนมิถุนายนถึงตุลาคม ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากพายุหมุนเขตร้อนจำนวน 5 ลูก คือ พายุโซนร้อนไหหมา (Haima) พายุโซนร้อนนากเตน (Nokten) พายุโซนร้อนไหถาง (Haitang) พายุไต้ฝุ่นเนสาด (Nesat) และพายุโซนร้อนนาลแก (Nalgae) ส่งผลให้เกิดฝนตกชุกหนาแน่น และน้ำท่วมในพื้นที่บริเวณภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และได้ไหลท่วมลงมาภาคกลาง รวมทั้งพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ผศ.ดร.ชินวัชร สุรัสวดี ได้พิจารณาข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 จนถึงวันที่ 24 ตุลาคม 2554 และพบว่า กลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ท่าจีน มีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไป เป็นไหลเขาสูงทางทิศเหนือ ตะวันออก และตะวันตก พื้นที่ทางตอนเหนือสูงและลดระดับความสูงของพื้นที่จากทางตอนเหนือลงมาทางใต้ บริเวณนี้ประกอบด้วยกลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน สะแกกรัง ป่าสัก เจ้าพระยา และท่าจีน มีแม่น้ำสายสำคัญคือแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน สะแกกรัง ป่าสัก เจ้าพระยา และท่าจีน แม่น้ำเหล่านี้จะไหลจากทางเหนือลงมาทางใต้ พื้นที่บริเวณลุ่มน้ำดังกล่าวมีขนาดที่แตกต่างกัน ขนาดพื้นที่ของกลุ่มน้ำน่าน มีขนาดใหญ่ที่สุดคือ 34,331 ตารางกิโลเมตร รองลงมาคือกลุ่มน้ำปิง 33,896 ตารางกิโลเมตร กลุ่มน้ำยม 23,616 ตารางกิโลเมตร ส่วนลุ่มน้ำสะแกกรังมีพื้นที่น้อยที่สุดคือ 5,192 ตารางกิโลเมตร ในพื้นที่กลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ท่าจีน มีเขื่อนที่มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่สุดคือเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก ซึ่งมีความจุอ่างเก็บน้ำ 13,462 ล้านลูกบาศก์เมตร รองลงมาคือเขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ มีความจุอ่างเก็บน้ำ 9,510 ล้านลูกบาศก์เมตร

เมื่อพิจารณาปริมาณน้ำไหลลงอ่างฯ สะสม และปริมาณน้ำระบายสะสมของเขื่อนภูมิพล จะเห็นได้ว่าขณะที่อัตราของปริมาณน้ำไหลลงอ่างฯ มีค่าเพิ่มขึ้นในวันที่ 14 มีนาคม และวันที่ 10 พฤษภาคม 2554 ซึ่งควรจะได้ปรับอัตราการระบายน้ำออกให้มีความเหมาะสม แต่กลับมีการลดอัตราการระบายน้ำในช่วงดังกล่าวและคงอัตราการระบายน้ำที่ต่ำ จนกระทั่งถึงปลายเดือนมิถุนายน นอกจากนี้ ปริมาณน้ำเหนือเขื่อนภูมิพลของปี พ.ศ.2554 นั้นมากกว่าปีอื่น ๆ แต่การระบายน้ำออกตั้งแต่ต้นปีจนถึงวันที่ 31 กรกฎาคม 2554 อยู่ในอัตราที่ต่ำกว่าปีอื่น ๆ มาก

ในวันที่ 1 สิงหาคม 2554 เริ่มมีการเร่งการระบายน้ำออก ทั้ง ๆ ที่ในวันดังกล่าว ปริมาตรเก็บกักของปี 2554 นั้นสูงกว่าปี พ.ศ.2551, 2552 และ 2553 ไปมาก และใกล้เคียงกับของปี พ.ศ.2549 และ 2550 (ปี พ.ศ.2549 นั้นมีปัญหาหน้าท่วมใหญ่ในกลุ่มลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ท่าจีน และสำหรับปี พ.ศ.2550 นั้น ปริมาตรน้ำต้นปีมีค่าสูงมากต่อเนื่องมาจากปลายปี พ.ศ.2549)

หลังจากวันที่ 5 สิงหาคม 2554 แม้ว่าจะมีการเพิ่มอัตราปริมาณน้ำที่ระบายออกแต่ก็ยังถือว่าค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับอัตราปริมาณน้ำไหลเข้า จนกระทั่งวันที่ 30 กันยายน 2554 ที่มีการเร่งระบายน้ำออก แต่ทว่าไม่ทันการณ์เสียแล้ว เนื่องจากปริมาตรเก็บกักขณะนั้นสูงถึง 92.7 เปอร์เซนต์ของความจุของอ่างฯ หลังจากนั้นเมื่อมีฝนตกหนักในช่วงวันที่ 5 ตุลาคม 2554 ทำให้ปริมาตรเก็บกักเกือบเต็มความจุของอ่างฯ และไม่สามารถที่จะเก็บต่อไปได้อีก

สำหรับเขื่อนสิริกิติ์ ในปี พ.ศ.2554 มีการเพิ่มขึ้นของอัตราปริมาณน้ำไหลลงอ่างฯ อย่างชัดเจน 3 ครั้ง คือ วันที่ 19 มีนาคม , 6 พฤษภาคม และ 26 มิถุนายน แต่ทว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้มีการลดอัตราการระบายน้ำออกจากอ่างฯ จะเห็นได้ว่าปริมาตรเก็บกักตั้งแต่ 6 พฤษภาคม ของปี พ.ศ.2554 นั้นอยู่ในระดับที่กลางๆ เมื่อเทียบกับปีอื่นๆ ซึ่งควรจะมีการเพิ่มอัตราการระบายน้ำออกให้เหมาะสมกับอัตราการเพิ่มของปริมาณน้ำไหลเข้า แต่ทว่าการระบายน้ำในช่วงดังกล่าว มีระดับที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับปีอื่นๆ การเร่งระบายน้ำออกเป็นจำนวนมากตั้งแต่วันที่ 6 สิงหาคม 2554 เป็นต้นไปนั้น ไม่ทันการณ์แล้ว โดยในวันที่ 4 สิงหาคม 2554 มีปริมาณน้ำเก็บกักสูง 83% ของความจุของอ่างเก็บน้ำ และในวันที่ 23 กันยายน 2554 มีปริมาณน้ำเก็บกักสูงถึง 98% ของความจุของอ่างเก็บน้ำ

เขื่อนแม่กวงอุดมธารา ซึ่งมีปัญหาการระบายน้ำคล้ายคลึงกับของเขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์ โดยจะเห็นได้ว่าปริมาณน้ำไหลลงอ่างฯค่อนข้างสูงมาโดยตลอดตั้งแต่ต้นปี และในวันที่ 30 เมษายน ปริมาตรเก็บกักอยู่สูงกว่าปีอื่นๆ (ยกเว้นของปี พ.ศ.2549 ซึ่งมีปริมาณน้ำต้นปีสูงมาก) แต่ทว่าได้มีการลดอัตราการระบายน้ำประมาณวันที่ 25 เมษายน 2554 เป็นศูนย์และคงอยู่เช่นนั้นนานจนถึงวันที่ 26 มิถุนายน 2554

หลังจากนั้นเมื่อมีการเพิ่มอัตราการไหลของน้ำลงอ่างฯในวันที่ 30 กรกฎาคม 2554 อัตราการระบายน้ำออกก็ยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำ หลังจากนั้นเพิ่งจะมาเร่งระบายน้ำออกในวันที่ 21 สิงหาคม 2554 ซึ่งปริมาตรเก็บกักนั้นอยู่สูงมากแล้ว โดยในวันที่ 28 สิงหาคม 2554 ปริมาตรเก็บกักสูงถึง 91 เปอร์เซนต์ ซึ่งถือว่าไม่ทันการณ์แล้ว

เขื่อนกิ่วลมซึ่งมีขนาดอ่างเก็บน้ำเล็กมากเมื่อเทียบกับเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์ จะเห็นได้ว่าปริมาตรเก็บกักน้ำของปี พ.ศ.2554 นั้นเท่า ๆ กับของปีอื่นๆ ถึงแม้ว่าในปี พ.ศ.2554

จะมีปริมาณน้ำไหลลงอ่างฯค่อนข้างมากกว่าปีอื่นๆ แต่ได้มีการปรับเพิ่มอัตราการระบายน้ำให้สอดคล้องกับอัตราการเพิ่มขึ้นของปริมาณน้ำไหลลงอ่างฯ ทำให้สามารถรักษาปริมาณน้ำเก็บกักในอ่างเก็บน้ำไว้ได้ในระดับที่เหมาะสมเท่า ๆ กับกับปีอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน

จากปริมาณน้ำระบายสะสมของเขื่อนภูมิพล พบว่าตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม ถึงวันที่ 25 ตุลาคม 2554 มีการระบายน้ำออกทั้งสิ้น 3,097 ล้านลูกบาศก์เมตร และจากปริมาณน้ำระบายสะสมของเขื่อนสิริกิติ์ พบว่าในช่วงเวลาดังกล่าวมีการระบายน้ำออกทั้งสิ้น 4,177 ล้านลูกบาศก์เมตร

เมื่อรวมปริมาณน้ำที่ระบายออกจากเขื่อนทั้งสองดังกล่าว ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม ถึงวันที่ 25 ตุลาคม 2554 รวมทั้งสิ้น 7,274 ล้านลูกบาศก์เมตร หากรวมปริมาณน้ำที่ระบายออกจากเขื่อนอื่น ๆ จะทำให้ปริมาณน้ำที่ระบายออกสูงมากกว่านี้

นอกจากนี้ ยังพบว่าปริมาณฝนที่ตกลงบนกลุ่มลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ท่าจีนในเดือนสิงหาคมถึงตุลาคมของปี พ.ศ.2554 มีค่าสูงกว่าค่าปริมาณฝนเฉลี่ยของปี พ.ศ.2549 ถึง พ.ศ.2553 ในช่วงเวลาเดียวกันอยู่ 27,790 ล้านลูกบาศก์เมตร

เมื่อคิดปริมาณน้ำที่ระบายออกจากทั้งสองเขื่อนมีปริมาณสูงถึง 26% ของปริมาณฝนในเดือนสิงหาคมถึงตุลาคมของปี พ.ศ.2554 ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย

ปริมาณฝน 27,790 ล้านลูกบาศก์เมตรดังกล่าวข้างต้น เป็นปริมาณฝนที่ตกลงบนพื้นที่ทั้งหมดของกลุ่มลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ท่าจีน ปริมาณฝนเหล่านี้ ส่วนหนึ่งตกลงบนเขื่อน บางส่วนซึมลงดิน บางส่วนตกลงบนแหล่งน้ำเช่น หนอง บึง หรือเกิดการระเหย และส่วนที่เหลือจึงจะไหลไปรวมที่แม่น้ำ

ในปี พ.ศ.2554 นี้ปริมาณฝนมากกว่าปกติถึง 38% (70,573 ล้านลูกบาศก์เมตร) โดยเฉพาะอย่างยิ่งปริมาณฝนที่ตกในพื้นที่กลุ่มลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ท่าจีนนั้นมีปริมาณที่สูงกว่าปกติมากที่สุดในเดือนกันยายน 2554

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลฝนและข้อมูลน้ำไหลเข้าและการระบายน้ำออกของเขื่อนที่สำคัญ จะเห็นได้ว่าการที่เขื่อนหลัก ๆ เก็บน้ำไว้ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2554 และไม่ได้ระบายออกอย่างเหมาะสมในช่วงเวลาที่เหมาะสม ทำให้จำเป็นต้องระบายน้ำออกพร้อม ๆ กันเป็นจำนวนมาก

โดยตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม ถึงวันที่ 25 ตุลาคม มีการระบายน้ำจากเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ และเขื่อนอื่น ๆ มากกว่า 7,274 ล้านลูกบาศก์เมตร ไปยังแม่น้ำสายสำคัญ เสมือนหนึ่งเป็นช่องทางด่วนให้ปริมาณน้ำจำนวนมากไหลลงพื้นที่ภาคกลางรวมถึงกรุงเทพมหานครอย่างรวดเร็ว ยิ่งไปกว่านั้น ปริมาณฝนที่ตกลงบนกลุ่มลุ่มน้ำเจ้าพระยา-ท่าจีนในเดือนสิงหาคมถึงตุลาคมของปี

พ.ศ.2554 มีค่าสูงกว่าค่าปริมาณฝนเฉลี่ยของปี พ.ศ.2549 ถึง พ.ศ.2553 ในช่วงเวลาเดียวกันอยู่ 27,790 ล้านลูกบาศก์เมตร

1. สาเหตุการเกิดมหาอุทกภัย ปี พ.ศ. 2554

ปราโมทย์ ไม้กลัด (2554, 40) กล่าวว่า สาเหตุกาเกิดวิกฤตน้ำในปี พ.ศ. 2554 เกิดจากทุกแห่งทุกจุดกั้นน้ำไม่ให้น้ำเข้ากันหมด ส่งผลให้ระดับน้ำกระเดิงตัวสูงขึ้นและเมื่อน้ำไม่มีที่อยู่ก็มีความแรงมากขึ้น จนทำให้กั้นกั้นน้ำสู้ไม่ได้ และพังหลายจุดอย่างที่เห็น

สมิทธ ธรรมสโรช (2554, 39) กล่าวว่า “สาเหตุของน้ำท่วมในปี พ.ศ. 2554 ส่วนหนึ่งเพราะที่ผ่านมามีการคาดการณ์ผิดว่าฝนจะตกน้อย และกักเก็บน้ำไว้จนเต็มเขื่อนทำให้ต้องปล่อยน้ำจำนวนมากลงมาในช่วงน้ำมาก” ดังนั้นการแก้ปัญหาหาระยะยาวเป็นเรื่องที่ทุกคนเห็นถึงความจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการตั้งแต่ 25 ลุ่มน้ำ พร้อมกับการขุดลอกคูคลองขนานใหญ่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการรับน้ำ แต่ต้องลงมือทำอย่างจริงจัง ไม่เช่นนั้นเมื่อถึงฤดูแล้ง ก็จะหลงลืมว่าประเทศเคยเกิดน้ำท่วมถึงขั้นวิกฤติ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2555 : 17) การเกิดอุทกภัย ปี พ.ศ. 2554 มีความรุนแรงและส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง พบว่า ในแง่จิตมุมมองของนักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความเห็นว่าเกิดจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ

1.1 สาเหตุจากธรรมชาติ โดยเกิดจาก

1.1.1 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้มีปริมาณฝนตกมากตั้งแต่เดือนมิถุนายน – ตุลาคม 2554 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยประมาณ 39% ในพื้นที่ภาคเหนือ และสูงกว่าค่าเฉลี่ยประมาณ 22% ในพื้นที่ภาคกลาง โดยได้รับอิทธิพลจากพายุโซนร้อน ไหมฮ่า นกเต็น ให้อ่างเนสาท นาลแก และร่องความกดอากาศต่ำ กำลังแรงที่พัดผ่านภาคเหนือ 3 ช่วง คือ ช่วงวันที่ 10 -12 , 15-19 สิงหาคม และ 8-12 กันยายน 2554

1.1.2 ปริมาณน้ำท่วมมากกว่าค่าปกติปริมาณน้ำสูงสุดที่ไหลต่อเนื่อง ตั้งแต่เดือนสิงหาคม – กลางเดือนตุลาคม 2554 และมารวมกันที่จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีปริมาณสูงสุด 4,686 ลูกบาศก์เมตร/วินาที และมีปริมาณน้ำไหลผ่าน 36,961 ล้านลูกบาศก์เมตร มากกว่าปี 2538 ถึง 9,890 ล้านลูกบาศก์เมตร

1.1.3 ลักษณะทางกายภาพและสภาพภูมิประเทศ

1.1.3.1 สภาพพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม ประกอบกับสภาพภูมิประเทศตอนบนของพื้นที่ลุ่มน้ำมีความลาดเทมาก ส่วนตอนล่างเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำ เอื้อต่อการเกิดน้ำท่วมขัง

1.1.3.2 สภาพลำน้ำตอนบนของพื้นที่ลุ่มน้ำมีความกว้างมากกว่าลำน้ำตอนล่าง ซึ่งไม่เอื้อต่อการระบายน้ำ ทำให้น้ำท่วมขังในพื้นที่ตอนกลางเป็นเวลานาน

1.2 สาเหตุจากมนุษย์ โดยเกิดจาก

1.2.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

1.2.2 ศักยภาพของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเก็บกักน้ำช่วงน้ำหลากไม่เพียงพอ และไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำหลากปริมาณมากกว่าค่าปกติได้

1.2.3 การสร้างระบบป้องกันตนเองโดยทำคันกั้นน้ำ

1.2.4 การขยายตัวของชุมชน/เศรษฐกิจ

1.3 สาเหตุจากการบริหารจัดการ โดยเกิดจาก

1.3.1 ข้อมูลของหน่วยงานราชการไม่เป็นเอกภาพ

1.3.2 ขาดการบูรณาการในการจัดการน้ำระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ

1.3.3 ข้อจำกัดในด้านการพยากรณ์ คือ ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ในระยะยาว

1.3.4 การบริหารจัดการไม่เป็นไปตามหลักวิชาการในการบริหารจัดการสาธารณภัย และหลักการบูรณาการ ใช้คนไม่ถูกกับงาน และมีการเมืองเข้ามาแทรกแซงในกระบวนการตัดสินใจ

1.3.5 ในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติของประเทศไทย เป็นการนำเอาปัจจัยหลายอย่างมาซ้อนทับกัน ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

1.3.6 ความล่าช้าของหน่วยงานภาครัฐ

1.3.7 การบังคับใช้กฎหมายของผู้ปฏิบัติยังไม่ดีเท่าที่ควร

สถานการณ์อุทกภัยในครั้งนี้ มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น 813 ราย และสูญหาย 3 ราย สาเหตุการเสียชีวิต พบว่า สาเหตุสูงสุดมาจากการจมน้ำเสียชีวิต

2. ผลกระทบ

2.1 อุทกภัยที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2554 มีความร้ายแรงทั้งในแง่ของปริมาณน้ำจำนวนผู้ได้รับผลกระทบ ตลอดจนความเสียหายทั้งสิ่งปลูกสร้าง อาคาร บ้านเรือน โรงเรียน ทรัพย์สิน ถนน สะพาน/คอสะพาน ฝาย ทำนบ รวมถึงพื้นที่ศูนย์กลางอุตสาหกรรมการผลิตที่สำคัญของประเทศ โดยสามารถจำแนกผลกระทบและความเสียหาย ได้ดังนี้ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2555: 9)

2.1.1 ด้านการศึกษา สถานศึกษาทั่วประเทศกว่า 2,000 แห่ง ถูกน้ำท่วม โดยมีโรงเรียน 1,053 แห่ง ต้องปิดภาคเรียนก่อนกำหนด นอกจากนี้ สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ได้เลื่อนสอบแบบทดสอบความถนัดทั่วไป (GAT) และแบบทดสอบความถนัดทางวิชาชีพ (PAT) จากเดิมที่สอบเดือนตุลาคม ไปสอบเดือนธันวาคม เพราะปัญหาน้ำท่วมทำให้นักเรียนไม่สามารถมาสอบได้ นอกจากนี้ โรงเรียนซึ่งเป็นสนามสอบกว่า 200 แห่ง ล้วนถูกน้ำท่วมเช่นกัน

2.1.2 ด้านเกษตรกรรม ข้อมูลศูนย์ปฏิบัติการรองรับเหตุฉุกเฉิน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (สปฉ.ปภ.) ได้รายงานว่าอุทกภัยครั้งนี้ ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร 1,284,106 ราย โดยมีพื้นที่การเกษตรที่ได้รับความเสียหาย จำนวน 12.60 ล้านไร่ แบ่งเป็น ข้าว 9.98 ล้านไร่ พืชไร่ 1.87 ล้านไร่ พืชสวนและอื่น ๆ 0.75 ล้านไร่ ส่วนด้านประมง เกษตรกร 130,041 ราย ได้รับผลกระทบ โดยมีพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์ซึ่งได้รับความเสียหาย แบ่งออกเป็น 215,531 ไร่ บ่อกุ้ง/ปู/หอย 53,557 ไร่ กระชัง/บ่อซีเมนต์ 288,387 ตารางเมตร สำหรับด้านปศุสัตว์มีเกษตรกร 254,670 ราย ได้รับความเสียหาย จำแนกเป็นผลกระทบต่อสัตว์เลี้ยง รวมทั้งสิ้น 30.32 ล้านตัว แปลงหญ้า 17,776 ไร่

2.1.3 ด้านอุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรมหลายแห่ง เช่น นิคมอุตสาหกรรมรัตนนคร นิคมอุตสาหกรรมโรจนะ นิคมอุตสาหกรรมไฮเทค นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน นิคมอุตสาหกรรมแพคตอรีแลนด์ นิคมอุตสาหกรรมนวนคร และนิคมอุตสาหกรรมบางกระดี ได้รับผลกระทบอย่างหนักจากอุทกภัย เป็นผลให้เกิดความขัดข้องในการผลิตและขาดแคลนปัจจัยโรงงานทั่วโลก

2.1.4 ด้านเศรษฐกิจ ธนาคารโลกเผยว่าอุทกภัยครั้งนี้ก่อให้เกิดความเสียหายด้านเศรษฐกิจรวมประมาณ 1.4 ล้านล้านบาท แบ่งเป็นความเสียหายจากทรัพย์สินคงที่ เช่น บ้าน โรงงาน มูลค่า 6.6 แสนล้านบาท และความสูญเสียจากค่าเสียโอกาส เช่น การผลิต อีกประมาณ 7 แสนล้านบาท พร้อมกันนี้ธนาคารโลกยังได้ประเมินว่าอุทกภัยที่เกิดขึ้นจะส่งผลให้จีดีพีของไทย ลดลงประมาณ 1.2% เหลือ 2.4% จากเดิมที่คาดไว้ 3.6% และจัดให้เป็นภัยพิบัติครั้งที่สร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินมากที่สุดสูงเป็นลำดับ 4 ของโลก

2.1.5 ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวได้รับความเสียหายในรูปแบบของค่าเสียโอกาสในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศรวมถึงชื่อเสียงของประเทศเนื่องจากหลายประเทศได้ออกเตือนภัยให้นักท่องเที่ยวระมัดระวังในการเดินทางเข้าประเทศไทยช่วงที่เกิดอุทกภัย

2.1.6 ด้านการสาธารณสุข ปัญหาโรคที่มากับน้ำ สัตว์มีพิษ และขยะล้นเมือง เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในช่วงที่เกิดอุทกภัย นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาการขาดแคลนยา การได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตจากถูกไฟฟ้าดูดตลอดจนปัญหาสุขภาพจิต

2.1.7 ด้านการขนส่งคมนาคม มีการปิดทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 (ถนนสายเอเชีย) เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2554 เพราะน้ำท่วมจนรถไม่สามารถสัญจรได้ นอกจากนี้ยังท่วมถนน 117 สาย ในพื้นที่ 21 จังหวัด ตลอดจนองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ ได้เปลี่ยนเส้นทางรถโดยสารประจำทางในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ส่งผลให้ผู้โดยสารไม่ได้รับความสะดวกในการเดินทาง

2.1.8 ความขัดแย้งเรื่องการกั้นน้ำและการประท้วงปิดถนน การใช้พนักกั้นน้ำท่วม ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนฝั่งที่ท่วมและฝั่งที่ได้รับการป้องกัน โดยมีการประท้วงปิดถนนหลายครั้ง

2.2 การครัวเรือนที่ประสบภัยจากผลกระทบน้ำท่วม ปี 2554

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานนโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (Thailand International Health Policy Program: IHHP) และภาคี (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข สถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน Unicef และ World Health Organization) ทำการสำรวจครัวเรือนที่ประสบภัยน้ำท่วมระหว่างเดือน กรกฎาคม – ธันวาคม 2554 เฉพาะพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมใน 61 จังหวัด โดยส่งเจ้าหน้าที่ของสำนักงานสถิติแห่งชาติไปสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนของครัวเรือนที่ถูกเลือกเป็นตัวอย่างทั้งสิ้น 36,910 ราย ระหว่างวันที่ 10 กุมภาพันธ์ – 21 มีนาคม 2555 โดยได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

2.2.1 การทำงานแบบเต็มเวลาของสมาชิกในครัวเรือนหลังน้ำท่วมลดลงจากก่อนน้ำท่วม (ร้อยละ 5.8) ขณะที่การทำงานแบบไม่เต็มเวลาและการตกงานเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 4.1 และ 1.7 ตามลำดับ) ซึ่งทำให้รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนทุกภาคลดลงจากในช่วงก่อนน้ำท่วมประมาณร้อยละ 10

2.2.2 ครัวเรือนที่มีการสูญเสียรายได้จากการประกอบอาชีพเฉลี่ย 12,230 บาท และกิจการของครัวเรือนเสียหายเฉลี่ย 9,871 บาท ตามลำดับ ทั้งนี้ พบว่าครัวเรือนที่ถูกน้ำท่วม ในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง มีการสูญเสียโดยเฉลี่ยมากกว่าภาคอื่นหลายเท่า สาเหตุหลัก เนื่องจาก

การหยุดขาย/หยุดประกอบการ (ร้อยละ 65.2 – 76.37) และสินค้าเสียหาย (ร้อยละ 15.9 – 22.0) ตามลำดับ

2.2.3 ทรัพย์สินในครัวเรือนที่ถูกน้ำท่วม เช่น ที่อยู่อาศัย มีมูลค่าความเสียหายเฉลี่ยต่อครัวเรือน 12,574 บาท รถยนต์/รถจักรยานยนต์ 8,268 บาท เครื่องใช้/สิ่งอำนวยความสะดวก 5,281 บาท และอุปกรณ์การประกอบอาชีพ 3,592 บาท โดยกรุงเทพมหานครและภาคกลาง มีมูลค่าความเสียหายมากกว่าภาคอื่น

2.2.4 มีผู้ได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือเสียชีวิตจากน้ำท่วมร้อยละ 8.1 ซึ่งในจำนวนผู้เสียชีวิตร้อยละ 0.3 ซึ่งสาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากไฟฟ้าดูด/ช็อต

2.2.5 ช่วงน้ำท่วมมีผู้ใช้บริการทางการแพทย์ร้อยละ 15.3 โดยร้อยละ 10.2 ไปใช้บริการได้ตามปกติร้อยละ 3.9 ใช้บริการจากหน่วยเคลื่อนที่ และร้อยละ 1.2 ที่ไม่สามารถเข้ารับบริการได้ตามปกติ ซึ่งผู้ที่ไปใช้บริการส่วนใหญ่ (ร้อยละ 76.5) ให้ความเห็นว่าบริการเหมือนเดิม ร้อยละ 18.3 เห็นว่าดีกว่าปกติ และร้อยละ 5.2 เห็นว่าลดลง โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครเห็นว่าการลดลงถึงร้อยละ 17.3 ครัวเรือนประสบปัญหาการจัดขยะมูลฝอยร้อยละ 32.3 และการจัดทำสิ่งปลูก (อุจจาระ ปัสสาวะ) ร้อยละ 24.2

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอุทกภัยในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2554 เนื่องจากหน่วยงานของรัฐและประชาชนไม่ให้ความสำคัญกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อน ดังนั้น มาตรการรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อน จึงไม่ปรากฏชัดในการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติราชการ การประกอบธุรกิจ และการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน และส่งผลกระทบต่อการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยปี 2554 ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่มีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่สับสนระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง การพยากรณ์ในระดับจังหวัดหรืออำเภอทำให้จังหวัดหรืออำเภอต่าง ๆ ไม่สามารถเตรียมพร้อมป้องกันอุทกภัยได้อย่างเหมาะสมและทัน่วงที การขาดข้อมูลเกี่ยวกับความสูงต่ำของพื้นที่ที่แท้จริง อันเป็นแนวการไหลของน้ำจนทำให้ไม่สามารถแม้แต่จะทำนายทิศทางการไหลของน้ำ นอกจากนี้ประชาชนจำนวนมากได้ปลูกสร้างอาคารหรือถมดินรुकล้ำลำน้ำสาธารณะ เพื่อประโยชน์ส่วนตน โดยไม่สนใจผลกระทบต่อสาธารณะ ทั้งนี้การที่ประชาชนจำนวนมากไม่ยอมอพยพออกจากพื้นที่ เนื่องจากไม่เชื่อว่าอุทกภัยที่เกิดขึ้นจะร้ายแรงกว่าที่ผ่าน ๆ มา และการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหย่อนยานในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายในกรณีที่มีการรुकล้ำลำน้ำสาธารณะจนกีดขวางการไหลของน้ำ

ตามธรรมชาติ ขาดการสำรองเครื่องอุปโภคบริโภค เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยในกรณีเร่งด่วนและเพื่อรองรับการอพยพ การขาดการบำรุงรักษาเครื่องมือที่ใช้ในการป้องกันน้ำท่วม ขาดการระบายน้ำที่มีประสิทธิภาพ

3. แนวทางแก้ไขปัญหา

โดยมีแนวทางการแก้ไขปัญหาคือ 3 ระยะ คือ

3.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาระยะเร่งด่วน โดยควรมีการออกกระเปาะียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบูรณาการระบบบริหารจัดการอุทกภัยและภัยแล้งขึ้น เพื่อบูรณาการการทำงานของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขอุทกภัยและภัยแล้ง นอกจากนี้ควรจัดให้มีและพัฒนา ระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อการบริหารจัดการอุทกภัยและภัยแล้ง

3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาระยะกลาง โดยจัดให้มีฐานข้อมูลกลางเพื่อการบริหารจัดการอุทกภัยและภัยแล้งขึ้น โดยเฉพาะ ในเบื้องต้นสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบฐานข้อมูลนี้เพื่อเป็น War room ในการบริหารจัดการอุทกภัยและภัยแล้ง แต่ในระยะต่อไปสมควรจัดตั้ง “สถาบันวิจัยการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและภูมิอากาศ” ขึ้นเพื่อรับผิดชอบภารกิจนี้อย่างถาวรเป็นการเฉพาะ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานและบริหารจัดการ และผู้ปฏิบัติต้องมีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับสูงในแขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาระยะยาว จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการน้ำของประเทศใหม่ทั้งระบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ

3.3.1 แนวทางที่หนึ่ง ตรากฎหมายจัดตั้งกระทรวงเพื่อการบริหารจัดการน้ำ โดยเฉพาะ เพื่อให้มีอำนาจในการบริหารจัดการน้ำทั้งในมิติธรรมชาติและมิติที่เป็นภัยคุกคาม

3.3.2 แนวทางที่สอง ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินใหม่ทั้งระบบเพื่อให้รัฐเท่านั้นเป็นนิติบุคคล ส่วนหน่วยงานของรัฐเป็นเพียงองคาพยพของรัฐ

การบริหารจัดการอุทกภัย 3 จังหวัด (สิงห์บุรี อ่างทอง ลพบุรี)

1. การบริหารจัดการภัยด้านน้ำ

1.1 การบริหารจัดการภัยด้านน้ำของจังหวัดสิงห์บุรี

จังหวัดสิงห์บุรี ตั้งอยู่ทางภาคกลางตอนบน ระหว่างเส้นละติจูด 14 องศา 43 ลิปดา ถึง 15 องศา 6 ลิปดาเหนือ เส้นลองจิจูดที่ 100 องศา 11 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 42 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 822,478 ตารางกิโลเมตร หรือ 514,049 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลพบุรี, 2554)

ทิศเหนือ	ติดอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท และอำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์
ทิศตะวันออก	ติดอำเภอบ้านหมี่ อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี
ทิศใต้	ติดอำเภอไชโย อำเภอโพธิ์ทอง และอำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง
ทิศตะวันตก	ติดอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท และอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มและพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนริมแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นเวลานาน จึงมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดิน และน้ำเป็นอย่างมาก เป็นผลให้สามารถทำการเกษตรในลักษณะกึ่งนาได้ จังหวัดสิงห์บุรี แบ่งลักษณะภูมิประเทศเป็น 2 บริเวณ ดังนี้ บริเวณที่ราบลุ่ม เป็นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่เกิดจากการไหลผ่านของลำน้ำเจ้าพระยา แร่ธาตุและอินทรีย์วัตถุ ซึ่งละลายมากับน้ำ และตกตะกอนทับถม ประกอบด้วยทรายละเอียด ดินตะกอน และดินเหนียว มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 16 เมตร ครอบคลุมพื้นที่ทางตะวันตกในเขตอำเภออินทร์บุรี และบางส่วนตอนล่างของจังหวัด , บริเวณสองฝั่งเจ้าพระยา เขตอำเภอพรหมบุรี และแม่น้ำน้อยในเขตอำเภอท่าช้าง เป็นบริเวณที่มีน้ำท่วมขังในฤดูฝน บริเวณขอบที่ราบลุ่ม เป็นพื้นที่ลูกคลื่น ลอนตื้น ได้แก่ พื้นที่แนวยาวตามสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาครอบคลุมพื้นที่ ทางด้านตะวันออกของจังหวัดในเขตอำเภออินทร์บุรี อำเภอเมืองสิงห์บุรี อำเภอพรหมบุรี และอำเภอท่าช้าง

ลักษณะภูมิอากาศ โดยทั่วไปคล้ายกับจังหวัดอื่นในภาคกลางแบ่งเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อนตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน ฤดูฝน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – ตุลาคม และฤดูหนาว ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน – มกราคม

จังหวัดสิงห์บุรี ได้รับผลกระทบจากอิทธิพลพายุโซนร้อน และอิทธิพลจากร่องมรสุมกำลังแรง ประกอบกับการระบายน้ำท้ายเขื่อนเจ้าพระยามีปริมาณมากเป็นสาเหตุของการเกิดอุทกภัย ตั้งแต่วันที่ 17 สิงหาคม 2554 ซึ่งส่งผลกระทบให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนในชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมากและได้ประกาศเป็นพื้นที่ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉินในเขตพื้นที่ทั้ง 6 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสิงห์บุรี อินทร์บุรี พรหมบุรี บางระจัน ท่าช้าง และค่ายบางระจัน

สถานการณ์น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา สูงสุดเมื่อวันที่ 21 กันยายน 2554 ปริมาณการระบายน้ำท้ายเขื่อนเจ้าพระยา 3,721 ลบ.ม./วินาที ระดับน้ำสูงสุด 13.07 เมตร (รทก.) ระดับตลิ่งอำเภอเมืองสิงห์บุรี 11.72 เมตร สูงกว่าระดับตลิ่ง 1.35 เมตร (รทก.)

ผู้ประสบอุทกภัยรวมยอดสะสม 6 อำเภอ 41 ตำบล 322 หมู่บ้าน 39,295 ครัวเรือน 133,410 คนมีผู้เสียชีวิต 33 ราย พื้นที่ประสบอุทกภัย 331,537 ไร่

การเตรียมความพร้อม

ก่อนเกิดภัย จัดประชุมเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและซักซ้อมแนวทางการปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 4 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ประชุมชี้แจงสถานการณ์น้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยา/แนวโน้มของการเกิดอุทกภัยและการบริหารจัดการน้ำในช่วงฤดูฝน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยของจังหวัดสิงห์บุรี

ครั้งที่ 2 ประชุมเพื่อให้อำเภอ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำรงเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ เช่น เรือ, เครื่องสูบน้ำ, กำลังพล ฯลฯ และร่วมกันวางแผนการเคลื่อนย้ายประชาชนให้ไปอยู่ในที่ปลอดภัย ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยโดยให้ใช้แนวทางในปีที่ผ่านมาเป็นกรณีศึกษา รวมทั้งการใช้จ่ายเงินอุดหนุนราชการ ให้เป็นไปตามระเบียบเงินอุดหนุนราชการ คือ ท้องถิ่นใช้จ่ายเงินท้องถิ่นเองขอไปอำเภอ อำเภอไม่พอขอมาที่จังหวัด

ครั้งที่ 3 ประชุมเพื่อรับมอบนโยบายแก้ไขปัญหามหาภัย ปี 2554 จาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีทางไกลผ่านระบบ Video Conference ได้มอบนโยบายให้ทุกจังหวัดทำงานแบบบูรณาการ 4 กลุ่ม 2P และ 2R ได้แก่ Preparation คือ การเตรียมการแก้ปัญหาล่วงหน้า, Prevention คือ การป้องกันล่วงหน้า, Response คือ การแก้ปัญหาย่างรวดเร็ว, Recovery คือ การช่วยเหลือหลังน้ำลด

ครั้งที่ 4 ประชุมเพื่อหารือแนวทางการเตรียมการและรับมอบนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย วาตภัยและดินโคลนถล่ม ของท่านนายกรัฐมนตรีได้มีมติในที่ประชุมเรื่องการบูรณาการ 2P และ 2R ดังนี้

จังหวัดสิงห์บุรีได้ดำเนินการตามมาตรการ 2P2R ดังนี้

P1 : การมอบหมายเจ้าภาพ โดยจังหวัดสิงห์บุรีได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย วาตภัย และดินถล่มระดับจังหวัด/ระดับอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมายให้หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด ปฏิบัติหน้าที่ในการติดตามสถานการณ์อุทกภัยตรวจเยี่ยมให้กำลังใจผู้ประสบภัยในพื้นที่ประสบภัยเป็นรายตำบล

P2 : การป้องกัน โดยให้อำเภอ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดทำคันกั้นน้ำตลอด 2 ฟันที่ลุ่มตำริมแม่น้ำเจ้าพระยา โดยใช้แนวทางปีที่ผ่านมาเป็นข้อมูล และให้อำเภอ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยในพื้นที่

R1 : การตอบสนอง มอบหมายให้อำเภอจัดทำแผนบูรณาการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาอุทกภัย เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานในแต่ละอำเภอร่วมกัน กรณีต้องการสนับสนุนกำลังพลทหารให้ประสานท่าอากาศยานอ่าวทหารรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดสิงห์บุรีโดยตรง

R2 : การชดเชยเยียวยา กรณีเกิดสถานการณ์อุทกภัยจะเร่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/อำเภอ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำรวจความเสียหาย และให้ความช่วยเหลือตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2556 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยให้ถือปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบและหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง จังหวัดได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย วาดภัยและดินถล่มจังหวัดสิงห์บุรี ปี 2554 ขึ้น ณ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสิงห์บุรี และให้อำเภอ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในเขตพื้นที่จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ พร้อมทั้งแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประจำศูนย์ฯ เพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย และจัดเจ้าหน้าที่เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์อุทกภัยอย่างใกล้ชิด

การดำเนินการของจังหวัดและส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี ได้ประชุมติดตามประเมินสถานการณ์อุทกภัยทุกวัน ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี เป็นประจำทุกวัน โดยหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดสิงห์บุรี ได้ออกปฏิบัติภารกิจติดตามสถานการณ์อุทกภัย ตรวจสอบให้กำลังใจผู้ประสบภัยในพื้นที่ประสบภัย เพื่อเตรียมการช่วยเหลือป้องกันแก้ไขปัญหาและตรวจสอบให้กำลังใจผู้ประสบภัยในพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรีที่ประสบอุทกภัย โดยได้รายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรีทราบทุกวันจนกว่าสถานการณ์อุทกภัยจะยุติลง

1.2 การบริหารจัดการภัยด้านน้ำของจังหวัดอ่างทอง

จังหวัดอ่างทองตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย พื้นที่ทั้งหมด 968.372 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 605,232.50 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การทำนาข้าวทำไร่และทำสวน มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย แหล่งน้ำธรรมชาติ (ลูกหลง หนอง บึง และสระน้ำ) 400 แห่ง และเป็นพื้นที่ในเขตชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 83 และมีอาณาเขตดังนี้ (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอ่างทอง, 2554)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอค่ายบางระจัน อำเภอพรหมบุรี และอำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอผักไห่ และอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอบางปะหัน อำเภอมหาราช และอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอศรีประจันต์ อำเภอสามชุกและอำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

แหล่งน้ำที่สำคัญประกอบด้วย แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลเข้าสู่จังหวัดอ่างทอง บริเวณพื้นที่อำเภอไชโย โดยไหลจากทิศเหนือไปยังทิศใต้ ผ่านอำเภอเมืองอ่างทอง และอำเภอป่าโมก เป็นระยะทางยาวประมาณ 40 กิโลเมตร , แม่น้ำน้อย เป็นลำน้ำธรรมชาติแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยา ที่บริเวณเหนือเขื่อนเจ้าพระยา ไหลผ่านพื้นที่จังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี เข้าสู่จังหวัดอ่างทองที่ตำบลองครักษ์ อำเภอโพธิ์ทอง อำเภอวิเศษชัยชาญ รวมระยะทางที่ไหลผ่านจังหวัดอ่างทอง ประมาณ 50 กิโลเมตร ถือเป็นแหล่งน้ำสำคัญด้านการเกษตรและการอุปโภค – บริโภค ในเขตอำเภอโพธิ์ทอง และอำเภอวิเศษชัยชาญ , คลองส่งน้ำ 1 ขวา (ชั้นสูตร) แยกจากแม่น้ำน้อยที่จังหวัดสิงห์บุรีเข้าสู่จังหวัดอ่างทอง ที่ตำบลศรีบัวทอง อำเภอแสวงหา ผ่านอำเภอโพธิ์ทอง อำเภอสามโก้ อำเภอวิเศษชัยชาญ รวมระยะทางที่ไหลผ่านจังหวัดอ่างทอง 52 กิโลเมตร เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค บริโภคที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดอ่างทอง , คลองชัยนาท-อยุธยา เข้าสู่จังหวัดอ่างทอง ที่ตำบลไชโยภูมิ อำเภอไชโย และผ่านอำเภอ เมืองอ่างทอง อำเภอป่าโมก รวมระยะทางที่ไหลผ่านจังหวัดอ่างทองประมาณ 18 กิโลเมตร เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญต่อการเกษตรและการอุปโภค-บริโภค

การเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์อุทกภัย

จังหวัดอ่างทองได้มีคำสั่งที่ 751/2554 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2554 เรื่อง การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย วาดภัยและดินโคลนถล่ม ปี 2554 ณ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอ่างทอง โดยได้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยฯ การให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ประสบภัย โดยลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินให้มากที่สุด พร้อมทั้งให้การฟื้นฟูบูรณะสิ่งสาธารณประโยชน์ที่ชำรุดเสียหายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ซึ่งเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553-2557 และ

แผนการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอ่างทอง พ.ศ. 2553–2557 ดังนั้นเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงภารกิจ หน้าที่ การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการช่วยเหลือประชาชนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์อย่างทั่วถึง เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการสนับสนุนกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ จังหวัดจึงได้สั่งการให้อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการ จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ อุทกภัย และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประจำศูนย์ฯ พร้อมจัดทำแผนปฏิบัติการฯ ระดับอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากเกิดสถานการณ์อุทกภัยฯ ในพื้นที่ ให้รายงานสถานการณ์ส่งให้ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ อุทกภัย จนกว่าสถานการณ์จะเข้าสู่สภาวะปกติ ดังนี้

1.2.1 มาตรการต่อการดำเนินงานของจังหวัด

1.2.1.1 การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ ให้ใช้แนวทางตาม มาตรการส่วนกลาง

1.2.1.2 การจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ ต้องมีสถานที่ตั้งที่เหมาะสม มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตลอด 24 ชั่วโมง ติดตามสภาวะอากาศ สถานการณ์น้ำ เพื่อเฝ้าระวัง และแจ้งเตือนภัย โดยรวดเร็วเป็นศูนย์กลางในการติดตามสถานการณ์และปฏิบัติการช่วยเหลือ

1.2.1.3 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานการปฏิบัติกับศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ อุทกภัยที่จัดตั้งขึ้นและเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย

1.2.2 มาตรการต่อส่วนกลาง

1.2.2.1 ก่อนเกิดภัย ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมอบหมายเจ้าหน้าที่ ติดตามสถานการณ์สภาวะอากาศ สถานการณ์น้ำ เพื่อเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยด้วยความรวดเร็ว

1.2.2.2 ให้ทุกหน่วยจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการรองรับเหตุฉุกเฉิน (Emergency Operation Center) เตรียมพร้อมรองรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยฯ

1.2.2.3 เมื่อเกิดเหตุและสถานการณ์ได้ขยายตัวเกินกำลัง ให้ร่วมกับ ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยและหน่วยงานอื่น ประชุมติดตามสถานการณ์และพิจารณาแนวทางการช่วยเหลือ

1.2.2.4 ให้ประชาสัมพันธ์จังหวัดอ่างทอง เป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการสื่อมวลชน และกำหนดแนวทางการแจ้งเตือนภัยที่เหมาะสม รวดเร็ว และเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม

1.2.2.5 ให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอ่างทอง จัดตั้งอำนวยการความสะอาด

1.2.3 แนวทางการป้องกันภัยพิบัติของจังหวัดอ่างทอง

1.2.3.1 จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด พ.ศ. 2553 – 2557 ให้สอดคล้องกับแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2553 – 2557 เพื่อใช้เป็นแนวทางป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัดให้สามารถร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาสาธารณภัยตั้งแต่ก่อนเกิดภัย ระหว่างเกิดภัย และหลังเกิดภัย

1.2.3.2 ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะผู้อำนวยการจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัย ในพื้นที่จังหวัด

1.2.3.3 ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ผู้ว่าราชการจังหวัดมีวงเงินทศรองราชการเพื่อทำการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัย รวมทั้งการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ จำนวน 50 ล้านบาท หากไม่เพียงพอสามารถขอขยายวงเงินต่อกระทรวงการคลังตามความเหมาะสมได้

1.2.4 การปฏิบัติตามมาตรการ 2P2R ดังนี้

1.2.4.1 การเตรียมความพร้อม (Preparation) เตรียมความพร้อมเผื่อระวังประชาสัมพันธ์ แจ้งเตือนประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณที่ราบลุ่มต่ำริมแม่น้ำและพื้นที่เสี่ยงภัย ผ่านทางวิทยุกระจายเสียงประจำท้องถิ่น เสียงตามสาย หอกระจายข่าว และทำการป้องกันและการสร้างคันดินพร้อมทั้งเสริมกระสอบทรายพื้นที่ลุ่มต่ำริมแม่น้ำเจ้าพระยา ขนย้ายสิ่งของมีค่าไว้ในที่ปลอดภัย และจัดเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ให้พร้อมปฏิบัติงานได้ทันที เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นไปอย่างรวดเร็วและทั่วถึง

1.2.4.2 การเผชิญเหตุ (Response) ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการขอรับการสนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์ ในการป้องกันและช่วยเหลือผู้ประสบภัย และประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยในช่วงน้ำท่วม แก่ประชาชนผ่านช่องทางสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความสูญเสียชีวิตและย่ำเตือนให้ประชาชนเพิ่มความระมัดระวังมากขึ้น

1.2.4.3 การฟื้นฟู (Recovery) เร่งจัดส่งเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่สำรวจความเสียหายด้านชีวิต ทรัพย์สิน สิ่งสาธารณูปโภค และพื้นที่การเกษตร เพื่อฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยและช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยด่วน

1.2.4.4 การป้องกัน (Prevention) ดำเนินการป้องกัน โดยการออกหน่วยบริการทางการแพทย์ เคลื่อนที่ ให้ความรู้ด้านสุขอนามัย พร้อมทั้งแจกยาชุดสามัญประจำบ้าน ยาป้องกันน้ำกัดเท้า ถูดำ แผ่นพับเอกสารประชาสัมพันธ์โรคที่มากับน้ำ ฯลฯ ให้แก่ผู้ประสบภัย

1.2.5 การประชุมติดตามสถานการณ์อุทกภัย

ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ อุทกภัย จังหวัดอ่างทอง ได้ประชุมติดตามสถานการณ์อุทกภัย เตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาอุทกภัย ทุกวัน ตั้งแต่วันที่ 22 สิงหาคม 2554 เวลา 08.30 น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโพธิ์ทอง ชั้น ๒ ศาลากลางจังหวัดอ่างทอง โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานการประชุม พร้อมด้วยรองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ปลัดจังหวัดอ่างทอง และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนเป็นไปด้วยความรวดเร็ว กรณีเกิดฝนตกหนักหรือกรณีน้ำล้นตลิ่ง โดยจัดเตรียมเครื่องสูบน้ำประจำพื้นที่เสี่ยงอุทกภัย

ทั้งนี้ ศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ อุทกภัยจังหวัดอ่างทอง ได้แจ้งให้อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบ และดำเนินการแจ้งเตือนประชาสัมพันธ์และป้องกันฯ พื้นที่เพิ่มเติม โดยเฉพาะอำเภอป่าโมก เมืองอ่างทอง และอำเภอไชโย ให้เตรียมรับสถานการณ์ โดยให้ประชาชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและบริเวณคลองโพงพง ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่ม โดยเฉพาะบริเวณ ที่อยู่นอกคันกั้นน้ำ เตรียมการป้องกันเพื่อความปลอดภัยและการป้องกันน้ำเอ่อล้นไหลเข้าชุมชนที่พักอาศัย รวมถึงพื้นที่การเกษตร ด้วยการเตรียมสร้างคันดินและเสริมกระสอบทรายป้องกันตลิ่งในบริเวณที่ราบลุ่มต่ำ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา และเคลื่อนย้ายสิ่งของ สัตว์เลี้ยง ยานพาหนะ และทรัพย์สินขึ้นสู่ที่สูง พร้อมทั้งขอให้เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ การแจ้งเตือนจากศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ อุทกภัย อย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

สถานการณ์อุทกภัยที่สำคัญ

จังหวัดอ่างทองได้รับผลกระทบจากปริมาณน้ำเหนือที่ไหลผ่านเขื่อนเจ้าพระยาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ช่วงปลายเดือนกรกฎาคม และได้รับผลกระทบจากสถานการณ์น้ำจากเขตพื้นที่ติดต่อดังนี้

วันอังคารที่ 13 กันยายน 2554 เวลาประมาณ 03.00 น. ได้เกิดเหตุพังกันน้ำริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณชุมชนบ้านรอ เขตเทศบาลเมืองอ่างทอง ชำรุดเสียหายจากแรงดันน้ำ ทำให้น้ำไหลเข้าทะลักเข้าท่วมบ้านเรือนชุมชนและทรัพย์สินของราษฎร และในช่วงบ่ายน้ำได้ไหลทะลักเข้าท่วมบ้านเรือนราษฎรพื้นที่ตำบลบ้านอิฐ อำเภอเมืองอ่างทอง ราษฎรได้รับความเดือดร้อนประมาณ 700 ครัวเรือน แนวโน้มว่าสถานการณ์จะรุนแรงและขยายวงกว้าง และส่งผล

กระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อนเพิ่มขึ้น จังหวัดได้ประสานขอกำลังพลจากมณฑลทหารบกที่ 13 จังหวัดลพบุรี พร้อมยานพาหนะ และอุปกรณ์ ร่วมสร้างแนวป้องกันน้ำและวางกระสอบทราย ณ ชุมชนบ้านรอและตำบลบ้านอิฐ อำเภอเมืองอ่างทอง

วันพฤหัสบดีที่ 15 กันยายน 2554 เมื่อเวลาประมาณ 14.30 น. ได้เกิดเหตุคันกั้นน้ำบริเวณชุมชนบ้านรอ เขตเทศบาลเมืองอ่างทอง พังทลายทำให้น้ำไหลทะลักไหลเข้าท่วมโรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง สำนักงานพื้นที่เขตการศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง วัดอ่างทองวรวิหาร ชุมชนวัดอ่างทอง บริเวณศาลากลางจังหวัดอ่างทอง ศาลจังหวัดอ่างทอง และที่ว่าการอำเภอเมืองอ่างทองตามลำดับ ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้อำนวยความสะดวกให้ดูแลความปลอดภัยของเด็กนักเรียนและผู้ปกครองที่มารับบุตร-หลาน และสั่งการ ให้นำหน่วยงานที่อยู่ภายในศาลากลางจังหวัดเก็บสิ่งของ และเตรียมอพยพออกจากพื้นที่ พร้อมทั้งสั่งการให้สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอ่างทอง จัดเจ้าหน้าที่ เรือท้องแบน อุปกรณ์อื่นๆ และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาสาสมัครกู้ชีพกู้ภัย เพื่อให้ความช่วยเหลืออพยพ นักเรียน เจ้าหน้าที่ และประชาชนออกจากพื้นที่เกิดเหตุ มีหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือและกู้สถานการณ์วิกฤติ ประกอบด้วย สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอ่างทอง สำนักงานเทศบาลเมืองอ่างทอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดอ่างทอง โครงการชลประทานจังหวัดอ่างทอง ตำรวจภูธรจังหวัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง สำนักงานบำรุงทางอ่างทอง-อยุธยา มณฑลทหารบกที่ 13 จังหวัดลพบุรี หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 11 จังหวัดกาญจนบุรี สมาคมนักวิทยุสมัครเล่นจังหวัดอ่างทอง อาสาสมัครกู้ชีพกู้ภัยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อปพร.ในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมประมาณ 200 คน มีเครื่องมืออุปกรณ์ประกอบด้วย เรือท้องแบน 15 ลำ เรือเจ็ตสกี 2 ลำ เรือพายเล็ก 30 ลำ เครื่องสูบน้ำ 10 เครื่อง ยานพาหนะ 20 คัน พร้อมอุปกรณ์อื่น ๆ ระดับน้ำเมื่อเวลา 19.00 น. สูงประมาณ 1.20 เมตร ช่วงเวลา 21.00 น. ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 2 สุพรรณบุรี สนับสนุนเจ้าหน้าที่ 9 คน พร้อมรถไฟฟ้าส่องสว่าง 1 คัน เครื่องสูบน้ำระยะไกล 1 เครื่อง

วันพฤหัสบดีที่ 15 กันยายน 2554 จังหวัดอ่างทองได้รับผลกระทบจากสถานการณ์น้ำด้านเหนือ โดยได้รับผลกระทบจากประตูระบายน้ำพระงาม คลองกระทุ่มโพรง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี คอนกรีต หูช้างสันเขื่อนชำรุดจากแรงดันน้ำ ทำให้น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ผ่านคลองกระทุ่มโพรง และกระแสน้ำจากแม่น้ำน้อยที่เอ่อล้นตลิ่งไหลทะลักมาสมทบขยายวงกว้างและมีระดับสูงขึ้นอย่างรวดเร็วทุกวัน บ้านเรือนและชุมชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำน้อยและพื้นที่การเกษตรได้รับความเดือดร้อน ในพื้นที่ของอำเภอโพธิ์ทอง อำเภอไชโย อำเภอเมืองอ่างทอง

และอำเภอวิเศษชัยชาญ ระดับน้ำในแม่น้ำน้อยมีการยกตัวสูงขึ้นต่อเนื่องและมีน้ำบางส่วนไหลเข้าสู่พื้นที่การเกษตรบริเวณทุ่งลาดตะเพียน/ห้วยจรเข้ม้า เข้าสู่คลองลำท่าแดงและมีทิศทางไหลลงสู่พื้นที่ชุมชนของเทศบาลเมืองอ่างทอง

จังหวัดอ่างทองได้ประกาศพื้นที่ประสบอุทกภัย เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2554 จำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอป่าโมก เมือง และไชโย ประกาศพื้นที่ประสบภัยฯ (เพิ่มเติม) เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2554 จำนวน 2 อำเภอ คือ อำเภอวิเศษชัยชาญ และอำเภอโพธิ์ทอง และประกาศพื้นที่ประสบภัยฯ (เพิ่มเติม) เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2554 จำนวน 2 อำเภอ คือ อำเภอสามโก้ และอำเภอแสวงหา รวมพื้นที่ประสบภัย (ยอดสะสม) จำนวน 7 อำเภอ 73 ตำบล 484 หมู่บ้าน/ชุมชน ประชาชนได้รับผลกระทบ 117,336 คน 39,912 ครัวเรือน เสียชีวิต 21 ราย อพยพ 3,832 คน ถนน/คันกั้นน้ำ 111 แห่ง สะพาน 2 แห่ง วัด 161 แห่ง โรงเรียน 128 แห่ง สถานที่ราชการ 74 แห่ง พื้นที่การเกษตร 127,925 ไร่ (นาข้าว 96,596 ไร่ พืชไร่ 932 ไร่ และพืชสวน 30,397 ไร่) ด้านประมง 1,650 บ่อ/ 510 กระชัง ด้านปศุสัตว์(โค , กระบือ , แพะ และสัตว์ปีก) 226,916 ตัว และแปลงหญ้า 814 ไร่ แบ่งตามลักษณะความรุนแรง ดังนี้

รุนแรง จำนวน 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอไชโย อำเภอเมืองอ่างทอง ระดับน้ำโดยเฉลี่ย ประมาณ 2-4 เมตร อำเภอป่าโมก ระดับน้ำเฉลี่ย ประมาณ 3-5 เมตร

ปานกลาง จำนวน 2 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอโพธิ์ทอง ระดับน้ำโดยเฉลี่ย ประมาณ 2-3 เมตร และอำเภอวิเศษชัยชาญ ระดับน้ำเฉลี่ย ประมาณ 1-2 เมตร

เล็กน้อย จำนวน 2 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอแสวงหา และอำเภอสามโก้ ระดับน้ำ โดยเฉลี่ย ประมาณ 0.40 เมตร

1.3 การบริหารจัดการภัยด้านน้ำของจังหวัดลพบุรี

จังหวัดลพบุรี ตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทย ระหว่างเส้นรุ้งที่ 47 องศา 37 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 25 ลิปดาตะวันออก ซึ่งอยู่บนฝั่งซ้ายของแม่น้ำลพบุรี มีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางทิศเหนือตามเส้นทางหลวงหมายเลข 1 ถนนพหลโยธิน ประมาณ 153 กิโลเมตรหรือตามเส้นทางรถไฟประมาณ 133 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 6,199.753 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 3,874,846 ไร่ พื้นที่เกษตร 2,535,627 ไร่ อยู่ในเขตชลประทาน 0.54 ล้านไร่ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลพบุรี, 2554)

จังหวัดลพบุรีมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอตากฟ้าและอำเภอตากลิ จังหวัดนครสวรรค์ และอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
อำเภอพระพุทธบาท และอำเภอหนองโดน จังหวัดสระบุรี	
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอเทพสถิตย์ จังหวัดชัยภูมิ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอเมืองสิงห์บุรี และอำเภอพรมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง และอำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ลักษณะภูมิประเทศจังหวัดลพบุรี อาจแบ่งได้เป็น 2 บริเวณ คือ บริเวณพื้นที่ราบสลับเนินเขาและภูเขา ครอบคลุมพื้นที่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเมืองลพบุรีบางส่วน ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอบ้านหมี่ ด้านเหนือและด้านใต้ของอำเภอโคกสำโรง พื้นที่เกือบทั้งหมดของอำเภอสระโบสถ์ อำเภอโคกเจริญ อำเภอท่าหลวง อำเภอชัยบาดาลและอำเภอพัฒนานิคม คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งหมด , บริเวณพื้นที่ราบลุ่มครอบคลุมพื้นที่อำเภอท่าม่วง ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเมืองลพบุรี บางส่วนของอำเภอบ้านหมี่และอำเภอโคกสำโรง คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ทั้งหมด

นอกจากนี้ มีแหล่งน้ำสำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก และคลองชัยนาทป่าสัก (รับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา) มีอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง จำนวน 9 แห่ง และมีเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ปริมาณกักเก็บน้ำ 960 ล้านลูกบาศก์เมตร

จังหวัดลพบุรี แบ่งการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ คือ อำเภอเมืองลพบุรี บ้านหมี่ ท่าม่วง ชัยบาดาล โคกสำโรง พัฒนานิคม สระโบสถ์ ท่าหลวง หนองม่วง โคกเจริญ และลำสนธิ มี 122 ตำบล 1,122 หมู่บ้าน

1.3.1 ภาพรวมสถานการณ์อุทกภัย ปี 2554

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยสถานการณ์อุทกภัย ปี 2554 ประเทศไทยประสบปัญหาอุทกภัย เนื่องจากอิทธิพลของพายุโซนร้อน“นกเตน” (Nok-ten) ร่องมรสุมกำลังปานกลางถึงค่อนข้างแรงพัดผ่านประเทศไทย และน้ำล้นตลิ่ง ทำให้เกิดสถานการณ์อุทกภัย

ครั้งใหญ่ ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นจำนวนมาก

จังหวัดลพบุรี ได้เกิดสถานการณ์อุทกภัยตั้งแต่วันที่ 9 กันยายน 2554 จาก 2 สาเหตุ คือ ปริมาณน้ำฝนที่ตกลงในพื้นที่ตั้งแต่วันที่ 9-12 กันยายน 2554 ทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันในพื้นที่ 11 อำเภอ มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุดวัดได้ 130 มิลลิเมตร ที่อำเภอหนองม่วง และอำเภอสระโบสถ์ และอีกหลายอำเภอ มีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 100 มิลลิเมตร , ปริมาณน้ำท่าจากประตูระบายน้ำบางโจมศรี อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ทางน้ำล้นของเขื่อนเจ้าพระยา (spillway) และคันกั้นน้ำสำคัญรวม 5 จุด ทำให้มีน้ำล้นเข้าสู่ที่นาในพื้นที่ราบลุ่มมากกว่า 458,444 ไร่

จังหวัดลพบุรี ได้ประกาศพื้นที่ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน(อุทกภัย) จำนวน 11 อำเภอ 122 ตำบล 1,101 หมู่บ้าน 97 ชุมชน

พื้นที่ประสบภัยรุนแรงมี 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองลพบุรี ปริมาณน้ำสูงสุดเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2554 ประมาณ 6.06 เมตร , อำเภอบ้านหมี่ ปริมาณน้ำสูงสุดเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2554 ประมาณ 4.06 เมตร และอำเภอท่าเรือ ปริมาณน้ำสูงสุดเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2554 ประมาณ 3.70 เมตร

พื้นที่ประสบภัยปานกลาง ประกอบด้วย อำเภอชัยบาดาล , โคกสำโรง , พัฒนานิคม , สระโบสถ์ , ท่าหลวง , หนองม่วง , โคกเจริญ และอำเภอลำสนธิ

จังหวัดลพบุรี มีผู้ประสบภัยทั้งสิ้น จำนวน 101,281 ราย มีผู้เสียชีวิต จำนวน 48 ราย

1.3.2 แนวทางการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นการอพยพ

1.3.2.1 อำเภอเมืองลพบุรี อพยพสูงสุดจำนวน 59 จุด 8,270 ครัวเรือน
27,482 คน

1.3.2.2 อำเภอบ้านหมี่ อพยพสูงสุดจำนวน 44 จุด 1,035 ครัวเรือน
3,507 คน

1.3.2.3 อำเภอท่าเรือ อพยพสูงสุดจำนวน 32 จุด 5,630 คน

รวมอพยพราษฎรจำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองลพบุรี อำเภอบ้านหมี่ และอำเภอท่าเรือ รวม 135 จุด 36,619 คน

1.3.3 มาตรการด้านการฟื้นฟู

จังหวัดลพบุรีได้กำหนดมาตรการในการวางแผนฟื้นฟูพื้นที่ที่ประสบภัยในด้านต่างๆ ดังนี้

1.3.3.1 มาตรการเร่งด่วน จะดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 60 วันหลังจากน้ำลดหรือไม่เกิน วันที่ 30 ธันวาคม 2554 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. มาตรการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมที่ชำรุดเสียหายอย่างรุนแรง หรือที่ใช้การไม่ได้ มอบหมายให้หน่วยงานรับผิดชอบหลักประกอบด้วย แขวงทางหลวงชนบท และหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการแก้ไขโดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในลักษณะการจ้างแรงงานจังหวัดลพบุรีมีถนนทั้งสิ้น 408 สายทาง ระยะทางรวมกันประมาณ 2,000 กิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ผิวทาง ประมาณ 12,000,000 ตารางเมตร มีความชำรุดเสียหายเป็นหลุมเป็นบ่อ เป็นอันตรายต่อการสัญจรไปมาประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ผิวทางทั้งหมด หรือประมาณ 1,200,000 ตารางเมตร จังหวัดจะดำเนินการโดยการจ้างแรงงานประชาชน ในท้องถิ่น ประมาณ 4,000 คน ระยะเวลาดำเนินการ 2 เดือน อัตราค่าจ้างวันละ 150 บาท วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นยางมะตอยผสมหินขนาด 3/8 ในลักษณะของการผสมเองซึ่งถ้าต้องซื้อวัสดุสำเร็จรูปขนาดถุงละ 20 กิโลกรัม ราคาท้องตลาดถุงละ 140 บาท แต่หากเป็นงานทำเองที่ดำเนินการโดยใช้แรงงานจะมีต้นทุนค่าวัสดุลดลงจำนวนมากเหลือถุงละไม่เกิน 40 บาท ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านการสร้างรายได้และทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาถนนในเขตชุมชนของตนเอง

2. มาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม แก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสีย ขยะ และสิ่งปฏิกูลโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น

3. มาตรการด้านการแพทย์และสาธารณสุข ดำเนินการฟื้นฟูสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจของผู้ประสบภัย

4. มาตรการซ่อมแซมเครื่องมือทางการเกษตร เช่น รถไถนา และอุปกรณ์ไฟฟ้า โดยบูรณาการการปฏิบัติร่วมกันระหว่างสถานศึกษา (กลุ่มอาชีพศึกษา) ผู้ประกอบการ และสำนักงานขนส่งจังหวัด โดยขอรับการสนับสนุนจากกองทุนความปลอดภัยทางถนน และเงินบริจาค

5. มาตรการด้านการส่งเสริมอาชีพ กำหนดให้มีการจัดตลาดนัดแรงงาน การฝึกอาชีพระยะสั้น การจ้างแรงงานในโครงการของรัฐประเภทต่างๆ รวมถึงการเข้า

ร่วมกับโครงการสายใยรักแห่งครอบครัวในการรับซื้อขยะแยกประเภทและนำส่งขายให้กับ
กิจกรรมสายใยรัก ณ วังสุโขทัย

6. มาตรการด้านการช่วยเหลือทางการเกษตร จัดทำข้อมูลการ
ช่วยเหลือผู้ประสบภัยแต่ละด้าน ทั้งด้านพืช ด้านปศุสัตว์ และด้านประมง โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้
ร่วมปฏิบัติงานช่วยเหลือแจกจ่ายกล้าพันธุ์พืชผักสวนครัวกับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรม
ราชูปถัมภ์ และสถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระ โดยทั้ง 2 องค์กรได้คัดเลือก
จังหวัดลพบุรีเป็นฐานการผลิตกล้าพันธุ์พืชผักสวนครัวจำนวนมาก เพื่อแจกจ่ายให้ผู้ประสบภัยน้ำ
ท่วมในเขตจังหวัดภาคกลาง นอกจากนี้ จังหวัดได้จัดทำโครงการขอพระราชทานเมล็ดพันธุ์ข้าว
จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผ่านมูลนิธิชัยพัฒนาเพื่อมอบแก่เกษตรกร
ผู้ประสบภัยทุกหลังคาเรือนในเขตอำเภอเมืองลพบุรี อำเภอท่าม่วง และอำเภอบ้านหมี่
ซึ่งได้รับการตอบรับจาก ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ในหลักการแล้ว
นอกจากนี้ จังหวัดยังได้แจกกล้าพันธุ์ข้าวตาม “โครงการราษฎร – รัฐ ร่วมใจทำนาโยน” ซึ่งเป็น
โครงการความร่วมมือระหว่างภาคราชการ และการจ้างแรงงานประชาชนในพื้นที่ เข้าร่วมโครงการ
ดังกล่าวประมาณ 30,000 ไร่ ถือเป็นมิติใหม่ในการทำนา การพัฒนาและสร้างความพึงพอใจให้แก่
เกษตรกร เพื่อพัฒนาไปสู่การจัดทำแก้มลิงธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มของเกษตรกรต่อไป

1.3.3.2 มาตรการระยะกลาง

1. มาตรการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม
ประกอบด้วย หน่วยงานสำคัญๆ เช่นชลประทาน โยธาธิการและผังเมือง แขวงการทาง ทางหลวงชนบท
ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่
2. มาตรการแก้ไขปัญหาที่ทิ้งและกำจัดขยะ
3. มาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการทั้งรายย่อยและรายใหญ่
4. มาตรการฟื้นฟูสิ่งสาธารณประโยชน์ สถานที่ราชการ วัด

โรงเรียน

5. มาตรการให้ความช่วยเหลือบ้านเรือนที่ชำรุดเสียหาย และ
ให้ความช่วยเหลืออื่นๆ ตามนโยบายรัฐบาล

1.3.3.3 มาตรการระยะยาว

1. มาตรการป้องกันน้ำท่วมโดยใช้ฝั้งเมืองและสิ่งก่อสร้าง
2. มาตรการเตรียมพร้อมประชาชน โดยมุ่งเน้นการสร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการสร้างแผนชุมชนให้เป็นรูปธรรมและนำไปสู่การปฏิบัติ
3. มาตรการสร้างความเข้มแข็งแก่อาสาสมัครภาคประชาชน
ให้มีความรู้ ทักษะการปฏิบัติ จิตวิญญาณ และความภาคภูมิใจในการจัดการสาธารณภัย
4. มาตรการการแจ้งเตือนภัยที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้สัมพันธ์
กับแผนชุมชนและทักษะความรู้ของอาสาสมัครภาคประชาชน
5. มาตรการจัดทำแผนที่เสี่ยงภัยประเภทต่าง ๆ และการสร้าง
กระบวนการการมีส่วนร่วมของภาคชุมชนและประชาสังคม

ตารางที่ 3 – 1 สรุปการดำเนินการสถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี

จังหวัดสิงห์บุรี	จังหวัดอ่างทอง	จังหวัดลพบุรี
<p>- จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ ฯ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและซักซ้อมแนวทางปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหามหาอุทกภัยจังหวัดสิงห์บุรี</p> <p>- ดำเนินการตามมาตรการ 2P2R โดยมอบหมายส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เป็นต้น</p> <p>- จังหวัดสิงห์บุรีได้มีการประชุมติดตามสถานการณ์อุทกภัยเป็นประจำทุกวัน โดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรีทราบจนกว่าสถานการณ์จะยุติ</p>	<p>- จัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ ฯ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับสถานการณ์อุทกภัย โดยประสานส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการช่วยเหลือประชาชน</p> <p>- จัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2553 -2557</p> <p>- ดำเนินการตามมาตรการ 2P2R โดยมอบหมายส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เป็นต้น</p> <p>- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบสถานการณ์อุทกภัย</p>	<p>ประชุมติดตามสถานการณ์อุทกภัยดำเนินการตามมาตรการ 2P2R โดยมอบหมายส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เป็นต้น และกำหนดมาตรการฟื้นฟูไว้</p> <p>3 ด้าน 1) มาตรการเร่งด่วน คือ การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมที่ชำรุดเสียหาย การจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุข ด้านการเกษตร</p> <p>2) มาตรการระยะกลาง คือ การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม รวมทั้งการกำจัดขยะการช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อยและรายใหญ่ 3) มาตรการ ระยะยาว คือ การป้องกันน้ำท่วมโดยใช้ฝังเมืองและสิ่งก่อสร้าง การเตรียมความพร้อมของประชาชน การเตือนภัย เป็นต้น</p>

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม , 2556)

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการจัดการอุทกภัย

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการบริหารที่ช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงาน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจหรือการปฏิบัติงานในหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เกิดความผูกพันและความรับผิดชอบต่อองค์กรมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องเห็นความสำคัญ พร้อมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดพื้นฐานและองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม และสิ่งสำคัญจะต้องทราบถึงประโยชน์ ข้อจำกัดและอุปสรรคของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

จากเหตุการณ์ภาวะวิกฤติอุทกภัยในปี 2554 ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบเศรษฐกิจประเทศไทย ความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิต ภาคบริการ และสร้างความเดือดร้อน ประชาชนจำนวน 6,224,302 คนได้รับผลกระทบ เสียชีวิต 1,026 คน บ้านเรือนเสียหาย 5,247,125 หลังคาเรือน พื้นที่เกษตรกรรมเสียหายประมาณ 11.20 ล้านไร่ มูลค่าความเสียหายสูงถึง 1.44 ล้านล้านบาท (ธนาคารโลกประเมิน) รัฐบาลมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องบูรณะและฟื้นฟูประเทศ เสียวยาความเสียหายให้แก่ประชาชน รวมทั้งดำเนินการวางระบบการบริหารจัดการน้ำ และสร้างอนาคตประเทศ รัฐบาลจึงได้ดำเนินโครงการเพื่อออกแบบและก่อสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนและระบบแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศไทย เป็นการดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศและมีความเชื่อมโยงเป็นระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ สอดคล้องเป็นระบบ รัฐบาลจึงได้ระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และมีผลงานออกแบบก่อสร้างระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อให้มีการแข่งขันในการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ภายในระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี และงบประมาณไม่เกินวงเงิน 283,754,778,080 บาท และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งจังหวัดที่ผู้วิจัยทำการศึกษาอยู่ในพื้นที่กลางน้ำ คือ จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดลพบุรี ได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการเพื่อออกแบบและก่อสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนและระบบแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศไทย สรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยแยกเป็นรายจังหวัด ดังนี้

2.1 จังหวัดสิงห์บุรี

(สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสิงห์บุรี, 2556) ได้สรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2556 ณ โรงแรมไชยแสง พาเลส อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยมีผู้เข้าร่วมรับฟัง จำนวนทั้งสิ้น 424 คน

เนื่องจากจังหวัดสิงห์บุรีไม่มีโครงการ ฯ ในพื้นที่ เพื่อให้ชาวสิงห์บุรีได้รับประโยชน์จากโครงการนี้ ผู้ร่วมรับฟังความคิดเห็นมีข้อเสนอสำคัญ รวม 3 ประเด็น ดังนี้

2.1.1 ให้ขุดลอกแม่น้ำเจ้าพระยา(สันดอนทราย) และยกเลิกวัดรทั้งหมด เปิดทางน้ำให้ไหลสะดวก โดยแก้กฎหมายเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถร่วมบริหารจัดการได้

2.1.2 ก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งบริเวณที่น้ำไหลกระทบแรง เพื่อป้องกันการทรุดตัวของตลิ่งซึ่งสร้างความเสียหายต่อวัดและทรัพย์สินของประชาชน

2.1.3 โครงการก่อสร้างปิดล้อมเขตชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่เศรษฐกิจ

2.2 จังหวัดอ่างทอง

(สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอ่างทอง, 2556) ได้สรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2556 ณ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตอ่างทอง อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง โดยมีผู้เข้าร่วมรับฟัง จำนวนทั้งสิ้น 1,638 คน การจัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดอ่างทองในครั้งนี้ ไม่มีกลุ่มบุคคล มวลชนมาต่อต้านในการประชุม และไม่มีข้อขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนา รวมทั้งไม่มีการใช้ถ้อยคำที่หยาบคายหรือรุนแรง และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

จังหวัดอ่างทองเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา (พื้นที่ A) จะดำเนินการในส่วนขอแผนงานหลัก (Module) ดังนี้

Module A2 : การจัดทำผังการใช้ที่ดิน/การใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งการจัดทำพื้นที่ปิดล้อมพื้นที่ชุมชนและเศรษฐกิจหลัก พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และโบราณสถาน โดยใช้พื้นที่ของเทศบาลเมืองอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง เป็นพื้นที่การดำเนินโครงการ

2.3 จังหวัดลพบุรี

(สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลพบุรี, 2556) ได้สรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2556 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี โดยมีผู้เข้าร่วมรับฟัง จำนวนทั้งสิ้น 413 คน เพื่อให้ชาวลพบุรีได้ประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำของรัฐบาลประชาชนจังหวัดลพบุรี มีข้อเสนอ ดังนี้

2.3.1 ให้มีการขุดคลองชลประทานชยันต-ป่าสักทั้งหมด เพื่อเปิดทางน้ำให้ไหลได้สะดวก

2.3.2 ปรับปรุงคลอง ซอย บึง แก้มลิง ที่มีอยู่ให้ดีขึ้น สามารถรองรับ และเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งได้

2.3.3 จัดสร้างแก้มลิงในทุ่งที่น้ำท่วมตามธรรมชาติ โดยให้ท้องถิ่นภาคประชาชนในพื้นที่นั้นมีส่วนร่วม ตั้งแต่การกำหนดบริเวณ รูปแบบการจัดการน้ำ เพื่อให้ประชาชนลพบุรี สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำที่ไหลบ่าหรือรองรับปริมาณน้ำที่เกินมาได้

2.3.4 การก่อสร้างพื้นที่ปิดล้อมน้ำในชุมชน ต้องให้ประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ระบุพื้นที่ในการก่อสร้าง

2.3.5 รัฐบาลต้องสนับสนุนภาคประชาชน และชุมชนท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ เช่น สนับสนุนศูนย์ภัยพิบัติระดับตำบล กองทุนภัยพิบัติตำบล เครือข่ายเฝ้าระวังระดับตำบล เป็นต้น

2.3.6 จังหวัดลพบุรีเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา (พื้นที่ A) จะดำเนินการในส่วน of แผนงานหลัก (Module) ดังนี้

2.3.6.1 Module A2 : การจัดทำผังการใช้ที่ดิน/การใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งการจัดทำพื้นที่ปิดล้อมพื้นที่ชุมชนและเศรษฐกิจหลัก พื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และ โบราณสถาน โดยใช้พื้นที่ของเทศบาลตำบลลำานารายณ์ อำเภอชัยบาดาล เป็นพื้นที่การดำเนินโครงการ

2.3.6.2 Module A5 : จัดทำคลองผันน้ำ (Flood Diversion Channel) ด้านฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก ของแม่น้ำเจ้าพระยา ให้สามารถผันน้ำลงสู่อ่าวไทยไม่น้อยกว่า 1,500 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที รวมทั้งก่อสร้างถนนริมคลองที่ขุดใหม่เพื่อรองรับการคมนาคม เพื่อทำหน้าที่ระบายน้ำหลากที่เกินขีดความสามารถของแม่น้ำเจ้าพระยาโดยเน้นระบบแรงโน้มถ่วงลงสู่อ่าวไทย โดยปรับปรุงระบบชลประทานช่วงชยันต-ป่าสัก ให้เต็มเขตแนวคลอง (Right of Way) ในพื้นที่ 4จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชยันต, นครสวรรค์, ลพบุรี และสระบุรี เป็นพื้นที่การดำเนินโครงการ

กรณีศึกษาเปรียบเทียบ

1. การบริหารจัดการวิกฤตน้ำท่วมของประเทศตะวันตก

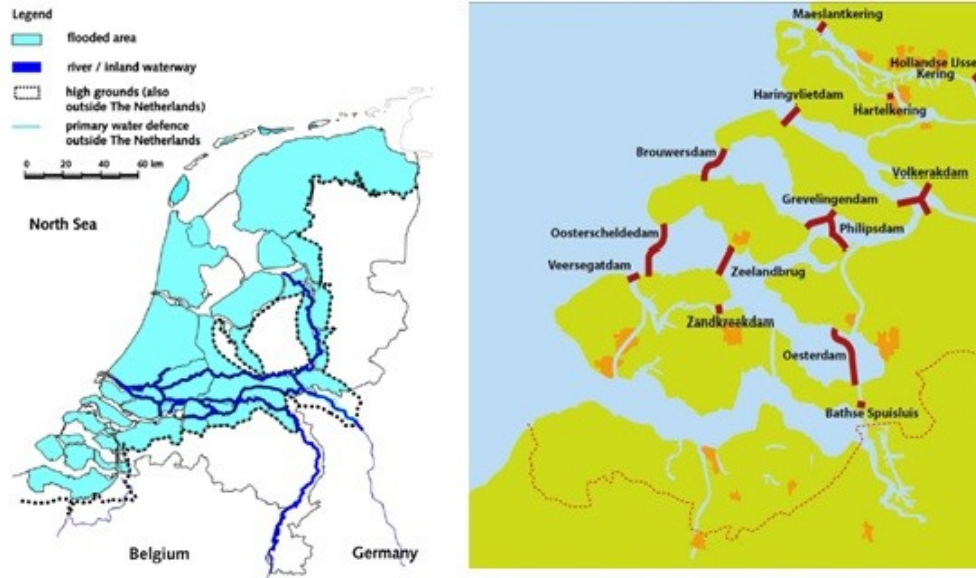
1.1 การบริหารจัดการวิกฤตน้ำท่วมของประเทศเนเธอร์แลนด์

อริยา อรุณินท์ (2555 : 68-72) กล่าวว่า ประเทศเนเธอร์แลนด์ มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม และมีพื้นที่ประมาณ 1 ใน 4 ของประเทศ ซึ่งอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล มีพื้นที่ทั้งสิ้น 41,526 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่กว่า 513,115 ตารางกิโลเมตร หากเปรียบเทียบกับพื้นที่ลุ่มน้ำในประเทศไทย อาจจะใกล้เคียงกับลุ่มน้ำภาคกลาง คือลุ่มน้ำเจ้าพระยา (20,125 ตารางกิโลเมตร) รวมกับลุ่มน้ำป่าสัก (16,292 ตารางกิโลเมตร) และลุ่มน้ำท่าจีน (13,681 ตารางกิโลเมตร) ครอบคลุมบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย และเป็นพื้นที่ที่ประสบปัญหาอุทกภัยในฤดูหน้าน้ำในทุก ๆ ปี มีจำนวนประชากร ประมาณ 17,000,000 คน ประเภทการใช้ที่ดินของประเทศเนเธอร์แลนด์ส่วนใหญ่ 66.2% ยังคงเป็นพื้นที่การเกษตร 13% เป็นป่าไม้ และพื้นที่ธรรมชาติ 6.3% เป็นที่พักอาศัย 4.6% เป็นพื้นที่แหล่งน้ำ 3.8% เป็นโครงสร้างพื้นฐาน 2.7% เป็นพื้นที่ธุรกิจและที่ทำงาน และที่เหลือเป็นการใช้ที่ดินอื่น ๆ

ประเทศเนเธอร์แลนด์มีแม่น้ำ Rhine เป็นแม่น้ำสายหลัก ซึ่งมีต้นน้ำจากประเทศเยอรมัน มีสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างจากพื้นที่ในยุโรปอื่น ๆ ที่เห็นได้ชัด คือ มีฝนตกชุกและเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการแปรเปลี่ยนของสภาพอากาศ มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยสูงถึง 700 – 900 มิลลิเมตร/ปี เทียบคล้ายกับลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งเราถือว่าเป็นประเทศในเขตร้อนชื้น มีอากาศร้อนชื้น และฝนตกชุก โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 1,000 – 1,200 มิลลิเมตร/ปี

ประเทศเนเธอร์แลนด์จึงได้ปรับพื้นที่โดยการสูบน้ำออกจากทะเลสาบและทางน้ำต่างๆ เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้ เช่นสามารถสร้างเขื่อน ทางระบายน้ำ และสถานีสูบน้ำจำนวนมาก เพื่อป้องกันไม่ให้พื้นที่ประมาณครึ่งหนึ่งของประเทศประสบสภาวะน้ำท่วม โดยรัฐบาลใช้งบประมาณ จำนวน 2.4 แสนล้านบาท สร้าง Delta Work หรือพังกั้นน้ำที่สามารถสกัดคลื่นสูงถึง 40 ฟุต จากระดับน้ำทะเลยาวถึง 600 กิโลเมตร รวมทั้งสร้างประตูระบายน้ำบริเวณปากอ่าว เพื่อควบคุมน้ำทะเลไม่ให้ทะลักเข้าแม่น้ำ ซึ่งเสี่ยงต่อสภาวะน้ำท่วมในพื้นที่อยู่อาศัยของประชาชน

แผนภาพที่ 3 – 5 โครงการพัฒนาระบบจัดการน้ำ (Delta Work)

(ที่มา : อริยา อรุณินท์ , 2555)

1.1.1 Delta Work เป็น โครงการพัฒนาระบบจัดการน้ำ และควบคุมผลกระทบจากภัยพิบัติทางน้ำ ซึ่งมีลักษณะเป็น โครงการทางวิศวกรรมขนาดใหญ่ที่อาศัยงบประมาณและกำลังคนจำนวนมาก เพื่อพัฒนาสิ่งก่อสร้างทางวิศวกรรมที่สามารถแก้ปัญหาน้ำท่วมในระยะยาวได้ การก่อสร้างโครงการดังกล่าวนอกจากจะเป็นการปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนแล้ว ยังเป็นการป้องกันความเสียหายทางเศรษฐกิจของเมืองรอตเตอร์ดัมและเมืองแอนต์เวิร์ป อันเป็นเมืองท่าที่สำคัญของยุโรปด้วย แผนโครงการ Delta Work คือ การสร้างเขื่อน ประตูระบายน้ำ พันกั้นน้ำ และกำแพงกั้นคลื่นทะเล ซึ่งทำหน้าที่กั้นบริเวณปากแม่น้ำและตลอดลำน้ำในประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นทั้งแบบที่กั้นถาวรและแบบที่สามารถเปิด-ปิดให้สัญจรทางน้ำได้รวมทั้งหมด 14 แห่ง ประกอบด้วย Stormvloedkering Hollandse IJssel (ค.ศ.1958) , Zandkreekdam (ค.ศ.1960) , Veerse Gatdam (ค.ศ.1961) , Grevelingendam (ค.ศ.1965) , Volkerakdam (ค.ศ.1969) , Haringvlietdam (ค . ศ . 1971) , Brouwersdam (ค . ศ . 1971) , Markiezaatskade (ค . ศ . 1983) , Oosterscheldekering (ค . ศ . 1986) , Oosterdam (ค . ศ . 1987) , Philipsdam (ค . ศ . 1987) , Bathse Spuisluis (ค.ศ.1987) , Hartelkering (ค.ศ.1997) และ Maeslantkering (ค.ศ.1997)

1.1.2 หลักการทำงานของ Delta Works

ทำหน้าที่กั้นน้ำทะเลและแม่น้ำออกจากกัน นอกจากนี้ยังส่งผลดีต่อตัวชายฝั่งเพราะน้ำนั้นถูกเลื่อนให้อยู่ไกลจากพื้นที่ที่อยู่อาศัยของประชาชน ส่วนที่อยู่ด้านในเขื่อนก็ยังคงเป็นน้ำจืดไม่มีน้ำเค็มจากทะเลเข้ามาปนเปื้อน สามารถนำมาใช้ในการเกษตรได้ โดยที่ประตูระบายน้ำไม่ได้ทำหน้าที่ปิดกั้นน้ำทะเลอย่างถาวร แต่จะปิดเฉพาะเวลาที่มีคลื่นลมแรง ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำทะเลทะลักเข้ามาในพื้นที่ที่อยู่อาศัยของประชาชนได้

1.1.3 เทคโนโลยีที่ใช้การก่อสร้าง Delta Works

1.1.3.1 Phoenix Unity Caissons เป็นแท่งคอนกรีตกลวงสำเร็จรูป โดยจะหล่อแท่งคอนกรีตขึ้นบริเวณปากแม่น้ำที่มีกระแสน้ำไหลแรง ซึ่งไม่สามารถถมด้วยดินและทรายได้ เพราะจะถูกกระแสน้ำพัดพาไปหมด

1.1.3.2 คอนกรีตบล็อกขนาดใหญ่ แต่ละอันมีน้ำหนัก 2.5 ตัน จมลงไปในทะเล โดยจะยึดคอนกรีตบล็อกไว้ด้านล่างช่องระบายน้ำเข้าออก ก่อนที่จะจมทรายนลงไปในเขื่อนที่สร้างขึ้น

1.2 การบริหารจัดการวิกฤตน้ำท่วมของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

สุนทรียา เหมือนพะวงศ์ (2556) กล่าวว่า ประเทศเยอรมันได้เผชิญปัญหาน้ำท่วมใหญ่หลายครั้ง ได้แก่ ในช่วงปี ค.ศ. 1993 และ ค.ศ. 1995 ที่แม่น้ำไรน์ ค.ศ. 1997 ที่แม่น้ำโอเดอร์ ค.ศ. 2002 ที่แม่น้ำเอลเบ และค.ศ. 2005 ที่แม่น้ำดานูบ แม้ผู้คนเสียชีวิตไม่มาก แต่มีความเสียหายทางทรัพย์สินเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก

1.2.1 สาเหตุของปัญหาน้ำท่วมส่วนหนึ่งมาจากปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศ และการตัดไม้ทำลายป่า และทำลายทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก เกิดน้ำแข็งละลายมาก เกิดฝนไม่ตกตามฤดูกาลหรือเกิดฝนมากเกินไป ทั้งนี้ปัญหาน้ำท่วมยังอาจจะเกิดจากการบริหารจัดการน้ำที่ไม่ถูกต้อง ทำให้ไม่สามารถควบคุมกักเก็บและระบายน้ำได้อย่างก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก

การจัดการทรัพยากรน้ำให้ถูกต้องจะต้องมีการบริหารจัดการทั้งน้ำ ผืนดินที่เกี่ยวข้องกับน้ำ สิ่งปลูกสร้าง และวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของมนุษย์ ซึ่งบางครั้งสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ได้เข้าไปในแนวทางการเดินของน้ำทำให้เกิดขวางทางไหลของน้ำ ดังนั้นการออกแบบสิ่งปลูกสร้างให้คนสามารถอยู่ร่วมกับน้ำได้ การจัดระบบคลองแม่น้ำและแหล่งน้ำไม่ถูกต้อง เช่น การสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำ

ขนาดใหญ่ ทำให้มีการกักเก็บน้ำจำนวนมากขัดต่อธรรมชาติที่น้ำจะต้องไหลลงพื้นที่ต่ำ บางครั้งมีปัญหาในการระบายน้ำไม่ทัน การเปลี่ยนแปลงสภาพทางน้ำ เส้นทางน้ำ หรือการบุกรุกทางน้ำ ทำให้การไหลของน้ำเร็วเกินไป ปัญหาน้ำท่วมจึงเชื่อมโยงโดยตรงกับการจัดการพื้นที่การใช้ที่ดิน การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้าง และการดำเนินวิถีชีวิตที่ไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องกับระบบนิเวศของน้ำ และเชื่อมโยงกับระบบการผันน้ำ การกักเก็บน้ำ และการระบายน้ำ ที่อาจจะไม่ได้หลักวิชาหรือไม่มีประสิทธิภาพด้วย

การจัดการน้ำและน้ำท่วมเป็นเรื่องใหญ่และยาก ทั้งนี้ เพราะน้ำมีหลายประเภท เช่น น้ำบนดิน น้ำใต้ดิน น้ำที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำทะเล

นอกจากนี้ การจัดการน้ำยังเกี่ยวข้องกับการจัดการดินอยู่ได้น้ำที่ขยาดิ่งที่อยู่ริมน้ำหรือที่ชายหาดริมทะเล และที่ดินที่น้ำอาจจะต้องไหลพัดผ่านในฤดูน้ำหลากด้วยการจัดการน้ำมีวัตถุประสงค์หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการน้ำเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการใช้น้ำในเชิงปริมาณ เพื่อการอุปโภคบริโภค การเกษตร และอุตสาหกรรม การใช้น้ำเป็นทางเดินเรือเพื่อการคมนาคม และการปล่อยน้ำทิ้ง และ รวมถึงเรื่องน้ำท่วมด้วย เนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับน้ำมีเป็นจำนวนมาก การใช้งบค้ำจึงอาจทับซ้อนสับสน หรือมีความยากลำบาก

หลักความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่เกี่ยวกับเรื่องการจัดการทรัพยากรและมลพิษ ซึ่งรวมถึงเรื่องการจัดการน้ำและน้ำท่วม ในมุมมองเรื่องความเป็นธรรมระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ด้วยกันนั้น มีหลักการสำคัญสั้นๆ ว่า จะต้องมีการกระจายโอกาสในการได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ของบุคคลกลุ่มต่างๆอย่างเป็นธรรม

1.2.2 กฎหมายว่าด้วยการจัดการน้ำท่วม

กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยการจัดการสิ่งแวดล้อมฉบับต่าง ๆ ทั้งของประเทศเยอรมันและของประเทศไทย ได้วางหลักการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนไว้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมด้วย

ในอดีตเรื่องน้ำท่วมถือเป็นปัญหาในเชิงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายเข้ามาจัดการ แต่ในยุคปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าหลายประเทศได้พัฒนากฎหมายว่าด้วยการจัดการน้ำท่วมอย่างเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงนี้ มีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ยืดหยุ่นปรับตัวให้เหมาะสมตามสภาพความเป็นจริง

หลังเหตุการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ที่แม่น้ำเอลเบ ในปีค.ศ. 2002 ที่เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนเป็นจำนวนมาก ประเทศเยอรมันได้ออกกฎหมาย

ว่าด้วยการจัดการน้ำท่วมเพื่อการจัดการน้ำท่วมอย่างยั่งยืน โดยสังคมเยอรมันตระหนักว่ามนุษย์
 ใช้น้ำที่ดินและกระทำกิจกรรมต่างๆ กระทบต่อทรัพยากรน้ำมากเกินไป ดังนั้น การปฏิรูประบบ
 การจัดการน้ำท่วมอย่างยั่งยืนจึงเน้นการเปิดให้มีพื้นที่ เพื่อทรัพยากรน้ำมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมี
 การแก้ไขปัญหาการขาดกฏระเบียบต่างๆ ที่เหมาะสม และการขาดแคลนทรัพยากรของหน่วยราชการ
 รวมทั้งการสร้างระบบป้องกันความเสียหายไว้ล่วงหน้ารวมถึงการออกกฎหมายว่าด้วยการชดเชย
 ความเสียหายให้แก่เหยื่อน้ำท่วมและการฟื้นฟู

นอกเหนือจากประเทศเยอรมัน ประชาคมยุโรปก็ได้ให้ความสำคัญกับ
 เรื่องนี้เป็นอย่างมากและมีการออกกฎหมายยุโรปเพื่อบังคับให้ประเทศสมาชิกพัฒนา เรื่อง กฎหมายน้ำ
 ท่วมอย่างจริงจังมากขึ้น หรือประเทศออสเตรีย เพื่อนบ้านของเยอรมัน หลังมีอุทกภัยครั้งใหญ่ก็มี
 โครงการที่เน้นการจัดทำผังเมืองใหม่ เพื่อให้เกิดการจัดการน้ำที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน

สำหรับประเทศไทย เมื่อหลายปีก่อนหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมเคยมี
 ความพยายามร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยทรัพยากรน้ำขึ้นมา ซึ่งได้กำหนดให้มีหมวดพิเศษว่าด้วย
 การจัดการน้ำท่วมและน้ำแล้งไว้ด้วย เป็นที่น่าเสียดายที่ร่างกฎหมายดังกล่าวยังไม่ถูกพัฒนาให้เป็น
 กฎหมาย แต่แม้ไม่มีกฎหมายเฉพาะเกิดขึ้น รัฐก็ยังสามารใช้เครื่องมือในกฎหมายอื่น ๆ
 ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเครื่องมือทางปกครองได้ หากรัฐเห็นความจำเป็น

1.2.3 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม

เครื่องมือทางกฎหมายว่าด้วยการจัดการน้ำท่วมทั้งของเยอรมันและ
 ไทยส่วนใหญ่เป็นมาตรการของฝ่ายปกครอง โดยเฉพาะการออกคำสั่งในทางปกครองเพื่อจัดระบบ
 การระบายน้ำ การทำกฎทางปกครองเพื่อกำหนดผังเมืองในลักษณะต่างๆ หรือการออกกฎเกณฑ์
 เกี่ยวกับการควบคุมอาคารต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้นอาจหมายรวมถึงปฏิบัติการทางปกครองใน
 ลักษณะต่าง ๆ ซึ่งมักก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น เรื่องการสร้างพนัง หรือการทำเขื่อนกั้นน้ำ
 แบบชั่วคราว การใช้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการน้ำท่วม อาจมีลำดับในการใช้ ดังต่อไปนี้

1.2.3.1 การจัดระบบข้อมูลเรื่องน้ำท่วม

การจัดระบบข้อมูลน้ำท่วมจะกระทำได้อต่อเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้อง
 สามารถมองเห็นภาพรวมของการจัดการน้ำทั้งหมด ซึ่งความรู้เรื่องธรรมชาติของน้ำเป็นเรื่องสำคัญ
 ที่จะทำให้เข้าใจว่า มนุษย์จะอยู่ในระบบนิเวศของน้ำได้อย่างเหมาะสมอย่างไร และสมควรจะป้องกัน
 และแก้ไขปัญหาหน้าท่วมอย่างไร เพราะพื้นที่แต่ละพื้นที่อาจมีระบบการไหลของน้ำแตกต่างกันไป

การเข้าใจระบบนิเวศของน้ำ หมายความว่าการศึกษา เรื่องระบบของแหล่งน้ำ การไหลเวียนของน้ำ เวลาของการไหลของน้ำ การขึ้นลงของน้ำ เส้นทางน้ำ หลักการระบายน้ำ และเรื่องการจัดการที่ดินที่เกี่ยวข้องกับน้ำ การจัดการน้ำท่วม จึงต้องเข้าใจสภาพธรรมชาติของน้ำในทุกมิติ ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการจัดการน้ำท่วมอาจมิใช่ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยตรง เช่น เรื่องประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในแหล่งน้ำ วัฒนธรรมการใช้น้ำ หรือการจัดการน้ำท่วมตามแนวปฏิบัติของชุมชนต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องมีเครื่องมือในการหาข้อเท็จจริงทางสังคมศาสตร์อย่างเหมาะสมควบคู่กันไปด้วย

ความท้าทายของการจัดการน้ำท่วม คือ ความสามารถในการรู้ถึงภัยน้ำท่วม เรื่องนี้จะกระทำได้ดีเมื่อมีระบบข้อมูลที่พร้อมในทุกแง่มุม ข้อมูลน้ำท่วมโยงกับข้อมูลเรื่องทรัพยากรน้ำที่หลายฝ่ายมีอยู่ ทั้งปริมาณน้ำที่มีในแต่ละช่วงเวลา ทั้งน้ำในเขื่อน น้ำทุ่งน้ำท่า และการคาดการณ์เกี่ยวกับเรื่องน้ำฝน ข้อมูลที่เกี่ยวกับน้ำมีทั้งแผนที่แสดงแหล่งน้ำ และทางเดินน้ำ สมุดวัดปริมาณน้ำ เส้นแสดงความสูงของน้ำที่อาคารบ้านเรือน หรือเส้นของน้ำใต้ดิน รวมทั้งเอกสารแสดงระดับของภัยที่น่าจะเกิด ในประเทศเยอรมันถือว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นหรือหน่วยงานด้านทรัพยากรน้ำที่ต้องจัดทำขึ้น ประชาชนสามารถตรวจสอบเส้นขีดแสดงความสูงของน้ำได้ก่อนที่จะตัดสินใจซื้อบ้าน เกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนี้ รัฐอาจจำเป็นต้องลงทุนเรื่องอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง โดยเฉพาะเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะช่วยทำให้หาความแม่นยำถูกต้องในเรื่องข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างไม่ก็ตาม นอกเหนือจากเครื่องมือแล้ว รัฐจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้และมีความพร้อมที่จะใช้เครื่องมือต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

1.2.3.2 การใช้มาตรการทางผังเมือง การควบคุมการใช้ที่ดิน และการควบคุมการก่อสร้าง

มาตรการทางผังเมือง การควบคุมใช้ที่ดิน และการควบคุมการก่อสร้าง เป็นมาตรการทางปกครองที่สำคัญ เพื่อวางแนวทางในการป้องกัน แก้ไข และลดภัยน้ำท่วมได้ โดยมีเครื่องมือที่สำคัญ คือ การประเมินความเสี่ยงและภัยอันตรายหากจะมีน้ำท่วม และการจัดระดับความเสี่ยงภัยของพื้นที่ที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมหรือพื้นที่ที่น้ำจะต้องท่วม ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความเสี่ยงแตกต่างกันไป มาตรการควบคุมการก่อสร้างและการวางระบบการจัดการต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้านี้ ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากกับการจัดการน้ำท่วม มาตรการทางผังเมืองและการควบคุมใช้ที่ดิน และการควบคุมการก่อสร้าง ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่น้ำท่วมจึงอาจทำให้พื้นที่ต่าง ๆ กลายเป็น

พื้นที่ที่ต้องรับภาระเกี่ยวกับน้ำที่แตกต่างกันไป เช่น พื้นที่ทำเขื่อน พื้นที่ที่ต้องกันให้เป็นทางผ่านของน้ำ พื้นที่ที่เป็นที่รับน้ำ หรือเป็นพื้นที่ที่ต้องกักน้ำขัง ซึ่งทำให้เกิดการจำกัดสิทธิในการใช้ทรัพย์สินของบุคคลบางประการ เช่น อาจจะถูกควบคุมเรื่องการก่อสร้าง หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเจ้าของที่ดินบริเวณอื่นอาจไม่ถูกจำกัดสิทธิ ดังนั้น การชดเชยอย่างเป็นธรรมจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาควบคู่กันไป

1.2.3.3 การจัดทำแผนจัดการความเสี่ยงน้ำท่วมไว้ล่วงหน้า

การจัดทำแผนจัดการความเสี่ยงน้ำท่วม รวมทั้งแผนปฏิบัติการน้ำท่วมไว้ล่วงหน้าเป็นไปเพื่อการป้องกันภัยหรือลดภัยจากน้ำท่วม อาจมีได้ทั้งแผนระยะสั้น และแผนระยะยาว การทำแผนป้องกันน้ำท่วมนั้น กฎหมายเยอรมันกำหนดให้ต้องทำภายในเวลาที่กำหนดทุกพื้นที่หลังจากกฎหมายมีผลใช้บังคับ และโดยเจ้าพนักงานต้องวางระบบการเก็บน้ำปล่อยน้ำ ควบคุมติดตามการไหลเวียนของน้ำ อย่างมีมาตรฐานถูกต้องตามหลักวิชา และการกำหนดแผนล่วงหน้าต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงหลักความเป็นธรรม ทั้งในเรื่องการกระจายความเสี่ยงและภาระ และหลักการเยียวยาผู้ที่ต้องเสียประโยชน์เป็นการพิเศษโดยทั่วไป

1.2.3.4 การจัดทำระบบทางเทคนิคโครงสร้างเกี่ยวกับการกักเก็บน้ำและระบายน้ำ ที่เหมาะสม

การจัดทำระบบทางเทคนิคโครงสร้างนั้น มาตรการพื้นฐานดั้งเดิมที่ทำมาตั้งแต่อดีต ได้แก่ การสร้างเขื่อนกั้นน้ำ ฝาย และกำแพงต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันจำเป็นต้องทบทวนว่าวิธีการเหล่านี้ยังมีความเหมาะสมหรือไม่ การจัดทำระบบทางเทคนิค นอกเหนือจากการสร้างแล้ว ยังหมายถึงการดูแลรักษา ได้แก่ การขุดลอกให้พร้อมใช้งานโดยตลอด โดยสะดวก มีการเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือ รวมทั้งบุคลากรในการดำเนินการที่พร้อมอยู่ตลอดเวลา

1.3 การบริหารจัดการวิกฤตน้ำท่วมของประเทศสหรัฐอเมริกา

พินิจ จันทร (2544: 11) และคณะกรมการกฤษฎีกา (2554: 68-78) กล่าวว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ และภัยธรรมชาติร้ายแรงอย่างมาก การบริหารจัดการน้ำในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ จากน้ำ ได้แก่ การอุปโภคและบริโภค การเกษตร อุตสาหกรรม การทำเหมืองแร่ และการใช้น้ำเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า และเพื่อการบริหารจัดการน้ำในมิติที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ และมิติที่น้ำเป็นภัยคุกคาม จากเหตุการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ที่เกิดขึ้นหลายครั้งในช่วงปี ค.ศ.1849 – 1936

การบริหารจัดการน้ำในมิติที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ และมิติที่น้ำเป็นภัยคุกคาม ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่

1.3.1 การออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยที่สำคัญ ได้แก่ Federal Water Pollution Control Act of 1498 หรือเรียกอีกชื่อว่า Clean Water Act (CWA) ที่มุ่งเน้นคุ้มครองทรัพยากรน้ำของประเทศ โดยส่งเสริมและรักษาคุณภาพน้ำให้มีความสะอาด จัดการกับปัญหามลพิษทางน้ำ รวมทั้งการดำเนินการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องมลพิษทางน้ำด้วย และ Water Resources Development Act of 2000 ที่มีวัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับน้ำ รวมทั้งการศึกษาวิจัยเพื่อดำเนินการ โครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการปรับปรุงแม่น้ำและท่าเรือ

1.3.2 ระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับน้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการภัยน้ำท่วม แบ่งออกเป็น

1.3.2.1 USGS เป็นหน่วยงานที่มีฐานข้อมูลการบริหารจัดการเรื่องน้ำที่มีประสิทธิภาพและเป็นหน่วยงานที่ให้บริการข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำได้อย่างรอบด้าน ซึ่งนอกจากการให้ข้อมูลแก่ประชาชนทางเว็บไซต์ของหน่วยงานแล้ว ยังได้ดำเนินงานเชิงรุกโดยการเฝ้าระวังและติดตามข้อมูลเกี่ยวกับน้ำ โดยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับน้ำให้แก่ประชาชนผ่านทางอีเมลล์หรือข้อความทางโทรศัพท์ รวมทั้งรายงานข้อมูลดังกล่าวผ่านทางดาวเทียมไปยังหน่วยงานย่อยของ USGS ในแต่ละภูมิภาคทุก 1 – 4 ชั่วโมง/ครั้ง เว้นแต่ ในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินหรือมีภัยพิบัติ เช่น ในขณะที่เกิดน้ำท่วมก็อาจดำเนินการส่งข้อมูลในช่วงระยะเวลาที่ถี่มากขึ้น

1.3.2.2 The Federal Emergency Management Agency (FEMA) เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการเตรียมการป้องกัน จัดการกับผลกระทบ และฟื้นฟูความเสียหายจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในประเทศ และสำหรับกระบวนการทำงานในสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น เจ้าหน้าที่ของ FEMA จะประสานความร่วมมือและปฏิบัติงานร่วมกับภาคส่วนอื่นด้วย เช่น ภาซาดอเมริกัน โรงพยาบาลทั้งในความดูแลของรัฐบาลและเอกชน หน่วยงานระดับมลรัฐ ฯลฯ

1.3.2.3 สำนักทางวิศวกรรมทางทหาร (U.S. Army Corps of Engineers (USACE)) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมตลอดสายของแม่น้ำมิซซิปซิปปี แก้ไขปัญหาน้ำท่วมอันเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากและเกินความสามารถที่มลรัฐหรือรัฐบาลท้องถิ่นจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ รวมทั้งควบคุมดูแลการไหลของกระแสน้ำโดยใช้มาตรการป้องกันความเสียหายที่จะเกิดจากน้ำท่วม ทั้งการใช้มาตรการที่ใช้สิ่งก่อสร้าง และ

ไม่ใช่สิ่งก่อสร้าง ซึ่งการดำเนินการที่ผ่านมา นอกจากจะช่วยลดความเสียหายจากปัญหาน้ำท่วมแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในด้านอื่น ๆ อีก เช่น สามารถใช้เป็นแหล่งน้ำสำรองของชุมชนและภาคอุตสาหกรรม การเดินเรือ การชลประทาน ฯลฯ

1.3.3 การบริหารจัดการภัยน้ำท่วมของประเทศสหรัฐอเมริกา

1.3.3.1 การคาดการณ์และการป้องกัน ประเทศสหรัฐอเมริกา มีกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอุทกภัย (Flood control) ไว้โดยเฉพาะ ซึ่งการควบคุมอุทกภัย ให้หมายรวมถึง การปรับปรุงช่องทางระบายน้ำ การป้องกันน้ำท่วมที่เกิดจากน้ำบาดาล รวมถึงการสำรวจและปรับสภาพแม่น้ำและทางน้ำต่าง ๆ เพื่อป้องกันน้ำท่วม ตลอดจนรวมถึงการฟื้นฟูถึงอำนาจความสะดวกสาธารณะที่ได้รับความเสียหายจากการก่อสร้างเขื่อนหรือโครงการป้องกันภัยน้ำท่วมให้สามารถใช้งานได้เช่นเดิม การจัดการสิ่งกีดขวาง ชากปรักหักพังจากการก่อสร้างที่เป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือหรือสัญจรในแม่น้ำให้หมดไป การให้ความช่วยเหลือฉุกเฉิน โดยการจัดหาน้ำดื่ม อาหาร เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำให้แก่ชาวนาและเกษตรกร เพื่อการเกษตรกรรมในบริเวณนั้นให้พอเพียง

1.3.3.2 การเฝ้าระวังสำรวจสถานการณ์น้ำของหน่วยงานต่าง ๆ โดยหน่วยงาน USGS ได้ติดตั้งสถานีวัดระดับน้ำบริเวณแหล่งน้ำที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจปริมาณการไหลของกระแสน้ำ รวมทั้งวัดระดับความสูงของน้ำ แล้วส่งไปประมวลผลข้อมูลเพื่อให้รัฐบาลกลาง มลรัฐ รัฐบาล และประชาชน ใช้ในการบริหารจัดการน้ำ การสำรองปริมาณน้ำ การวิเคราะห์คุณภาพน้ำ เป็นต้น แต่หากเกิดน้ำท่วม ก็จะส่งข้อมูลให้ประชาชนทราบ เพื่อให้ประกาศเตือนให้ประชาชนได้เตรียมการอย่างทันท่วงที และหน่วยงาน Nation Weather Service ได้จัดตั้ง Hydrometeorological Prediction Center เพื่อทำหน้าที่พยากรณ์สภาพอากาศและปริมาณน้ำฝน หากทางศูนย์ดังกล่าวมีการตรวจสอบสภาพอากาศแล้ว ก็จะรายงานข้อมูลให้ประชาชนทราบต่อไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นมาตรการหนึ่งซึ่งช่วยป้องกันความเสียหายจากการเกิดอุทกภัยได้

1.3.3.3 เมื่อเกิดอุทกภัย ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ใช้ระบบเตือนภัยและคำแนะนำ เมื่อเกิดภัย โดยกฎหมายให้อำนาจประธานาธิบดีในการสั่งการให้หน่วยงานของรัฐบาลกลางประกาศเตือนให้หน่วยงานของมลรัฐและรัฐบาลท้องถิ่นทราบถึงภัยพิบัติ พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค เพื่อให้มีการประกาศเตือนภัยพิบัติด้วยกระบวนการที่รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยา ฟื้นฟู ความเสียหาย

2. การบริหารจัดการวิกฤตน้ำท่วมของประเทศเอเชีย

2.1 การบริหารจัดการวิกฤตน้ำท่วมของประเทศจีน

พินิจ จันทร (2554: 87) กล่าวว่า เมื่อปี พ.ศ. 2474 ได้เกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ที่สุดในโลกที่เมืองนานกิง ประเทศจีน ซึ่งเป็นเมืองหลวงของจีนในขณะนั้น ถือว่าเป็นภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงมากที่สุดและมีผู้เสียชีวิตมากที่สุดในโลก เหตุการณ์น้ำท่วมนี้เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคมจนถึงเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2474 รวมระยะเวลาประมาณ 5 เดือน

ก่อนหน้านั้น 2 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2471 เกิดความแห้งแล้งอย่างยาวนาน จากนั้นในช่วงฤดูหนาวปี พ.ศ. 2473 ประเทศจีนแถบตอนกลางได้เกิดสภาวะอากาศที่แปรปรวน คือ มีหิมะตกหนัก และมีตึกหนักมากเป็นประจำและไม่มีทีท่าว่าจะหยุด และยังเพิ่มปริมาณมากเรื่อย ๆ

จนมาถึงเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2473 มีพายุไซโคลนลูกใหญ่เกิดขึ้นเหนือแม่น้ำแยงซีและแม่น้ำฮวงโห ทำให้มีปริมาณน้ำจำนวนมากไหลเข้าสู่มณฑลนานกิงในช่วงเวลากลางคืน ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตทันทีจากการจมน้ำ จำนวน 200,000 คน โดยระดับน้ำสูงสุดที่บันทึกคือ วันที่ 19 สิงหาคม ระดับน้ำสูงถึง 16 เมตร

จากเหตุการณ์น้ำท่วมดังกล่าว มีผู้เสียชีวิตประมาณ 145,000 คน และไร้ที่อยู่อาศัยกว่าเกือบ 30 ล้านคน แต่สำนักข่าวตะวันตกส่วนมากให้ข่าวว่ามีผู้เสียชีวิตเกือบ 4 ล้านคน

การเกิดน้ำท่วมใหญ่ในครั้งนั้น ถือเป็นเหตุการณ์ที่รุนแรงมาก เพราะเกิดขึ้นริมแม่น้ำฮวงโหซึ่งมีขนาดใหญ่และมีความยาว 5,464 กิโลเมตร แม่น้ำนี้เป็นรากฐานประวัติศาสตร์และอารยธรรมของชาวจีน เป็นทั้งแหล่งเกษตรกรรม เศรษฐกิจ และมีผลต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคมมาก หลังจากเหตุการณ์น้ำท่วมได้มีผู้เสียชีวิตจากโรคอหิวาตกโรคและไข้รากสาดใหญ่จำนวนมาก รวมถึงยังส่งผลกระทบต่อเมืองใกล้เคียง เช่น ฮูหนาน เจียงซี อู๋ฮั่น หูเป่ย์ เป็นต้น

ในเดือนพฤษภาคม ปี 2553 จีนได้ประสบภาวะน้ำท่วมใหญ่ โดยครอบคลุมพื้นที่ 28 มณฑล มีประชาชนเสียชีวิตหรือสูญหายรวมกันมากกว่า 4,000 คน ซึ่งถือเป็นอุทกภัยครั้งร้ายแรงที่สุดรอบมากกว่า 10 ปีของจีน รุนแรงเทียบเท่ากับปี 2541 ซึ่งครั้งนั้นน้ำได้ไหลทะลักทำลายเขื่อนกั้นน้ำท่วม พังทลายหลายแห่งและคร่าชีวิตประชาชนไป 4,150 ราย

อุทกภัยปี 2553 มีจุดที่เหมือนกับปี 2541 อยู่หลายประการ โดยเฉพาะพื้นที่ประสบภัยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ตามแนวแม่น้ำแยงซี แม่น้ำสายที่ยาวเป็นอันดับ 3 ของโลก ประกอบกับฝนที่ตกต่อเนื่องนานหลายเดือนและกระจายไปยังพื้นที่อื่นๆ ส่งผลให้เกิดน้ำท่วมพื้นที่ตามแถบ

แม่น้ำอื่น ๆ อาทิ แม่น้ำฮ่วย แม่น้ำฮวงโหหรือแม่น้ำเหลืองและแม่น้ำซ่งหัว ด้วยขนาดของอุทกภัย ทำให้ผู้นำจีนต้องสั่งการให้อพยพประชาชนหลายคนเพื่อรับมือกับวิกฤตน้ำท่วมดังกล่าว

แม้อุทกภัยไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่สำหรับจีน หากพิจารณาถึงลักษณะทางธรรมชาติ ที่มีฝนตกชุกและมีแม่น้ำใหญ่น้อยมากกว่า 50,000 สายทั่วประเทศ แต่ด้วยระดับความเสียหายที่มหาศาลทั้งชีวิต ผลกระทบทางการเกษตรและมูลค่าทรัพย์สิน ในหลายๆ ครั้งที่เผชิญกับน้ำท่วมใหญ่ โดยเฉพาะเหตุการณ์ปี 2541 ทำให้รัฐบาลกลางตัดสินใจก่อตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นมา เพื่อเป็นกลไกหลักในการป้องกันและควบคุมอุทกภัย

กลไกแรกเป็นศูนย์กลางในการกำกับดูแลและประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ เรียกว่า ศูนย์บรรเทาภัยแล้งและควบคุมอุทกภัยแห่งชาติ (State Flood Control and Drought Relief Headquarters) โดยมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าของศูนย์ดังกล่าว

สำหรับหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของศูนย์ฯ ประกอบด้วย กระทรวงการคลัง กระทรวงทรัพยากรน้ำ กระทรวงกิจการพลเรือน กระทรวงเกษตรและสำนักงานอุตุนิยมวิทยา อีกกลไกหนึ่ง เรียกว่า ศูนย์ต่อต้านภัยแล้งและอุทกภัย ซึ่งมีหน่วยงานในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับรัฐบาลกลาง ระดับมณฑล ระดับเขตปกครองตนเองและระดับเทศบาลเมือง ทำหน้าที่ในการพยากรณ์และประกาศคำเตือน และเผยแพร่ผ่านช่องทางต่างๆ ทั้งหน่วยงานรัฐบาลและสื่อมวลชนทุกแขนง

นอกจากจัดตั้งกลไกเหล่านี้แล้ว นับจากอดีตตั้งแต่สมัยเหมา เจ๋อตุง รัฐบาลกลางของจีนยังมีนโยบายให้จัดสร้างกลไกในการควบคุมอุทกภัยมาตลอด อาทิ เชื่อมกันน้ำท่วมในหลายระดับตามขนาดของแม่น้ำและเส้นทางน้ำอื่น ๆ มีการสร้างเขื่อนกันน้ำท่วม เพื่อปกป้องพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรและราษฎรมากกว่า 200 ล้านคน มีการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก กลาง และใหญ่รวมกันมากกว่า 84,000 แห่ง มีศักยภาพในการกักเก็บน้ำรวมกัน 4.72 แสนล้านลูกบาศก์เมตร แยกเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ 374 แห่งสามารถกักเก็บน้ำรวมกัน 3.42 แสนล้านลูกบาศก์เมตร และอ่างเก็บน้ำขนาดกลางมี 2,562 แห่ง สามารถกักเก็บน้ำได้ 7.1 หมื่นล้านลูกบาศก์เมตร มีการสร้างคันกันน้ำท่วม และช่องทางผันตามแนวฝั่งแม่น้ำสายหลัก ๆ

มีการจัดสร้างพื้นที่ชะลอน้ำและแหล่งกักเก็บน้ำอุทกภัยมากกว่า 100 แห่ง จากแม่น้ำสายใหญ่ สามารถกักเก็บน้ำอุทกภัย 1.2 แสนล้านลูกบาศก์เมตรเพื่อบริหารจัดการน้ำท่วมที่เกินระดับมาตรฐาน

แผนภาพที่ 3 – 6 การสร้างเขื่อนในประเทศจีน

(ที่มา : พินิจ จันทรและคณะ , 2554)

ประเทศจีนได้สร้างทางน้ำเพื่อผันไปยังแหล่งเก็บน้ำ สร้างผนังกันน้ำท่วม บริเวณริมแม่น้ำ และออกกฏระเบียบและกฎหมายควบคุมการใช้แม่น้ำภายใต้โมเดลการควบคุมน้ำท่วมของจีน ยังมีการวางโครงสร้างทางสถาบันอย่างเป็นระบบและมีการออกกฎหมายสำคัญๆ เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำและการควบคุมน้ำท่วมมีประสิทธิภาพ อาทิ กฎหมายว่าด้วยน้ำ (Water Law) เพื่อช่วยให้กับพัฒนาแหล่งน้ำ การบริหารทรัพยากรน้ำและกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้น้ำ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอุทกภัยตราขึ้นในปี 2540 เพื่อวางกรอบกฎเกณฑ์และระเบียบในการต่อสู้กับอุทกภัย การบริหารจัดการเส้นทางน้ำและแนวทางในการสร้างความปลอดภัยด้วยการแหล่งกักเก็บน้ำและชะลอน้ำท่วม เป็นต้น

สำหรับโครงสร้างเชิงสถาบัน รัฐบาลกลางจีนได้ตั้งกระทรวงทรัพยากรน้ำเพื่อจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนระยะยาว ตลอดจนร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องและกำกับดูแลการบังคับใช้กฎหมายเหล่านั้น ทั้งนี้รวมถึงการก่อสร้างเขื่อนสามโตรก หรือ Three Gorges Dam จะช่วยลดความสูญเสียชีวิตผู้คนและทรัพย์สิน ตลอดจนความเสียหายทางเศรษฐกิจต่างๆ ให้ลดลงอย่างมากเมื่อเทียบกับปี 2541 แต่อุทกภัยครั้งร้ายแรงในปี 2553 ทำให้ผู้นำจีนเริ่มตระหนักว่า การดำเนินการนับถึงปัจจุบัน ยังไม่เพียงพอ รัฐบาลจีนจึงกลับมาให้ความสนใจในเรื่องการจัดการน้ำอีกครั้งในปี 2554 โดยเน้นไปที่การสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมน้ำท่วม พร้อมทั้งกำหนดให้ต้องแล้วเสร็จภายในแผนพัฒนา 5 ปีฉบับที่ 12 (2011-2015)

2.2 การบริหารจัดการวิกฤตน้ำท่วมของประเทศญี่ปุ่น

อาากิโกะ นูโนบุระ อดีตผู้อำนวยการป้องกันภัย สำนักงานคณะรัฐมนตรี ประเทศญี่ปุ่น กล่าวว่า ในอดีตประเทศญี่ปุ่นได้รับผลกระทบและประสบปัญหาน้ำท่วมเป็นเวลานาน เกิดน้ำท่วมใหญ่แผ่ขยายเป็นวงกว้าง ทางกรญี่ปุ่นใช้เวลาในการดำเนินการเป็นเวลาหลายปี จึงสามารถหาทางออก และจัดการเส้นทางน้ำได้เช่นปัจจุบัน โดยแนวทางการบริหารจัดการมี 3 แนวทางด้วยกัน คือ (บทเรียนวิกฤตน้ำจากต่างแดน "ญี่ปุ่น-จีน-เกาหลีใต้" สุไทย, 2556)

2.2.1 การปรับปรุงแม่น้ำ โดยดำเนินการบริเวณต้นน้ำ ด้วยการสร้างเขื่อนเพื่อรองรับน้ำ มีแก้มลิงรองรับน้ำในบริเวณของพื้นที่กลางน้ำ คูแลแม่น้ำด้วยการขุดให้กว้างขึ้น ลึกขึ้น ปรับปรุงแม่น้ำให้ไหลสะดวกมากขึ้น ทั้งนี้ บริเวณพื้นที่ริมแม่น้ำยังได้สร้างถนนให้สูงเพื่อเป็นแนวกันน้ำ และเนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ในการสร้างเขื่อนหรือพื้นที่รองรับน้ำอื่น ๆ ลดน้อยได้คืนจึงมีอุโมงค์น้ำยักษ์ เพื่อผันน้ำและเก็บกักน้ำด้วย

2.2.2 มาตรการแก้ไขแม่น้ำด้วยการจัดการกับฝั่งเมือง แบ่งพื้นที่ที่เสี่ยงต่อน้ำท่วมไว้เป็นสัดส่วน โดยจัดทำแผนที่แจกให้กับทุกบ้านที่อยู่ในจุดเกี่ยวข้อง โดยทำให้ง่ายต่อความเข้าใจของประชาชน ทำให้ประชาชนเข้าใจว่าบ้านตัวเองอยู่ในระดับใด พื้นที่สูงหรือต่ำ หากน้ำมาระดับจะอยู่เท่าใด ประชาชนจะได้ทราบและเตรียมพร้อมได้

2.2.3 การจัดการข้อมูล จัดตั้งองค์กรที่รวบรวมข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับน้ำเข้าไว้ด้วยกัน ปริมาณน้ำในแม่น้ำสูงเท่าไร ปริมาณฝนที่ตกเท่าไร ข้อมูลเหล่านี้ต้องอยู่ในมือของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทั้งนี้ ต้องมีการจำลองสถานการณ์ปริมาณน้ำและใช้เครื่องมือในการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ และให้ประชาชนสามารถดูปริมาณน้ำได้

2.3 การบริหารจัดการวิกฤตน้ำท่วมของประเทศเกาหลีใต้

การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รัฐบาลเกาหลีตัดสินใจลงทุนโครงสร้างบริหารจัดการน้ำให้เกิดขึ้นภายในประเทศ โดยมองว่า ในอนาคตภัยธรรมชาติมีแต่จะทวีความรุนแรงขึ้นจนทำให้ยากต่อการรับมือ ซึ่งที่ผ่านมาประเทศเกาหลีใต้เผชิญกับฝนที่ตกหนัก และภัยแล้งอย่างต่อเนื่อง จากเดิมที่เคยป้องกันปัญหาน้ำท่วมด้วยการเสริมตลิ่ง สร้างกำแพงกันน้ำ รัฐบาลเกาหลีเลือกที่จะลงทุนโครงสร้างในเชิงป้องกันน้ำท่วมมากกว่าการแก้ไข โดยเน้นไปที่การปรับปรุงลำน้ำเดิม เพื่อป้องกันน้ำท่วม และลดความเสียหายจากภัยธรรมชาติในอนาคต (ผู้จัดการออนไลน์, 2556)

ในปี พ.ศ. 2533 รัฐบาลเกาหลีใต้ตัดสินใจสร้างเขื่อน 32 แห่ง พร้อมกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และขยายต่อด้วยเขื่อนขนาดกลางหรือเขื่อนอนอกประสงค์ เพื่อแก้ปัญหา น้ำท่วมและภัยแล้ง ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของ โคเรีย วอเตอร์ รีซอร์สเซส คอร์ปอเรชัน หรือ เค-วอเตอร์ ในฐานะรัฐวิสาหกิจของประเทศเกาหลีใต้

นายชอง กูยอล ผู้อำนวยการสำนักงาน เค-วอเตอร์ บอกว่า ตั้งแต่ปี 2554 จนถึงปัจจุบัน เกาหลีใต้ได้ก่อสร้างพลัดเวย์ (Ara Waterway) มูลค่ากว่า 2.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในโครงการฟื้นฟูแม่น้ำ 4 สาย (4 Rivers Project) สร้างฝายชะลอน้ำ 16 แห่ง ด้วยงบประมาณกว่า 6 แสนล้านบาท ตลอดจนเชื่อมต่อระบบส่งน้ำผ่านทางอุโมงค์ไปยังพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำ ภาคตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ราบที่ไม่สามารถสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ได้อีก เค-วอเตอร์ อาศัยระบบวิเคราะห์ข้อมูล หรือ KMA ที่พัฒนาขึ้นเอง โดยนำเข้าข้อมูลจากเขื่อน ฝาย ข้อมูลจากกรมอุตุนิยมวิทยา ประเทศเกาหลี และข้อมูลอุตุนิยมวิทยาสหรัฐ (NOAA) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์น้ำ และคาดการณ์ได้ล่วงหน้า 5 วัน และสามารถส่งต่อข้อมูลไปยังรัฐบาล เพื่อตัดสินใจแก้ปัญหา น้ำท่วมได้ อย่างทันทั่วทั้ง

หน้าที่หลักของ เค-วอเตอร์ คือ บริหารจัดการเขื่อนอนอกประสงค์ และ ฝายชะลอน้ำ เพื่อป้องกันน้ำท่วมและจ่ายน้ำไปยังพื้นที่ขาดแคลน ในฐานะองค์กรหลักของประเทศ เกาหลีใต้ ซึ่งรับหน้าที่จัดการระบบผลิตน้ำประปาสำหรับภาคครัวเรือนและอุตสาหกรรม การเพิ่ม ปริมาณน้ำช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อทำเกษตรกรรม การจ่ายน้ำทำได้มีประสิทธิภาพ สามารถผลิตไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าขนาดเล็กได้เพียงพอกับการใช้งาน 3.1 หมื่นครัวเรือน อีกทั้งโครงการ ในภาพรวมได้ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยสวนสาธารณะ เส้นทางจักรยาน

จากการปรับปรุงโครงสร้างด้านการจัดการน้ำของประเทศเกาหลี ช่วยลด ผลกระทบแม้จะต้องเผชิญกับพายุทำให้ฝนตกหนัก โดยในเดือนกันยายน ปี พ.ศ.2555 อิทธิพล จากพายุ Sanba ทำให้น้ำในลำน้ำมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นจากฝนที่ตกกว่า 277 มิลลิเมตร แต่ด้วยระบบ บริหารจัดการน้ำและระบายน้ำผ่านพลัดเวย์ ทำให้ลดผลกระทบจากพายุลดลง และสามารถรักษา ระดับน้ำ ป้องกันการจมในพื้นที่ลุ่มต่ำได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนมากนัก

2.4 การบริหารจัดการวิกฤติน้ำท่วมของประเทศเวียดนาม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2556: 1)กล่าวว่า ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ร้อนขึ้น แต่ละประเทศจะต้องปรับตัว ให้พ้นจากการคุกคามของภาวะโลกร้อน โดยประเทศเวียดนาม ได้จัดทำแผนแม่บทในระดับชาติ

ซึ่งรัฐบาลบังคับให้ทุกจังหวัดต้องจัดทำแผนปฏิบัติการเรื่องการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศระดับจังหวัดทุกจังหวัด

ประเทศเวียดนาม กล่าวได้ว่า เป็นประเทศที่ปลูกป่าโกงกางมากที่สุดในโลก เพื่อป้องกันคลื่นยักษ์ (Storm Surg) ระหว่างปี พ.ศ. 2537- 2545 ได้ปลูกป่าชายเลน 1,200 ตารางกิโลเมตร โดยมีต้นทุนค่าใช้จ่ายรวมทั้งหมด 1.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แต่ได้ช่วยอนุรักษ์และประหยัดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงเขื่อนและผนังกั้นน้ำได้ถึง 7.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งป่าชายเลนดังกล่าวช่วยป้องกันพื้นที่ในแผ่นดินจากพายุไต้ฝุ่นหวู่กง (Wukong) ในปี พ.ศ. 2555 ซึ่งได้รับความร่วมมือจากคนในท้องถิ่นร่วมกันปลูกต้นโกงกาง ทำให้ระบบนิเวศชายฝั่งมีความสมบูรณ์ไม่เสียหาย หรือถูกเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งช่วยป้องกันชุมชนบริเวณชายฝั่งจากวาทภัย คลื่นยักษ์และภัยธรรมชาติอื่น ๆ หากเปรียบเทียบกับ โครงสร้างพื้นฐานที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น กำแพงผนังกั้นน้ำหรือเขื่อนแล้ว การฟื้นฟูป่าชายเลนจะมีประสิทธิผลและให้ประโยชน์ในระยะยาวมากกว่า

จากการศึกษาของสถาบันอุทกวิทยา อุดุณิยวิทยาและสภาพแวดล้อมของเวียดนาม พบว่าถ้าหากโลกร้อนขึ้นและเป็นสาเหตุให้ระดับน้ำทะเลในทะเลจีนใต้สูงขึ้น 1 เมตร พื้นที่ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงนั้นจะถูกน้ำท่วมถึง 1 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด เพราะว่าบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงนั้นมีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นถึง 22 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งประเทศ และที่สำคัญเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของประเทศ เป็นอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญสามารถผลิตข้าวปีละ 49 ล้านตัน 60 เปอร์เซ็นต์ของอาหารทะเลของเวียดนามจับได้และผลไม้ 80 เปอร์เซ็นต์ของประเทศก็ผลิตได้จากบริเวณนั้นเช่นกัน

ประเทศเวียดนามจึงมีการจัดการระบบชลประทานใหม่ทั้งหมด เพื่อให้สามารถระบายน้ำออกแม่น้ำโขงได้ ทำพื้นที่ปิดล้อมไว้สำหรับเพาะปลูก ป้องกันไม่ให้น้ำเค็มจากแม่น้ำและทะเลทะลักเข้าพื้นที่เพาะปลูก รัฐบาลกลางจะเป็นผู้จัดสรรน้ำ โดยกระทรวงเกษตรไปให้คำแนะนำว่าจะจัดสรรน้ำให้เกษตรกรแต่ละรายใช้ในการเพาะปลูกเท่าไร มีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำดูแล ลงพื้นที่ในแต่ละวัน และรายงานให้แต่ละระดับชั้นทราบข้อมูลอย่างรวดเร็ว

3. สรุปการบริหารจัดการวิกฤติน้ำท่วมของประเทศตะวันตก และประเทศตะวันออก

จากการศึกษาการบริหารจัดการวิกฤติน้ำท่วมของประเทศตะวันตก และประเทศตะวันออก พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศต่าง ๆ มีลักษณะร่วมกันที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

3.1 ด้านมิติทางสังคม ภาครัฐและประชาชนของทุกประเทศที่เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบ พบว่า ประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ต่างตระหนักถึงภัยคุกคามของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อน และมีความพยายามจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการเสนอและดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยแก้ปัญหาโลกร้อน โดยการลดการปล่อยก๊าซที่ก่อให้เกิดภาวะเรือนกระจก รวมทั้งตระหนักว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนเป็นภัยคุกคาม และเป็นความเสี่ยง ที่ต้องคำนึงถึงในการกำหนดนโยบายบริหารจัดการในการบริหารราชการแผ่นดิน การประกอบธุรกิจ และการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน

3.2 ด้านการบริหารจัดการน้ำ ทุกประเทศที่เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบ ได้มีการดำเนินการบริหารจัดการน้ำทั้งในมิติที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งต้องใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าที่สุด และในมิติที่เป็นภัยคุกคามไปพร้อม ๆ กัน โดยมีมิติการบริหารจัดการน้ำที่แตกต่างกันไป ดังนี้

3.2.1 การบริหารจัดการน้ำในฐานะที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด จะอยู่บนหลักการสำคัญที่ว่า “น้ำ” เป็นทรัพยากรธรรมชาติหรือมรดกของชาติที่ทุกคนมีสิทธิในการใช้สอยอย่างเท่าเทียมกัน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเป็นผู้บริหารจัดการภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในแง่การจัดสรรน้ำและการรักษาคุณภาพน้ำ โดยต้องจัดสรรทรัพยากรน้ำอย่างทั่วถึง และรักษาคุณภาพน้ำด้วย รวมทั้งมีการกำหนดมาตรการกำกับการใช้น้ำให้เป็นไปอย่างประหยัด และคุ้มค่าที่สุดด้วย โดยการใช้นโยบายทางกฎหมายและมาตรการทางสังคมกำกับ

3.2.2 การบริหารจัดการน้ำในฐานะที่เป็นภัยคุกคาม ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชน และส่วนใหญ่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน การบริหารจัดการน้ำในมิตินี้ จึงต้องคำนึงถึงการรักษาความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชาชนเป็นหลัก โดยการให้อำนาจรัฐในการดำเนินการทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุไม่พึงประสงค์ดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์เพื่อลดความสูญเสีย โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนก่อน แต่หากการดำเนินการดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน รัฐต้องชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหายด้วย

3.2.3 ทุกประเทศที่เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบ มีฐานข้อมูลกลาง เพื่อการบริหารจัดการน้ำและใช้ประโยชน์ในที่ดิน แบบ Real time เพราะการบริหารจัดการน้ำและที่ดินต้องกระทำควบคู่กันไปโดยมีอาจแยกออกจากกันได้ ทั้งในมิติด้านการพัฒนา และมิติการป้องกัน

และบรรเทาสาธารณภัย นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการข้อมูล การพยากรณ์อากาศเข้ากับฐานข้อมูล เพื่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อประโยชน์ในการพยากรณ์อุทกภัยหรือภัยแล้ว รวมทั้งสาธารณภัยอื่นด้วย

3.2.4 สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศเป็นภัยที่มีความรุนแรง และมักเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทุกประเทศที่เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบ จึงพัฒนาระบบการเตือนภัย และบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในลักษณะรวมศูนย์ เพื่อให้การแจ้งเตือนภัย การแก้ไขปัญหา ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว โดยหากเกิด อุทกภัยหรือภัยแล้งขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบพื้นที่นั้น จะมีหน้าที่แก้ไขปัญหา ในเบื้องต้น แต่กรณีที่เกิดอุทกภัยหรือภัยแล้งดังกล่าวเป็นภัยที่มีลักษณะขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ รัฐบาลกลางจะเข้าไปบริหารจัดการภัยนั้นแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทันที โดยได้มีการ บูรณาการการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับรัฐบาลกลางอย่างชัดเจน โดยองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามที่รัฐบาลกลางกำหนด ซึ่งเจ้าหน้าที่และทรัพยากร ที่ระดมเข้าไปเพื่อแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาทุกข์ในกรณีดังกล่าวจะเป็นเจ้าหน้าที่และทรัพยากร จากพื้นที่ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัตินั้น ซึ่งรวมถึงการใช้กำลังทหารในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดพื้นที่เพื่อการอพยพ และการสำรองเครื่องอุปโภค บริโภค เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เจ้าหน้าที่ด้านการแพทย์ ตลอดจนอุปกรณ์ที่จำเป็นต่าง ๆ ไว้เพื่อ ประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือ และรองรับการอพยพด้วย

สรุป

วิกฤติน้ำท่วมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และในช่วง 30 ปี หลังจาก พ.ศ.2521 เป็นต้นมา พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในแต่ละปีมีความ รุนแรงและเกิดจากความเสียหายมากขึ้นต่างกันขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำฝนที่ตกในลุ่มน้ำเจ้าพระยา การบริหารจัดการน้ำจากเขื่อนที่ปล่อยสู่ลุ่มน้ำธรรมชาติ ประสิทธิภาพของกลไกและระบบฝาย ชะลอน้ำหรือประตูควบคุมน้ำ และประสิทธิภาพของคันป้องกันน้ำท่วม และระบบปิดล้อมพื้นที่ ทั้งนี้ ระบบการป้องกันน้ำท่วมด้วยการใช้สิ่งก่อสร้างที่ประเทศไทยได้พัฒนาตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมา ได้เพิ่มความรุนแรงของสภาพน้ำท่วม โดยเฉพาะพื้นที่ท้ายน้ำ ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อ ทรัพย์สินและระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ดังเช่นอุทกภัยที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.2554

การป้องกันน้ำท่วมด้วยวิธีใช้สิ่งก่อสร้าง และการป้องกันน้ำท่วมด้วยวิธีไม่ใช่ สิ่งก่อสร้าง พบว่าในสังคมไทยในปัจจุบันนิยมวิธีการป้องกันน้ำท่วมด้วยวิธีใช้สิ่งก่อสร้างเพียง

อย่างเดียว เมื่อเกิดภัยพิบัติน้ำท่วมขนาดใหญ่ ปรากฏว่าสิ่งก่อสร้างที่ได้ออกแบบไว้นั้นป้องกันน้ำท่วมไม่ได้ เกิดการพังทลาย ก่อให้เกิดความเสียหาย ส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน และระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ดังนั้นในทางปฏิบัติของประเทศที่พัฒนาแล้ว นิยมใช้การป้องกันน้ำท่วมด้วยวิธีผสมผสานทั้งใช้สิ่งก่อสร้างและไม่ใช้สิ่งก่อสร้างควบคู่กันไป เพราะสามารถป้องกันความเสียหายจากภัยพิบัติน้ำท่วมได้ดีกว่า

สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดลพบุรี ของประเทศไทย มีสาเหตุมาจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เกิดจากธรรมชาติ ซึ่งได้แก่

- 1.1 ภาวะโลกร้อนหรือภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง
- 1.2 ปรากฏการณ์ลานีญา
- 1.3 การได้รับอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากพายุที่เคลื่อนตัวมาจากทะเลจีนใต้ ทั้งหมด 5 ลูก คือ พายุโซนร้อนไหหม่า นกเตน ไหถ่าง เนสาด และนาแลแก
- 1.4 อิทธิพลของร่องมรสุมและลมประจำท้องถิ่น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลให้ปริมาณฝนยิ่งเพิ่มทวีมากขึ้น

2. เกิดจากมนุษย์ ซึ่งได้แก่

- 2.1 พื้นที่ต้นน้ำ มีป่าไม้รวมทั้งคุณภาพป่าไม้ลดลง การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต
- 2.2 สักยภาพของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเก็บกักน้ำช่วงน้ำหลากไม่เพียงพอ และไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำหลากปริมาณมากกว่าค่าปกติได้ อีกทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการบริหารจัดการน้ำ ขาดการบำรุงรักษาไม่สามารถใช้งานได้ตามความต้องการในช่วงเวลาน้ำหลาก และไม่เพียงพอต่อความต้องการซึ่งเป็นข้อจำกัดในสถานการณ์ปัจจุบัน
- 2.3 การสร้างระบบป้องกันตนเอง โดยทำคันกั้นน้ำ ทำให้น้ำระบายได้ช้าและท่วมขังเป็นเวลานาน รวมทั้งการสูบน้ำออกจากพื้นที่ในแนวคันกั้นน้ำทำให้ไปเพิ่มปริมาณน้ำในพื้นที่อื่น
- 2.4 การขยายตัวของชุมชน/เศรษฐกิจบนพื้นที่น้ำท่วมขังในอดีต และมีการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค ถนน รุกกล้าและกีดขวางทางน้ำและการไหลของน้ำตามธรรมชาติ

3. เกิดจากการบริหารจัดการน้ำ

3.1 ข้อมูลของหน่วยงานราชการไม่เป็นเอกภาพ โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับน้ำไม่ชัดเจนไม่ทันสมัยและไม่ทันเหตุการณ์ ข้อมูลปริมาณฝนที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนไม่ได้ถูกนำมาใช้วางแผนในการจัดการน้ำให้เหมาะสม

3.2 ขาดการบูรณาการในการจัดการน้ำระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ การทำงานมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดองค์ความรู้เรื่องน้ำที่เป็นระบบ รวมถึงปัญหาฝั่งเมือง

3.3 ข้อจำกัดในด้านการพยากรณ์ คือ ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ในระยะยาวส่งผลให้การบริหารจัดการและการเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ภัยพิบัติในประเทศมีประสิทธิภาพค่อนข้างน้อยประกอบกับปัจจุบันมีปัจจัยจากภายนอกประเทศเข้ามามีผลกระทบค่อนข้างมาก

3.4 การบริหารจัดการไม่เป็นไปตามหลักวิชาการในการบริหารจัดการสาธารณภัยและหลักการบูรณาการ ใช้คนไม่ถูกต้องงาน และมีการเมืองเข้ามาแทรกแซงในกระบวนการตัดสินใจ

3.5 ในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติของประเทศไทย เป็นการนำเอาปัจจัยหลายอย่างมาซ้อนทับกันเป็นชั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง การปกครอง ผู้คน ผลประโยชน์ หรือเศรษฐกิจ ส่งผลให้การแก้ไขปัญหามีความซับซ้อนยุ่งยากมากยิ่งขึ้น

3.6 ความล่าช้าของหน่วยงานภาครัฐ และการไม่นำพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2550 และแผนปฏิบัติการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแบบบูรณาการ 17 ด้านมาใช้

3.7 การบังคับใช้กฎหมายของผู้ปฏิบัติยังไม่ดีเท่าที่ควร เช่น กรณีมีกลุ่มผู้ชุมนุมมาปิดถนนหรือการที่กลุ่มผู้ชุมนุมเดือดร้อนจากอุทกภัยไปทำลายแนวคันกั้นน้ำ ทำให้เกิดความเสียหายการบริหารจัดการอุทกภัยในอดีตที่ผ่านมา มักให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเฉพาะจุด หรือเฉพาะด้าน โดยขาดความระมัดระวังในเรื่องผลกระทบต่อชุมชนเหนือน้ำและท้ายน้ำ การพัฒนาพื้นที่น้ำท่วมถึงเป็นพื้นที่เศรษฐกิจชุมชนเมืองโดยขาดความระมัดระวังและมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะด้าน คือ เศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยเฉพาะลุ่มน้ำขนาดใหญ่จะส่งผลกระทบต่อปริมาณของน้ำท่วมสูงสุด และเวลาในการเดินทางของยอดน้ำนั้น กล่าวคือน้ำจะมามากขึ้นและเร็วขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นพื้นที่กั้นน้ำ น้ำซึมไม่ได้ ทำให้เพิ่มปริมาณน้ำผิวดิน ในขณะที่เดียวกัน

ต้องมีการออกแบบท่อระบายน้ำหรือรางระบายน้ำ จึงทำให้เพิ่มยอดน้ำและลดเวลาการไหลของน้ำ ส่งผลกระทบให้พื้นที่ที่พัฒนาใหม่มีความเสี่ยงต่ออุทกภัยมากขึ้น

สาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้น เป็นผลทำให้ในปี 2554 ได้เกิดความเสียหาย สูญเสีย เป็นจำนวนมหาศาล จังหวัดที่ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาจึงมีมาตรการ วิธีการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือประชาชน สามารถสรุป ได้ดังนี้

จังหวัดสิงห์บุรี ได้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและซักซ้อมแนวทางปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยจังหวัดสิงห์บุรี , ดำเนินการตามมาตรการ 2P2R โดยมอบหมายส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เป็นต้น รวมทั้ง มีการประชุมติดตามสถานการณ์อุทกภัยเป็นประจำทุกวัน โดยส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรีทราบจนกว่าสถานการณ์จะยุติ

จังหวัดอ่างทอง ได้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจฯ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับสถานการณ์อุทกภัย โดยประสานส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการช่วยเหลือประชาชน , มีการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2553 – 2557 , ดำเนินการตามมาตรการ 2P2R โดยมอบหมายส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เป็นต้น รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบสถานการณ์อุทกภัย

จังหวัดลพบุรี ได้มีการประชุมติดตามสถานการณ์อุทกภัยดำเนินการตามมาตรการ 2P2R โดยมอบหมายส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เป็นต้น และกำหนดมาตรการฟื้นฟูไว้ 3 ด้าน ได้แก่ มาตรการเร่งด่วน คือ การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมที่ชำรุดเสียหาย การจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุข ด้านการเกษตร , มาตรการระยะกลาง คือ การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม รวมทั้งการกำจัดขยะการช่วยเหลือผู้ประกอบการรายย่อยและรายใหญ่ และ มาตรการ ระยะยาว คือ การป้องกันน้ำท่วมโดยใช้ผังเมืองและสิ่งก่อสร้าง การเตรียมความพร้อมของประชาชน การเตือนภัย เป็นต้น

จากการศึกษาการบริหารจัดการวิกฤติน้ำท่วมของประเทศตะวันตก และประเทศ ตะวันออก พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศต่าง ๆ มีลักษณะร่วมกันที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

ด้านมิติทางสังคม ภาครัฐและประชาชนของประเทศที่เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบพบว่า ประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ต่างตระหนักถึงภัยคุกคามของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อน และมีความพยายามจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการเสนอและดำเนินการต่าง ๆ เพื่อช่วยแก้ปัญหาโลกร้อน โดยการลดการปล่อยก๊าซที่ก่อให้เกิดภาวะเรือนกระจก รวมทั้งตระหนักว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนเป็นภัยคุกคามและเป็นความเสี่ยง ที่ต้องคำนึงถึงในการกำหนดนโยบายบริหารจัดการในการบริหารราชการแผ่นดิน การประกอบธุรกิจ และการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน

ด้านการบริหารจัดการน้ำ ทุกประเทศที่เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบ ได้มีการดำเนินการบริหารจัดการน้ำทั้งในมิติที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งต้องใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าที่สุด และในมิติที่เป็นภัยคุกคามไปพร้อม ๆ กัน

ทุกประเทศที่เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบ มีฐานข้อมูลกลาง เพื่อการบริหารจัดการน้ำ และใช้ประโยชน์ในที่ดิน แบบ Real time เพราะการบริหารจัดการน้ำและที่ดิน ต้องกระทำควบคู่กันไปโดยมิอาจแยกออกจากกันได้ ทั้งในมิติด้านการพัฒนา และมิติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการข้อมูล การพยากรณ์อากาศเข้ากับฐานข้อมูล เพื่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อประโยชน์ในการพยากรณ์อุทกภัยหรือภัยแล้ว รวมทั้งสาธารณภัยอื่นด้วย

สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศเป็นภัยที่มีความรุนแรงและมักเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทุกประเทศที่เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบ จึงพัฒนาระบบการเตือนภัยและบรรเทาสาธารณภัยที่เกิดขึ้นในลักษณะรวมศูนย์ เพื่อให้การแจ้งเตือนภัย การแก้ไขปัญหา ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว โดยหากเกิดอุทกภัยหรือภัยแล้งขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบพื้นที่นั้น จะมีหน้าที่แก้ไขปัญหาในเบื้องต้น แต่กรณีที่เกิดอุทกภัยหรือภัยแล้วดังกล่าวเป็นภัยที่มีลักษณะขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ รัฐบาลกลางจะเข้าไปบริหารจัดการภัยนั้นแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทันที โดยได้มีการบูรณาการการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับรัฐบาลกลางอย่างชัดเจน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามที่รัฐบาลกลางกำหนด ซึ่งเจ้าหน้าที่เบะทรัพยากรที่ระดมเข้าไปเพื่อแก้ไขปัญหาหรือบรรเทาทุกข์ในกรณีดังกล่าวจะเป็นเจ้าหน้าที่และทรัพยากรจากพื้นที่ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัตินั้น ซึ่งรวมถึงการใช้กำลังทหารในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ยังมีการกำหนดพื้นที่เพื่อการอพยพ และการสำรองเครื่องอุปโภค บริโภค เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค

เจ้าหน้าที่ด้านการแพทย์ ตลอดจนอุปกรณ์ที่จำเป็นต่าง ๆ ไว้เพื่อประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือ
และรองรับการอพยพด้วย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย” ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ วารสาร บทความ หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารสรุปรายงานการประชุม และการรายงานสถานการณ์ที่เผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต ฯลฯ ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการสังเกตการณ์ในพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และได้เก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) จากผู้นำภาคนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้นำนักบริหาร จากกลุ่มการเมือง ผู้นำองค์กร ทั้งจากภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน ผู้นำนักบริหารจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำภาคสื่อสารมวลชน ชุมชน ประชาสังคม NGOs รวมทั้งผู้นำนักบริหารที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการสาธารณภัย โดยดำเนินการวิเคราะห์ใน 6 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชนเพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย
2. แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย
3. แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย
4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อยืนยันผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

5. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของยุทธศาสตร์ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของ ประเทศไทย

6. วิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบ (Model) เกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

1. แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

จากการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็น นักวิชาการ นักการเมือง ผู้นำองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรอิสระ หัวหน้าส่วนระดับจังหวัด ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญ เป็นที่ยอมรับ จำนวน 40 ท่าน สามารถสรุปแนวคิด และทัศนะ เกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1.1 สำหรับกลุ่มผู้นำระดับสูงให้ความเห็นเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ไว้ดังนี้

เผด็จชัย สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน (ขณะสัมภาษณ์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในข้อมูลอย่างเท่าเทียมกับรัฐ เพื่อให้เกิดการเข้าใจ และปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เกิดขึ้น และมีการปรับวิถีชีวิตให้ดำเนินอยู่ร่วมกับน้ำได้ และ ให้มีการทำประชาคม และประชาสัมพันธ์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ.....” (เผด็จชัย สะสมทรัพย์ ให้สัมภาษณ์ที่ บ้านพัก เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2556)

สุรพล แสวงศักดิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ปัจจุบันความต้องการของประชาชนมีมากขึ้น ต้องการความรวดเร็ว ในการแก้ไขปัญหาจากรัฐ และหากหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ตามความต้องการ ความต้องการต่าง ๆ ก็จะถูกส่งผ่าน ส่งต่อไปยังส่วนกลาง โดยช่องทาง

การสื่อสารที่มีมากขึ้น ดังนั้น หากจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเพื่อการตอบสนองความต้องการของประชาชน จึงควรจะดำเนินการในรูปแบบการบูรณาการ ให้ทุกส่วนมีส่วนร่วม.....” (สุรพล แสงศักดิ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

วิศวะ สะติสมิต ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ช่วงวิกฤติน้ำท่วมชุมชนต่างให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างดี ซึ่งเกิดจากการที่ภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ทำการสื่อสาร ทำความเข้าใจกับประชาชนผ่านทางวิทยุชุมชน เพื่อให้ทุกคนในจังหวัดรู้สถานการณ์เท่ากันอย่างทั่วถึง การที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็ง ด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนนั้น ต้องปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรู้ เข้าใจ คำว่า "เสียสละ" รวมทั้งต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างจริงจัง.....” (วิศวะ สะติสมิต ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

ตัน ภาสกรนที ประธานกรรมการ บริษัท อิชิตัน กรุ๊ป จำกัด ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....การอยู่ร่วมกันของชุมชนจะต้องมีการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้ออาทรก็จะทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งกัน และก็อยู่กันอย่างสงบ.....” (ตัน ภาสกรนที ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงาน บริษัท อิชิตัน กรุ๊ป จำกัด เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง ว่า “.....ต้องให้ความสำคัญในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ทำการสื่อสารและทำความเข้าใจกับประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ ด้วยความเท่าเทียมกันในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของชุมชน มีการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิดร่วมกัน ทำให้มีการเปิด โอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง.....”

ตารางที่ 4 – 1 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไข
อุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง
ของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายเผด็จชัย สะสมทรัพย์	ให้ประชาชนมีความรู้ และความเข้าใจ ในข้อมูลอย่างเท่าเทียมกับรัฐเพื่อให้เกิด การเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่ เกิดขึ้นและมีการปรับวิถีชีวิตให้ดำเนิน อยู่ร่วมกับน้ำได้และ ให้มีการทำประชาคม และประชาสัมพันธ์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ	ต้องให้ความสำคัญในการ แจ้งข้อมูลข่าวสาร ทำการ สื่อสารทำความเข้าใจกับ ประชาชนผ่านช่องทาง ต่างๆ ด้วยความเท่าเทียมกัน ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
2	นายสุรพล แสวงศักดิ์	ปัจจุบันความต้องการของประชาชน มีมากขึ้นต้องการความรวดเร็วในการ แก้ไขปัญหาจากรัฐและหากหน่วยงาน ของรัฐในพื้นที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหา ได้ตามความต้องการความต้องการต่าง ๆ ก็จะถูกส่งผ่าน ส่งต่อไปยังส่วนกลาง โดยช่องทางการสื่อสารที่มีมากขึ้นดังนั้น หากจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนและเพื่อการตอบสนองความ ต้องการของประชาชนจึงควรจะ ดำเนินการในรูปแบบการบูรณาการ ให้ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม	ของชุมชนมีการแบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิดร่วมกัน ทำ มีการเปิดโอกาสให้ทุกคน แสดงความคิดเห็นอย่าง ทั่วถึง

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 1 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไข
 อุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง
 ของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
3	นายวิศวะ คะลีสมิต	ช่วงวิกฤติน้ำท่วมชุมชนต่างให้ความสำคัญ ร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างดี ซึ่งเกิดจากการที่ภาครัฐได้ให้ความสำคัญ ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารทำการสื่อสาร ทำความเข้าใจกับประชาชนผ่านทางวิทยุ ชุมชน เพื่อให้ทุกคนในจังหวัดรู้สถานการณ์ เท่ากันอย่างทั่วถึงการที่จะเสริมสร้าง ความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการ พัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนนั้นต้อง ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรู้ เข้าใจ คำว่า "เสียสละ" รวมทั้งต้องสามารถนำไป ปฏิบัติได้อย่างจริงจัง	
4	นายตัน ภาสกรนที	การอยู่ร่วมกันของชุมชนจะต้องมีการ แบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่าง เอื้ออาทรก็จะทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง กันและที่อยู่กันอย่างสงบ	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

1.2 สำหรับกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ไว้ดังนี้

สุชาติ ลายนำเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ให้เกิดความเชื่อในรัฐบาล เชื่อในตัวผู้นำ และพยายามให้เขามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และช่วยกันคิดช่วยกันทำ เพื่อจะได้พึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือกันได้ในยามเกิดวิกฤติ หรือยามเกิดภัย.....” (สุชาติ ลายนำเงิน ให้สัมภาษณ์ที่ บ้านพัก เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

สรกฤษ เทียนถาวร นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ชุมชนต้องลดอัตตา และมีความเสียสละ แบ่งปันซึ่งกันและกัน โดยต่างคนต่างไม่คำนึงถึงตนเองเป็นหลัก แต่สังคมไทยเป็นปัญหาที่จัดการยาก เพราะเป็นวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกลง.....” (สรกฤษ เทียนถาวร ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2556)

ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก ที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีด้านสิ่งแวดล้อม ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องสร้างจิตสำนึก สร้างความเข้าใจให้ทุกคนในชุมชน/สังคม รู้จักการเสียสละ ความมีน้ำใจ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความรัก ความสามัคคี โดยการดำเนินการฝึกอบรม การสร้างกิจกรรม ทั้งนี้ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันด้วย.....” (ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก , ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556)

ชวนชม จันทะวงษ์ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ชุมชนต้องมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจ และรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งเพื่อช่วยกันปกป้องดูแลซึ่งกันและกันและกันมีการเตรียมความพร้อมอยู่เสมอช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเสียสละและรู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหาที่จะสามารถ

ผ่านพ้นไปได้.....” (ชวนชม จันทะวงษ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2556)

สุรพงษ์ ปนาคกุล อดีตคณบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยการกระจายอำนาจ และการแบ่งงานกันทำ การใช้วิธีการประสานงาน การบูรณาการงานของทุกภาคส่วนร่วมกัน ทั้งนี้ จะต้องมีการกระจายข่าวสารให้ทุกคนทราบถึงข่าวสาร สถานการณ์น้ำเท่ากัน อย่างทั่วถึง รวมทั้งต้องมีการเปิดโอกาสให้ทุกคนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และจัดให้มีการทำประชาคมอย่างสม่ำเสมอ.....” (สุรพงษ์ ปนาคกุล , ผศ. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่ ว่า “.....ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนพยายามให้เขามีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนสร้างความเข้าใจให้กับชุมชน สนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร รู้จักการเสียสละ ความมีน้ำใจ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยความรัก ความสามัคคีโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม , การกระจายอำนาจ , การแบ่งงานกันทำ และการใช้วิธีการประสานงาน.....”

ตารางที่ 4-2 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน
เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง
ของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายสุชาติ ลายน้ำเงิน	สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ให้ เกิดความเชื่อในรัฐบาลเชื่อในตัวผู้นำ และพยายามให้เขามีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและช่วยกัน คิดช่วยกันทำ เพื่อจะได้พึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือกันได้ในยามเกิดวิกฤติ หรือยามเกิดภัย	ต้องสร้างความเชื่อมั่น ให้กับประชาชนพยายาม ให้เขามีส่วนร่วมใน กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน สร้างความเข้าใจ ให้กับ ชุมชน สนับสนุนด้าน ข้อมูล ข่าวสารรู้จักการ
2	นายสรกฤษ เทียนถาวร	ชุมชนต้องลดข้อขัดตาและมีความเสียสละ แบ่งปันซึ่งกันและกันโดยต่างคนต่างไม่ คำนึงถึงตนเองเป็นหลักแต่สังคมไทย เป็นปัญหาที่จัดการยากเพราะเป็น วัฒนธรรมที่ฝังรากลึกลงมานาน	เสียสละ ความมีน้ำใจ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุขด้วยความ รัก ความสามัคคีโดยใช้ กระบวนการมีส่วนร่วม
3	ดร.ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก	ต้องสร้างจิตสำนึกสร้างความเข้าใจให้ ทุกคนในชุมชน/สังคม รู้จักการเสียสละ ความมีน้ำใจเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่าง มีความสุข ด้วยความรัก ความสามัคคี โดยการดำเนินการฝึกอบรม การสร้าง กิจกรรม ทั้งนี้ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ต้อง ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมกันด้วย	โดยการกระจายอำนาจ และการแบ่งงานกันทำ การใช้วิธีการประสานงาน

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4-2 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน
เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง
ของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่ (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
4	นางสาว ชวนชม จันทะวงษ์	ชุมชนต้องมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจ และรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งเพื่อช่วยกัน ปกป้องดูแลซึ่งกันและกันมีการเตรียม ความพร้อมอยู่เสมอช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน มีความเสียสละรู้จักแบ่งปันกัน และกัน	
5	ผศ.สุรพงศ์ ปนาทกุล	ต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยการ กระจายอำนาจ และการแบ่งงานกันทำ การใช้วิธีการประสานงาน การบูรณา การทำงานของทุกภาคส่วนร่วมกันทั้งนี้ จะต้องมีการกระจายข่าวสารให้ทุกคน ทราบถึงข่าวสารสถานการณ์น้ำเท่ากัน อย่างทั่วถึงรวมทั้งต้องมีการเปิดโอกาส ให้ทุกคนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ จัดให้มีการทำประชามยอย่างสม่ำเสมอ	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

1.3 สำหรับกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัยให้ ความเห็นเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ไว้ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง ของประเทศไทย ว่า “.....การที่จะให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุน ต้องมาจากความต้องการของ ชุมชน/ประชาชน ไม่ใช่การขัดเหยียดให้ รวมทั้งต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก กระบวนการ ทุกขั้นตอน.....” (สุเมธ ตันติเวชกุล , ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ ที่โครงการท่ามะนาวพอเพียง เพื่อสังคมที่ยั่งยืน ตำบลท่ามะนาว อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2556)

สุวัฒน์ เทพอารักษ์ เลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประชาชน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความ ร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....การจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประชาชนต้อง เอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีการร่วมพูดคุย โดยเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เป็นการลด ความขัดแย้งได้เป็นอย่างดี.....” (สุวัฒน์ เทพอารักษ์ ให้สัมภาษณ์ที่ห้องรับรองเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2556)

รอยล จิตรดอน ผู้อำนวยการสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไข อุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง ของประเทศไทย ว่า “.....เชื่อว่าความเหนียว ยากที่ร่วมเผชิญกันของชุมชน จะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน การมีส่วนร่วม มีความรู้สึกซึ่ง น้อยกว่าคำว่าหุ้นส่วน การลงพื้นที่จะแก้ปัญหาชุมชนต้องหาแกนกลาง หรือผู้นำที่ชาวบ้านนับถือ และการแก้ไขปัญหาต้องปฏิบัติร่วม โดยการ Learning By Doing ซึ่งยึดหลักวิถีเดิม คือจากแนว ปฏิบัติเดิม คนไทย คือเป็นนักรบปฏิบัติ.....” (รอยล จิตรดอน , ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหารโรงแรม นารายณ์ฮิลล์ กอล์ฟ รีสอร์ทแอนด์คันทรี คลับ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556)

ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล อาจารย์ประจำภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อ แก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....สำหรับ การที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถดำรงชีพอยู่ได้ในภาวะวิกฤติสิ่งสำคัญคือ การปรับวิถี

ในการดำรงชีวิตให้อยู่กับภัยให้ได้ ยอมรับความเป็นจริง และรวมตัวกันในการช่วยกัน แก้ไขปัญหา.....” (ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล , ศ.ดร.ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย ว่า “.....ชุมชนต้องสามารถพึ่งพาตนเองได้เมื่อเกิดวิกฤติภัยโดยปรับวิถีการดำรงอยู่ของชีวิต ให้อยู่ร่วมกับภัย โดยเชื่อว่าความเหนียวยามที่ร่วมเผชิญกันของชุมชนจะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันของประชาชน ต้องมีการเอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกันเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีการร่วมพูดคุย โดยการเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สำหรับการแก้ไขปัญหานี้ต้องใช้วิธีการเจรจา การประนีประนอม.....”

ตารางที่ 4 – 3 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล	การที่จะให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุน ต้องมาจากความต้องการของชุมชน/ประชาชน ไม่ใช่การยัดเหยียดให้ รวมทั้งต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทุกขั้นตอน	ชุมชนต้องสามารถพึ่งพาตนเองได้เมื่อเกิดวิกฤติภัย โดยปรับวิถีการดำรงอยู่ของชีวิต ให้อยู่ร่วมกับภัย โดยเชื่อว่าความเหนียวยาม

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4-3 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัย
อย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย
ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
2	นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์	การจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชน ประชาชนต้องเอาใจใส่ดูแลซึ่ง กันและกัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีการร่วมพูดคุยโดยเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เป็นการลดความ ขัดแย้งได้เป็นอย่างดี	ที่ร่วมเผชิญกันของชุมชน จะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันของประชาชน ต้องมีการเอาใจใส่ดูแล ซึ่งกัน และกัน เห็น แก่ ประโยชน์ส่วนรวม มีการ ร่วมพูดคุย โดยการเข้ามา มีส่วนร่วม ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สำหรับการ แก้ไขปัญหา นั้น ต้อง ใช้ วิธี การ เจริญ การ ประนีประนอม
3	ดร.รอยล จิตรดอน	เชื่อว่าความเหนียวแน่นที่ร่วมเผชิญกัน ของชุมชนจะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกัน การมีส่วนร่วม มีความรู้สึก ถึงซึ่งน้อยกว่าคำว่าหุ้นส่วน การลง พื้นที่ที่จะแก้ปัญหาชุมชนต้องหา แกนกลางหรือผู้นำที่ชาวบ้านนับถือ และการแก้ไขปัญหาต้องปฏิบัติร่วม โดยการ Learning By Doing ซึ่งยึดหลัก วิถีเดิมคือจากแนวปฏิบัติเดิม คนไทย คือเป็นนักปฏิบัติ	ที่ร่วมเผชิญกันของชุมชน จะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกัน การมีส่วนร่วม มีความรู้สึก ถึงซึ่งน้อยกว่าคำว่าหุ้นส่วน การลง พื้นที่ที่จะแก้ปัญหาชุมชนต้องหา แกนกลางหรือผู้นำที่ชาวบ้านนับถือ และการแก้ไขปัญหาต้องปฏิบัติร่วม โดยการ Learning By Doing ซึ่งยึดหลัก วิถีเดิมคือจากแนวปฏิบัติเดิม คนไทย คือเป็นนักปฏิบัติ
4	ศ.ดร.ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล	สำหรับการที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถดำรงชีพอยู่ได้ในภาวะวิกฤติสิ่ง สำคัญคือการปรับวิถีในการดำรงชีวิต ให้อยู่กับภัยให้ได้ ยอมรับความเป็นจริง และรวมตัวกันในการช่วยกันแก้ไขปัญหา	ที่ร่วมเผชิญกันของชุมชน จะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันของประชาชน ต้องมีการเอาใจใส่ดูแล ซึ่งกัน และกัน เห็น แก่ ประโยชน์ส่วนรวม มีการ ร่วมพูดคุย โดยการเข้ามา มีส่วนร่วม ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สำหรับการ แก้ไขปัญหา นั้น ต้อง ใช้ วิธี การ เจริญ การ ประนีประนอม

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

1.4 สำหรับกลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชนให้ความเห็นเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ไว้ดังนี้

นัยนา ศรีเร นายองค์การบริหารส่วนตำบลม่วงหมู่ จังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า "..... วิธีการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน ขณะเกิดวิกฤติน้ำท่วมเพื่อลดความขัดแย้งคือต้องเปิดใจคุยกัน , ต้องมีความโปร่งใส , ต้องเสริมสร้างความเข้าใจ , ต้องใช้มาตรการบังคับทางสังคม....." (นัยนา ศรีเร ให้สัมภาษณ์ที่ ร้านอาหาร ไพนุลย์ จังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

พระวิมลปัญญาภรณ์ รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี และเจ้าอาวาสวัดเสาชงทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า ".....ต้องใช้วิธีการหันหน้ามาคุยกัน แบบสันติวิธี โดยใช้เหตุผล ความเมตตาปราณีต่อกัน ทั้งนี้ บุคคลที่เป็นคนกลางในการเจรจานั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีวาทศิลป์และยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ตลอดจนถึงหากคนเราสามารถมีศีลธรรม คุณธรรม และสามารถจัด “กิเลส” อันได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลงได้ บ้านเมืองเราก็จะสงบสุข ปราศจากปัญหาความขัดแย้ง....." (พระวิมลปัญญาภรณ์ ให้สัมภาษณ์ที่ กุฏิเจ้าอาวาสวัดเสาชงทอง เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2556)

กอแก้ว เพชรบุตร ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนกำจรวิทย์ จังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า ".....ควรมีการสื่อสารประสานงาน ชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและลดปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างชุมชน และรัฐควรให้ความยุติธรรมในการจ่ายค่าชดเชยเยียวยาอย่างเท่าเทียมกัน....." (กอแก้ว เพชรบุตร ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องประชุมโรงเรียนกำจรวิทย์ จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2556)

สมควร สุขดา ข้าราชการบำนาญ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า ".....การยอมรับสภาพความเป็นจริง เพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่กับน้ำได้ให้ชาวนาปรับเปลี่ยนฤดูกาลทำนา เพื่อให้สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

มีการช่วยเหลือของคนในชุมชน โดยการออกมาแสดงความเห็นร่วมกัน.....” (สมควร สุขดา ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

พัชนี เหลืองคิลก เจ้าของกิจการฮอนด้า สิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....การเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน จะต้องมีการเสริมสร้างความเข้าใจ และต้องสร้างนิสัยให้ประชาชนรู้จัก คำว่า “เสียสละ” รวมถึง “หน้าที่” “ความรับผิดชอบ” ต่อส่วนรวมด้วย.....” (พัชนี เหลืองคิลก ให้สัมภาษณ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัดสิงห์สยามยนต์ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชน ว่า “....ในภาวะวิกฤติน้ำท่วมชุมชนต้องมีความเชื่อในตัวผู้นำ ต้องมีการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในชุมชน ให้รับรู้ข่าวสารอย่างทั่วถึงเพื่อให้สามารถยอมรับสภาพความเป็นจริง และสามารถปรับตัวอยู่กับน้ำได้ควรมีการสื่อสารประสานงานชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงเพื่อให้เกิดความเข้าใจและลดปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างชุมชน รวมทั้งต้องสร้างนิสัยให้ประชาชนรู้จัก คำว่า “เสียสละ” รวมถึง “หน้าที่” “ความรับผิดชอบ” ต่อส่วนรวมด้วย.....”

ตารางที่ 4 – 4 วิเคราะห์แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน
เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย
ของกลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชน

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นางสาวนัยนา ศรีเร	วิธีการแก้ไขปัญหของคนในชุมชน ขณะเกิดวิกฤติน้ำท่วมเพื่อลดความ ขัดแย้งคือ ต้องเปิดใจคุยกัน , ต้องมี ความ โปร่งใส , ต้องเสริมสร้างความ เข้าใจ และต้องใช้มาตรการบังคับทาง สังคม	ในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ชุมชน ต้องมีความเชื่อ ในตัวผู้นำ ต้องมีการให้ ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน ในชุมชน ให้รับรู้ข่าวสาร อย่างทั่วถึงเพื่อให้สามารถ ยอมรับสภาพความเป็นจริง และสามารถปรับตัว อยู่กับ น้ำได้ ควรมีการ สื่อสารประสานงานชี้แจง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ข้อเท็จจริงเพื่อให้เกิดความ เข้าใจและลดปัญหาข้อ ขัดแย้งระหว่างชุมชน
2	พระวิมล- ปัญญารักษ์	ต้องใช้วิธีการหันหน้ามาคุยกัน แบบ สันติวิธีโดยใช้เหตุผล ความเมตตา ปรานีต่อกัน ทั้งนี้บุคคลที่เป็นคนกลาง ในการเจรจาจะต้องเป็นผู้ที่มีวาทศิลป์ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ตลอดรวมถึงหากคนเรามีศีลธรรม คุณธรรม และขจัด “กิเลส” ได้ บ้านเมือง ก็จะสงบสุข ปราศจากปัญหาความขัดแย้ง	รวมทั้งต้องสร้างนิสัยให้ ประชาชนรู้จัก คำว่า “เสียสละ”รวมถึง“หน้าที่” “ความรับผิดชอบ” ต่อ ส่วนรวมด้วย
3	นางสาว กอแก้ว เพชรบุตร	ควรมีการสื่อสารประสานงาน ชี้แจง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและลดปัญหาข้อ ขัดแย้งระหว่างชุมชนและรัฐควรให้ ความยุติธรรมในการจ่ายค่าชดเชย เยียวยาอย่างเท่าเทียมกัน	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 4 วิเคราะห์แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชน (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
4	นายสมควร สุขดา	การยอมรับสภาพความเป็นจริง เพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่กับน้ำได้ให้ชาวนาปรับเปลี่ยนฤดูกาลทำนา เพื่อให้สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย มีการช่วยเหลือของคนในชุมชน โดยการออกมาแสดงความเห็นร่วมกัน	
5	นางพัชนี เหลืองดิลก	จะต้องมีการเสริมสร้างความเข้าใจ และต้องสร้างนิสัยให้ประชาชนรู้จักคำว่า “เสียสละ” รวมถึง “หน้าที่” “ความรับผิดชอบ” ต่อส่วนรวมด้วย	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นนักวิชาการ นักการเมือง ผู้นำองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรอิสระ หัวหน้าส่วนระดับจังหวัด ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับ เกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน สามารถสรุปแยกเป็นรูปแบบของความร่วมมือเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ 3 ประเด็น ได้แก่ การเสียสละ การปรับตัว และการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้

1. เสียดสี

ตัน ภาสกรนที ประธานกรรมการ บริษัท อิชิตัน กรุ๊ป จำกัด ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการที่ประชาชนต้องมีความเสียดสี ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....การอยู่ร่วมกันของชุมชนจะต้องมีการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้ออาทรก็จะทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งกันและก็อยู่กันอย่างสงบ.....” (ตัน ภาสกรนที ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงาน บริษัท อิชิตัน กรุ๊ป จำกัด เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556)

สรกฤษ เทียนถาวร นายกองกำกับการบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการที่ประชาชนต้องมีความเสียดสี ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ชุมชนต้องลดอัตตา และมีความเสียดสี แบ่งปันซึ่งกันและกัน โดยต่างคนต่างไม่คำนึงถึงตนเองเป็นหลัก.....” (สรกฤษ เทียนถาวร ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานนายกองกำกับการบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2556)

ชวนชม จันทะวงษ์ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการที่ประชาชนต้องมีความเสียดสี ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....คนในชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจและรวมตัวกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเสียดสี รู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกัน.....” (ชวนชม จันทะวงษ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2556)

พีชณี เหลืองดิลก เจ้าของกิจการสอนดำ สิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการที่ประชาชนต้องมีความเสียดสี ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....การสร้างความร่วมมือของคนในชุมชน จะต้องสร้างนิสัยให้ประชาชนรู้จัก คำว่า “เสียดสี” รวมถึง “หน้าที่” “ความรับผิดชอบ” ต่อส่วนรวมด้วย.....” (พีชณี เหลืองดิลก ให้สัมภาษณ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัดสิงห์สยามยานยนต์ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ด้วยความเสียดสีในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....การอยู่ร่วมกันของชุมชนจะต้องมีการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

อย่างเอื้ออาทร มีการร่วมมือร่วมใจและรวมตัวกัน โดยการลดอัตรา และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก รวมทั้งจะต้องสร้างนิสัยให้ประชาชนรู้จัก คำว่า “เสียสละ” รวมถึง “หน้าที่” “ความรับผิดชอบ” ต่อส่วนรวมด้วย.....”

ตารางที่ 4 – 5 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ด้วยความเสียสละ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนคติ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายตัน ภาสกรนที	การอยู่ร่วมกันของชุมชนจะต้องมีการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้ออาทรก็จะทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งกัน และก็อยู่กันอย่างสงบ	การอยู่ร่วมกันของชุมชนจะต้องมีการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเอื้ออาทร มีการร่วมมือร่วมใจและรวมตัวกัน โดยการลดอัตรา และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก รวมทั้งจะต้องสร้างนิสัยให้ประชาชนรู้จัก คำว่า “เสียสละ” รวมถึง “หน้าที่” “ความรับผิดชอบ” ต่อส่วนรวมด้วย
2	นายสรกฤษ เทียนถาวร	ชุมชนต้องลดอัตรา และมีความเสียสละแบ่งปันซึ่งกันและกัน โดยต่างคนต่างไม่คำนึงถึงตนเองเป็นหลัก	
3	นางสาว ชวนชม จันทะวงษ์	คนในชุมชนต้องมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจและรวมตัวกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความเสียสละรู้จักแบ่งปันซึ่งกันและกัน	
4	นางพัชนี เหลืองดิลก	การสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนจะต้องสร้างนิสัยให้ประชาชนรู้จัก คำว่า “เสียสละ” รวมถึง “หน้าที่ ความรับผิดชอบ” ต่อส่วนรวมด้วย	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือ เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ด้วยความเสียสละดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี (2548: 1) ที่ให้ความหมายว่าคำว่า “จาคะ” แปลว่า การเสียสละ การแบ่งปัน ความเอื้อเฟื้อ มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า ทาน และบริจาค โดยจาคะ หมายถึง การเสียสละสิ่งของและความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น และหมายรวมถึงการสละทั้งกิเลส ละความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ ความใจแคบ และการเลิกละนิสัย ตลอดจนความประทุษร้ายที่ไม่ดี ที่ทำให้เกิดความเสียหาย ก่อความบาดหมาง ทะเลาะเบาะแว้ง รวมทั้งจาคะยังเป็นคุณธรรมที่เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นและเอื้ออาทรต่อความทุกข์ยากและความต้องการของคนอื่น ทำให้เป็นคน ไม่คับแคบ ไม่เห็นแก่ตัวแล้วให้ความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยความเห็นอกเห็นใจ เป็นคนชอบให้ ชอบแบ่งปัน คิดถึงคนอื่นมากกว่าตัวเอง

สอดคล้องกับแนวคิด พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1) ให้ความหมาย คำว่า สละ (เสียสละ) ว่าหมายถึง บริจาค เช่น สละทรัพย์ช่วยการกุศล , ผละออก , ละทิ้ง เช่น สละบ้านเรือนออกบวช , ละวาง , ปล่อยวาง เช่น สละกิเลส

สอดคล้องกับแนวคิด พระพรหมคุณาภรณ์ (2550: 1) ที่กล่าวว่า ความเสียสละเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนในสังคมต้องมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน ไม่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัว ความเสียสละจึงเป็นคุณธรรมเครื่องผูกมิตรไมตรียึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคน ที่เห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนรวมมากกว่าประโยชน์สุขส่วนตัว คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมจะเกิดความสงบสุขได้ ควรจะมีคุณธรรม คือ ความเสียสละ คือเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เพราะถ้าต่างคนต่างเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่คนอื่นแล้ว ส่วนรวมก็จะเดือดร้อน เมื่อส่วนรวมเกิดความเดือดร้อนเสียแล้วความสุขความสงบจะเกิดขึ้นได้อย่างไร การเสียสละจึงเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัวอันเป็นหน่วยเล็ก ๆ ของสังคม ต้องเสียสละความสุขส่วนตัวให้แก่กัน เสียสละทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความเหนื่อยยากลำบากให้แก่กัน ทั้งในยามปกติและคราวจำเป็น ดังจะเห็นได้จากที่มีการเสียสละ และบริจาคทรัพย์ สิ่งของ เพื่อช่วยเหลือกัน ในเมื่อประสบภัยอย่างใดอย่างหนึ่ง เกิดขึ้นแก่คนใดคนหนึ่ง ก็มักจะมีการบริจาคเพื่อนำเงินหรือสิ่งของไปช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนอันเกิดจากภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย เป็นต้น หรือไม่ก็มีการรับบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปสร้างเป็นสาธารณประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม

2. ปรับวิถีชีวิต

เผด็จชัย สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน (ขณะสัณภาษณ์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการที่ประชาชนต้องปรับวิถีชีวิต ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ผู้คนในชุมชนจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เกิดขึ้น และมีการปรับวิถีชีวิตให้ดำเนินอยู่ร่วมกับน้ำได้....” (เผด็จชัย สะสมทรัพย์ ให้สัมภาษณ์ที่ บ้านพักเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2556)

ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล อาจารย์ประจำภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการที่ประชาชนต้องปรับวิถีชีวิต ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....สิ่งสำคัญคือ การปรับวิถีในการดำรงชีวิตให้อยู่กับภัยให้ได้ ยอมรับความเป็นจริง....” (ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล , ศ.ดร.ให้สัมภาษณ์ที่ห้องทำงานภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

สมควร สุขดา ข้าราชการบำนาญ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการที่ประชาชนต้องปรับวิถีชีวิต ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....การยอมรับสภาพความเป็นจริง เพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่กับน้ำได้มีการช่วยเหลือของคนในชุมชน....” (สมควร สุขดา ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ด้วยการปรับวิถีชีวิตในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ผู้คนในชุมชนต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เกิดขึ้น ยอมรับการความเป็นจริง และมีการปรับวิถีชีวิตให้ดำเนินอยู่ร่วมกับน้ำได้....”

ตารางที่ 4 – 6 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัย
อย่างยั่งยืน ด้วยการปรับวิถีชีวิต ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายเผด็จชัย สะสมทรัพย์	ผู้คนในชุมชนจะต้องปรับตัวให้เข้ากับ สภาพที่เกิดขึ้น และมีการปรับวิถีชีวิต ให้ดำเนินอยู่ร่วมกับน้ำได้	ผู้คนในชุมชนต้องปรับตัว ให้เข้ากับสภาพที่เกิดขึ้น ยอมรับการความเป็นจริง และมีการปรับวิถีชีวิตให้ ดำเนินอยู่ร่วมกับน้ำได้
2	ศ.ดร.ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล	สิ่งสำคัญคือ การปรับวิถีในการดำรงชีวิต ให้อยู่กับภัยให้ได้ ยอมรับความเป็นจริง	
3	นายสมควร สุขดา	การยอมรับสภาพความเป็นจริง เพื่อให้ สามารถปรับตัวอยู่กับน้ำได้มีการช่วยเหลือ ของคนในชุมชน	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือ เพื่อแก้ไขอุทกภัย
อย่างยั่งยืน ด้วยการปรับวิถีชีวิตดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด ปิยาณี รุ่งรัตน์ธวัชชัย (2554: 110 - 113) ที่กล่าวว่า แม้จะ
ฝืนธรรมชาติไม่ได้แต่การดูแลและเข้าใจธรรมชาติเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่ควรละเลยเพราะความเข้าใจ
จะทำให้มนุษย์ใช้ประโยชน์และอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลเพราะหากปราศจากความเข้าใจ
ต่อให้มีเครื่องมือดีแค่ไหนการจัดการใดๆ ก็สำเร็จยาก แต่ก่อนคนไทยอยู่กับน้ำอยู่ในวัฒนธรรม
ที่เปียกได้ บ้านเรือนลอยยกพื้นสูงใช้เรือเป็นพาหนะในหน้าน้ำนอกจากการเดินเท้าในเวลาปกติ
ต้องล้างเท้าถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน เพราะธรรมชาตินอกบ้านเป็นดินเป็นโคลนแต่เมื่อวันหนึ่ง
เราเลือกให้พื้นที่บ้านเป็นพื้นที่แห้งรองเท้าที่ย่ำโคลนก็ย่ำผ่านแต่คอนกรีตไม่เลอะเทอะเหมือนเดิม
น้ำกลายเป็นเพียงของใช้ในชีวิตที่ปราศจากมิติทางวัฒนธรรมแต่สิ่งที่ต่อให้ลืมนึกก็ตัดขาดไม่ได้ ก็คือ
น้ำยังคงธรรมชาติเดิมอย่างที่มีน้เป็นปัญหาน้ำท่วมครั้งนี้นอกจากสะท้อนให้เห็นปัญหา
การจัดการน้ำของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แล้วพูดกันอย่างยุติธรรมทุกคนก็เป็นส่วนหนึ่งของต้นเหตุ
ปัญหาด้วยกันทั้งสิ้นเพราะปริมาณน้ำที่มากผิดปกติเป็นผลมาจากสภาวะโลกร้อนที่ทุกคนมีส่วน

ไม่ทางตรงก็ทางอ้อมไม่มากนักน้อยและมีโอกาสเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบเท่าเทียมกันถ้วนหน้า ทุกคนอย่างไรก็ตามคนไทยโชคดีเป็นพิเศษ เรามีระบบการจัดการน้ำจากวิถีชีวิตที่อยู่กับน้ำ มาช้านานจากภูมิปัญญา จากวิชาการสมัยใหม่ และที่สำคัญจากแนวทางพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงริเริ่มและทำตัวอย่างให้เห็น ในโครงการพระราชดำริ ที่ประสบความสำเร็จมาแล้วมากมาย ดังนั้น เราควรเรียนรู้ที่จะอยู่กับน้ำ เข้าใจน้ำ โดยการเริ่ม ที่ง่ายที่สุด คือการเริ่มต้นจากตัวเราเอง ขยายสู่คนรอบข้าง ชุมชน สังคมประเทศสังคมโลก เพื่อในที่สุดผลกระทบของปัญหาก็จะเบาลงได้สักวันหนึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิด ชัยยุทธ สุขศรี (2553: 1) ที่กล่าวว่า“ทางเลือก-ทางรอด” จากอุทกภัยหาใช่การ“สู้กับน้ำ”แต่ต้องหันหาวิธี“อยู่กับน้ำ”หรือ Living with flood มากกว่า โดยมี หลักการคือมองเชิงนิเวศน์เป็นหลักให้เข้าใจว่าวิถีชีวิตของน้ำเป็นอย่างไร แล้วใช้เป็นตัวตั้ง ในการออกแบบวิธีการซึ่งจะช่วยลดความสูญเสียลงได้โดยไม่ต้องใช้ระบบโครงสร้างไม่ว่าจะเป็น การสร้างเขื่อนหรือพนังกั้นน้ำที่รังแต่จะก่อความขัดแย้งระหว่างผู้คนมากขึ้นเรื่อยๆซึ่งวิธีการก็ต้องให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ระบบนิเวศน์ของน้ำสอนกันตั้งแต่ชั้นประถมว่าเมื่อเกิดน้ำท่วมจะหาทางกลับบ้านได้อย่างไร ไปเจอกับผู้ปกครองได้ตรงไหน วิธีการคล้ายๆกับแผนอพยพของประเทศญี่ปุ่นกรณี เกิดสึนามิ ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาคงต้องใช้ 2 ระบบผสมกัน กล่าวคือ โครงสร้างก็ยังไม่ใช้อยู่ โดยเฉพาะที่มีอยู่แล้วก็ใช้ต่อไป เช่นเขื่อน พนังกั้นน้ำ และการทำฟลัดเวย์ แล้วก็เพิ่มระบบที่ไม่ใช่ โครงสร้างมากขึ้นได้แก่ องค์ความรู้เรื่องระบบนิเวศน์ของน้ำ แล้วนำมาประยุกต์ เช่นสร้างบ้าน หรือหมู่บ้านที่มีช่องทางให้น้ำไหลผ่านได้ เป็นต้น

3. การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

สุรพล แสงศักดิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการ สร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....หากจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชนและเพื่อการตอบสนองความต้องการของประชาชน จึงควรจะดำเนินการในรูปแบบ การบูรณาการ ให้ทุกภาคส่วนเกิดการมีส่วนร่วม.....” (สุรพล แสงศักดิ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

สุชาติ ลายน้ำเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและ ทัศนะเกี่ยวกับการ สร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการเสริมสร้าง ชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....การจะสร้างให้ชุมชน

เข้มแข็งได้นั้น เราต้องพยายามให้เขามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ช่วยกันคิดช่วยกันทำ เพื่อจะได้พึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือกันได้ในยามเกิดวิกฤติ หรือยามเกิดภัย....” (สุชาติ ลายน้ำเงิน ให้สัมภาษณ์ที่ บ้านพัก เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก ที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีด้านสิ่งแวดล้อม ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ชุมชนจะเข้มแข็ง ต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน....” (ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก , คร. ให้สัมภาษณ์ที่ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556)

สุรพงศ์ ปนาทกุล อดีตคณบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วม การประสานงาน การบูรณาการงานของทุกภาคส่วนร่วมกัน รวมทั้งต้องมีการจัดให้มีการทำประชาคมอย่างสม่ำเสมอ....” (สุรพงศ์ ปนาทกุล , ผศ. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556)

สุเมธ ดันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....การที่จะให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุน ต้องมาจากความต้องการของชุมชน/ประชาชน ไม่ใช่การยึดเหยียดให้ รวมทั้งต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทุกขั้นตอน....” (สุเมธ ดันติเวชกุล , คร. ให้สัมภาษณ์ที่ ที่โครงการท่ามะนาวพอเพียง เพื่อสังคมที่ยั่งยืน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2556)

สุวัฒน์ เทพอารักษ์ เลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประชาชน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....การจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประชาชน ต้อง เอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีการร่วมพูดคุย โดยเข้ามามีส่วนร่วม

ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ.....” (สุวัฒน์ เทพอารักษ์ ให้สัมภาษณ์ที่ห้องรับรองเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2556)

รอยล จิตรดอน ผู้อำนวยการสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....เชื่อว่าความเหนียวแน่นที่ร่วมเผชิญกันของชุมชน จะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน.....” (รอยล จิตรดอน , ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหาร โรงแรมนารายณ์ฮิลล์ กอล์ฟ รีสอร์ท แอนด์ คันทรี่ คลับ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ด้วยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....การดำเนินการในรูปแบบการบูรณาการ ให้ทุกภาคส่วนให้คนทุกคนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมร่วมกันคิด ร่วมกันทำ โดยให้คนในชุมชนเป็นผู้วางแผนร่วมกัน ในการกำหนดทิศทาง การจัดการ และการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนทั้งนี้ จะต้องมีการทำประชาคมอย่างสม่ำเสมอเพื่อชุมชนจะได้พึ่งพาตนเองได้ ช่วยเหลือกันเองได้ในยามเกิดวิกฤติ หรือยามเกิดภัย.....”

ตารางที่ 4 – 7 วิเคราะห์แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ด้วยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายสุรพล แสงศักดิ์	หากจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเพื่อการตอบสนองความต้องการของประชาชน จึงควรจะดำเนินการในรูปแบบการบูรณาการ ให้ทุกภาคส่วนเกิดการมีส่วนร่วม	การดำเนินการในรูปแบบการบูรณาการ ให้ทุกภาคส่วนให้คนทุกคนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมร่วมกันคิด ร่วมกันทำ

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 7 วิเคราะห์แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการสร้างร่วมมือของชุมชน
เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ด้วยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
2	นายสุชาติ ลายน้ำเงิน	เราต้องพยายามให้เขามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เพื่อจะได้พึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือกันได้ในยามเกิดวิกฤติ หรือยามเกิดภัย	โดยให้คนในชุมชนเป็นผู้วางแผนร่วมกันในการกำหนดทิศทาง การจัดการ และการตัดสินใจแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน ทั้งนี้ จะต้องมี การทำประชาคมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อชุมชนจะได้พึ่งพาตนเองได้ ช่วยเหลือกันเองได้ในยามเกิดวิกฤติ หรือยามเกิดภัย
3	ดร.ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก	ชุมชนจะเข้มแข็ง ต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน	
4	ศส.สุรพงศ์ ปนาทกุล	ต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วม การประสานงาน การบูรณาการงานของทุกภาคส่วนร่วมกัน รวมทั้งต้องมีการจัดให้มีการทำประชาคมอย่างสม่ำเสมอ	
5	ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล	การที่จะให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุน ต้องมาจากความต้องการของชุมชน/ประชาชน ไม่ใช่การยัดเยียดให้ รวมทั้งต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทุกขั้นตอน	
6	นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์	การจะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประชาชนต้อง เอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีการร่วมพูดคุย โดยเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 7 วิเคราะห์แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างร่วมมือของชุมชน
เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ด้วยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
7	ดร.รอยล จิตรดอน	เชื่อว่าความเหนียวแน่นที่ร่วมเผชิญกัน ของชุมชน จะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกัน	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างร่วมมือ เพื่อแก้ไขอุทกภัย
อย่างยั่งยืน ด้วยการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ
ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด โอภาส ปัญญา (2547: 7 – 12) ได้กล่าวถึง กระแสแนวคิด
เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมและสิทธิของประชาชน เป็นการสร้างความเข้มแข็ง โดยการ
ให้ประชาชน กลุ่มองค์กรที่แตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเปลี่ยนแปลง
หรือการพัฒนา ได้มีส่วนร่วมกำหนดอนาคตของตนเองและเชื่อมโยงไปถึงสิทธิและอำนาจของ
ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะการจัดการวิถีชุมชนและทรัพยากรในชุมชนของตนเอง โดยสิ่งที่
เป็นผลจากแนวคิดนี้ ได้แก่ การผลักดันกระบวนการทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8
ซึ่งเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับ และการผลักดันให้เกิดรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2540
ที่อาจเรียกได้ว่าเป็นร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากกรรมาธิการ และร่วมมือของประชาชนอย่างกว้างขวาง

2. ธรรมรัฐ หรือ ธรรมาภิบาล (Good Governance) มีจุดยืนอยู่ที่การผลักดัน
กลไกที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ระบบรัฐสภา กลไกรัฐบาล รวมไปถึงกลไกทางธุรกิจให้มีความบริสุทธิ์
ยุติธรรม พร้อมทั้งจะได้รับการตรวจสอบจากสาธารณะ (Accountability) และมีการทำกิจกรรมใด ๆ
ด้วยความโปร่งใส (Transparency) ตามแนวคิดนี้ได้ข้อค้นพบจากงานวิจัยหลายเรื่องว่า โดย
ข้อเท็จจริงแล้ว องค์กรรัฐและเอกชนในระดับท้องถิ่น มีวิสัยทัศน์ มีความต้องการร่วม และมีความ

ตระหนัก อยากรที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี หากแต่ขาดความสามารถที่จะแปลงวิสัยทัศน์ แผนงาน หรือความต้องการเหล่านี้ให้ออกมาเป็นรูปธรรมอย่างวินัย มีความต่อเนื่องและสันติได้

3. ประชาคม ประชาสังคม การเมือง การปกครองภาคประชาชน คือ การที่ประชาชนได้ร่วมกันพัฒนาจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง ที่มีความรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสาธารณะ

สอดคล้องกับแนวคิด กฤษฎา บุญชัย (2540: 26) ได้ศึกษาถึง “ชุมชนเข้มแข็ง” ตามแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนและได้ข้อค้นพบว่า ในสังคมชนบทมีวัฒนธรรมในการแก้ปัญหาและจัดการการพัฒนาที่มีพลัง ซึ่งรัฐไม่เคยได้สนใจมาก่อนนั้น คือ “ความเป็นชุมชน” หรือ “ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน” ถึงแม้ว่าถูกบั่นทอนจากนโยบายการพัฒนาของรัฐก็ตาม แต่ศักยภาพของชุมชนดังกล่าว ได้ปรากฏเด่นชัดในทุกด้าน ทั้งการจัดการทรัพยากร ซึ่งปัจจุบันมีชาวบ้านรักษาป่าชุมชนนับเป็นพัน ๆ แห่งทั่วประเทศ การเกษตร ซึ่งได้พัฒนาจากเกษตรพื้นบ้านมาสู่เกษตรกรรมทางเลือก ส่วนด้านเศรษฐกิจ มีการรวมกลุ่มออมทรัพย์ฯ ร้านค้าชุมชน ธุรกิจชุมชน และการเมือง ซึ่งได้อาศัยความเป็นชุมชนในการตรวจสอบและถ่วงดุลกับอำนาจรัฐในท้องถิ่นได้ระดับหนึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิด กรมการพัฒนาชุมชน (กระทรวงมหาดไทย, 2551: 20 – 23) ได้กล่าวถึงระบบและกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อความยั่งยืน มี 10 ระบบ และสัมพันธ์กันอย่างเป็นกระบวนการ ดังนี้

1. ระบบคุณค่า มีคนและการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป้าหมายสำคัญ เน้นการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างงานกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับคุณธรรม ซึ่งปรากฏอยู่ในกฎ ระเบียบ ต่าง ๆ ของสังคม และกระบวนการถ่ายทอดการเรียนรู้ของชุมชน

2. ระบบการเรียนรู้ของชุมชน เป็นส่วนกลางของกิจกรรมทุกระบบ เป็นการเรียนรู้ที่ต่อเชื่อมความรู้ ภูมิปัญญาของชุมชนเข้ากับความรู้ทางสากล พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่สอดคล้อง และรับใช้ชีวิตและชุมชนในปัจจุบัน

3. ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน คือ การเกษตรที่คำนึงถึงวงจรความอุดมสมบูรณ์ โดยธรรมชาติเป็นหลัก หลีกเลี่ยงเทคนิคหรือวิธีการทางการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อวิถีธรรมชาติ มีเป้าหมายเพื่อการบริโภค และมีส่วนเกินเพื่อการแบ่งปันและแลกเปลี่ยน

4. ระบบธุรกิจชุมชน หรือการตลาดที่ชุมชนต้องการ ประกอบด้วยการจัดการด้านการตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตของชุมชน ลดต้นทุนสินค้าอุปโภค บริโภคที่ชุมชนผลิตขายเองไม่ได้ และระบบการแลกเปลี่ยนผลผลิตระหว่างชุมชนและผู้ผลิตกับผู้บริโภค

5. ระบบอุตสาหกรรมชุมชน เป็นระบบคู่กับระบบธุรกิจของชุมชน แต่มีการพัฒนาต่อเนื่อง ปัจจุบันมี 3 ระบบ คือ อุตสาหกรรมชุมชนแปรรูปผลผลิตของตนเอง ผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรท้องถิ่นและอุตสาหกรรมชุมชนที่นำวัตถุดิบจากภายนอกมาผลิตเพื่อตอบสนองการบริโภคและใช้สอยในชุมชน

6. ระบบทุนชุมชน คือ การพึ่งตนเองทางด้านทุน หรือระบบการสะสมทุนของชุมชนที่มีรูปแบบและวิธีการทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการปัจจัยพื้นฐานของสมาชิกในชุมชน

7. ระบบสิ่งแวดล้อม หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการทางกายภาพของชุมชน เช่น ถนน แหล่งศูนย์กลางของชุมชน ฯลฯ และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน

8. ระบบสวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตร่วมกัน เช่น สวัสดิการ ค่ารักษาพยาบาล ค่าทำศพ ทุนการศึกษา ฯลฯ โดยชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเอง จากผลกำไรในการบริหารจัดการกองทุนชุมชน

9. ระบบรักษาสุขภาพชุมชน ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ด้านการเกษตร ที่เรียกว่า แผนไทย เน้นการดูแลสุขภาพ และเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการผลิตในระบบการเกษตรกรรมยั่งยืน และระบบการรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

10. ระบบการจัดการของชุมชน เป็นการจัดการร่วมกันของชุมชน เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และอาจหมายถึงระบบแม่ของทั้ง 9 ระบบ จากองค์กรภายนอกพอสมควร ซึ่งจากแนวทางดังกล่าว สามารถเรียกได้ว่า เป็นตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนได้

สอดคล้องกับแนวคิด ประเวศ วะสี (2545: 1) กล่าวว่า ความยั่งยืนของสังคมมีปัจจัยที่สำคัญ คือ องค์กรชุมชน การพัฒนาศักยภาพขององค์กรชุมชน จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้องค์กรชุมชนนั้น ได้มีความสามารถในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนตนเองได้ รวมทั้งยังสามารถเผชิญกับภาวะวิกฤติต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ในการพัฒนาองค์กรชุมชนจะต้องมีการพัฒนาหลาย ๆ ส่วน ไปพร้อม ๆ กัน ในลักษณะองค์รวม ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพของคน ซึ่งหมายถึง การพัฒนาคุณภาพ และสมรรถนะของคน ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่จะเป็นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน สังคม และของชาติในที่สุด

2. การพัฒนาสภาวะแวดล้อมที่อยู่รอบตัวคน ประกอบด้วย การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สภาวะสังคม ความเข้มแข็งของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ซึ่งจะต้องทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานกับภายนอก เพื่อระดมทรัพยากร ทุน วิชาการ และข้อมูลที่เป็นกับชุมชน

4. หน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน จะต้องมีการพัฒนาและสร้างความเข้าใจในกรอบของการเข้าไปสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในแนวทางที่ถูกต้อง ไม่ใช่เข้าไปแจกเงินหรือวัตถุดิบชาวบ้านคุ้นเคยในการพึ่งพิง ตกอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของคนผ่านนอกรูปแบบที่ผ่านมา

สอดคล้องกับแนวคิด สมณะโพธิรักษ์ (2550: 76) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งด้วยหลัก 14 ประการ ว่าคุณลักษณะของชุมชนเข้มแข็งมีอะไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาตนเอง และเพื่อตรวจสอบตนเองว่าเป็นสมาชิกชุมชนที่เข้มแข็งจริงหรือไม่และชุมชนใดบ้างที่เข้าข่ายลักษณะเช่นนี้

1. เป็นสังคมที่เห็นได้ชัดในลักษณะของคนมีศีล มีคุณธรรมมีอารยธรรม มีศีล หมายความว่า มีคุณธรรม มีครูบาอาจารย์ มีศาสนามีคุณธรรมที่เกิดจริงอย่างชัดเจนจนถึงระดับอารยะคือปฏิบัติจนกระทั่งมีญาณปัญญามองเห็นกิเลสในตนเอง

2. เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองได้ ไม่เป็นภาระผู้อื่นเพราะว่า เราเป็นคนมีสัมมาอาชีพ สัมมากรรมันตะ เราทำแล้วเกิดประโยชน์ต่อสังคมจนส่งผลถึงข้อ 3

3. มีงาน มีกิจการที่มั่นคง

4. ขยัน สร้างสรรค์ ขวนขวาย กระตือรือร้นกิเลสเล็กๆ ของความขี้เกียจ มันมีทำตัวหลบๆ เลี่ยงๆ ทำตัวแบบไม่ต่ำกว่ามาตรฐานก็อยู่ได้กับหมู่มด แต่สูงกว่านี้ดีกว่านี้ยังมีอีก เรียนใหม่ หัดใหม่ ฝึกใหม่ขึ้นเรื่อยๆ อย่าหยุดนิ่ง “ผู้ใดหยุดอยู่นั่นเสื่อมแล้วพระพุทธเจ้าสรรเสริญคนที่มีวุฒิจ” ธรรมะของพระพุทธเจ้าคือ คนขยัน กระตือรือร้น ยิ่งเข้าถึงธรรมยิ่งรำเริงเบิกบาน

5. อยู่กันอย่างผาสุก สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบานรำเริงจิตใจรำเริง ก็คือ ความหมั่นหมองความเครียดน้อยลง แจ่มใส ไม่เศร้า ไม่หดหู่ไม่เครียด ไม่เซ็ง ถ้าใครยังเครียด เซ็ง มีด มั่วๆ หม่นๆ หมองๆ นั้นผิดทางแล้ว

6. ไม่ฟังเพื่อ แต่รุ่งเรื่องฟังเพื่อ ไม่ผลาญพลาสุรุษสุร่ายโลกทุกวันนี้มันเพื่อ
อยากได้มา แสวงหาเกินความจำเป็น มาบ่าเรอตมาสะสม เช่น แสวงหาเมียมาเยอะๆ พระพุทธเจ้า
ท่านตรัสว่าผิวเดียวเมียวเดียวก็แสนทุกข์แล้ว ไม่ต้องฟังเพื่อเห่อไปตามสังคมที่เขาหลอกลมอมเมาแต่
สังคมเข้มแข็งคือ รุ่งเรื่องฟังเพื่อ คือชื่อเสียงขจรกระจายไม่อับเฉาเสียหายแต่เป็นในทางที่ดีงาม
ไม่ทำลาย (ฟังเพื่อคือการทำลาย)

7. มีความประณีต ประหยัด แต่เอื้อเพื่อสะพัดแจกจ่ายละเอียดลออ ประหยัด
สิ่งไหนนำมาซ่อมแซมใช้ได้ใหม่ก็นำมาใช้อีก หรือนำมาปรับปรุงดัดแปลงให้สามารถใช้งานได้อีก
คุณแล้วของ รู้จักรักษาแต่ไม่ใช่ขี้เหนียว ไม่ได้ตระหนี่แต่เอื้อเพื่อแจกจ่ายเจือจานให้มีคุณค่าประโยชน์

8. ไม่มีอาชญากรรม ไม่มีอบายมุข ไม่มีทุจริตกรรมบาปแผ่นดินน้อยไม่ควรทำ
ไม่ทำทุจริตกรรม ไม่ควรไปตั้งสมหรือหัดทำ นานเข้าจะติดมีวิบากคิดตัวไป จึงอย่าไปทำชั่ว การทำ
ชั่วแล้วร้ายผิดกฎหมายอาญาด้วยการเตะฟุตบอลนั้นคนที่เก่งๆเอามาทำแกง เอามาปรุงห่มได้ไหม?
มันไม่ใกล้บ้างจัย 4 เลยการละเล่นนั้นเป็นอบายมุข ถ้าเก่งแบกเก่งหาม เก่งทำขะ เก่งทำปู้แบบนี้ลิ
เป็นสารประโยชน์

9. มีความพร้อมเพรียง สามัคคี อบอุ่นและเป็นเอกภาพพร้อมเพรียงกันทำงาน
งานที่เป็นกุศล เป็นภาพรวมของความสามัคคีสามารถพึ่งตายกันได้ นี่แหละที่จะทำให้อบอุ่นกันและ
มีเอกภาพ

10. สัมผัสได้ในความเป็นปึกแผ่นแน่นหนาของความเป็นภราดรมีความแน่วใน
ตัวไม่ฟ้าม ไม่หลวม เป็นเรื่องของจิตวิญญาณ มีพฤติกรรมที่สอดคล้องมันมีฤทธิ์ในตัว คนกลัวนะ
ถึงแม้แค่ 10 กว่าคนก็เถอะ มันมีน้ำหนัก มีอิทธิพลมีฤทธิ์มีแรง ลักษณะไปในทางดีงาม

11. เป็นชุมชนที่แข็งแรง มั่นคง ยืนหยัด ยั่งยืนหมายถึงความไม่เปลี่ยนแปลงง่าย
ไม่คลอนแคลน เป็นความยั่งยืนคงทน มั่นคงแข็งแรง

12. เป็นสังคมที่สร้าง “ทุนทางสังคม” มีประโยชน์คุณค่าต่อผู้อื่นและสังคมทั่วไป
ในรอบกว้าง “ทุนทางสังคม” คือการเสียสละอย่างแท้จริงเราเสียสละให้คนคนหนึ่ง คือให้โดยไม่
หวังรับอะไรคืนเลยถ้าทางธรรมก็คือบุญกุศลเพราะเราเสียสละไปจริงแต่อย่างทุนนิยมไม่ได้เสียสละ
จริง มันแลกเปลี่ยนคือมันหาทางใช้จิตวิทยาเพื่อนำกลับคืนมาให้กับตัวเอง และเขายังอยากได้อยู่
เขาไม่ได้ให้กับสังคมจริง “ทุน” คือการสั่งสม เราเสียสละ 5 หน่วย ก็เป็นบุญของเรา
5 หน่วยมันเป็นนามธรรมที่ได้เสียสละให้กับสังคม คนที่มีประโยชน์มีคุณค่าต่อผู้อื่นนั้นและคือ
“ทุนทางสังคม” มีคุณธรรมที่แท้จริงมีศีลธรรมที่เป็นผู้เสียสละให้แก่ทางสังคม

13. วิธีคิดอย่างทุนนิยม ไม่ได้เสียสละ ไม่มีทุนทางสังคมเลยมันเอาคืบมาหมด เอาเงินด้วยชุดรีดเอาเปรียบ การเอาเปรียบมันเสียสละอะไรไม่เคยมีประโยชน์อะไรเลย แนวคิดทุนนิยมเป็นแนวคิดที่ทำลายสังคม ทำลายประเทศชาติทำลายหมด ทำลายโลกทั้งโลกเลย

14. เป็นชุมชนอุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสม กักตุน หรือกอบโกยแม้อุดมสมบูรณ์ แต่เราไม่สะสม กักตุนกอบโกย มีพอกพูนพอเวียนสะพัดออกทำงานอยู่กับหมู่กับกลุ่มทำงานให้กับส่วนกลางเป็นสาธารณ โภคี มีก็ใช้ไม่มีก็ไม่ใช้

15. เมื่อเรายังทำ เราก็ยังมีพลังสร้างสรรค์ พวกเราปฏิบัติธรรมก็จะเป็นคนเจริญคือมีกน้อย สัน โดษ พอใจ - ใจพอ ไม่ต้องสะสมเลยขยันเพิ่มขึ้น เสียสละไปให้แก่สังคมได้มากขึ้น เราก็ยังมีบุญมีกุศลแท้ๆ ไม่ต้องห่วงเลย บุญกุศลคือสัจจะ ไม่มีตกหล่น ไม่สูญเสียตกหล่น สัจจะก็คือ สัจจะ

16. เป็นชุมชนมีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ เสียสละอย่างมีความสุขและเห็นเป็นคุณค่าของคนตามสังขธรรมเสียสละอย่างมีความสุขไม่ใช่เสียสละอย่างจำนน จำใจเสียสละอย่างรู้ด้วยปัญญาว่าน่าเสียสละและควรเป็นประโยชน์คุณค่าและเห็นเป็นคุณค่าของคนตามสังขธรรม คนเสียสละคือคนมีคุณค่า เป็นคุณค่าเพราะเราเป็นประโยชน์ต่อเขา ไม่ต้องคิดว่าเป็นบุญเป็นคุณ เราเองอยู่ได้รอดสุขภาพก็ไม่เสีย เกิดมาเป็นคน คุณค่าของคนมีแค่นี้

การวิเคราะห์แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชนเพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทยสามารถสรุปได้เป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. มีการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ทำการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชนอย่างทั่วถึง เท่าเทียม
2. มีการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. มีการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น
4. มีกระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ
5. มีการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน
6. มีการเสริมสร้างให้ประชาชนรู้จักการเสียสละ การมีน้ำใจ เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน

อย่างมีความสุขด้วยความรัก ความสามัคคี

7. มีการกระจายอำนาจและแบ่งงานกันทำ
8. มีการปรับวิถีการดำรงอยู่ของชีวิต ให้อยู่ร่วมกับภัย โดยเชื่อว่าความเหนียวยาก

ที่ร่วมเผชิญกันของชุมชนจะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันของประชาชน

2. แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

จากการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็น นักวิชาการ นักการเมือง ผู้นำองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรอิสระ หัวหน้าส่วนระดับจังหวัด ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับ จำนวน 40 ท่าน สามารถสรุปแนวคิด และทัศนะ เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

2.1 สำหรับกลุ่มผู้นำระดับสูงให้ความเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ไว้ดังนี้

เผด็จชัย สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน (ขณะสัมภาษณ์เป็น รัฐมนตรี) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาที่ท่วมนั้น จะต้องมิ วนิการเก็บรักษาที่ตึสร้างทางให้น้ำสามารถไหลได้อย่างสะดวก ปลุกจิตสำนึกให้ทุกคน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก.....” (เผด็จชัย สะสมทรัพย์ ให้สัมภาษณ์ที่ บ้านพัก เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2556)

ธีระ วงศ์สมุทร อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้แนวคิด และทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้าน ความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของ ประเทศไทย ว่า “.....การบริหารจัดการน้ำ ต้องมองให้ครอบคลุมทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยน้ำต้องมีที่อยู่ และน้ำต้องมีที่ไป รวมทั้งต้องมีการให้ความสำคัญกับชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การสื่อสารทำความเข้าใจผ่านช่องทางต่าง ๆ และการจ่ายค่าชดเชย ที่เป็นธรรม.....” (ธีระ วงศ์สมุทร ให้สัมภาษณ์ที่ ร้านอาหารใจดี เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2556)

พยุงศักดิ์ ชาตสิทธิผล ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลทุกภาคส่วน เพื่อแก้ไขปัญหาในภาพรวมได้อย่างตรงจุดรวมทั้งสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับภาคอุตสาหกรรม และภาคประชาชน.....” (พยุงศักดิ์ ชาตสิทธิผล ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2556)

บัณฑิต สุภักดิ์ อธิบดีเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....การแก้ไขปัญหาต้องเน้นเฉพาะพื้นที่ที่ได้รับความเดือดร้อนต้องเข้าใจปัญหา กล้าตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดมีการประสานงานที่เป็นเอกภาพ บูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนรวมทั้งต้องมีการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารให้ทราบร่วมกัน อย่างทั่วถึง.....” (บัณฑิต สุภักดิ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ร้านอาหารใจดี เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2556)

วิชัย ศรีขวัญ อธิบดีปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา ต้องแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ มีการทำงานเป็นทีม เรียกว่า "ทีมตำบล" มีการดำเนินการเก็บน้ำดีระบายน้ำเสียและน้ำท่วม รวมทั้งต้องมีการปรับเปลี่ยนฤดูกาลเพาะปลูกชนิด/พันธุ์ที่เพาะปลูก และต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สามารถอยู่กับน้ำ.....” (วิชัย ศรีขวัญ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2556)

ชานินทร์ สุภาแสน ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา คือ การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงมีการเข้าถึงข้อมูลโดยตรง และต้องลงพื้นที่เพื่อรับฟังความต้องการของประชาชน.....” (ชานินทร์ สุภาแสน ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2556)

พิเชษฐ์ ไพบูลย์ศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องเสริมสร้างให้ประชาชนรู้จักการแบ่งปันซึ่งกันและกันอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย สร้างความสมานฉันท์รวมทั้งให้ความช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและต้องสร้างผู้นำที่สามารถดูแลคนในชุมชนได้.....” (พิเชษฐ์ ไพบูลย์ศิริ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2556)

วิศว ศะสิสมิต ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาในการสื่อสารข้อมูล ข่าวสารให้ทุกคนรู้เท่ากัน อย่างทั่วถึง มีความจริงใจจริงจังในการแก้ไขปัญหา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นรวมทั้งต้องมีการเตรียมพร้อมปรับสภาพวิถีชีวิตให้อยู่ร่วมกับน้ำได้.....” (วิศว ศะสิสมิต ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

ตัน ภาสกรนที ประธานกรรมการ บริษัท อิชิตัน กรุ๊ป จำกัด ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างโดยต้องมีความเสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเป็นหลัก.....” (ตัน ภาสกรนที ให้สัมภาษณ์ที่ห้องทำงาน บริษัท อิชิตัน กรุ๊ป จำกัด เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง ว่า “.....ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาต้องมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีการสื่อสารข้อมูล แบบ Two Way Communication ต้องมีความจริงใจมีความเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเป็นหลักมีการทำงานโดยใช้วิธีการประสานงาน การทำงานเป็นทีม มีความเข้าใจลักษณะพื้นที่ กล้าตัดสินใจ แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ โดยใช้ข้อมูลที่เกิดจากการวิเคราะห์

สังเคราะห์ในการตัดสินใจและการชักจูง รวมทั้งต้องสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนให้รู้จักการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน อย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย.....”

ตารางที่ 4 – 8 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายเผด็จชัย สะสมทรัพย์	มีวิธีการเก็บรักษาน้ำที่ดีสร้างทางให้น้ำสามารถไหลได้อย่างสะดวกปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก	ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาต้องมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีการสื่อสาร
2	นายธีระ วงศ์สมุทร	ต้องมองให้ครอบคลุมทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำกลางน้ำ และปลายน้ำ โดยให้ความสำคัญกับชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การสื่อสารทำความเข้าใจผ่านช่องทางต่าง ๆ และการจ่ายค่าชดเชยที่เป็นธรรม	ข้อมูล แบบ Two Way Communication ต้องมีความจริงจังใจมีความเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเป็นหลักมีการทำงานโดย
3	นายพยุงศักดิ์ ชาติสิทธิผล	ต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาในภาพรวมได้อย่างตรงจุดรวมทั้งสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับภาคอุตสาหกรรม และภาคประชาชน	ใช้วิธีการประสานงานการทำงานเป็นทีม มีความเข้าใจลักษณะพื้นที่กล้าตัดสินใจ แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ โดยใช้ข้อมูล

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 8 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
4	นายบัณฑิต สุภักวณิช	ต้องเน้นแก้ไขปัญหาลเฉพาะพื้นที่ที่เดือดร้อน ต้องเข้าใจปัญหา กล้าตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดมีการประสานงานที่เป็นเอกภาพ บูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วนรวมทั้งต้องมีการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารให้ทราบร่วมกัน อย่างทั่วถึง	ที่เกิดจากการวิเคราะห์สังเคราะห์ในการตัดสินใจและการชักชวน รวมทั้งต้องสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนให้รู้จักการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน อย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย
5	นายวิชัย ศรีขวัญ	แก้ไขปัญหตามสถานการณ์ทำงานเป็นทีม เรียกว่า "ทีมตำบล" มีการเก็บน้ำดีระบายน้ำเสียและน้ำท่วมรวมทั้งต้องปรับเปลี่ยนฤดูกาล/ชนิด/พันธุ์ที่เพาะปลูก และต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สามารถอยู่กับน้ำ	
6	นายธานินทร์ สุภาแสน	ต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง มีการเข้าถึงข้อมูลโดยตรง และต้องลงพื้นที่เพื่อรับฟังความต้องการของประชาชน	
7	นายพิเชษฐ์ ไพบูลย์ศิริ	ต้องเสริมสร้างให้ประชาชนรู้จักการแบ่งปันซึ่งกันและกันอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย สร้างความสมานฉันท์รวมทั้งให้ความช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและต้องสร้างผู้นำให้สามารถดูแลคนในชุมชนได้	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 8 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
8	นายวิศวะ ศะลีสมิต	ต้องมีข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหามีการสื่อสารข้อมูล ข่าวสาร ให้ทุกคนรู้เท่ากัน อย่างทั่วถึง มีความจริงใจจริงจังในการแก้ไขปัญหา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นรวมทั้งต้องมีการเตรียมพร้อมปรับสภาพวิถีชีวิตให้อยู่ร่วมกับน้ำได้	
9	นายตัน ภาสกรนที	ผู้นำต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างโดยต้องมีความเสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเป็นหลัก	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

2.2 สำหรับกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่ ให้ความเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทยไว้ดังนี้

ณรงค์ อ่อนสะอาด รองผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี ขณะดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ให้แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีการแบ่งพื้นที่การดูแล มีการกระจายอำนาจ แบ่งงานกันทำ เน้นการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ รวมทั้งควรมีการแก้ไข

กฤ ระเบียบ มีการฝึกซ้อมแผน และใช้การสื่อสารแบบ Two Way Communication.....” (ณรงค์ อ่อนสะอาด ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2556)

สรกฤษ เทียนถาวร นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ตามความเรียกร้องทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ.....” (สรกฤษ เทียนถาวร ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2556)

ศิริชัย ลีมสกุล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีการเตรียมความพร้อม ซ้อมรับช่วยเหลือเยียวยาทั้งก่อนน้ำมา ระหว่างน้ำมา และหลังน้ำมารวมทั้งต้องมีการทำท่อให้ไป ทำที่ให้อยู่ ปรับวิธีคิด.....” (ศิริชัย ลีมสกุล , นพ. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2556)

ธีรศักดิ์ ทรัพย์ศิริ หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....เน้นการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์รวมทั้งควรมีการจัดทำผังเมือง การซ้อมแผน การสื่อสารทำความเข้าใจ และการแก้ไขกฎระเบียบให้มีความชัดเจน.....” (ธีรศักดิ์ ทรัพย์ศิริ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่ ว่า “.....ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาต้องมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีการสื่อสารข้อมูล แบบ Two Way Communication ต้องมีความจริงจังมีความเป็นธรรม มีการทำงานโดยใช้วิธีการประสานงาน การทำงานเป็นทีมมีการแบ่งงานกันทำ มีการเตรียมความพร้อมและ

มีการซ่อมแผนแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ โดยใช้ข้อมูลที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์การคาดการณ์ความเข้าใจในลักษณะพื้นที่และสังเคราะห์รวมทั้งต้องสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญให้ความสำคัญ และต้องเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง.....”

ตารางที่ 4 – 9 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายณรงค์ อ่อนสะอาด	ต้องมีการแบ่งพื้นที่ การดูแลมีการกระจายอำนาจ แบ่งงานกันทำ เน้นการแก้ไขปัญหตามสถานการณ์รวมทั้งควรมีการแก้ไข กฎ ระเบียบ มีการฝึกซ้อมแผน และใช้การสื่อสารแบบ Two Way Communication	ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหามองมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีการสื่อสารข้อมูล แบบ Two Way Communication ต้องมีความจริงจังมีความ
2	นายสรกฤษ เทียนถาวร	ต้องมีการแก้ไขปัญหตามสถานการณ์ตามความเรียกร้องทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ	เป็นธรรมชาติ มีการทำงานโดยใช้วิธีการประสานงานการทำงานเป็นทีมมีการแบ่งงานกันทำ มีการ
3	นายแพทย์ ศิริชัย ลิ่มสกุล	ต้องมีการเตรียมความพร้อม ซ้อมรับช่วยเหลือเยียวยาทั้งก่อนน้ำมา ระหว่างน้ำมา และหลังน้ำมารวมทั้งต้องมีการทำทอให้ไป ทำที่ให้อยู่ ปรับวิธีคิด	เตรียมความพร้อมและมีการซ่อมแผน แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ โดยใช้ข้อมูลที่เกิดจากการวิเคราะห์

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 9 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่ (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
4	นายธีรศักดิ์ ทรัพย์ศิริ	เน้นการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ รวมทั้งควรมีการจัดทำผังเมือง การซ่อมแผน การสื่อสารทำความเข้าใจ และการแก้ไขกฎระเบียบให้มีความชัดเจน	สังเคราะห์การคาดการณ์ความเข้าใจในลักษณะพื้นที่และสังคมรวมทั้งต้องสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักต้องให้ความสำคัญและต้องเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

2.3 สำหรับกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัยให้ความเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ไว้ดังนี้

ปลอดประสพ สุรัสวดี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีหน่วยงาน เครื่องมือ ที่ใช้แก้ปัญหาน้ำท่วมโดยตรงและ น้ำต้องมีที่อยู่ น้ำต้องมีที่ไป (Room for the River) สำหรับวิธีการบริหารจัดการน้ำให้ใช้วิธีเช่นเดียวกับการบริหารการจราจร.....” (ปลอดประสพ สุรัสวดี , ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ห้องทำงานรองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2556)

สุวัฒน์ เทพอารักษ์ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....มีการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์รวมทั้งต้องมีการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับภูมิประเทศ ภูมิสังคมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน/ประชาชน.....”(สุวัฒน์ เทพอารักษ์ ให้สัมภาษณ์ที่ห้องรับรองโครงการชลประทานลพบุรี เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2556)

ฉัตรชัย พรหมเลิศ อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีการวางผังเมือง โดยแบ่งออกเป็น zone รวมทั้งต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชน มีการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ.....” (ฉัตรชัย พรหมเลิศ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

เลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ อธิบดีกรมชลประทาน ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....มีการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์และต้องมีหน่วยงาน เครื่องมือ ที่ใช้แก้ปัญหาน้ำท่วมโดยตรงรวมทั้งต้องมีการซ้อมแผน และบูรณาการข้อมูลไว้ด้วยกัน.....” (เลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ ให้สัมภาษณ์ที่ห้องรับรองกรมชลประทาน เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556)

ชูเกียรติ ทรัพย์ไพศาล ที่ปรึกษาคณะกรรมการสถาบันน้ำเพื่อความยั่งยืน และกรรมการผู้จัดการ บริษัท วอเตอร์ ดีเวลลอปเม้นท์ คอนซัลแทนซ์ จำกัด ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องใช้ศาสตร์ ศิลป์และเวลาในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งต้องมีการผันน้ำไปในพื้นที่ ๆ มีมูลค่าความเสียหายน้อย ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น เรียนรู้ที่จะอยู่กับน้ำ มีการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ พัฒนากฎหมาย และองค์กร และต้องสร้างความเข้าใจกับประชาสังคมทุกภาคส่วน.....” (ชูเกียรติ ทรัพย์ไพศาล , รศ.ดร.ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองบริษัท วอเตอร์ ดีเวลลอปเม้นท์ คอนซัลแทนซ์ จำกัด เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

สมชาย ไบม่วง ผู้ตรวจราชการกระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศ และอดีตอธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยา ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “..... “ข้อมูล” ที่มีการวิเคราะห์สังเคราะห์ สามารถสื่อสาร ทำความเข้าใจง่าย มีช่องทางที่หลากหลายประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย รวมทั้งต้องมีความรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์.....” (สมชาย ไบม่วง ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหารบัวหลวง เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2556)

อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีการสร้างเครือข่าย “ข้อมูล” เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สังเคราะห์ และการพยากรณ์ที่แม่นยำ มีการสื่อสาร ทำความเข้าใจด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวดเร็ว ทันการณ์ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกภาคส่วน.....” (อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา , ดร.ให้สัมภาษณ์ที่ เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2556)

เสรี สุภราทิตย์ ผู้อำนวยการศูนย์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยรังสิต ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีการสร้างกติกา ข้อตกลงมีการประเมินความเสี่ยงตามหลัก 2P2R มีการสร้างความเข้าใจและปรับสภาพชีวิตให้ชุมชนยอมรับที่จะอยู่กับภัย มีการชดเชยเยียวยาให้กับพื้นที่ที่เสียหายอย่างเหมาะสม รวมทั้งต้องมีการวางระบบผังเมืองให้สอดคล้องกับทิศทางน้ำ.....” (เสรี สุภราทิตย์ ,รศ.ดร.ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหาร โถพุลเมืองเอก เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2556)

รอยล จิตรดอน ผู้อำนวยการสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ควรเริ่มแก้ไขปัญหาจากจุดเล็ก ๆ โดยการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งรวมทั้งควหาพื้นที่ให้น้ำอยู่ และการสนับสนุนให้มีการขุดบ่อ สร้างสระ สร้างอ่างเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งด้วย.....”

(รอยล จิตรดอน , ดร.ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหารโรงแรมนารายณ์ฮิลล์ กอล์ฟ รีสอร์ทแอนด์คันทรี คลับ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556)

ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล อาจารย์ประจำภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัด เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....มีการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์และต้องมีการ วางแผนระยะสั้น ระยะยาว มีการจัดระบบผังเมืองรวมทั้งต้องมีการคาดการณ์และการใช้ศาสตร์ ทุกศาสตร์ในการแก้ปัญหา.....” (ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล , ศ.ดร.ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานภาควิชา ธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

เจน นำชัยศิริ รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และประธาน คณะกรรมการบริหารสถาบันน้ำ เพื่อความยั่งยืน ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ยุทธศาสตร์ 5 R ได้แก่ Reduce Reuse Recycle Reserve Revisualizeและจะต้องมีการทำ War Room ทำฐานข้อมูล สถิติรวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับชุมชน และการสร้างเครือข่าย.....” (เจน นำชัยศิริ ให้สัมภาษณ์ ที่ ห้องรับรองสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ อุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤติภัย ธรรมชาติและอุทกภัย ว่า “.....ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาต้องมีการสื่อสารข้อมูลให้ทราบ ร่วมกันอย่างทั่วถึง เข้าใจง่าย และรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ต้องมีความเป็นธรรม มีการทำงานโดยใช้ วิธีการประสานงานการทำงานเป็นทีม มีการเตรียมความพร้อมและมีการซ้อมแผน แก้ไขปัญหา ตามสถานการณ์โดยการใช้ศาสตร์ ศิลป์ และเวลาในการแก้ไขปัญหา มีการทำ War Room เพื่อ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีการคาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้า มีการตั้งคณะกรรมการเฉพาะ ใช้ระบบ Single Command ในการสั่งการและมีความเข้าใจในลักษณะพื้นที่ลักษณะสังคมและ ความต้องการของประชาชน มีการกำหนดผังเมืองให้สอดคล้องกับผังน้ำ ทั้งนี้ ควรมีหน่วยงานและ เครื่องมือที่ใช้แก้ไขปัญหาที่ท่วมโดยตรงรวมทั้งต้องเสริมสร้างให้ประชาชนมีวินัย ยอมรับและ เรียนรู้ที่จะอยู่กับน้ำ.....”

ตารางที่ 4 – 10 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัด
เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	ดร.ปลอดประสพ สุรัสวดี	ต้องมีหน่วยงาน เครื่องมือ ที่ใช้แก้ปัญหา น้ำท่วมโดยตรงและ “น้ำต้องมีที่อยู่ น้ำ ต้องมีที่ไป (Room for the River)” สำหรับวิธีการบริหารจัดการน้ำ ให้ใช้ วิธีเช่นเดียวกับการบริหารการจราจร	ต้องมีการสื่อสารข้อมูล ให้ทราบร่วมกันอย่างทั่วถึง เข้าใจง่าย และรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ต้องมีความ เป็นธรรม มีการทำงานโดย
2	นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์	แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์รวมทั้ง ต้องมีการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสม กับภูมิประเทศ ภูมิสังคมและสอดคล้อง กับความต้องการของชุมชน/ประชาชน	ใช้วิธีการประสานงาน ทำงานเป็นทีม มีการเตรียม ความพร้อมและมีการซ้อม แผน แก้ไขปัญหาตาม
3	นายฉัตรชัย พรหมเลิศ	ต้องมีการวางผังเมือง โดยแบ่งออกเป็น zone รวมทั้งต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชน มีการช่วยเหลือ เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ	สถานการณ์ โดยการใช้ ศาสตร์ ศิลป์ และเวลาใน การแก้ไขปัญหา มีการทำ War Room

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 10 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัด
เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
4	นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ	มีการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์และ ต้องมีหน่วยงาน เครื่องมือ ที่ใช้แก้ปัญหาน้ำท่วมโดยตรงรวมทั้งต้องมีการซ่อมแผน และบูรณาการข้อมูลไว้ด้วยกัน	เพื่อ แลกเปลี่ยน ความ คิดเห็น มีการคาดการณ์ เหตุการณ์ล่วงหน้า มีการตั้ง คณะกรรมการเฉพาะ ใช้
5	รศ.ดร.ชูเกียรติ ทรัพย์ไพศาล	ต้องใช้ศาสตร์ ศิลป์และเวลาในการ แก้ไขปัญหา มีการผันน้ำไปในพื้นที่ ๆ มี มูลค่าความเสียหายน้อย ยอมรับ/เรียนรู้ที่ จะอยู่กับน้ำมีการเยียวยาพัฒนากฎหมาย และองค์กร รวมทั้งต้องสร้างความเข้าใจ กับประชาสังคมทุกภาคส่วน	ระบบ Single Command ใน การสั่งการและมีความ เข้าใจในลักษณะพื้นที่ ลักษณะสังคมและความ ต้องการของประชาชน มี การกำหนดผังเมืองให้
6	นายสมชาย ใบม่วง	"ข้อมูล" ที่มีการวิเคราะห์สังเคราะห์ สามารถสื่อสาร ทำความเข้าใจได้ง่าย มี ช่องทางที่หลากหลายเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย รวมทั้งต้องมีความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์	สอดคล้องกับผังน้ำ ทั้งนี้ ควรมีหน่วยงาน และ เครื่องมือที่ใช้แก้ปัญหาน้ำท่วมโดยตรงรวมทั้งต้อง
7	ดร.อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อุทยาน	ต้องมีการสร้างเครือข่าย “ข้อมูล” เพื่อ ใช้ในการวิเคราะห์สังเคราะห์ และการ พยากรณ์ที่แม่นยำ มีการสื่อสาร ทำ ความเข้าใจด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวดเร็ว ทันการณ์ ผ่านช่องทางที่หลากหลาย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกภาคส่วน	เสริมสร้างให้ประชาชนมี วินัย ยอมรับและเรียนรู้ที่จะ อยู่กับน้ำ

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 10 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัด
เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
8	รศ.ดร.เสวี ศุภราทิตย์	ต้องมีการสร้างกตিকা ข้อตกลงมีการ ประเมินความเสี่ยงตามหลัก 2P2R มี การสร้างความเข้าใจและปรับสภาพ ชีวิตให้ชุมชนยอมรับที่จะอยู่กับภัยมี การชดเชยเยียวยาให้กับพื้นที่ที่เสียหาย อย่างเหมาะสมรวมทั้งต้องมีการวางระบบ ผังเมืองให้สอดคล้องกับทิศทางน้ำ	
9	ดร.รอยล จิตรดอน	ต้องมีการประสานความร่วมมือกับ ทุกภาคส่วน ควรเริ่มแก้ไขปัญหาจาก จุดเล็ก ๆ โดยการเสริมสร้างชุมชนให้ เข้มแข็ง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ของประชาชน รวมทั้งควรหาพื้นที่ให้ น้ำอยู่ด้วยการสนับสนุนให้มีการขุดบ่อ สร้างสระ สร้างอ่างเพื่อรับน้ำในฤดูฝน และเพื่อกักเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้งด้วย	
10	ศ.ดร.ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล	มีการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์และ ต้องมีการวางแผนระยะสั้น ระยะยาว มี การจัดระบบผังเมืองรวมทั้งต้องมีการ คาดการณ์และการใช้ศาสตร์ทุกศาสตร์ ในการแก้ปัญหา	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 10 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัด
เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
11	นายเจน นำชัยศิริ	ยุทธศาสตร์ 5 R ได้แก่ Reduce Reuse Recycle Reserve Revisualize! และจะต้อง มีการทำ War Room ทำฐานข้อมูล สถิติ รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับชุมชน และการสร้างเครือข่าย	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

2.4 สำหรับกลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชนให้ความเห็นเกี่ยวกับ
ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือ
ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง
ของประเทศไทย ไว้ดังนี้

สรยุทธ สุทัศนะจินดา ผู้สื่อข่าวไทยทีวีสีช่อง 3 ได้ให้แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับ
ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนา
อย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมี
การสร้างเชื่อมั่นกับทุกภาคส่วน มีความโปร่งใส ช่วยเหลือเยียวยาด้วยความเป็นธรรม
รวมทั้งการแก้ปัญหาต้องมองในภาพรวม.....” (สรยุทธ สุทัศนะจินดา ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรอง
สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3 เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2556)

ณรงค์ฤทธิ์ ทองดี กำนันตำบลพูกา จังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนคติ
เกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือ
ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า
“.....ต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจให้ทุกคนรู้เท่ากัน มีการวางแผน และแบ่งงานกันทำ โดยใช้การ

บริหารจัดการแบบคุ้ม.....” (ณรงค์ฤทธิ์ ทองดี , ว่าที่ร้อยตรีให้สัมภาษณ์ที่ สำนักงานโครงการมูลนิธิชัยพัฒนาตำบลพุดา จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

นัยนา ศรีเร นายกองค้การบริหารส่วนตำบลม่วงหมู่ จังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีมเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางออกร่วมกัน.....” (นัยนา ศรีเร ให้สัมภาษณ์ที่ ร้านอาหารไพบูลย์ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

กอแก้ว เพชรบุตร ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนกำจรวิทย์ จังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....เรียนรู้จากประสบการณ์ ปรับตัวตามธรรมชาติเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่กับน้ำได้.....” (กอแก้ว เพชรบุตร ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องประชุมโรงเรียนกำจรวิทย์ จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2556)

สมควร สุขดา ข้าราชการบำนาญได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีการวางแผนที่จะอยู่กับน้ำโดยการปรับเปลี่ยนฤดูกาลเพาะปลูกและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้อยู่กับน้ำได้เหมือนดังเช่นอดีต.....” (สมควร สุขดา ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชน ว่า “.....ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา ต้องมีการวางแผน/เตรียมความพร้อมมีการแบ่งงานกันทำ โดยใช้ข้อมูล สถิติ และประสบการณ์ มีการสื่อสารทำความเข้าใจแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ทุกคนรู้เท่ากัน มีการทำงานเป็นทีม มีความสามัคคีและการแก้ไขปัญหาต้องมองในภาพรวม รวมทั้งต้องมีการปรับเปลี่ยนฤดูกาลเพาะปลูก ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้สามารถอยู่กับน้ำได้.....”

ตารางที่ 4 – 11 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย
ของกลุ่มผู้นำด้านศาสนา สังคม สื่อมวลชน

ลำดับ ที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายสรยุทธ สุทัศนะจินดา	ต้องมีการสร้างความเชื่อมั่นกับ ทุกภาคส่วนมีความโปร่งใส ช่วยเหลือ เยียวยาด้วยความเป็นธรรมรวมทั้งการ แก้ปัญหาต้องมองในภาพรวม	ต้องมีการวางแผน/เตรียม ความพร้อมมีการแบ่งงาน กันทำ โดยใช้ข้อมูล สถิติ และ ประ ส บ ก า ร ณ์
2	ว่าที่ร้อยตรี ฉัตรกฤษณ์ ทองดี	ต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจให้ทุก คนรู้เท่ากัน มีการวางแผน และแบ่งงาน กันทำ โดยใช้การบริหารจัดการแบบคุ่ม	มีการสื่อสารทำความเข้าใจ เข้าใจแจ้งข้อมูลข่าวสาร ให้ทุกคนรู้เท่ากัน มีการ ทำงานเป็นทีม มีความ
3	นางสาวนัยนา ศรีเร	ต้องมีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางออกร่วมกัน	สามัคคี โปร่งใส และเป็น ธรรมต้องมีการสร้างความ เชื่อมั่นกับทุกภาคส่วนและ
4	นางสาว กอแก้ว เพชรบุตร	เรียนรู้จากประสบการณ์ ปรับตัวตาม ธรรมชาติเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ กับน้ำได้	การแก้ไขปัญหาต้องมอง ในภาพรวมรวมทั้งต้องมี การปรับเปลี่ยนฤดูกาล
5	นายสมควร สุขดา	ต้องมีการวางแผนที่จะอยู่กับน้ำโดยการ ปรับเปลี่ยนฤดูกาลเพาะปลูกและ ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้อยู่กับน้ำได้ เหมือนดังเช่นอดีต	เพาะปลูก ปรับเปลี่ยนวิถี ชีวิตเพื่อให้สามารถอยู่กับ น้ำได้

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นนักวิชาการ นักการเมือง ผู้นำองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรอิสระ หัวหน้าส่วนระดับจังหวัด ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งได้ให้แนวคิด และทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย สามารถสรุปแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ 4 ประเด็น ได้แก่ ความหมายของยุทธศาสตร์, องค์ประกอบของยุทธศาสตร์, ยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาในภาวะวิกฤติ และเป้าหมายของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติโดยให้มีผลกระทบน้อยที่สุด ดังนี้

1. ความหมายของยุทธศาสตร์

ธีระ วงศ์สมุทร อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้แนวคิด และทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....การบริหารจัดการน้ำ ต้องมองให้ครอบคลุมทั้งระบบ ตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยน้ำต้องมีที่อยู่ และน้ำต้องมีที่ไป” (ธีระ วงศ์สมุทร ให้สัมภาษณ์ที่ ร้านอาหารใจดี เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2556)

ศิริชัย ลีมสกุล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีการเตรียมความพร้อม ซ้อมรับช่วยเหลือเยียวยาทั้งก่อนน้ำมา ระหว่างน้ำมา และหลังน้ำมารวมทั้งต้องมีการทำท่อให้ไป ทำที่ให้อยู่.....” (ศิริชัย ลีมสกุล, นพ. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2556)

ปลอดประสพ สุรัสวดี รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีหน่วยงาน เครื่องมือ ที่ใช้แก้ปัญหาน้ำท่วมโดยตรงและ น้ำต้องมีที่อยู่ น้ำต้องมีที่ไป (Room for the River) สำหรับวิธีการ

บริหารจัดการน้ำ ให้ใช้วิธีเช่นเดียวกับการบริหารการจราจร.....” (ปลอดประสพ สุรัสวดี , คร. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ยุทธศาสตร์ คือการบริหารจัดการ โดยการมองภาพรวมให้ครอบคลุมทั้งระบบ มีการวางแผน โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งต้องมีการวิเคราะห์ SWOT Analysis.....”

ตารางที่ 4 – 12 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายธีระ วงศ์สมุทร	การบริหารจัดการน้ำ ต้องมองให้ครอบคลุมทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยน้ำต้องมีที่อยู่ และน้ำต้องมีที่ไป	ยุทธศาสตร์ คือ การบริหารจัดการ โดยการมองภาพรวม ให้ครอบคลุมทั้งระบบ มีการวางแผน โดยการใช้
2	นายแพทย์ศิริชัย ลีมสกุล	ต้องมีการเตรียมความพร้อม ซ้อมรับ ช่วยเหลือ เยียวยา ทั้งก่อน น้ำมา ระหว่างน้ำมา และหลังน้ำมารวม ทั้งต้องมีการทำท่อให้ไป ทำที่ให้อยู่	ทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งต้อง มีการวิเคราะห์ SWOT Analysis
3	ดร.ปลอด ประสพ สุรัสวดี	ต้องมีหน่วยงาน เครื่องมือ ที่ใช้แก้ปัญหา น้ำท่วมโดยตรงและ น้ำต้องมีที่อยู่ น้ำ ต้อง มี ที่ ไป (Room for the River) สำหรับวิธีการบริหารจัดการน้ำ ให้ใช้ วิธีเช่นเดียวกับการบริหารการจราจร	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย แบบมีส่วนร่วมดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1) ได้ให้ความหมายคำว่า ยุทธศาสตร์ ไว้ว่าวิชาว่าด้วยการพัฒนาและการใช้อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ จิตวิทยาและกำลังรบทางทหารตามความจำเป็นทั้งในยามสงบและยามสงคราม

สอดคล้องกับแนวคิด วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี (2556: 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์หมายถึง การวางแผนงานสู่การปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายภายใต้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม หรือการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ SWOT Analysis กล่าวคือ การวิเคราะห์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภัยคุกคาม (อุปสรรค) ในกรอบระยะเวลาที่ต้องการ ทั้งนี้เพื่อประกอบการวางแผนการในการใช้วิธีการและทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด

2. องค์ประกอบของยุทธศาสตร์

2.1 การมีส่วนร่วม

ธีระ วงศ์สมุทร อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย แบบมีส่วนร่วม ว่า “.....การบริหารจัดการน้ำ ต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม และการจ่ายค่าชดเชยที่เป็นธรรม.....” (ธีระ วงศ์สมุทร ให้สัมภาษณ์ที่ ร้านอาหารใจดี เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2556)

สุวัฒน์ เทพอารักษ์ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย แบบมีส่วนร่วม ว่า “.....การบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับภูมิประเทศ ภูมิสังคมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน/ประชาชน โดยการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มกระบวนการ.....” (สุวัฒน์ เทพอารักษ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองโครงการชลประทานลพบุรี เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2556)

เสรี สุภราทิตย์ ผู้อำนวยการศูนย์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยรังสิต ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย แบบมีส่วนร่วม ว่า “....ต้องมีการสร้างกติกา ข้อตกลง มีการสร้างความเข้าใจและปรับสภาพชีวิตให้ชุมชนยอมรับที่จะอยู่กับภัย โดยการชดเชยเยียวยาให้กับพื้นที่ที่เสียหายอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ กระบวนการทั้งหมดต้องให้ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมด้วย....” (เสรี สุภราทิตย์, รศ.ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหาร โถงพล เมืองเอก เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2556)

รอยล จิตรคอน ผู้อำนวยการสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย แบบมีส่วนร่วม ว่า “....ต้องมีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนควรเริ่มแก้ไขปัญหามาจากจุดเล็ก ๆ โดยการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง....” (รอยล จิตรคอน , ดร.ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหาร โรงแรมนารายณ์ฮิลล์ กอล์ฟ รีสอร์ท แอนด์ คันทรี่ คลับ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556)

นัยนา ศรีเร นายกองค้การบริหารส่วนตำบลม่วงหมู จังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ต้องมีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม ให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานและแก้ไขปัญหา ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางออกร่วมกัน....” (นัยนา ศรีเรให้สัมภาษณ์ที่ ร้านอาหารไพบูลย์ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย แบบมีส่วนร่วม ว่า “....ยุทธศาสตร์การบริหารในภาวะวิกฤติ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม คือ การบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับภูมิประเทศภูมิสังคมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน/ประชาชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ฯลฯ เข้ามามีส่วนร่วมใน

การดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ ทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ เพื่อให้เกิดความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีมให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานและแก้ไขปัญหา ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น เพื่อหา ทางออกร่วมกัน ทั้งนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมจะสามารถลดปัญหาความขัดแย้งรวมทั้งจะเป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง และทำให้ประชาชน/ชุมชน ปรับสภาพชีวิต/ยอมรับที่จะอยู่กับภัยได้ด้วย.....”

ตารางที่ 4 – 13 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย แบบมีส่วนร่วม

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายธีระ วงศ์สมุทร	การบริหารจัดการน้ำ ต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม และการจ่ายค่าชดเชยที่เป็นธรรม	ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม คือ
2	นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์	การบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับภูมิประเทศ ภูมิสังคมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน/ประชาชน โดยการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มกระบวนการ	การบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับภูมิประเทศ ภูมิสังคมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน/
3	รศ.ดร.เสรี สุกราทิพย์	ต้องมีการสร้างกติกา ข้อตกลงมีการสร้างความเข้าใจและปรับสภาพชีวิตให้ชุมชนยอมรับที่จะอยู่กับภัย โดยการชดเชยเยียวยาให้กับพื้นที่ที่เสียหายอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ กระบวนการทั้งหมดต้องให้ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมด้วย	ประชาชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ฯลฯ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ ทุก
4	ดร.รอยล จิตรดอน	ต้องมีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนควรเริ่มแก้ไขปัญหาจากจุดเล็ก ๆ โดยการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	ขั้นตอนตั้งแต่เริ่ม จนถึงสิ้นสุดกระบวนการ เพื่อให้เกิดความสามัคคี มีการทำงาน

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 13 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย แบบมีส่วนร่วม (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
5	นางสาวนัยนา ศรีเร	ต้องมีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม ให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานและแก้ไขปัญหา ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางออกร่วมกัน	เป็นทีมให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานและแก้ไขปัญหา ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางออกร่วมกัน ทั้งนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมจะสามารถลดปัญหาความขัดแย้ง รวมทั้งจะเป็นการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง และทำให้ประชาชน/ชุมชนปรับสภาพชีวิต/ยอมรับที่จะอยู่กับภัยได้ด้วย

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย แบบมีส่วนร่วมดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด ยุพาพร รูปงาม (2545: 5) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีความจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องต้นแรก ของการที่มีคนมาร่วมกัน ได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือ การกระทำทั้งหมด ที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (organization) ดังนั้น องค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

สอดคล้องกับแนวคิด เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2546: 178) ที่กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารไว้ว่าการมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม

สอดคล้องกับแนวคิด สายสุนีย์ปวุฒินันท์ (2541: 41) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมหมายถึงการที่ปัจเจกบุคคลก็คืกลุ่มคนหรือองค์กรประชาชนได้อสาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนิน โครงการการแบ่งปันผลประโยชน์และการประเมินผลโครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจโดยปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอกและเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชนรวมทั้งที่อำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจและผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย

สอดคล้องกับแนวคิด ทองใบ สุดซารี (2548: 227) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นวิธีการที่ผู้นำสามารถนำมาปรับใช้ในการจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรเป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้นมีลักษณะเป็นกระบวนการที่จะทำให้พนักงานมีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงานของตนบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอาจมีความผูกพันในการทำงานยิ่งกว่าการเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นการเข้าไปมีส่วนร่วมจะทำให้บุคลากรเกิดทัศนคติต่อการบริหารงานขององค์กรดีขึ้น ส่งผลให้บุคคลเกิดความพอใจในการทำงานและมีแรงใจที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จในชีวิตการทำงาน ตลอดจนทำให้เขาได้รับการยอมรับ (Recognition) มีความรับผิดชอบ (Responsibility) และเกิดความนับถือตนเองมากขึ้น (Self-esteem) นอกจากนี้ ยังพบว่าการมีส่วนร่วมของบุคคลส่งผลให้เขามีความชัดเจนในความคาดหวังมากยิ่งขึ้นกล่าวคือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะทำให้บุคลากรเกิดความเข้าใจการทำงานและการบริหารงานในองค์การได้ดียิ่งขึ้นอีกทั้งจะเชื่อมโยงไปสู่ความเข้าใจในการทำงานกับระบบรางวัลได้ดีขึ้น

สอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ (2547: 7 – 16) ที่เขียนไว้ว่า ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับหลักการสำคัญ 6 หลักการธรรมภิบาลซึ่ง 1 ใน 6 หลักการธรรมภิบาลที่สำคัญ ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม Participation ซึ่งกล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือเป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนโครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับใด ๆ เช่น การแลกเปลี่ยน การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

สอดคล้องกับแนวคิด ทำนอง ภูเกิตพิมพ์ (2551: 1) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อและความยึดมั่นของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย โดยการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา เพราะทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

สอดคล้องกับแนวคิด วีระพงษ์รามางกูร ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศ (กยอ.) และคณะ (2555: 1 – 7) ที่ได้เสนอแผนยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศต่อคณะรัฐมนตรี เรื่อง การสร้างความเข้าใจ การยอมรับ และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอุทกภัยขนาดใหญ่ของทุกภาคส่วน โดยให้มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ และรับรู้ถึงความก้าวหน้าของรัฐเกี่ยวกับแผนงานการบริหารจัดการน้ำ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และบริหารจัดการน้ำผ่านเวทีประชาคม รวมถึงการอบรมอาสาสมัครให้ในท้องถิ่น

สอดคล้องกับแนวคิด ดวงแก้ว กอแก้ว (2543 : 17) กล่าวว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยการที่ผู้บังคับบัญชาได้ขอความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา หรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของงาน

2. การกระจายอำนาจในการบริหาร ได้แก่ การใช้คณะกรรมการและกลุ่มงานเฉพาะกิจในการปฏิบัติงาน การให้อิสระกับพนักงานในการดำเนินงานที่รับผิดชอบ

3. การให้อำนาจในการตัดสินใจ ได้แก่ การให้พนักงานมีสิทธิในการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบโดยไม่ต้องปรึกษาผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารระดับสูงให้การสนับสนุนผู้บริหารทุกคนในการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม

4. การไว้วางใจซึ่งกันและกันในองค์การ ได้แก่ การมอบหมายงานให้ตรงตามความรู้ความสามารถและมีการมอบหมายให้พนักงานได้ปฏิบัติงานใหม่

สอดคล้องกับแนวคิด สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545 : 9 – 10) กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดคนเดียว

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในทางจิตวิทยาคือทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลงในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น

3. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

4. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกันเกิดความมีน้ำใจและความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น

5. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้นและส่งเสริมให้มีการปรับปรุงงานตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

2.2 การสื่อสาร

วิศวะ ศะสิสมิต ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การสื่อสารว่า “.....ต้องมีการสื่อสารข้อมูล ข่าวสารให้ทุกคนรู้เท่ากันอย่างทั่วถึง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน.....” (วิศวะ ศะสิสมิต ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

ณรงค์ อ่อนสะอาด รองผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี ขณะดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ขในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การสื่อสารว่า “.....ต้องมีการสื่อสารแบบ Two Way Communication.....” (ณรงค์ อ่อนสะอาด ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2556)

สมชาย ไบม่วง ผู้ตรวจราชการกระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศ และอดีตรับผิดชอบอธิบดีกรมอุทกวิทยา ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การสื่อสารว่า “.....ต้องมีการนำข้อมูลที่มีการวิเคราะห์สังเคราะห์ มาใช้ในการสื่อสาร ทำความเข้าใจกับประชาชน โดยภาษาที่เข้าใจง่าย มีช่องทางที่หลากหลายประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย รวมทั้งต้องมีความรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนสามารถเตรียมความพร้อม เพื่อรับมือกับภัยพิบัติได้.....” (สมชาย ไบม่วง ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหารบัวหลวง เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2556)

ฉัตรชัย พรหมเลิศ อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การสื่อสารว่า “.....ต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชน.....” (ฉัตรชัย พรหมเลิศ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

ณรงค์ฤทธิ์ ทองดี กำนันตำบลพุดา จังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การสื่อสารว่า “....ต้องมีการสื่อสาร ทำความเข้าใจให้ทุกคนรู้เท่ากัน เพื่อนำไปสู่การวางแผน และแบ่งงานกันทำ โดยใช้การบริหารจัดการแบบคุ้ม.....” (ณรงค์ฤทธิ์ ทองดี , ว่าที่ร้อยตรี ให้สัมภาษณ์ที่ สำนักงานโครงการมูลนิธิชัยพัฒนาตำบลพุดา จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การสื่อสารว่า “....ยุทธศาสตร์ การบริหารในภาวะวิกฤติ โดยใช้การสื่อสาร คือ การสื่อสารให้ประชาชนรับทราบข้อมูล ข่าวสารเท่ากันอย่างทั่วถึง โดยควรใช้การสื่อสารแบบ Two Way Communication ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จะสื่อสารได้ง่าย เช่น วิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ ฯลฯ รวมทั้งการสื่อสารต้องมีความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ การสื่อสารจะต้องอยู่บนฐานข้อเท็จจริง และข้อมูลที่มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่น สามารถเตรียมความพร้อม เตรียมรับมือกับภัยพิบัตินำไปสู่การวางแผน และแบ่งงานกันทำ.....”

ตารางที่ 4 – 14 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การสื่อสาร

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนคติ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายวิศวะ ศะลีสมิต	ต้องมีการสื่อสารข้อมูล ข่าวสารให้ ทุกคนรู้เท่ากัน อย่างทั่วถึง เพื่อสร้าง ความเชื่อมั่นให้กับประชาชน	การบริหารจัดการ โดยใช้ การสื่อสาร คือ การสื่อสาร ให้ประชาชนรับทราบข้อมูล
2	นายณรงค์อ่อน สะอาด	ต้องมีการสื่อสารแบบ Two Way Communication	ข่าวสารเท่ากันอย่างทั่วถึง โดยควรใช้การสื่อสารแบบ
3	นายสมชาย ไบม่วง	ต้องมีการนำข้อมูลที่มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ มาใช้ในการสื่อสาร ทำความเข้าใจกับประชาชน โดยภาษาที่ เข้าใจง่าย มีช่องทางที่หลากหลาย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย รวมทั้ง ต้องมีความรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนสามารถเตรียม ความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติได้	Two Way Communication ด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ผ่าน ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล ที่จะสื่อสารได้ง่ายผ่านวิทยุชุมชน อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ ฯลฯ รวมทั้งการสื่อสารต้องมีความ รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้
4	นายฉัตรชัย พรหมเลิศ	ต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจกับ ประชาชน	การสื่อสารจะต้องอยู่บนฐาน ข้อเท็จจริง และข้อมูลที่มีการ วิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อให้
5	ว่าที่ร้อยตรี ณรงค์ฤทธิ์ ทองดี	ต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจให้ทุกคน รู้เท่ากัน เพื่อนำไปสู่การวางแผน และ แบ่งงานกันทำ โดยใช้การบริหารจัดการ แบบคุ่ม	ประชาชนมีความเชื่อมั่น สามารถ เตรียมความพร้อม เตรียม รับมือกับภัยพิบัตินำไปสู่การ วางแผน และแบ่งงานกันทำ

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การสื่อสารดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิดวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2556: 1) การสื่อสาร คือ กระบวนการสำหรับแลกเปลี่ยนสาร รูปแบบอย่างง่ายของสาร คือ จะต้องส่งจากผู้ส่งสารหรืออุปกรณ์เข้ารหัส ไปยังผู้รับสารหรืออุปกรณ์ถอดรหัส อาจอยู่ในรูปแบบของท่าทางสัญลักษณ์บางอย่างอยู่ในรูปแบบของภาษา การสื่อสารเกิดจากความต้องการที่คนจะส่งข้อมูลหากัน

สอดคล้องกับแนวคิด สุปรีย์ สุวรรณบุรณ์ (2555: 1) กล่าวว่าการสื่อสาร (communications) มีที่มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า communis หมายถึงความเหมือนกันหรือร่วมกัน การสื่อสาร (communication) หมายถึงกระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึกความคิดเห็น ความต้องการจากผู้ส่งสารโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อาจเป็นการพูด การเขียนสัญลักษณ์อื่นใด การแสดงหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้รับสารซึ่งอาจจะใช้กระบวนการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมหรือความจำเป็นของตนเองและคู่สื่อสาร โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิริยาตอบสนองต่อกัน บริบททางการสื่อสารที่เหมาะสมเป็น ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล

สอดคล้องกับแนวคิด เดนนิส แมกเคลล และ สเวน วินดาห์ลล์ (อ้างถึงใน สวนิต ยมาภัย)กล่าวว่าการสื่อสารหมายถึงการให้และการรับความหมาย การถ่ายทอดและการรับสารซึ่งรวมถึงแนวคิดของการโต้ตอบ แบ่งปัน และมีปฏิสัมพันธ์กันด้วย

สอดคล้องกับแนวคิด วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm อ้างถึงใน ณัฐแก้ว ช้องรอด) ที่ได้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้ว่าการสื่อสาร คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสารเกิดขึ้นโดยการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ส่งสารผ่านสื่อหรือช่องทางต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

สอดคล้องกับแนวคิด สุมณ อยู่สิน (2534: 182) กล่าวว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างบุคคลต่อบุคคลหรือบุคคลต่อกลุ่ม โดยใช้สัญลักษณ์ สัญญาณหรือพฤติกรรมที่เข้าใจกัน โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1. ผู้ส่งสารคือ ผู้ที่ทำหน้าที่ส่งข้อมูลสารไปยังผู้รับสาร โดยผ่านช่องทางที่เรียกว่าสื่อถ้าหากเป็นการสื่อสารทางเดียวผู้ส่งจะทำหน้าที่ส่งเพียงประการเดียวแต่ถ้าเป็นการสื่อสาร 2 ทางผู้ส่งสารจะเป็นผู้รับในบางครั้งด้วย ผู้ส่งสารจะต้องมีทักษะในการสื่อสารมีเจตคติต่อตนเองต่อเรื่องที่จะส่งต้องมีความรู้ในเนื้อหาที่จะส่งและอยู่ในระบบสังคมเดียวกับผู้รับก็จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ

2. ข่าวสารในกระบวนการติดต่อสื่อสารก็มีความสำคัญข่าวสารที่ดีต้องแปลเป็นรหัส เพื่อสะดวกในการส่งการรับและตีความเนื้อหาของสารและการจัดสารก็จะต้องทำให้การสื่อความหมายง่ายขึ้น

3. สื่อหรือช่องทางในการรับสารคือ ประสาทสัมผัสทั้งห้า คือ ตาหู จมูก ลิ้น และกายสัมผัสและตัวกลางที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เช่น สิ่งพิมพ์กราฟิก สื่ออิเล็กทรอนิกส์

4. ผู้รับสารคือ ผู้ที่เป็นเป้าหมายของผู้ส่งสารการสื่อสารจะมีประสิทธิภาพผู้รับสารจะต้องมีประสิทธิภาพในการรับรู้มีเจตคติที่ดีต่อข้อมูลข่าวสาร ต่อผู้ส่งสารและต่อตนเอง

สอดคล้องกับแนวคิด เฮอร์เรน โคร์ซ (Herrenkohl R.C. , 2004: 26-29) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประเด็นที่จะช่วยส่งเสริมให้ทีมงานมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลในเรื่องของการสื่อสารของสมาชิกในทีมงาน (Member Communication) ที่กล่าวว่า หัวใจของการบริหารทีมงานในภาวะวิกฤติให้ประสบผลสำเร็จคือการมีระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิผลเนื่องจากองค์การจำเป็นต้องสื่อสารข้อมูลความเป็นไปหรือสถานการณ์ที่องค์การกำลังประสบให้ทุกคนในองค์การได้รับทราบข้อเท็จจริงอย่างชัดเจนตรงไปตรงมาเพื่อจะได้ระดมความคิดเห็นระดมพลังในการกอบกู้วิกฤติการณ์ฉะนั้นทีมงานควรจะต้องให้ความสำคัญแก่การวางระบบในการสื่อสารที่มีประสิทธิผลเพราะจะช่วยให้ทีมงานทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน

สอดคล้องกับแนวคิด รศ.ชัชวพันธ์ ขยันการนาวิ (2555: 1)เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำที่จะต้องมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็วในยามปกติและวิกฤติ

สอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ (2547: 7 – 16)ที่เขียนไว้ว่า ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่ให้ความสำคัญกับหลักการสำคัญ 6 หลักการธรรมภิบาลซึ่ง 1 ใน 6 หลักการธรรมภิบาลที่สำคัญ ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม Participation ซึ่งกล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มี

ส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือเป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผน โครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผน โครงการ และยังเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าว การแสดงนิทรรศการ และการทำหนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ

2.3 การคาดการณ์

เสรี สุภราทิตย์ ผู้อำนวยการศูนย์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยรังสิต ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การคาดการณ์ว่า “...ผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วมไม่จำเป็นต้องรู้ทุกอย่าง แต่ต้องมีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ โดยหากนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจำลองเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตก็จะช่วยให้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาวิกฤติได้อย่างถูกต้องและถูกต้องมากยิ่งขึ้น ทีมหรือคณะทำงานจึงเป็นตัวช่วยที่สำคัญต่อการตัดสินใจของผู้นำ.....” (เสรี สุภราทิตย์, รศ.ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหารโถงพลเมืองเอก เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2556)

อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การคาดการณ์ว่า “....ต้องมีการสร้างเครือข่าย “ข้อมูล” เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สังเคราะห์ และการพยากรณ์ที่แม่นยำ เพื่อทำการสื่อสาร ทำความเข้าใจ และเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกภาคส่วน.....” (อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, ดร.ให้สัมภาษณ์ที่ เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2556)

ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล อาจารย์ประจำภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การคาดการณ์ว่า “....ต้องมีการวางแผนทั้งระยะสั้น และระยะยาว มีรวมทั้งต้องมีการคาดการณ์และการใช้ศาสตร์ทุกศาสตร์ในการแก้ปัญหา....” (ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล , ศ.ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ห้องทำงานภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

เจน นำชัยศิริ รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และ ประธานคณะกรรมการบริหารสถาบันน้ำ เพื่อความยั่งยืน ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ องค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การคาดการณ์ว่า “....ต้องมีการทำ War Room ทำฐานข้อมูล สถิติ เพื่อใช้ในการวางแผน และเตรียมพร้อมรับมือกับภัยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต....” (เจน นำชัยศิริ , ให้สัมภาษณ์ที่ห้องรับรองสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การคาดการณ์ว่า “....ยุทธศาสตร์ การบริหารในภาวะวิกฤติ โดยใช้การคาดการณ์ คือ การทำฐานข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูล การสร้างเครือข่ายข้อมูล การทำสถิติ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในวิเคราะห์ การคาดการณ์ และพยากรณ์ สถานการณ์ ตลอดจนรวมถึงความรุนแรงของพิบัติภัย ฯลฯ ที่รวดเร็ว แม่นยำ นำไปสู่วางแผน การเตรียมความพร้อม การแจ้งเตือนที่ทันการณ์ ซึ่งจะทำให้เกิดระดับความเสียหาย และมูลค่าความเสียหายที่น้อยลง....”

ตารางที่ 4 – 15 วิเคราะห์แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ
อุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การคาดการณ์

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	รศ.ดร.เสรี ศุภราทิตย์	ผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วมไม่จำเป็นต้อง รู้ทุกเรื่องแต่ต้องมีข้อมูลสนับสนุนการ ตัดสินใจ โดยหากนำเทคโนโลยีมาช่วย ในการจำลองเหตุการณ์ ก็จะช่วยให้ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาวิกฤติได้อย่าง ถูกทางและถูกต้องมากยิ่งขึ้น	ยุทธศาสตร์ การบริหาร ในภาวะวิกฤติ โดยใช้การ คาดการณ์ คือ การทำ ฐานข้อมูล การเชื่อมโยง ข้อมูล การสร้างเครือข่าย ข้อมูล การทำสถิติ เพื่อใช้
2	ดร.อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อุชยา	ต้องมีการสร้างเครือข่าย “ข้อมูล” เพื่อใช้ ในการวิเคราะห์สังเคราะห์ และการ พยากรณ์ที่แม่นยำ เพื่อทำการสื่อสาร ทำ ความเข้าใจ และเสริมสร้างความเชื่อมั่น ให้กับทุกภาคส่วน	เป็น ข้อมูล ใน วิเคราะห์ คาดการณ์ และพยากรณ์ สถานการณ์ ตลอดจนรวมถึง ความรุนแรงของพิบัติภัย ฯลฯ ที่รวดเร็ว แม่นยำ
3	ศ.ดร.ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล	ต้องมีการวางแผนทั้งระยะสั้น และระยะ ยาว มีรวมทั้งต้องมีการคาดการณ์และ การใช้ศาสตร์ทุกศาสตร์ในการแก้ปัญหา	นำไปสู่วางแผน การเตรียม ความพร้อม การแจ้งเตือนที่ ทันการณ์ ซึ่งจะทำให้เกิด
4	นายเจน นำชัยศิริ	ต้องมีการทำ War Room ทำฐานข้อมูล สถิติ เพื่อใช้ในการวางแผน และ เตรียมพร้อมรับมือกับภัยที่อาจเกิดขึ้นใน อนาคต	ระดับความเสียหาย และ มูลค่าความเสียหายที่น้อยลง

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การคาดการณ์ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ (2556: 1) ที่ให้ความหมาย คำว่า “การคาดการณ์” คือการคาดคะเน ,การคาดหมายการวินิจฉัย เหตุการณ์ล่วงหน้า, การคาดหมายเหตุการณ์ล่วงหน้าเช่น มีการคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจไทย ในปี 2542 จะมีการเติบโตประมาณ 0-1%

สอดคล้องกับแนวคิด อาคิฮิโกะ ทานากะ (Akihiko Tanaka) ประธาน องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (ไจก้า) และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และองค์การความร่วมมือระหว่าง ประเทศญี่ปุ่น (ไจก้า) , 2556 : 1 – 3) โดยได้เสนอแผนการบริหารจัดการน้ำท่วมสำหรับลุ่มน้ำ เจ้าพระยาราชอาณาจักรไทย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยการ ลดความเสี่ยงและใช้ประโยชน์จากปริมาณน้ำท่วม ด้วยการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมโดย นโยบายดังกล่าวประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ซึ่ง 1 ใน 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การบริหาร จัดการน้ำในช่วงเวลาปกติ ที่จะต้องมีการคาดการณ์ และกำหนดเกณฑ์การบริหารจัดการน้ำในอ่าง เก็บน้ำที่มีความเหมาะสมต่อการควบคุมน้ำท่วม รวมถึงต้องกำหนดกฎหรือระเบียบเพื่อควบคุมการ ใช้ประโยชน์ที่ดิน สำหรับบังคับใช้ในกรณีเกิดภัยพิบัติที่รุนแรง

สอดคล้องกับแนวคิด วีระพงษ์ รามางกูร ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์ เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศ (กยอ.) และคณะ (2555: 1 – 7) ที่ได้เสนอแผนยุทธศาสตร์ เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศต่อคณะรัฐมนตรีเรื่อง การพัฒนาคลังข้อมูล ระบบพยากรณ์ และเตือนภัยโดยการพัฒนาระบบข้อมูลสร้างแบบสถานการณ์สมมติโดยใช้หลักวิชาการและองค์กร ในการบริหารจัดการน้ำและการเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ โดย

1. การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลน้ำแห่งชาติ
2. การสร้างสถานการณ์สมมุติด้านน้ำการคาดการณ์และระบบเตือนภัย
3. การปรับปรุงระบบเตือนภัยของประเทศให้เป็นองค์กรที่สามารถติดตาม และวิเคราะห์สถานการณ์น้ำได้อย่างทันการณ์โดยการปรับปรุงและเพิ่มสถานีตรวจวัดน้ำเตือนภัย

ในลำน้ำสำคัญติดตั้งระบบโทรทัศนังจรปิดที่ประตูละบายน้ำและสถานีสูบน้ำต่าง ๆ การเพิ่มประสิทธิภาพระบบดาวเทียมและระบบติดตามผลระยะไกลเพื่อการติดตามสถานการณ์น้ำของประเทศและการจัดองค์กรและพัฒนาระบบแจ้งเตือนภัย

2.4 การบูรณาการ

พยุงศักดิ์ ชาตีสทิทธิผล ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การบูรณาการว่า “.....ต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลทุกภาคส่วนเพื่อแก้ไขปัญหาในภาพรวมได้อย่างตรงจุดรวมทั้งสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับภาคอุตสาหกรรมและภาคประชาชน.....” (พยุงศักดิ์ ชาตีสทิทธิผล ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2556)

บัณฑูร สุภัทควนิช อดีตเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การบูรณาการว่า “.....การแก้ไขปัญหาต้องเน้นการประสานงานที่เป็นเอกภาพบูรณาการร่วมกันทุกภาคส่วน เพื่อจะแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด.....” (บัณฑูร สุภัทควนิช ให้สัมภาษณ์ที่ ร้านอาหารใจดี เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2556)

วิชัย ศรีขวัญ อดีตปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การบูรณาการว่า “.....ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา ต้องมีการทำงานเป็นทีมที่เรียกว่า “ทีมตำบล” มีการบูรณาการร่วมกัน.....” (วิชัย ศรีขวัญ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2556)

เลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ อธิบดีกรมชลประทาน ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การบูรณาการว่า “.....ควรมีการบูรณาการงาน และบูรณาการข้อมูล

ไว้ด้วยกัน.....” (เลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองกรมชลประทาน เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนา อย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้ การบูรณาการ ว่า “.....ยุทธศาสตร์การบริหารในภาวะวิกฤติ โดยใช้การบูรณาการ คือ การเชื่อมโยง ข้อมูล สถิติ เครื่องมือ กำลังคนทุกภาคส่วนร่วมกัน โดยใช้วิธีการทำงานเป็นทีม การบูรณาการงาน ร่วมกัน และการบูรณาการข้อมูลไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกิดการทำงานที่เป็นเอกภาพ สามารถแก้ไข ปัญหาในภาพรวมได้อย่างตรงจุดรวมทั้งสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกภาคส่วน.....”

ตารางที่ 4 – 16 วิเคราะห์แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ อุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การบูรณาการ

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายพยุหศักดิ์ ชาติสิทธิผล	ต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลทุกภาคส่วน เพื่อแก้ไขปัญหาในภาพรวมได้อย่างตรง จุตรงรวมทั้ง สามารถสร้างความเชื่อมั่น ให้กับภาคอุตสาหกรรมและภาคประชาชน	คือ การเชื่อมโยงข้อมูล สถิติ เครื่องมือ กำลังคนทุกภาคส่วน ร่วมกัน โดยใช้วิธีการทำงาน เป็นทีม การบูรณาการงาน
2	นายบัณฑิต สุภักดิ์	การแก้ไขปัญหาต้องเน้นการประสานงาน ที่เป็นเอกภาพ บูรณาการร่วมกันทุกภาค ส่วน เพื่อจะแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด	ร่วมกัน และการบูรณาการ ข้อมูลไว้ด้วยกัน เพื่อให้เกิด การทำงานที่เป็นเอกภาพ
3	นายวิชัย ศรีขวัญ	ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา ต้องมี การทำงานเป็นทีม ที่เรียกว่า “ทีมตำบล” มีการบูรณาการร่วมกัน	สามารถแก้ไขปัญหาใน ภาพรวมได้อย่างตรงจุด
4	นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ	ควรมีการบูรณาการงาน และบูรณาการ ข้อมูลไว้ด้วยกัน	รวมทั้งสามารถสร้างความ เชื่อมั่นให้กับทุกภาคส่วน

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยใช้การบูรณาการดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด ภาสกร พันธุ์รอด (2555: 1) ที่กล่าวไว้ว่า คำว่า “บูรณาการ” หมายถึง การนำศาสตร์หรือความรู้วิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันนำมาเข้าด้วยกันหรือผสมผสานได้อย่างกลมกลืนเพื่อนำมาจัดเป็นการเรียนการสอนภายใต้หัวข้อเดียวกันเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยมีการเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้นการสร้างความรู้ของผู้เรียนที่มากกว่า การให้เนื้อหาโดยครูเป็นผู้กำหนด

สอดคล้องกับความหมายตาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี 2525 (2525: 1) ที่ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า “บูรณะ” หมายถึง ซ่อมแซมทำให้กลับคืนดีเช่นเดิม ส่วนคำว่า “บูรณาการ” หมายถึง การนำหน่วยที่แยกกันมารวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สอดคล้องกับแนวคิด ประเวศวะสี(2544: 37 - 40) ที่ให้ความหมายของคำว่า “บูรณาการ” ว่าหมายถึง การเชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าสู่ความเป็นหนึ่งเดียวโดยไม่แยกส่วน

สอดคล้องกับแนวคิด เสรี พงศ์พิศ (2536: 18) ที่กล่าวไว้ว่า “บูรณาการ” เป็นกระบวนการที่อยากให้เกิดความสัมพันธ์แบบองค์รวมให้ส่วนต่าง ๆ รวมกันเป็นหนึ่งประสานสัมพันธ์อย่างเป็นเอกภาพ ทำให้เกิดความสมบูรณ์ (บูรณาการมาจากรากศัพท์เดียวกับคำว่า สมบูรณ์)

สอดคล้องกับแนวคิด อากิฮิโกะ ทานะกะ(Akihiko Tanaka) ประธานองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (ไจก้า) และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (ไจก้า) , 2556 : 1 – 3) โดยได้เสนอแผนการบริหารจัดการน้ำท่าวมสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยาราชอาณาจักรไทย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยการลดความเสี่ยงและใช้ประโยชน์จากปริมาณน้ำท่าวม ด้วยการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมโดยนโยบายดังกล่าวประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ซึ่ง 2 ใน 6 องค์ประกอบหลักที่สำคัญ ได้แก่

1. การบูรณาการกิจกรรมทั้งหมดที่ดำเนินการองค์กรที่เกี่ยวข้องในกลุ่มน้ำ ทั้งกลุ่มน้ำ

2. ในขั้นตอนฉุกเฉิน ต้องสนองตอบต่อภารกิจ ความรับผิดชอบของบุคคล ชุมชน บริษัทเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และองค์กรภาครัฐ โดยทุกหน่วยงานควรทำหน้าที่ของตัวเองในลักษณะการทำงานร่วมกัน การบูรณาการระหว่างความช่วยเหลือดูแลตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการช่วยเหลือจากภาครัฐจะสามารถลดความเสียหายที่เกิดขึ้น และสามารถฟื้นฟูสภาพได้โดยเร็ว

สอดคล้องกับแนวคิด สุเมธ ตันติเวชกุล ที่ปรึกษาคณะกรรมการยุทธศาสตร์ เพื่อวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 1-7) ซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐบาลที่ได้มีการดำเนินการจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และจัดทำแผนแม่บทในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ทั้งแผนระยะเร่งด่วนและแผนระยะยาว เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และไม่เกิดการหยุดชะงักจากปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งในอนาคต โดยหนึ่งในแผนงานที่สำคัญ ได้แก่ แผนงานปรับปรุงองค์กรเพื่อบริหารจัดการน้ำเพื่อให้มีองค์กรบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการที่สามารถตัดสินใจได้อย่างฉับพลันในยามวิกฤติในลักษณะที่มีอำนาจในการสั่งการได้อย่างเบ็ดเสร็จในภาวะฉุกเฉินหรือเมื่อเกิดอุทกภัยกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดโดยการจัดตั้งองค์กรในการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการอย่างถาวรในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยโดยมีสำนักนายกรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

3. ยุทธศาสตร์ในการแก้ไขในภาวะวิกฤติ

ธีระ วงศ์สมุทร อธิบดีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในการแก้ไขในภาวะวิกฤติว่า “.....การบริหารจัดการน้ำ ต้องมองให้ครอบคลุมทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยน้ำต้องมีที่อยู่ และน้ำต้องมีที่ไป รวมทั้งต้องมีการให้ความสำคัญกับชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม.....” (ธีระ วงศ์สมุทร ให้สัมภาษณ์ที่ร้านอาหารใจดี เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2556)

ศิริชัย ลิ้มสกุล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในการแก้ไขในภาวะวิกฤติว่า “....ต้องมีการเตรียมความพร้อม ซ้อมรับช่วยเหลือเยียวยาทั้งก่อนน้ำมา ระหว่างน้ำมา และหลังน้ำมารวมทั้งต้องมีการทำท่อให้ไป ทำที่ให้อยู่....” (ศิริชัย ลิ้มสกุล , นพ. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2556)

ฉัตรชัย พรหมเลิศ อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในการแก้ไขในภาวะวิกฤติว่า “....ต้องมีการวางผังเมือง โดยแบ่งออกเป็น zone รวมทั้งต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชน มีการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ....” (ฉัตรชัย พรหมเลิศ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

เสรี สุภราทิตย์ ผู้อำนวยการศูนย์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยรังสิต ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในการแก้ไขในภาวะวิกฤติว่า “....ต้องมีการสร้างกติกาคือข้อตกลงมีการประเมินความเสี่ยงตามหลัก 2P2R มีการสร้างความเข้าใจและปรับสภาพชีวิตให้ชุมชนยอมรับที่จะอยู่กับภัยรวมทั้งต้องมีการวางระบบผังเมืองให้สอดคล้องกับทิศทางน้ำ....” (เสรี สุภราทิตย์ , รศ.ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหาร โถงพลเมืองเอก เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2556)

ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล อาจารย์ประจำภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในการแก้ไขในภาวะวิกฤติว่า “....ต้องมีการวางแผนระยะสั้น ระยะยาว มีการจัดระบบผังเมืองรวมทั้งต้องมีการใช้ศาสตร์ทุกศาสตร์ในการแก้ปัญหา....” (ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล , ศ.ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น

ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในการแก้ไขในภาวะวิกฤติ ว่า “.....ต้องมองภาพรวมครอบคลุมทั้งระบบ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการวางแผน เตรียมความพร้อม มีการสื่อสารทำความเข้าใจ สร้างที่ให้น้ำอยู่ ทำทางให้น้ำไป มีการวางผังเมืองให้สอดคล้องประสานกับผังน้ำ รวมทั้งต้องมีข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจและสั่งการ ตลอดจนถึงมีการใช้ศาสตร์ทุกศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา.....”

ตารางที่ 4 – 17 วิเคราะห์แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในการแก้ไขในภาวะวิกฤติ

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายธีระ วงศ์สมุทร	การบริหารจัดการน้ำ ต้องมองให้ครอบคลุมทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยน้ำต้องมีที่อยู่ และน้ำต้องมีที่ไป รวมทั้งต้องมีการให้ความสำคัญกับชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม	ต้องมองภาพรวมครอบคลุมทั้งระบบ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการวางแผน เตรียมความพร้อม มีการสื่อสารทำความเข้าใจ สร้างที่ให้น้ำอยู่
2	นายแพทย์ ศิริชัย ลิ่มสกุล	ต้องมีการเตรียมความพร้อม ซ่อมรับช่วยเหลือเยียวยาทั้งก่อนน้ำมา ระหว่างน้ำมา และหลังน้ำมารวมทั้งต้องมีการทำท่อให้ไป ทำที่ให้อยู่	ทำทางให้น้ำไป มีการวางผังเมืองให้สอดคล้องประสานกับผังน้ำ รวมทั้งต้องมีข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจและสั่งการ
3	นายฉัตรชัย พรหมเลิศ	ต้องมีการวางผังเมือง โดยแบ่งออกเป็น zone รวมทั้งต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชน มีการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ	การ ตลอดจนถึงมีการใช้ศาสตร์ทุกศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 17 วิเคราะห์แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในการแก้ไขในภาวะวิกฤติ (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
4	รศ.ดร.เสรี ศุภราทิตย์	ต้องมีการสร้างกตিকা ข้อตกลงมีการ ประเมินความเสี่ยงตามหลัก 2P2R มีการ สร้างความเข้าใจและปรับสภาพชีวิตให้ ชุมชนยอมรับที่จะอยู่กับภัยรวมทั้งต้องมี การวางระบบผังเมืองให้สอดคล้องกับ ทิศทางน้ำ	
5	ศ.ดร.ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล	ต้องมีการวางแผนระยะสั้น ระยะยาว มี การจัดระบบผังเมืองรวมทั้งต้องมีการใช้ ศาสตร์ทุกศาสตร์ในการแก้ปัญหา	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในการแก้ไขในภาวะวิกฤติดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด พงศ์พิชญ์วงศ์ (2554: 1) ยุทธศาสตร์พิชิตสงครามน้ำท่วม โดยต้องมีการอพยพผู้คนที่เกี่ยวข้องก่อนและต้องหันมาเผชิญภัยนั้นอย่างมีสติและรู้เท่าทัน บางครั้งต้องยอมเสียเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยใช้ทฤษฎี DAD ที่ใช้และประสบความสำเร็จจนเป็นแม่แบบให้กระทรวงสาธารณสุข และสปสช. จนนำไปสู่การขยายทั่วทั้งประเทศ Data = ให้ข้อมูลจริงรอบด้าน ทั้งข้อดีข้อเสีย , Announce = ประกาศผู้ที่เกี่ยวข้องให้ทราบทั่วกันหมด , Decision making = ทุกภาคส่วนร่วมตัดสินใจสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาทุกภาคส่วนมาร่วมแก้ปัญหาภาคความรู้ นักวิชาการผู้มีประสบการณ์ภาคการเมืองทุกพรรคร่วมขับเคลื่อนภาคประชาชนโดยเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียและคนหน้างานร่วมกัน

ขับเคลื่อนให้พื้นภาวะวิกฤตนี้วิกฤตต้องใช้เวลาน้อยและตัดสินใจทันทีและภาคการเมืองเป็นเจ้าภาพทั้งหมดตามยุทธศาสตร์นี้จะต้องเป็นแบบกล้าได้กล้าเสีย

สอดคล้องกับแนวคิด ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2P2R ของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (สำนักงานนโยบายและบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ)

1. P1 การป้องกันและลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation) น้อมนำแนวทางพระราชดำริการบริหารจัดการน้ำ“น้ำมีที่อยู่ น้ำมีที่ไป”

2. P2 การเตรียมความพร้อม (Preparedness)ด้วยการบูรณาการโดยใช้ระบบ Single Command ในการวิเคราะห์และสั่งการ โดยคลังข้อมูลน้ำแห่งชาติ

3. R1 การบริหารจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Response and Relief)การเผชิญเหตุและบัญชาการเหตุการณ์ (Single Command) ภายใต้ พรบ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550

4. R2 การจัดการหลังเกิดภัย (Rehabilitation and Reconstruction)ด้านการฟื้นฟู (Recovery) การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

4. เป้าหมายของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ โดยให้มีผลกระทบน้อยที่สุด

พิเชษฐ์ ไพบูลย์ศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายให้มีผลกระทบน้อยที่สุดว่า “.....เสริมสร้างให้ประชาชนรู้จักการแบ่งปันซึ่งกันและกันอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย สร้างความสามัคคีรวมทั้งให้ความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง.....” (พิเชษฐ์ ไพบูลย์ศิริ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2556)

สุวัฒน์ เทพอารักษ์ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายให้มีผลกระทบน้อยที่สุดว่า “.....สามารถบริหารจัดการน้ำให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ ภูมิสังคมและ

สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน/ประชาชน.....” (สุวัฒน์ เทพอารักษ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองโครงการชลประทานลพบุรี เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2556)

รอยล จิตรดอน ผู้อำนวยการสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัด เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายให้มีผลกระทบน้อยที่สุดว่า “...การประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง...” (รอยล จิตรดอน , ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหาร โรงแรมราชนาถฮิลล์ กอล์ฟ รีสอร์ท แอนด์คันทรีคลับ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556)

นัยนา ศรีเร นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลม่วงหมู่ จังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายให้มีผลกระทบน้อยที่สุดว่า “.....ความสามัคคี ทำงานเป็นทีม การแสดงความคิดเห็น และหาทางออกร่วมกัน.....” (นัยนา ศรีเร ให้สัมภาษณ์ที่ ร้านอาหาร ไพบูลย์ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

กอแก้ว เพชรบุตร ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนกำจรวิทย์จังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายให้มีผลกระทบน้อยที่สุดว่า “.....ปรับตัวให้สามารถอยู่กับน้ำได้.....” (กอแก้ว เพชรบุตร ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องประชุม โรงเรียนกำจรวิทย์ จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2556)

สมควร สุขดา ข้าราชการบำนาญ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ เป้าหมายของ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายให้มีผลกระทบน้อยที่สุดว่า “.....มีการวางแผนที่จะอยู่กับน้ำปรับเปลี่ยนฤดูกาลเพาะปลูกปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้อยู่กับน้ำได้เหมือนดังเช่นอดีต.....” (สมควร สุขดา ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ อุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนในจังหวัด เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายให้มีผลกระทบน้อยที่สุด ว่า “....เป้าหมาย คือ การทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในภาวะวิกฤติ ด้วยความสามัคคี ความสมานฉันท์ ทำงานเป็นทีม ร่วมมือกัน หาทางออกร่วมกัน และสามารถที่อยู่ร่วมกับน้ำได้.....”

ตารางที่ 4 – 18 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้าง ความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัด เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายให้มีผลกระทบน้อยที่สุด

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายพิเชษฐ์ ไพบูลย์ศิริ	เสริมสร้างให้ประชาชนรู้จักการแบ่งปัน ซึ่งกันและกันอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยที ถ้อยอาศัย สร้างความสมานฉันท์รวมทั้ง ให้ความช่วยเหลืออย่างทั่วถึง	เป้าหมาย คือ การทำให้ ประชาชนอยู่ร่วมกันได้ อย่างมีความสุขในภาวะ วิกฤติ ด้วยความสามัคคี ความสมานฉันท์ ทำงาน เป็นทีม ร่วมมือกัน หาทาง ออกร่วมกัน และสามารถที่ อยู่ร่วมกับน้ำได้
2	นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์	สามารถบริหารจัดการน้ำให้เหมาะสม กับภูมิประเทศ ภูมิสังคมและสอดคล้อง กับความต้องการของชุมชน/ประชาชน	
3	ดร.รอยล จิตรดอน	การประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน การเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง	
4	นางสาวนัยนา ศรีเร	ความสามัคคี ทำงานเป็นทีม การแสดง ความคิดเห็น และหาทางออกร่วมกัน	
5	นางสาวกอแก้ว เพชรบุตร	ปรับตัวให้สามารถอยู่กับน้ำได้	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 18 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัด
เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายให้มีผลกระทบน้อยที่สุด (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
6	นายสมควร สุขดา	มีการวางแผนที่จะอยู่กับน้ำ ปรับเปลี่ยน ฤดูกาลเพาะปลูก ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้ อยู่กับน้ำได้เหมือนคังเช่นอดีต	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อ
เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขต
พื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยมีเป้าหมายให้มีผลกระทบน้อยที่สุดดังกล่าว สอดคล้อง
กับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2546: 55) กล่าวถึงการมีส่วนร่วม
ในการบริหารไว้ว่าการมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง
จะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วม

สอดคล้องกับแนวคิด จันทรานี สงวนนาม (2545 : 71) ได้กล่าวถึงประโยชน์
ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับในองค์กร
2. ลดความขัดแย้งในการทำงาน เพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น
3. สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน
4. ช่วยให้ผู้ร่วมงานมีสุขภาพจิตดี ทุกคนมีงานทำ
5. สร้างความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร
6. ลดค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างทะนุถนอม
7. ช่วยให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ช่วยให้พนักงานเกิดความรู้สึกรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

สอดคล้องกับแนวคิดของ ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (2550 : 57-61) เกี่ยวกับแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการปฏิบัติต่อผู้อื่นเป็นอย่างดี ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ทาน คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รวมไปถึงการให้น้ำใจ การให้อภัย การเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นใจผู้อื่น มีความเมตตาปราณี ทำให้ทีมงานมีที่พึ่งพา มีความอบอุ่นใจ , อุตถจริยา คือ ประพฤติสิ่งที่ประ โยชน์แก่บุคคลอื่น ให้ความช่วยเหลือตามสมควร และมีน้ำใจต่อกัน ทำให้ทีมงานมีบรรยากาศเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

สอดคล้องกับแนวคิด ท่านอง ภูเกศพิมพ์ (2551: 1) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพ ความคิด ความเชื่อ และความยึดมั่นของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุค แต่ละสมัยอีกด้วย โดยการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา เพราะทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์ และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

สอดคล้องกับแนวคิด อากิฮิโกะ ทานากะ (Akihiko Tanaka) ประธานองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (ใจก้า) และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น (ใจก้า) , 2556 : 1 – 3) โดยได้เสนอแผนการบริหารจัดการน้ำท่วมสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยา ราชอาณาจักรไทย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยการลดความเสี่ยงและใช้ประโยชน์จากปริมาณน้ำท่วม ด้วยการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมทั้งนี้ ที่ผ่านมา ประชาชนชาวไทยอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่เสี่ยงต่อน้ำท่วมมาเป็นเวลานาน เนื่องจากสะดวกต่อการกักเก็บน้ำในฤดูน้ำหลาก เพื่อความมั่นคงทางการเกษตร โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่จะเกิดจากน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก แต่ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เมืองเจริญเติบโตรุกเข้าไปยังพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่ออุทกภัยอย่างมาก ตามบริบทของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการขยายพื้นที่เมือง แต่ให้ความสำคัญกับการ “อยู่กับน้ำ” น้อยลง จากนโยบายการบริหารจัดการน้ำท่วมในประเทศไทย ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงทิศทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการน้ำท่วม

การวิเคราะห์แนวคิดและทักษะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ อุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ ชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย สามารถสรุปได้ เป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม
2. ต้องมีการสื่อสารข้อมูล แบบ Two Way Communication โดยการสื่อสารให้ ประชาชนทราบร่วมกันอย่างทั่วถึง เข้าใจง่าย รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์
3. ต้องมีการทำ War Room แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งต้องมีการเปิดรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชน
4. ต้องมีการประสานงาน การบูรณาการร่วมกัน
5. ต้องมีการเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน
6. มีการทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำ
7. ต้องมีความเข้าใจลักษณะพื้นที่ ลักษณะสังคม
8. ต้องมีการเตรียมการณ์ เตรียมความพร้อม และซ้อมแผน
9. ต้องมีข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพยากรณ์ เพื่อประกอบการ ตัดสินใจที่แม่นยำ
10. แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์
11. มีความเป็นธรรมในการช่วยเหลือ เสียหาย
12. ต้องสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนให้รู้จักการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน อย่าง ถ้อยทีถ้อยอาศัย
13. ในการแก้ไขปัญหาต้องใช้ศาสตร์ ศิลป์ และเวลาในการแก้ไขปัญหา
14. ในกรณีฉุกเฉิน ต้องมีการตั้งคณะกรรมการเฉพาะ
15. ต้องใช้ระบบ Single Command ในการสั่งการ
16. ต้องมีการกำหนดให้ผังเมืองสอดคล้องกับผังน้ำ
17. ควรมีหน่วยงานและเครื่องมือที่ใช้แก้ปัญหาน้ำท่วมโดยตรง
18. ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับทุกภาคส่วน
19. ต้องมีการ ปรับเปลี่ยนฤดูกาลเพาะปลูก ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้สามารถ อยู่กับน้ำได้

3. แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ของพื้นที่น้ำท่วมในเขตจังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดลพบุรี ของประเทศไทย

จากการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นนักวิชาการ นักการเมือง ผู้นำองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรอิสระ หัวหน้าส่วนระดับจังหวัด ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับจำนวน 40 ท่าน สามารถสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วมในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

3.1 สำหรับกลุ่มผู้นำระดับสูง ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ไว้ดังนี้

พยุงศักดิ์ ชาตสิทธิผล ประธานอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ต้องใจเย็นและวิเคราะห์ข้อมูลที่นำมาสนับสนุน ได้อย่างถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจสั่งการหรือกำหนดนโยบาย เนื่องจาก สามารถส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ ได้ทั้งทางบวกและทางลบ หากมีการได้ทบทวนอย่างรอบคอบถี่ถ้วน ความเสี่ยงด้านผลกระทบทางลบก็จะเบาบางลง หรือไม่มีเลยก็เป็นได้....” (พยุงศักดิ์ ชาตสิทธิผล ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2556)

บัณฑูร สุภักควณิช อดีตเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ผู้นำ ไม่จำเป็นต้องเก่งเรื่องน้ำ แต่ต้องสามารถสร้างทีมและประสานหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเข้าด้วยกันเพื่อความเป็นเอกภาพในการตัดสินใจสั่งการมีแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจน แต่วิกฤติน้ำท่วมที่ผ่านมารูปแบบการสั่งการ มีความไม่เป็นระบบ ขัดแย้งในการแก้ไขปัญหาของผู้มีอำนาจสั่งการในระดับสูง....” (บัณฑูร สุภักควณิช ให้สัมภาษณ์ที่ร้านอาหารใจดี เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2556)

ธานินทร์ สุภาแสน ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ต้องเป็นผู้นำบริหารแบบบริการ แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันท่วงที มีการสื่อสารกับภาคประชาชนทางตรง เพื่อจะได้รับรู้ถึงปัญหา

และแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว.....” (ชานินทร์ สุภาเสน ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัด เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2556)

สุรพล แสงศักดิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ในยุคสมัยแห่งการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ยุคของความรวดเร็วในการรับรู้ข่าวสารการเชื่อมโยง กันทางเครือข่าย โดยใช้ Social Network เป็นเครื่องมือในการทำงาน ในการส่งต่อความต้องการ ในการเผยแพร่ความเดือดร้อน เป็นยุคสมัยแห่งความอ่อนไหวทางข้อมูล แห่งการก้าวข้ามลำดับชั้น การแก้ปัญหา เพราะการสื่อสารทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นสื่อกระชับความห่างไกลลดระยะทาง และขั้นตอน ดังนั้น ผู้นำจะต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้ ต้องทำงานรวดเร็วเข้าถึง ทัวถึง เป็นทีมมีการ สร้างเครือข่ายเพื่อลดช่องว่างของความไม่เข้าใจ และต้องสร้างความเชื่อมั่น เพื่อเป็นหลักประกัน สำคัญในการให้ความยอมรับของประชาชน และบนพื้นฐานของการปกครองที่อยู่บนความ เปลี่ยนแปลง บนความต่างของอัตตลักษณ์ทั้งทางกายภาพ วัฒนธรรม และจารีตประเพณี ผู้นำที่ดี จะต้องประเมินสภาพแวดล้อมเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างถูกต้องทิศทางตอบสนองได้อย่างตรง ประเด็น มีแบบฉบับการบริหารที่เป็นเอกลักษณ์.....” (สุรพล แสงศักดิ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

วิศว สะสิสมิต ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องเป็นผู้นำที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์มีการเข้าถึงภาคประชาชนมากขึ้น มีความ จริงใจ โปร่งใสในการบริหาร และให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วน โดยให้ทุกหน่วยงานมีส่วนร่วม โดยการสื่อสารที่ชัดเจน สร้างความเข้าใจให้อยู่ในแนวทางการปฏิบัติเดียวกัน และในช่วงวิกฤติ น้ำท่วม สิ่งที่สำคัญคือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อใช้ในการประเมิน สถานการณ์และสนับสนุนการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาได้อย่างทันกาล.....” (วิศว สะสิสมิต ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

ตัน ภาสกรนที ประธานกรรมการ บริษัท อิชิตัน กรุ๊ป จำกัด ได้ให้แนวคิดและ ทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของ ประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องสามารถแก้ไขปัญหาให้กับส่วนรวม ไม่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตน ไม่ว่าจะป็นพรรคพวก , องค์กร , หรือธุรกิจของตนเอง ซึ่งไม่จำเพาะแต่ผู้นำทางภาครัฐเท่านั้น

แต่เป็นผู้นำทุกระดับทุกภาคส่วน.....” (ต้น ภาสกรนที ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงาน บริษัท อิชิตัน กรุ๊ป จำกัด เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการ ยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง ว่า “.....ต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน และนำมาวิเคราะห์ เพื่อใช้ในการประเมิน สถานการณ์และสนับสนุนการตัดสินใจทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวผู้นำ มีการสื่อสาร และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันท่วงทีผู้นำต้องสามารถสร้างทีมแก้ไขปัญหา ให้กับส่วนรวมและไม่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตน เป็นผู้มีบุคลิกสุขุม รอบคอบใจเย็น.....”

ตารางที่ 4 – 19 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายพูนศักดิ์ ชาติสิทธิผล	ต้องใจเย็นวิเคราะห์ข้อมูลที่นำมา สนับสนุนอย่างถี่ถ้วนก่อนที่จะ กำหนดออกมาเป็นนโยบาย	ต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบด้าน และนำมา วิเคราะห์เพื่อใช้ในการประเมิน
2	นายบัณฑิต สุภักควณิช	สามารถสร้างทีมและประสาน หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความ เกี่ยวข้องเข้าร่วมกันเพื่อความ เป็นเอกภาพในการตัดสินใจสั่ง การ และการมีแนวทางการ ดำเนินการที่ชัดเจน	สถานการณ์และสนับสนุน การตัดสินใจทำให้ประชาชน เชื่อมั่นและศรัทธาในตัว ผู้นำมีการสื่อสารและตอบสนอง ความต้องการของประชาชน ได้อย่างทันท่วงที

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 19 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนคติ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
3	นายธานีินทร์ สุภาแสน	ต้องเป็นผู้นำบริหารแบบบริการ แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และสามารถตอบสนองความต้องการ ของประชาชนได้อย่างทันท่วงที มีการสื่อสารกับภาคประชาชน ทางตรงเพื่อจะได้รับความรู้ถึงปัญหา และแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว	ผู้นำต้องสามารถสร้างทีม แก้ไขปัญหาให้กับส่วนรวม และไม่ทำเพื่อประโยชน์ ส่วนตัว เป็นผู้ที่มิบุคคลิก สุชุม รอบคอบใจเย็น
4	นายสุรพล แสวงศักดิ์	ต้องทำงานอย่างรวดเร็ว เข้าถึง ทั่วถึง มีการทำงานเป็นทีม มีการสร้างเครือข่ายเพื่อลดช่องว่าง ของความไม่เข้าใจและต้องสร้าง ความเชื่อมั่นศรัทธาให้กับประชาชน ด้วยการทำงานเพื่อส่วนรวม	
5	นายวิศว สะลิสमित	ต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการ ประเมินสถานการณ์และ สนับสนุนการตัดสินใจในการ แก้ไขปัญหาได้อย่างทันกาล	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 19 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำระดับสูง (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
6	นายตัน ภาสกรนที	ต้องสามารถแก้ไขปัญหาให้กับ ส่วนรวมไม่ทำเพื่อประโยชน์ ส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นพรรคพวก, องค์กรหรือธุรกิจของตนเองซึ่ง ไม่จำเพาะแต่ผู้นำทางภาครัฐ เท่านั้น แต่เป็นผู้นำทุกระดับ ทุกภาคส่วน	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

3.2 สำหรับกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่ ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้นำการบริหาร จัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ไว้ดังนี้

สุชาติ ลายน้ำเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและ
ทัศนคติเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง
ของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำในระดับสูงของประเทศ (นายกรัฐมนตรี) ถือเป็นปัจจัยที่มี
ความสำคัญ อย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ผู้นำหรือผู้บริหารที่ดีควรเป็นผู้
ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถ บริหารงานบนความโปร่งใส มีวิสัยทัศน์
ในการทำงาน และเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชน โดยไม่เอารัดเอาเปรียบใครเพื่อประโยชน์
แห่งตน.....” (สุชาติ ลายน้ำเงิน ให้สัมภาษณ์ ที่บ้านพัก เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

นลิน ตั้งประสิทธิ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนคติ
เกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย
ว่า “.....ต้องมีความเสียสละ ทำงานโปร่งใส มีความยุติธรรม สามารถกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว
ในการทำงาน พร้อมให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ให้ทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ และเป็นผู้นำ
ในการปฏิบัติ หรือเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นถึงความทุ่มเท มีการกระจายอำนาจ
ในการทำงาน และมีการกระจายข้อมูลข่าวสารแนวทางปฏิบัติอย่างทั่วถึงและชัดเจน

ในการสั่งการ.....” (นลิน ตั้งประสิทธิ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

ปัญญา งามเลิศ รองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องสามารถสร้างทีมงานรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยไม่ยึดติดในความคิดของตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างแม่นยำ และสั่งการบนพื้นฐานของข้อมูลที่แท้จริง มีการทำงานร่วมกันโดยสร้างเครือข่ายการทำงานอย่างครอบคลุม มีการกระจายอำนาจการดูแลอย่างชัดเจน และติดตามอย่างต่อเนื่องมีความจริงใจในการแก้ปัญหา และเป็นผู้นำที่เสียสละพร้อมที่จะเหนื่อยน้อยกว่าทุกคนในทีม.....” (ปัญญา งามเลิศ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทองเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

สรกฤษ เทียนถาวร นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องคอยให้ความช่วยเหลือและให้การสนับสนุนประชาชนเมื่อเขาเดือดร้อนในทุกอย่างเนื่องจากไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้.....” (สรกฤษ เทียนถาวร ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2556)

ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก ที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรีด้านสิ่งแวดล้อม ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ในการบริหารงานในภาวะวิกฤติน้ำท่วมของ ผู้นำจะต้องมีดังนี้ ต้องมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา มีการประสานงานที่ดีกับทุกภาคส่วน มีความเก่ง และกล้าตัดสินใจ คำนึงถึงผลลัพธ์ และผลประโยชน์ของประชาชนมากกว่าเงื่อนไขอื่น ๆ (เช่น ข้อกฎหมายระเบียบที่ผูกมัดเกินไป) หากดำเนินการช้าจะส่งผลเสียมากกว่าผลดี และสามารถแก้ปัญหาได้ทันท่วงทีสามารถใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ในการประสานงาน ในการหาข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจใช้ภาษาที่ง่ายต่อการสื่อสาร เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของผู้ที่แก้ไขภัย และผู้ประสบภัย.....” (ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก , ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556)

ศิริชัย ล้มสกุล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วม สิ่งสำคัญที่นำควรต้องมี คือ ต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

และนำข้อเสนอแนะของส่วนต่าง ๆ มาประเมินเพื่อเตรียมการรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น , มีความสัมพันธ์ที่ดีในการประสานงานกับส่วนต่าง ๆ , มีการตัดสินใจที่ชัดเจนในการสั่งการ มองการณ์ไกล , มีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ , คิดถึงประโยชน์ของประชาชน ในด้านการให้ความช่วยเหลือเป็นหลัก , การสื่อสาร การให้ข้อมูล รวมถึงการประชุมเพื่อการกระจายข้อมูล เป็นสิ่งสำคัญ.....” (ศิริชัย ลิ้มสกุล , นพ. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2556)

ธีรศักดิ์ ทรัพย์ศิริ หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้บริหารจัดการยามวิฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ในภาวะวิฤติผู้นำมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการตัดสินใจแก้ปัญหาต้องแข็งแรงเสียสละ สงบนิ่งทางอารมณ์สามารถประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาจากประสบการณ์ที่ได้ประสบภัยน้ำท่วม ในปี พ.ศ.2553-2554 พบว่า ผู้ว่าราชการจังหวัด (นายฉัตรชัย พรหมเลิศ) เป็นแบบอย่างผู้นำที่ดีที่มีความทุ่มเทและจริงใจต่อการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างมากจึงทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งของประชาชนขณะเกิดเหตุน้ำท่วมของจังหวัดลพบุรีแทบจะไม่มีเลย.....” (ธีรศักดิ์ ทรัพย์ศิริ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

ชวนชม จันทะวงษ์ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้บริหารจัดการยามวิฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....จะต้องกล้าตัดสินใจที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างชัดเจนและเป็นไปโดยประโยชน์สูงสุดของประชาชน โดยบางครั้งอาจต้องละเว้นระเบียบ เพื่อการแก้ไขปัญหาได้อย่างทันเวลาและทันการณ์ ทั้งนี้ การดำเนินการต่างๆ จะต้องกระทำด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อเป้าหมายสูงสุดคือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน มีการประสานงานโดยสร้างเครือข่ายการทำงานเชื่อมโยงร่วมกับภาคเอกชน และการกระจายข้อมูลข่าวสารต้องเป็นไปอย่างชัดเจนเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของผู้สื่อสารและรับสาร.....” (ชวนชม จันทะวงษ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2556)

ธานี มาลีหอม นายอำเภอบ้านหมี่ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้บริหารจัดการยามวิฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีความเสียสละมีความอดทน สามารถประสานงานจากหน่วยงานอื่นได้เป็นอย่างดี

ลดความตึงเครียดของสถานการณ์ที่เผชิญให้เป็นไปโดยสงบได้.....” (ธานี มาลีหอม ให้สัมภาษณ์
ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2556)

สุรพงษ์ ปนาคกุล อดีตคณบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ให้แนวคิดและ
ทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของ
ประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำในยุคปัจจุบัน ต้องเป็นผู้นำตามทฤษฎี “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง”
(Transformational Leadership) โดยมีการจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ตาม
สภาพแวดล้อมพื้นที่ ต้องมีการตัดสินใจว่าเวลาใดควรจะมีการปรับเปลี่ยน/เปลี่ยนแปลงกลยุทธ์
โดยผู้นำจะต้องมีการเรียนรู้และมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างความเข้าใจร่วมกันกับทีม และ
บริหารทรัพยากรอย่างเป็นธรรม บนหลักเกณฑ์ของความยุติธรรม.....” (สุรพงษ์ ปนาคกุล , ผศ. ให้
สัมภาษณ์ที่ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยาม
วิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่ ว่า
“.....ผู้นำที่ดี คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีความเสียสละ โปร่งใส มีความยุติธรรม ยึดหลัก
ความเป็นธรรม กล้าตัดสินใจสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และประสานงานกับส่วนต่าง ๆ ได้ดีและมี
วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว.....”

ตารางที่ 4 – 20 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการขามวิถุติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายสุชาติ ลายน้ำเงิน	ควรเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถบริหารงาน บนความโปร่งใส มีวิสัยทัศน์ใน การทำงานและเห็นแก่ประโยชน์ ของประชาชนโดยไม่เอารัดเอา เปรียบใครเพื่อประโยชน์แห่งตน	ผู้นำที่ดี คือ รับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่นมีความ เสียสละ โปร่งใส มีความ ยุติธรรม ยึดหลักความ เป็นธรรม กล้าตัดสินใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี
2	นายณลิน ตั้งประสิทธิ์	ต้องมีความเสียสละ ทำงานโปร่งใส มีความยุติธรรมและสามารถกระตุ้น ให้เกิดความตื่นตัวในการทำงาน มีการกระจายอำนาจ การทำงาน และข้อมูลข่าวสารแนวทางปฏิบัติ อย่างทั่วถึงและชัดเจนในการสั่งการ	และประสานงานกับส่วน ต่าง ๆ ได้ดี และมี วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถแก้ไขปัญหาได้ อย่างรวดเร็ว
3	นายปัญญา งามเลิศ	สามารถสร้างทีมทำงาน รับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น มีการทำงาน เป็นเครือข่ายรวมถึงการกระจาย อำนาจ การดูแลอย่างชัดเจน	
4	นายสรกฤษ เทียนถาวร	ต้องให้ความช่วยเหลือประชาชน เมื่อเขาเดือดร้อนเนื่องจากไม่ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 20 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการขามวิฤติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่ (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
5	ดร.ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก	ผู้นำต้องมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา มีความเก่ง และกล้าตัดสินใจคำนึงถึงผลลัพธ์และผลประโยชน์ของประชาชน สามารถใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ในการหาข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ มีการประสานงานที่ดีกับทุกภาคส่วน รวมทั้งต้องใช้ภาษาที่ง่ายต่อการสื่อสาร	
6	นายแพทย์ศิริชัย ลิ้มสกุล	ต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความสัมพันธ์ที่ดีในการประสานงานกับส่วนต่าง ๆ มีการตัดสินใจการสั่งการที่ชัดเจน มองการณ์ไกล คิดถึงประโยชน์ของประชาชนมีการสื่อสาร การให้ข้อมูล รวมถึงการประชุมเพื่อการกระจายข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญ	
7	นายธีรศักดิ์ ทรัพย์ศิริ	ผู้นำมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการตัดสินใจแก้ปัญหาต้องแข็งแรงเสียสละมีความสงบนิ่งทางอารมณ์มีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 20 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการขามวิฤติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำในระดับพื้นที่ (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
8	นางสาวชวนชม จันทะวงษ์	ต้องกล้าตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา ได้อย่างชัดเจนและเป็นไปโดยประโยชน์ สูงสุดของประชาชน มีการประสานงาน/ สั่งการอย่างเป็นระบบ มีการกระจาย ข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน/เข้าใจตรงกัน มีการสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงกับ ภาคเอกชน	
9	นายธานี มาลีหอม	ต้องมีความเสียสละ มีความอดทน สามารถประสานงานจากหน่วยงานอื่น ได้เป็นอย่างดี สามารถลดความตึงเครียด ของสถานการณ์ที่เผชิญให้เป็นไปโดย สงบได้	
10	ผศ.สุรพงศ์ ปนาทกุล	ต้องสามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ได้ตามความเหมาะสมมีการทำงานเป็น ทีมและเป็นผู้ที่มียึดหลักความเป็นธรรม	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

3.3 สำหรับกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย ให้ความเห็นเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ ภาคกลางของประเทศไทย ไว้ดังนี้

ฉัตรชัย พรหมเลิศ อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องมีข้อมูลเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา ต้องคลุกคลีติดดิน ต้องลงพื้นที่ทุกวัน โดยขณะเกิดภัย ตัวเองใช้ทฤษฎี ปรากฏกาย โดยลงพื้นที่ ไปทุกจุดที่เกิดปัญหา แต่งตัวชัดเจนด้วยเครื่องแบบราชการ เพื่อให้เขารู้ว่าผู้ว่าราชการมาแล้ว พร้อมทั้งจะอยู่เคียงข้างมาช่วยเหลือ จริงใจในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนซึ่งผู้นำจะต้องมีความเสียสละ กล้าตัดสินใจ อย่างรวดเร็วและทันกาล สามารถประเมินและลำดับความสำคัญของปัญหาได้เป็นอย่างดี เพื่อตัดสินใจในการแก้ปัญหา.....” (ฉัตรชัย พรหมเลิศ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

เสรี สุภราทิตย์ ผู้อำนวยการศูนย์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยรังสิต ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วมไม่จำเป็นต้องรู้ทุกเรื่องแต่ต้องมีข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ มีทีมที่สามารถให้ข้อมูลที่ผ่านการสังเคราะห์ โดยหากนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจำลองเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ก็จะช่วยให้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาวิกฤติได้อย่างถูกต้องและถูกต้องมากยิ่งขึ้น ทีมหรือคณะทำงานจึงเป็นตัวช่วยที่สำคัญต่อการตัดสินใจของผู้นำ.....” (เสรี สุภราทิตย์ , รศ.ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องอาหารโถงพลูเมืองเอก เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2556)

ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล อาจารย์ประจำภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหาพิบัติภัยการบริหารจัดการที่ดีตรงเวลา เพื่อการแก้ไขและจัดการปัญหาได้อย่างรวดเร็วตรงจุด หรืออาจต้องมีทีมงานที่สามารถให้คำปรึกษา แต่ไม่ใช่การแต่งตั้งในรูปแบบกรรมการหรือคณะทำงานเพราะเป็นการแก้ไขปัญหาที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากมีการสั่งการจากหลายส่วน ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาไม่ได้ในที่สุด สำหรับทีมงานที่ให้คำปรึกษา ควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในศาสตร์เฉพาะด้านของปัญหานั้น ๆ” (ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล , ศ.ดร.

ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการ ยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย ว่า “.....ต้องมีความเสถียร กล้าตัดสินใจสามารถประเมินและ ลำดับความสำคัญของปัญหาได้เป็นอย่างดี ต้องเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย ต้องมีข้อมูล ในการสนับสนุนการตัดสินใจและมีการสร้างทีมในการทำงาน.....”

ตารางที่ 4 – 21 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายฉัตรชัย พรหมเลิศ	ต้องมีความเสถียร กล้า ตัดสินใจ อย่างรวดเร็ว และ ทันกาลสามารถประเมินและ ลำดับความสำคัญของปัญหา ได้เป็นอย่างดี	ต้องมีความเสถียรกล้า ตัดสินใจสามารถประเมิน และลำดับความสำคัญของ ปัญหาได้เป็นอย่างดี ต้อง เปิดใจรับฟังความคิดเห็น ของทุกฝ่าย ต้องมีข้อมูลใน
2	รศ.ดร.เสรี ศุภราทิตย์	ผู้นำไม่จำเป็นต้องรู้ทุกเรื่องแต่ จำเป็น ที่ จะ ต้อง มี ข้อมูล สนับสนุนการตัดสินใจ และมี ทีมงานที่สามารถให้ข้อมูลที่ ผ่านการสังเคราะห์ซึ่งสามารถ นำมาตอบโจทย์ได้อย่างชัดเจน ในแนวทางการแก้ปัญหา	การสนับสนุนการตัดสินใจ และมีการสร้างทีมในการ ทำงาน

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 21 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการขามวิฤติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำ ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านวิกฤติภัยธรรมชาติและอุทกภัย (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
3	ศ.ดร.ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล	ต้องมีวิสัยทัศน์ในการ แก้ไข ปัญหาพิบัติภัยการบริหาร จัดการที่ดีตรงเวลา เพื่อการ แก้ไข/จัดการปัญหาได้อย่าง รวดเร็วตรงจุด หรืออาจมี ทีมงานที่สามารถให้คำปรึกษา ในการแก้ไขปัญหาด้วย	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

3.4 สำหรับกลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชน ให้ความเห็นเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการขามวิฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง ของประเทศไทย ไว้ดังนี้

ณรงค์ฤทธิ์ ทองดี กำนันตำบลพุกา จังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะ
เกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการขามวิฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย
ว่า “.....ต้องเป็นคนี่พูดจริง ทำจริง มีความเป็นเหตุ เป็นผล กล้าคิด กล้าตัดสินใจ สามารถนำ
ข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการคิด วิเคราะห์ เพื่อประกอบการทำงานได้อย่างแม่นยำ รวมทั้งต้องมี
ความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ไม่โยนความผิดจากการกระทำของตนเอง ให้ผู้อื่น.....”
(ณรงค์ฤทธิ์ ทองดี , ว่าที่ร้อยตรี ให้สัมภาษณ์ที่ สำนักงานโครงการของมูลนิธิชัยพัฒนา ตำบลพุกา
จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

นัยนา ศรีเร นายกองกำกับการบริหารส่วนตำบลม่วงหมู่ จังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้
แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการขามวิฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ
ภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว แก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที

มีการสื่อสารทำความเข้าใจให้การปฏิบัติเป็นไปในทิศทางแนวทางเดียวกัน สามารถประสานงานกับทุกภาคส่วน แบบบูรณาการร่วมกันได้ดี.....” (นัยนา ศรีเร ให้สัมภาษณ์ที่ ร้านอาหารไพบูลย์ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

พระวิมลปัญญาภรณ์ รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี และเจ้าอาวาสวัดเสาชงทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องเป็นบุคคลที่ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความอดทน อดกลั้น มีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง แข็งแรง รวมทั้งต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี.....” (พระวิมลปัญญาภรณ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ฤกษ์เจ้าอาวาสวัดเสาชงทอง เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2556)

กอแก้ว เพชรบุตร ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนกำจรวิทย์ จังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องเป็นผู้นำที่มีความใส่ใจปัญหาของพี่น้องประชาชน สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที มีความเสียสละ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ เป็นผู้วิสัยทัศน์ที่ดี รวมทั้งต้องมีการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน สามารถประสานงานได้ทุกภาคส่วน.....” (กอแก้ว เพชรบุตร ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องประชุมโรงเรียนกำจรวิทย์ จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2556)

สมควร สุขดา ข้าราชการบำนาญ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ต้องเปิดใจ รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย ในรูปแบบสมัชชา พูดคุยกันโดยยึดหลักประชาธิปไตยด้วยพฤติกรรมที่แสดงออก 3 ลักษณะ คือ ปัญญาธรรม , การวัชธรรม และสามัคคีธรรม บนพื้นฐานตามหลักฉันทามติ และเป็นไปอย่างสมานฉันท์.....” (สมควร สุขดา ให้สัมภาษณ์ที่ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ของกลุ่มผู้นำด้านสังคมศาสนา สื่อมวลชน ว่า “.....ผู้นำต้องมีความรวดเร็วว่องไวต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชน ผู้นำจะต้องแสดงความรับผิดชอบออกมาแสดงตัวตนไม่ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะหนักเบาแค่ไหน บุคคลที่กล้าคิดกล้าตัดสินใจ สามารถสั่งการประสานความร่วมมือเพื่อให้เกิดการบูรณาการงานร่วมกันได้ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความอดทนอดกลั้น มีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง แข็งแรงรวมทั้งต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี.....”

ตารางที่ 4 – 22 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการขามวิฤติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย
ของกลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชน

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนคติ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	ว่าที่ร้อยตรี ณรงค์ฤทธิ์ ทองดี	ต้องเป็นคนที่พูดจริง ทำจริง มีความเป็นเหตุ เป็นผล กล้าคิด กล้าตัดสินใจ สามารถนำข้อมูล ข่าวสารมาใช้ในการคิดวิเคราะห์ เพื่อประกอบการทำงาน ได้ อย่างแม่นยำรวมทั้งต้องมีความ รับผิดชอบในการกระทำของ ตนเอง ไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น	ผู้นำต้องมีความรวดเร็ว ว่องไว ต่อการตอบสนอง ความต้องการของประชาชน จะต้องแสดงความรับผิดชอบ ออกมาแสดงตัวตนไม่ว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จะหนัก เบาแค่ไหน บุคคลที่กล้าคิด กล้าตัดสินใจ สามารถตั้งการ ประสานความร่วมมือ เพื่อให้
2	นางสาวนัยนา ศรีเร	ต้องตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว แก้ไขปัญหาได้อย่างทันที่ ที่มีการสื่อสารทำความเข้าใจให้ การปฏิบัติเป็นไปในทิศทาง แนวทางเดียวกันและสามารถ ประสานงานกับทุกภาคส่วน แบบบูรณาการร่วมกันได้ดี	เกิดการบูรณาการงานร่วมกัน ได้ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความอดทนอดกลั้น มี ร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง แข็งแรงรวมทั้งต้องเป็น บุคคลที่มีบุคลิกภาพดี

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 22 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการขามวิฤติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย
ของกลุ่มผู้นำด้านสังคม ศาสนา สื่อมวลชน (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนคติ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
3	พระวิมลปัญญาภรณ์	ต้องใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นและต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความอดทนอดกลั้น มีร่างกาย/จิตใจที่เข้มแข็ง แข็งแรง รวมทั้งเป็นบุคคลที่มีคลิภาพดี	
4	นางสาวกอแก้ว เพชรบุตร	มีความใส่ใจปัญหาของพี่น้องประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที มีความเสียสละ กล้าคิด กล้าตัดสินใจเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี รวมทั้งต้องมีการทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน สามารถประสานงานได้ทุกภาคส่วน	
5	นายสมควร สุขดา	เป็นผู้บริหารยุคใหม่ที่ต้องเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย ในรูปแบบ สัมชชา ทั้งนี้ การพูดคุยกันควรยึดหลักประชาธิปไตย ด้วยพฤติกรรมที่แสดงออก 3 ลักษณะ คือ ปัญญาธรรม, การะธรรม และ สามัคคีธรรมบนพื้นฐานตามหลัก นันทามติ และสมานฉันท์	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุนันต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นนักวิชาการ นักการเมือง ผู้นำองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรอิสระ หัวหน้าส่วนระดับจังหวัด ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย สามารถสรุปแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ 3 ประเด็น ได้แก่ ผู้นำเชิงความหมาย ผู้นำเชิงคุณลักษณะ และผู้นำเชิงการบริหารงาน ดังนี้

1. ผู้นำเชิงความหมาย

1.1 ความหมายของผู้นำ

สุรพล แสงศักดิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....การสร้างเชื่อมั่นในตัวผู้นำเป็นหลักประกันสำคัญในการให้ความยอมรับของประชาชน.....” (สุรพล แสงศักดิ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

สุชาติ ลายน้ำเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ผู้นำหรือผู้บริหารที่ดีควรเป็นผู้เห็นแก่ประโยชน์ของประชาชน โดยไม่เอารัดเอาเปรียบใครเพื่อประโยชน์แห่งตน.....” (สุชาติ ลายน้ำเงิน ให้สัมภาษณ์ ที่บ้านพัก เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

ธานี มาลีหอม นายอำเภอบ้านหมี่ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องสามารถนำพาไปสู่จุดมุ่งหมาย รวมทั้งมีสามารถ ลดความตึงเครียดของสถานการณ์ที่เผชิญให้เป็นไปโดยสงบได้.....” (ธานี มาลีหอม ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของผู้นำ
การบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า
“.....ผู้นำ คือ บุคคลที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น ที่ได้รับการยอมรับ ให้นำพวองค์กรไปสู่
จุดมุ่งหมาย/เป้าหมาย เป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร.....”

ตารางที่ 4 – 23 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายสุรพล แสงศักดิ์	การสร้างเชื่อมั่นในตัว ผู้นำเป็นหลักประกันสำคัญ ในการให้ความยอมรับของ ประชาชน	ผู้นำ คือ บุคคลที่สามารถ สร้างความเชื่อมั่น ที่ได้รับ การยอมรับ ให้นำพวองค์กร ไปสู่จุดมุ่งหมาย/เป้าหมาย
2	นายสุชาติ ลายน้ำเงิน	ผู้นำถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวขององค์กร ผู้นำ หรือผู้บริหารที่ดีควรเป็นผู้เห็น แก่ประโยชน์ของประชาชน โดยไม่เอารัดเอาเปรียบใครเพื่อ ประโยชน์แห่งตน	เป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่ง ต่อความสำเร็จหรือความ ล้มเหลวขององค์กร
3	นายธานี มาลีหอม	ผู้นำต้องสามารถนำพาไป สู่จุดมุ่งหมาย รวมทั้งมีความ สามารถลดความตึงเครียดของ สถานการณ์ที่เผชิญให้เป็นไป โดยสงบได้	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปภาพรวมแนวคิด/ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของผู้บริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด วิภาดา คุปตานนท์ (2544: 237) กล่าวว่า ผู้นำ (Leader) หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการที่จะทำให้องค์การดำเนินไปอย่างก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมาย โดยการใช้อิทธิพลเหนือทัศนคติและการกระทำของผู้อื่น

สอดคล้องกับแนวคิด ฟิเลออร์ (Fiedler, F. E. , 1976 : 57) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลในกลุ่มซึ่งได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ควบคุมหรือประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับภารกิจของกลุ่ม

สอดคล้องกับแนวคิด แมคฟาร์แลนด์ (McFarland, S. G. , 1979:214-215) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการใช้อิทธิพลให้คนอื่นทำงานในระดับต่าง ๆ ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.2 ความหมายของภาวะผู้นำ

ชานินทร์ สุภาแสน ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของภาวะผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้ที่มีความสามารถในการบริหาร ที่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ โดยสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันท่วงที และแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว.....” (ชานินทร์ สุภาแสน ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2556)

วิศว ะสิสมิต ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของภาวะผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ด้วยความสามารถในการสร้างความเข้าใจให้อยู่ในแนวทางการปฏิบัติเดียวกัน และสามารถนำไปสู่จุดมุ่งหมายในการให้ความช่วยเหลือ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาได้อย่างทันกาล.....” (วิศว ะสิสมิต ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

สุรพงษ์ ปนาทกุล อดีตคณบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของภาวะผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทยว่า “.....ผู้นำในยุคปัจจุบัน ต้องเป็นผู้นำตามทฤษฎี

“ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง” (Transformational Leadership) โดยมีการจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ตามสภาพแวดล้อมพื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องมีการตัดสินใจว่า เวลาใดควรจะมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ หรือเวลาใดจะต้องทำการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ โดยการ จูงใจ และสร้างความเข้าใจร่วมกันกับทีม เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมาย/เป้าหมายขององค์กร.....” (สุรพงษ์ ปนาทกุล , ผศ. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของภาวะผู้นำ การบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการจูงใจ ความสามารถในการบริหาร เพื่อให้บุคคลอื่นปฏิบัติตาม ในทิศทางเดียวกัน และนำไปสู่จุดมุ่งหมาย/เป้าหมาย ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง.....”

ตารางที่ 4 – 24 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของภาวะผู้นำการบริหารจัดการ ยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายชานินทร์ สุภาแสน	ผู้ที่มีความสามารถในการบริหาร ที่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ โดยสามารถตอบสนองความต้องการ ของประชาชนได้อย่างทันท่วงที และแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว	ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถ ในการจูงใจ ความสามารถ ในการบริหาร เพื่อให้บุคคล อื่นปฏิบัติตามในทิศทาง เดียวกัน และ นำ ไป สู่
2	นายวิศ วะ สติสมิต	ผู้ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตาม สถานการณ์ ด้วยความสามารถ ในการสร้างความเข้าใจให้อยู่ ในแนวทางเดียวกัน และนำไปสู่ จุดมุ่งหมายในการให้ความช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาได้อย่างทันกาล	จุด มุ่ง ห มาย/เป้ า ห มาย ก าย ไ้ ส ต า น ก า ร ณ์ ไ้ ป เ ลี ย น แ บ ง

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 24 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของภาวะผู้นำการบริหารจัดการ
 ยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
3	ผศ.สุรพงศ์ ปนาทกุล	ต้องเป็นผู้นำตามทฤษฎี “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง” โดยมีการจัดการการเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมพื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องมีการตัดสินใจว่าเวลาใดควรจะมีการปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์โดยการจูงใจ และสร้างความเข้าใจร่วมกันกับทีม เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมาย/เป้าหมายขององค์กร	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปภาพรวมแนวคิด/ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของภาวะผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด เทนเนนบัม (Tennenbaum , 1959: 24) ให้ความเห็นว่า ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการจูงใจให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามคำสั่งและเป็นการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของคนอื่นด้วย

สอดคล้องกับแนวคิด เฮอเชย์ และ เคนเนต(Hersey, Paul, and Kenneth H. Blanchard. , 1972: 94) ได้ให้ความหมายของคำว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงกระบวนการใช้อิทธิพลในการปฏิบัติงานของบุคคล หรือบุคคลกลุ่มหนึ่งที่มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายภายใต้สถานการณ์ความ

พร้อมของผู้ตามที่กำหนดให้ ถ้าสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำในรูปแบบของกระบวนการใช้อิทธิพลก็ต้องแปรเปลี่ยนไปด้วย

สอดคล้องกับแนวคิด พิทยา บวรวัฒนา (2541: 68) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง ความสามารถของผู้นำในการมีอิทธิพลต่อคนอื่น ในกลุ่มเพื่อให้มุ่งมั่นทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายส่วนรวม

1.3 ความหมายของผู้นำในภาวะวิกฤติ

ฉัตรชัย พรหมเลิศ อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของผู้นำในภาวะวิกฤติการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ในภาวะวิกฤติผู้นำต้องมีต้องมีข้อมูลเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา ต้องลุยกับปัญหา สร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคคลอื่น ๆ และพร้อมที่จะอยู่เคียงข้างบุคคลเหล่านั้น กล้าตัดสินใจ อย่างรวดเร็วและทันกาล.....” (ฉัตรชัย พรหมเลิศ ให้สัมภาษณ์ ห้องรับรองกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล อาจารย์ประจำภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ ความหมายของผู้นำในภาวะวิกฤติการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำในภาวะวิกฤติต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหา มีการบริหารจัดการที่ดี สามารถจัดการปัญหาได้อย่างรวดเร็วตรงจุด มีการสร้างทีมงาน โดยใช้ผู้มีความรู้ความสามารถในศาสตร์เฉพาะด้านของปัญหานั้น ๆ.....” (ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล , ศ.ดร.ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับความหมายของผู้นำในภาวะวิกฤติการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ บุคคลที่สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่เคยได้เผชิญหรือพบมาก่อน ลุยกับปัญหา มีการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และแสดงออกว่าจะร่วมด้วยช่วยกัน เพื่อฝ่าฟันวิกฤติ มีการทำงานเป็นทีม และการปรึกษาจากผู้ที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ.....”

ตารางที่ 4 – 25 ความหมายของผู้นำในภาวะวิกฤติการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายฉัตรชัย พรหมเลิศ	ในภาวะวิกฤติผู้นำต้องมีข้อมูล เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหา ต้อง คุยกับปัญหา สร้างขวัญกำลังใจ ให้กับบุคคลอื่น ๆ และพร้อมที่ จะอยู่เคียงข้างบุคคลเหล่านั้น กล้าตัดสินใจ อย่างรวดเร็วและ ทันกาล	ผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ บุคคลที่สามารถตัดสินใจ แก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่เคย ได้เผชิญหรือพบมาก่อน คุยกับปัญหา มีการเสริมสร้าง ขวัญกำลังใจ และแสดงออก
2	ศ.ดร.ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล	ต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ใน การแก้ไขปัญหา มีการบริหาร จัดการที่ดี สามารถจัดการปัญหา ได้อย่างรวดเร็วตรงจุด มีการ สร้างทีมงาน โดยใช้ผู้มีความรู้ ความสามารถในศาสตร์เฉพาะ ด้านของปัญหานั้น	ว่าจะร่วมด้วยช่วยกัน เพื่อ ฝ่าฟันวิกฤติ มีการทำงาน เป็นทีม และการปรึกษาจาก ผู้ที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปภาพรวมแนวคิด/ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของผู้นำในภาวะ
วิกฤติดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด กอบกาญจน์วัฒนวรางกูร (2556: 1) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้นำ
ในภาวะวิกฤติ คือบุคคลที่พร้อมที่จะ “เรียนรู้” และ พร้อมที่จะ “อยู่เคียงข้างพนักงาน” ต้องสร้างคน
ให้พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารกับพนักงานโดยการสร้างความใกล้ชิดกับพนักงาน
ทุกระดับ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและขวัญกำลังใจให้กับพนักงานได้เป็นอย่างดี ต้องเป็นผู้
“นำหน้าลุย” ต้องกระโดดลงไปแก้ปัญหา และพยายามแสวงหาทุกแนวทางที่จะใช้แก้ไขปัญหา

และต้องเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของการบริหารคนอย่างยืดหยุ่น ตามความเหมาะสมของสถานการณ์

สอดคล้องกับแนวคิด พสุ เดชะรินทร์ (2554:1) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ ผู้นำที่แสดงตนและรับผิดชอบอย่างเต็มตัวต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วเข้าไปดูแลและรับผิดชอบต่อสถานการณ์และเนื่องจากในการแก้ไขวิกฤติต้องอาศัยทั้งความรู้ในด้านเทคนิคและความสามารถในการบริหารจัดการดังนั้นผู้นำจะต้องนำการตัดสินใจของทีมแต่ละขณะเดียวกันก็ต้องไม่หลงไปก้าวก่ายในรายละเอียดทางด้านเทคนิคซึ่งจะมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านรับผิดชอบ

2. ผู้นำเชิงคุณลักษณะ

2.1 คุณลักษณะของผู้นำ

พยุงศักดิ์ ชาตีสัทธผล ประธานอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะของผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องใจเย็น ต้องมีความรอบคอบ และความละเอียดถี่ถ้วน.....” (พยุงศักดิ์ ชาตีสัทธผล ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2556)

สุชาติ ไลยน้ำเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะของผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำควรเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถ ความโปร่งใส มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน.....” (สุชาติ ไลยน้ำเงิน ให้สัมภาษณ์ ที่บ้านพัก เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

นลิน ตั้งประสิทธิ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะของผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละ ทำงานโปร่งใส มีความยุติธรรม.....” (นลิน ตั้งประสิทธิ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

ศิริชัย ลิ้มสกุล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะของผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องมีความรู้ ต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น.....”

(ศิริชัย ลี้มสกุล , นพ. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2556)

ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล อาจารย์ประจำภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะของผู้นำการบริหารจัดการ ยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มี วิสัยทัศน์ มีความรวดเร็วมีความรู้ความสามารถ.....” (ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล , ศ.ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานภาควิชาธรณีวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

พระวิมลปัญญาภรณ์ รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี และเจ้าอาวาสวัดเสาชางทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะของผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัด เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องเป็นบุคคลที่ใช้หลักสังคหวัด 4 เป็น บุคคลที่มีคุณธรรม มีความอดทน อดกลั้น มีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง แข็งแรง รวมทั้งต้องเป็น บุคคลที่มีบุคลิกภาพดี.....” (พระวิมลปัญญาภรณ์ ให้สัมภาษณ์ที่ กุฏิเจ้าอาวาสวัดเสาชางทอง เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2556)

กอแก้ว เพชรบุตร ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนกำจรวิทย์จังหวัดลพบุรี ได้ให้ แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะของผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัด เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความใส่ใจ มีความเสียสละ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี.....” (กอแก้ว เพชรบุตร ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องประชุม โรงเรียนกำจรวิทย์ จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำ การบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....คุณลักษณะ/คุณสมบัติของผู้นำ คือ ผู้นำต้องมีความใจเย็น มีความรอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วน เป็นผู้ที่มีความรู้ จริยธรรม มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้ที่มีความเสียสละ มีความอดทน อดกลั้น มีความทุ่มเท ใส่ใจ จริงใจ พุดจริง ทำจริง กล้าคิด กล้าตัดสินใจมีวิสัยทัศน์ มีความโปร่งใส ความยุติธรรมรวมทั้งต้องเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง แข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นบุคคลที่ใช้ หลักสังคหวัด 4 และรวมไปถึงเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี.....”

ตารางที่ 4 – 26 คุณลักษณะของผู้นำการบริหารจัดการขามวิถุคติน้ำท่วม
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายพยุหศักดิ์ ชาติสิทธิผล	ผู้นำต้องใจเย็น ต้องมีความ รอบคอบ และความละเอียดถี่ถ้วน	คุณลักษณะ/คุณสมบัติของ ผู้นำ คือ ผู้นำต้องมีความ ใจเย็น มีความรอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วน เป็นผู้ที่ มีคุณธรรม จริยธรรม มี ความรู้ ความสามารถ เป็น ผู้ที่มีความเสียสละ มีความ อดทน อดกลั้น มีความทุ่มเท ใส่ใจ จริงใจ พูดจริง ทำจริง กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มี วิสัยทัศน์ มีความโปร่งใส ความยุติธรรมรวมทั้งต้อง เป็น ผู้ที่ มีความเข้มแข็ง แข็งแรง ทั้งร่างกายและ จิตใจ เป็น บุคคล ที่ ใช้ หลักสังคหวัตถุ 4 และรวม ไปถึงเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี
2	นายสุชาติ ลายน้ำเงิน	เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถ ความ โปร่งใส มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน	
3	นายนลิน ตั้งประสิทธิ์	ต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละ ทำงานโปร่งใส มีความยุติธรรม	
4	นายแพทย์ศิริชัย ลิ้มสกุล	ผู้นำต้องมีความรู้ ต้องรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น	
5	ศ.ดร.ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล	ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความ รวดเร็วมีความรู้ความสามารถ	
6	พระวิมลปัญญาภรณ์	เป็นบุคคลที่ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความอดทน อดกลั้น มีร่างกายและจิตใจที่ เข้มแข็ง แข็งแรง รวมทั้งต้อง เป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี	
7	นางสาวกอแก้ว เพชรบุตร	ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความใส่ใจ มีความเสียสละ กล้าคิด กล้า ตัดสินใจ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่ดี	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทยดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิดวิภาดา คุปตานนท์ (2544: 241) กล่าวว่า จากการศึกษานำที่มีความโดดเด่นหลายๆคน สามารถแบ่งคุณสมบัติของผู้นำที่ค้นพบได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ลักษณะทางกายภาพ เช่น ความสูง รูปร่างภายนอก อายุ เป็นต้น
2. ลักษณะทางความสามารถ เช่น ความเฉลียวฉลาด ความรู้ ความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ เป็นต้น
3. ลักษณะบุคลิกภาพ เช่น การควบคุมอารมณ์และการแสดงออกทางอารมณ์ บุคลิกภาพแบบเปิดเผย-เก็บตัว เป็นต้น

สอดคล้องกับแนวคิด ประคัลภ์ ปันพาลังกูร (256: 1) ที่กล่าวถึง 5 คุณสมบัติสำคัญของการเป็นผู้นำที่ดี ซึ่งได้แก่

1. ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ต้องเป็นคนที่มีมองเห็นภาพในอนาคตที่คนอื่นมองไม่เห็น มองเห็นโอกาสในอนาคตได้ และเมื่อมองเห็นภาพอนาคตแล้ว ก็ต้องสามารถกำหนดเป้าหมาย และแผนงานในการไปสู่เป้าหมายนั้น ได้อย่างชัดเจน ไม่ใช่แค่ฝันเพียงอย่างเดียว
2. ผู้นำที่ดีจะต้องกระจายงานให้ทีมงานอย่างเหมาะสมเป็นการนำแผนงานที่กำหนดไว้ นั้น มากระจายสู่พนักงาน และทีมงาน โดยพิจารณาความเหมาะสมของพนักงานแต่ละคนให้เหมาะกับงานแต่ละอย่าง เพื่อให้เขาสามารถที่จะทำงานได้ตามที่ถนัด รวมทั้งให้โอกาสคนอื่น ๆ ได้ทำงาน ผู้นำอาจจะต้องยอมรับความเสี่ยงในเรื่องนี้ กล่าวคือ ยอมรับที่จะไว้วางใจพนักงาน และเชื่อว่าพนักงานจะสามารถทำงานนั้นได้ ผมเห็นผู้นำหลายคนที่ใช้วิธีนี้กับลูกน้องของตนเอง ก็อาจจะมีลูกน้องที่ทำไม่ได้ แต่ส่วนใหญ่แล้วลูกน้องจะทำเต็มที่เพราะนายไว้ใจอย่างมาก ก็ไม่ยอมทำให้นายผิดหวัง
3. ผู้นำที่ดีจะต้องสร้างทีมงานได้จะต้องเป็นคนทำงานให้สำเร็จ โดยเน้นทั้งงาน เน้นทั้งคน และในการสร้างทีมงานที่ดี ผู้นำก็ต้องมีทักษะในการสื่อความที่ดี มีความเป็นธรรมชาติกับพนักงานทุกคนในทีม ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง เวลาทำงานก็จะเน้นให้ทุกคนร่วมกันทำงาน ไม่มีการทำตัวเด่นเพียงคนเดียว หรือรับแต่ชอบ ไม่ยอมรับผิด

4. ผู้นำที่ดีจะต้องสร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานได้มีพลังในการสร้างกำลังใจให้กับทีมงาน และกระตุ้นให้พนักงานมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จได้ เหมือนกับที่ Jack Welch อดีต CEO ของ GE ได้ใช้คำว่า Energize ก็คือการทำให้คนอื่นมีพลังในการทำงานอยู่เสมอ

5. ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้พัฒนาคนอื่นอยู่เสมอมีความเข้าใจพนักงานที่มีผลงานไม่ดี และพยายามที่จะพัฒนาพนักงานให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการทำงานมากขึ้น ผู้นำที่ดีจะไม่ค่าพนักงานว่า “ทำไมจึงยังไม่ทำได้” (ถ้าทำได้ก็คงมาเป็นหัวหน้าของผู้นำคนนี้ไปแล้ว) แต่จะพยายามพัฒนาให้พนักงานทำงานให้ได้ ผู้นำที่ดีจึงเปรียบเสมือนครู ที่สอนพนักงานทั้งด้านความรู้ในการทำงาน และเป็นตัวอย่างสำหรับพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วย

สอดคล้องกับแนวคิด เบนนิส (Bennis, W. G. , 1989:15-16) ได้ศึกษาถึงลักษณะความเป็นผู้นำดี พบว่ามี 4 ประการด้วยกัน คือ

1. มีทักษะด้านการสื่อสารให้ผู้ตามเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย วิธีการ และทิศทางในการทำงาน

2. สามารถใช้วิธีการสื่อสารที่เข้าใจง่าย และชัดเจน

3. สามารถทำให้คนอื่นเกิดความเชื่อถือ

4. มีความเข้าใจในตนเอง และสามารถใช้ทักษะของตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาข้อเด่นและข้อด้อยของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สอดคล้องกับแนวคิด รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544:15-25) กล่าวว่า ลักษณะของผู้นำที่มีความสามารถพิเศษมี 10 ประการ ได้แก่

1. เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ (Visionary) เสนอภาพที่โดดเด่นที่องค์กรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกและเสนอวิธีการที่จะทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ มีการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนมากกว่าการพยากรณ์หรือคาดคะเน มีการบรรยายถึงรูปแบบของความคิดในอนาคตขององค์กรหรือหน่วยงานในองค์กรทั้งหมด

2. เป็นผู้มีความสามารถด้านทักษะการสื่อสาร (Masterful communication skills) เพื่อจูงใจบุคคลต่าง ๆ ได้ สามารถใช้ภาษาที่สละสลวยไพเราะ (Colorful language) มีการใช้คำอุปมาอุปมัย (Metaphors) และเปรียบเทียบกับสิ่งที่คล้ายคลึงกัน (Analogies)

3. เป็นผู้ที่มีความสามารถก่อให้เกิดความไว้วางใจ (Ability to inspire trust) มีความเชื่อว่าความมั่นคงของการเป็นผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ จะต้องกล้าเสี่ยงกับอาชีพเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ที่สำคัญ

4. เป็นผู้ที่สามารถทำให้สมาชิกของกลุ่มรู้สึกว่าเขามีความสามารถ (Able to make group members feel capable) เทคนิคประการหนึ่งสำหรับการช่วยสมาชิกกลุ่มให้รู้สึกว่าคุณเป็นผู้ที่มีความสามารถคือ การทำให้เขาสามารถบรรลุความสำเร็จด้วยการทำโครงการที่ง่าย ๆ ก่อนแล้วผู้นำก็จะใช้วิธีการกล่าวชมเชยแล้วมอบหมายงานที่ยากขึ้นไปอีกเป็นลำดับ

5. เป็นผู้ที่มีพลังและมุ่งที่การปฏิบัติให้บรรลุผล (An energy and action orientation) เป็นผู้นำที่มีความสามารถพิเศษจะมีพลังและแสดงบทบาทเพื่อให้งานเสร็จทันเวลา

6. เป็นผู้ที่มีการแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมและมีความเอื้ออาทรหรือให้ความอบอุ่นกับผู้อื่น (Emotional expressiveness and warmth) ลักษณะที่สำคัญของผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ คือ ความสามารถที่จะแสดงความรู้สึกอย่างเปิดเผย เช่น เป็นผู้ที่เข้าใจง่าย ยกย่องให้เกียรติผู้อื่นว่าจริง มีลักษณะที่เอื้ออาทร และมีการติดต่อสม่ำเสมอกับสมาชิกของกลุ่ม

7. เป็นผู้ที่ชอบที่จะเสี่ยง (Romanticize risk) เป็นลักษณะผู้นำที่พอใจที่จะเสี่ยง โอกาสที่ยิ่งใหญ่ของคนที่มีความสามารถพิเศษ คือ การทำกิจกรรมอื่นๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อน ความเสี่ยงเป็นสิ่งที่เพิ่มความสามารถพิเศษ เพราะช่วยให้เกิดความกล้า

8. เป็นผู้ที่ใช้กลยุทธ์ใหม่ที่มีลักษณะโดดเด่น (ไม่ทำตามแบบดั้งเดิม) (Unconventional strategies) ผู้นำที่มีความสามารถพิเศษจะสร้างกลยุทธ์ที่โดดเด่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้วยการใช้กลยุทธ์ที่นวัตกรรม ไม่เลียนแบบผู้อื่น มีความเฉลียวฉลาด และมีการเลือกรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์

9. เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ส่งเสริมตนเอง (A self-promoting personality) บุคคลเหล่านี้มักจะชอบให้ผู้อื่นรู้ว่าเขามีความสำคัญอย่างไร จะมีความเชื่อมั่นในตนเองและมีความกล้าแสดงออก

10. เป็นผู้ที่พยายามที่จะมีความขัดแย้งภายในให้น้อยที่สุด (Minimum internal internal) จะพยายามทำให้สมาชิกของกลุ่มเกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด มีความสบายใจ และเกิดความพึงพอใจจากการบริหารงานของเขาให้มากที่สุด

สอดคล้องกับแนวคิด ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2546:32) เห็นว่า ผู้นำควรจะมีคุณสมบัติหรือมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 5 ประการ คือ

1. สภาพจิตมีความมั่นคง หรือมีความกล้าในระดับหนึ่งเป็นภาวะของจิตวิญญาณ
2. เป็นผู้มีความเมตตา กรุณา รักความถูกต้อง และรู้จักเสียสละคุณธรรมนี้ ย่อมทำให้ผู้นำเป็นที่ยอมรับนับถือ
3. เป็นผู้มีทัศนคติมุ่งไปข้างหน้ามุ่งไปในทางสร้าง มุ่งไปในทางแก้ มุ่งไปในทางทำ คือ วิธีการมองโลกวิธีการมองคนในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ เดินหน้ามากกว่าที่จะถอยหลัง รื้อหรือยอมแพ้คือมองหาอนาคตแทนการบ่นถึงอดีตสิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญเพราะเสมือนเป็นการต่อ ยอดให้พลังจิตนั่นเอง
4. เป็นผู้มีความสามารถในการพูด การแสดงออก เนื่องจากผู้นำต้องพูดกับคน เพราะฉะนั้นความสามารถในการพูด การแสดงออกในการสื่อความต่าง ๆ จึงเป็นลักษณะสำคัญ และ
5. เป็นผู้ทำอะไรให้ได้ผลที่จริงจัง มีผลงาน จะบริหารก็บริหารได้ทำอะไรเองก็ทำได้ ต้องแก้ปัญหาที่แก้ได้ ดังนี้ เป็นต้น

2.2 คุณลักษณะที่โดดเด่นของผู้นำในภาวะวิกฤติ

ชานินทร์ สุภาเสน ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะที่โดดเด่นของผู้นำในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้ที่มีความสามารถในการบริหารที่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ โดยสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันท่วงที และแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว.....” (ชานินทร์ สุภาเสน ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2556)

ธีรศักดิ์ ทรัพย์ศิริ หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะที่โดดเด่นของผู้นำในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องมีความแข็งแกร่งมีความเสียสละ มีความสงบนิ่งทางอารมณ์เป็นแบบอย่างที่ดีมีความทุ่มเทและจริงใจต่อการแก้ไขปัญหา.....” (ธีรศักดิ์ ทรัพย์ศิริ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

ณรงค์ฤทธิ์ ทองดี กำนันตำบลลพคา จังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ คุณลักษณะที่โดดเด่นของผู้นำในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องเป็นคนที่มีคุณธรรม ทำจริง มีความเป็นเหตุ เป็นผลกล้าคิด กล้าตัดสินใจ

มีความรับผิดชอบ.....” (ณรงค์ฤทธิ์ ทองดี , ว่าที่ร้อยตรีให้สัมภาษณ์ที่ สำนักงานโครงการ
ของมูลนิธิชัยพัฒนา ตำบลพูกาจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่โดดเด่นของ
ผู้นำในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....คุณลักษณะ
ที่โดดเด่นของผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความสามารถในการรับมือกับ
การเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา กล้าคิด กล้าตัดสินใจ ยึดมั่นในคำสัญญา มีความทุ่มเท และเป็น
แบบอย่างของความเสียสละ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และทันท่วงที.....”

ตารางที่ 4 – 27 คุณลักษณะที่โดดเด่นของผู้นำในภาวะวิกฤติ
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายธานินทร์ สุภาแสน	ผู้ที่มีความสามารถในการบริหาร ที่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ โดยสามารถตอบสนองความ ต้องการของประชาชนได้อย่าง ทันท่วงที และแก้ไขได้อย่าง รวดเร็ว	คุณลักษณะที่โดดเด่นของ ผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ ผู้ที่มี ความฉลาดทางอารมณ์ มี ความสามารถในการรับมือ กับการเปลี่ยนแปลงได้ ตลอดเวลา กล้าคิด กล้า
2	นายธีรศักดิ์ ทรัพย์ศิริ	ต้องมีความแข็งแรงเสียสละ มีความสงบนิ่งทางอารมณ์ เป็นแบบอย่างที่ดีมีความทุ่มเท และจริงใจต่อการแก้ไขปัญหา	ตัดสินใจ ยึดมั่นในคำสัญญา มีความทุ่มเทและเป็นแบบอย่าง ของความเสียสละ รวมทั้ง สามารถแก้ไขปัญหาได้
3	ว่าที่ร้อยตรีณรงค์ฤทธิ์ ทองดี	ต้องเป็นคนที่พูดจริง ทำจริง มีความเป็นเหตุ เป็นผล กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ	อย่างรวดเร็ว และทันท่วงที

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทักษะเกี่ยวกับคุณลักษณะที่โดดเด่นของผู้ผู้นำในภาวะวิกฤติดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด ชินริณี วีระวุฒิวงศ์ (2554:1) กล่าวว่า คุณลักษณะผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ ผู้ที่มีความตระหนักรู้ในตนเอง มีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถกระตุ้นให้เกิดสิ่งใหม่ในองค์กร เข้าใจผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง และสามารถอ่านความรู้สึกของผู้คนรอบข้างอย่างถูกต้อง สามารถทำงานเป็นทีม สร้างแรงจูงใจและสามารถบริหารจัดการความสัมพันธ์ที่แตกต่างในองค์กรได้ และเหนือสิ่งอื่นใดต้องเป็นผู้ที่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

สอดคล้องกับแนวคิด ลิขิต ชีรวินิน (2548: 1) กล่าวว่า ความสามารถ/คุณลักษณะของผู้ผู้นำในการแก้ไขวิกฤติ ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ได้แก่

1. มีความสามารถในการแก้ปัญหา โดยการศึกษาข้อมูล ดูความเป็นไปได้ของวิกฤติที่จะเกิดขึ้นในระยะใกล้ ระยะกลาง และระยะยาว ซึ่งความสามารถในการแก้ปัญหานี้จะทำให้มีความพร้อมในการแก้ปัญหาวิกฤติ
2. ต้องมีความรู้และความเข้าใจในปรากฏการณ์และความรุนแรงว่าอยู่ในขั้นใด ถึงขั้นวิกฤติหรือไม่
3. ต้องมีความรู้ในการแก้ปัญหาวิกฤติ รวมทั้งต้องมีความเข้าใจถึงสาเหตุและความเป็นมาของวิกฤติ
4. ต้องสามารถทำให้องค์กรเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีสมรรถนะในการแก้ปัญหา และต้องมีเครื่องมือที่สามารถแก้วิกฤติได้
5. ต้องสามารถระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วน เพื่อแก้ไขวิกฤติได้อย่างฉับพลัน
6. สภาพแวดล้อมของสังคมนั้น ๆ จะต้องเอื้ออำนวยต่อการแก้ปัญหาวิกฤติ
7. ต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกภาคส่วน รวมทั้งต้องขจัดปัญหาความขัดแย้งด้วย
8. ต้องเป็นผู้ที่มีความกล้าหาญ กล้าตัดสินใจ รวมทั้งอาจต้องมีบารมี มีความน่าเชื่อถือ สามารถสั่งการได้อย่างถูกต้อง และนำไปสู่การปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน

3. ผู้นำเชิงการบริหารงาน

3.1 การบริหารงานของผู้ในยุคใหม่/ในศตวรรษที่ 21

ชานินทร์ สุภาแสน ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การบริหารงานของผู้ในยุคใหม่/ในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ต้องเป็นผู้นำบริหารแบบบริการแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันท่วงที....” (ชานินทร์ สุภาแสน ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2556)

สุรพล แสงศักดิ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การบริหารงานของผู้ในยุคใหม่/ในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ในยุคสมัยแห่งการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ยุคของความรวดเร็วในการรับรู้ข่าวสารการเชื่อมโยงกันทางเครือข่าย โดยใช้ Social Network การทำงานที่รวดเร็วเข้าถึง ทั้งถึงการสร้างทีมสร้างเครือข่ายจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการบริหาร....” (สุรพล แสงศักดิ์ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

วิศวะ สะติสมิต ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การบริหารงานของผู้ในยุคใหม่/ในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ผู้นำในยุคปัจจุบันจะต้องเป็นผู้นำที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วน ต้องมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อใช้ในการประเมินสถานการณ์ และสนับสนุนการตัดสินใจได้อย่างทันกาล....” (วิศวะ สะติสมิต ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

สุรพงษ์ ปนาทกุล อดีตคณบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การบริหารงานของผู้ในยุคใหม่/ในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “....ผู้นำในยุคปัจจุบัน ต้องเป็นผู้นำตามทฤษฎี “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง” (Transformational Leadership) โดยมี การจัดการ การเปลี่ยนแปลง (Change Management) ตามสภาพแวดล้อมพื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องมีการตัดสินใจว่าเวลาใดควรจะมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ หรือเวลาใดจะต้องทำการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์....” (สุรพงษ์ ปนาทกุล , ผศ. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้นำยุคใหม่/ในศตวรรษที่ 21 ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทยว่า “....รูปแบบ/ลักษณะในการบริหารงานของผู้นำยุคใหม่/ในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้นำการบริหารความเปลี่ยนแปลง ที่มีการบริหารงานตามสถานการณ์ มีการใช้เทคโนโลยี การใช้ Social Network ในการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร การคิด วิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ จำลองสถานการณ์ และสนับสนุนการตัดสินใจได้อย่างทันกาล และแม่นยำ....”

ตารางที่ 4 – 28 การบริหารงานของผู้นำยุคใหม่/ในศตวรรษที่ 21
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายธานินทร์ สุภาแสน	ต้องเป็นผู้บริหารแบบบริการ แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ และสามารถตอบสนองความต้องการ ของประชาชนได้อย่าง ทันทั่วถึง	รูปแบบ/ลักษณะในการ บริหารงานของผู้นำยุค ใหม่/ในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้นำการบริหารความ เปลี่ยนแปลงที่มีการบริหารงาน ตามสถานการณ์ มีการใช้ เทคโนโลยี การใช้ Social Network ในการเชื่อมโยง ข้อมูลข่าวสาร การคิดวิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ จำลอง สถานการณ์ และสนับสนุน การตัดสินใจได้อย่างทันกาล และแม่นยำ
2	นายสุรพล แสวงศักดิ์	ในยุคสมัยแห่งการสื่อสารที่ ไร้พรมแดน ยุคของความรวดเร็ว ในการรับรู้ข่าวสารการเชื่อมโยง กันทางเครือข่าย Social Network การทำงานที่รวดเร็วเข้าถึง ทั่วถึง การสร้างทีมสร้างเครือข่าย จึงเป็น สิ่งจำเป็นอย่างมากในการบริหาร	รูปแบบ/ลักษณะในการ บริหารงานของผู้นำยุค ใหม่/ในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้นำการบริหารความ เปลี่ยนแปลงที่มีการบริหารงาน ตามสถานการณ์ มีการใช้ เทคโนโลยี การใช้ Social Network ในการเชื่อมโยง ข้อมูลข่าวสาร การคิดวิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ จำลอง สถานการณ์ และสนับสนุน การตัดสินใจได้อย่างทันกาล และแม่นยำ

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 28 การบริหารงานของผู้ในยุคใหม่/ในศตวรรษที่ 21
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
3	นายวิศวะ คะสิสมิต	ต้องเป็นผู้นำที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ตามสถานการณ์ ให้ความสำคัญกับทุก ภาคส่วน ต้องมีการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อ ใช้ในการประเมินสถานการณ์และ สนับสนุนการตัดสินใจได้อย่าง ทันกาล	
4	ผศ.สุรพงศ์ ปนาทกุล	ผู้นำในยุคปัจจุบันต้องเป็นผู้นำตาม ทฤษฎี “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง” (Transformational Leadership) โดยมีการจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ตาม สภาพแวดล้อมพื้นที่ที่เกิดการ เปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องมีการ ตัดสินใจว่าเวลาใดควรจะมีการ ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ หรือเวลาใด จะต้องทำการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้ในยุคใหม่/
ในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด สมพงษ์ เกษมสิน (2514:13 – 14)มีความเห็นว่าการบริหาร หมายถึงการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร (administrative resource) เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับแนวคิด อนันต์ เกตุวงศ์ (2523:27) ให้ความหมายการบริหารว่าเป็นการประสานความพยายามของมนุษย์ (อย่างน้อย 2 คน) และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามต้องการ

สอดคล้องกับแนวคิด ดร.เฟร็ดริค เอ. ปีเตอร์ (Drucker, F.Peter, 1998:6) กล่าวว่า การบริหาร คือศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้นทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบเงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

สอดคล้องกับ ดร.เฟร็ดริค เอ. ปีเตอร์ (Drucker, F.Peter, 1998:1) กล่าวว่าผู้บริหารศตวรรษที่ 21 คือ ผู้บริหารที่สามารถนำพาท้องค์กรของตนให้อยู่ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมองเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงคือโอกาส สามารถทราบวิธีการค้นหาการเปลี่ยนแปลงที่ถูกต้อง และทราบวิธีที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายนอกและภายในองค์กร รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับข่าวสาร และเทคโนโลยี

3.2 การบริหารงานของผู้ผู้นำในภาวะวิกฤติ

ปัญญา งามเลิศ รองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การบริหารงานของผู้ผู้นำในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทยว่า “.....ในการบริหารงาน นั้น ต้องมีการสร้างทีมเพื่อทำงานสามารถนำข้อมูลต่าง ๆ มาคิดวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างแม่นยำ และสั่งการบนพื้นฐานของข้อมูลที่แท้จริง รวมถึงการกระจายอำนาจการดูแลอย่างชัดเจน และติดตามอย่างต่อเนื่อง.....” (ปัญญา งามเลิศ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทองเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2556)

ศิริชัย ลิ้มสกุล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลพบุรี ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การบริหารงานของผู้ผู้นำในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้ผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วม สิ่งสำคัญที่ผู้ผู้นำควรทำ คือผู้ผู้นำต้องรับฟัง

ความคิดเห็นของผู้อื่น และนำข้อเสนอแนะของส่วนต่าง ๆ มาประเมินเพื่อเตรียมการรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น , มีความสัมพันธ์ที่ดีในการประสานงานกับส่วนต่าง ๆ , มีการตัดสินใจที่ชัดเจนในการสั่งการ มองการณ์ไกล , มีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ , คิดถึงประโยชน์ของประชาชน ในด้านการให้ความช่วยเหลือเป็นหลัก , มีการสื่อสาร การให้ข้อมูล และการประชุม เพื่อการกระจายข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญ (ศิริชัย ลี้มสกุล , นพ. ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2556)

ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก ที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ด้านสิ่งแวดล้อม ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ในการบริหารงานต้องมีความรวดเร็ว มีการประสานงาน มีการใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เพื่อหาข้อมูลในการสนับสนุนการตัดสินใจ.....” (ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก , ดร. ให้สัมภาษณ์ที่ห้องทำงานรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2556)

ฉัตรชัย พรหมเลิศ อธิบดีกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับ การบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....ผู้นำต้องมีการลงพื้นที่ ไปทุกจุดที่เกิดปัญหา มีการประเมินและลำดับความสำคัญของปัญหาได้เป็นอย่างดี.....” (ฉัตรชัย พรหมเลิศ ให้สัมภาษณ์ที่ ห้องรับรองกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2556)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ว่า “.....รูปแบบ/ลักษณะการบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ การบริหารแบบทีมงาน การบริหารแบบเครือข่าย โดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการประสานงาน มีการทำงานเป็นทีม มีการสื่อสาร เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน.....”

ตารางที่ 4 – 29 การบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติ
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
1	นายปัญญา งามเลิศ	ในการบริหารงาน นั้น ต้องมีการ สร้างทีมเพื่อทำงานสามารถนำ ข้อมูลต่าง ๆ มาคิดวิเคราะห์ สถานการณ์ได้อย่างแม่นยำ และ สั่งการบนพื้นฐานของข้อมูลที่ แท้จริง รวมถึงการกระจาย อำนาจการดูแลอย่างชัดเจน และ ติดตามอย่างต่อเนื่อง	รูปแบบ/ลักษณะ การบริหารงาน ของผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ การบริหารแบบทีมงาน การ บริหารแบบเครือข่าย โดย การรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น มีการประสานงาน มี การทำงานเป็นทีม มีการ สื่อสารเชื่อมโยงข้อมูล ระหว่างกัน
2	นายแพทย์ศิริชัย ลิ้มสกุล	ผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น และนำข้อเสนอแนะของ ส่วนต่าง ๆ มาประเมินเพื่อ เตรียมการรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นมีความสัมพันธ์ที่ดี ในการประสานงานกับส่วนต่าง ๆ มีการตัดสินใจที่ชัดเจน มี ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์คิดถึง ประโยชน์ของประชาชน เป็น หลัก รวมทั้งมีการสื่อสาร การให้ ข้อมูล และการประชุมเพื่อการ กระจายข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญ	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

ตารางที่ 4 – 29 การบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติ
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ลำดับที่	ผู้ให้ทัศนะ	แนวคิด/ทัศนะ	สรุปวิเคราะห์ภาพรวม
3	ดร.ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก	ในการบริหารงานต้องมีความรวดเร็ว มีการประสานงาน มีการใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เพื่อหาข้อมูลในการสนับสนุนการตัดสินใจ	
4	นายฉัตรชัย พรหมเลิศ	ผู้นำต้องมีการลงพื้นที่ไปทุกจุดที่เกิดปัญหา มีการประเมินและลำดับความสำคัญของปัญหาได้เป็นอย่างดี	

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ พฤษภาคม – สิงหาคม , 2556)

จากการสรุปแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้นำในภาวะวิกฤติ ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิด ของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

สอดคล้องกับแนวคิด สุภัสสรณ์ ทวีวิไลศิริกุล (2556: 1) กล่าวว่า การบริหารงานในภาวะวิกฤติ หมายถึง สถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็นต้องเข้าจัดการ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือวิกฤติทางด้านความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้า ที่ก่อให้เกิดภาวะฉุกเฉิน โดยไม่ว่าจะเป็นความจริงหรือการทำให้รับรู้ว่าจะเกิดความไม่ปลอดภัยในด้านต่าง ๆ มีผลต่อภาพลักษณ์หรือความเชื่อถือในองค์กร หรือก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งการบริหารงานในภาวะวิกฤติหลักการเตรียมความพร้อมในภาวะวิกฤติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ที่มีแนวทางการดำเนินการเตรียมความพร้อมต่อสภาวะวิกฤติ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับส่วนราชการ
 2. การเตรียมความพร้อมของส่วนราชการในการจัดทำแผนรองรับการดำเนินงาน การให้บริการประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง

3. การซักซ้อมแผนและนำไปปฏิบัติได้จริง

4. การส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

สอดคล้องกับแนวคิด ฟิตซ์แพทริก และ รูบิน (Fitzpatrick and Rubin , 1995: 5) กล่าวว่า วัตถุประสงค์หลักในการบริหารภาวะวิกฤติ มี 3 ข้อ คือ

1. การป้องกันการเกิดวิกฤติ โดยต้องจัดทำแผนล่วงหน้า เพื่อช่วยลดการเกิดความเสียหาย ช่วยให้มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

2. การกำจัดวิกฤติที่เกิดขึ้นนั้นให้หมดไปให้เร็วที่สุดและการจำกัดความเสียหาย เพื่อลดความสูญเสียของทรัพย์สิน ลดการเกิดการขัดขวางการดำเนินงาน

3. การสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นอีกครั้ง

การวิเคราะห์แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทยสามารถสรุปได้เป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้นำต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน และนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการประเมินสถานการณ์และสนับสนุนการตัดสินใจทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธา

2. ผู้นำต้องสามารถสื่อสารและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันท่วงที

3. ผู้นำต้องสามารถสร้างทีมงานแก้ไขปัญหาให้กับส่วนรวม

4. ผู้นำต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

5. ผู้นำต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกสุ่มรอบคอบใจเย็น

6. ผู้นำต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

7. ผู้นำต้องมีความเสียสละ โปร่งใส มีความยุติธรรม กล้าตัดสินใจ

8. ผู้นำต้องและมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล

9. ผู้นำต้องสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และประสานงานกับส่วนต่าง ๆ ได้ดี

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อยืนยันผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

จากการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย” โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลการแจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มหัวหน้าส่วนราชการ กลุ่มผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และกลุ่มผู้นำเอกชน รัฐวิสาหกิจ องค์กรอิสระ จำนวนรวม 500 คน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาและเป็นข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ จำนวน 500 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และได้นำเสนอผลการวิเคราะห์วิจัยเป็นดังต่อไปนี้ คือ

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 - 30 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเพศ

N = 500		
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	311	62.20
หญิง	189	37.80
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 30 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 62.20 ที่เหลือเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 37.80

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุ
ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 31 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านอายุ

N = 500

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ ต่ำกว่า 45 ปี	72	14.40
45 - 50 ปี	144	28.80
51 - 55 ปี	162	32.40
55 ปี ขึ้นไป	122	24.40
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 31 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 51 – 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.40 รองลงมาได้แก่ อายุระหว่าง 45 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.80 และอายุ 55 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 24.40 ส่วนอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุด คืออายุต่ำกว่า 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 14.40

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้าน
การศึกษา ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 32 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการศึกษา

N = 500

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	49	9.80
ปริญญาตรี	193	38.60
ปริญญาโท	252	50.40
ปริญญาเอก	6	1.20
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 32 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 50.40 รองลงมาได้แก่ ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 38.60 และระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 9.80 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่จำนวนน้อยที่สุด คือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 1.20

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านลักษณะหน่วยงานต้นสังกัด ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 33 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านลักษณะหน่วยงานต้นสังกัด

N = 500		
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะหน่วยงานต้นสังกัด		
ส่วนราชการส่วนกลาง	99	19.80
ส่วนราชการส่วนภูมิภาค	262	52.40
ส่วนราชการส่วนท้องถิ่น	106	21.20
ประชาชนทั่วไป	33	6.60
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 33 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีลักษณะหน่วยงานต้นสังกัดเป็นส่วนราชการส่วนภูมิภาค คิดเป็นร้อยละ 52.40 รองลงมาได้แก่ ส่วนราชการส่วนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 21.20 และส่วนราชการส่วนกลาง คิดเป็นร้อยละ 19.80 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ผู้ที่มีลักษณะหน่วยงานต้นสังกัด ประชาชนทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 6.60

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านระยะเวลาในการทำงาน ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 34 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านระยะเวลาในการทำงาน

N = 500

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาในการทำงาน		
น้อยกว่า 10 ปี	54	10.80
10 – 20 ปี	111	22.20
21 – 30 ปี	166	33.20
31 – 40 ปี	156	31.20
มากกว่า 40 ปี	13	2.60
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 34 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระยะเวลาในการทำงาน 21 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.20 รองลงมา ได้แก่ ระยะเวลาในการทำงาน 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.20 ระยะเวลาในการทำงาน 10 – 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.20 และระยะเวลาในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.80 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ มีระยะเวลาในการทำงานมากกว่า 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.60

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านรายได้ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 35 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านรายได้

N = 500

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
รายได้		
น้อยกว่า 10,000 บาท	22	4.40
10,001 - 30,000 บาท	121	24.20
30,001 - 50,000 บาท	203	40.60
มากกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป	154	30.80
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 35 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีรายได้อยู่ในระดับ 30,001 – 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.60 รองลงมาได้แก่ รายได้มากกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 30.80 และรายได้ 10,001 – 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.20 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.40

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านหน้าที่ด้านการทำงาน ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 36 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามหน้าที่ด้านการทำงาน

N = 500		
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
หน้าที่ด้านการทำงาน		
ตำแหน่งฝ่ายบริหาร / ผู้อำนวยการโครงการ	235	47.00
ตำแหน่งผู้ช่วยฝ่ายบริหารหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ	119	23.80
ตำแหน่งปฏิบัติการ	82	16.40
อื่น ๆ	64	12.80
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 36 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีตำแหน่งฝ่ายบริหาร/ผู้อำนวยการโครงการ คิดเป็นร้อยละ 47.00 รองลงมาได้แก่ ตำแหน่งผู้ช่วยฝ่ายบริหารหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ คิดเป็นร้อยละ 23.80 และตำแหน่งปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 16.40 ส่วนอื่น ๆ นั้น มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 12.80

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการฝึกอบรมการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 37 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้
ประสบการณ์ และการฝึกอบรมการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ

N = 500

การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ	จำนวน	ร้อยละ
มี	185	37.00
ไม่มี	315	63.00
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 37 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการฝึกอบรมการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ คิดเป็นร้อยละ 63.00 ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการฝึกอบรมการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ คิดเป็นร้อยละ 37.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านภาวะผู้นำการบริหารจัดการองค์กร ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 38 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้
ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านภาวะผู้นำการบริหารจัดการองค์กร

N = 500

การเข้าฝึกอบรมด้านภาวะผู้นำ การบริหารจัดการองค์กร	จำนวน	ร้อยละ
มี	271	54.20
ไม่มี	229	45.80
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 38 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านภาวะผู้นำการบริหารจัดการองค์กร คิดเป็นร้อยละ 54.20 ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านภาวะผู้นำการบริหารจัดการองค์กร คิดเป็นร้อยละ 45.80

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมมาตรการจัดการสาธารณสุขทางน้ำอย่างยั่งยืน ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 39 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมมาตรการจัดการสาธารณสุขทางน้ำอย่างยั่งยืน

N = 500		
การเข้าฝึกอบรมมาตรการจัดการสาธารณสุขทางน้ำอย่างยั่งยืน	จำนวน	ร้อยละ
มี	88	17.60
ไม่มี	412	82.40
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 39 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมมาตรการจัดการสาธารณสุขทางน้ำอย่างยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ 82.40 ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมมาตรการจัดการสาธารณสุขทางน้ำอย่างยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ 17.60

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านยุทธศาสตร์ ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 40 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านยุทธศาสตร์

N = 500

การเข้าฝึกอบรมด้านยุทธศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
มี	241	48.20
ไม่มี	259	51.80
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 40 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านยุทธศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 51.80 ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านยุทธศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 48.20

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้าน องค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านความมั่นคงของมนุษย์ ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 41 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านความมั่นคงของมนุษย์

N = 500

การเข้าฝึกอบรมด้านความมั่นคงของมนุษย์	จำนวน	ร้อยละ
มี	133	26.60
ไม่มี	367	73.40
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 41 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านความมั่นคงของมนุษย์ คิดเป็นร้อยละ 73.40 ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านความมั่นคงของมนุษย์ คิดเป็นร้อยละ 26.60

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้าน
องค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรม เกี่ยวกับจังหวัดพื้นที่น้ำท่วมภาคกลาง 3 จังหวัด
(สิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี) ปรากฏผล ดังตาราง

ตารางที่ 4 – 42 จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามด้านองค์ความรู้ ประสบการณ์
และการเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับจังหวัดพื้นที่น้ำท่วมภาคกลาง 3 จังหวัด
(สิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี)

N = 500		
การเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับจังหวัดพื้นที่น้ำท่วมภาคกลาง 3 จังหวัด (สิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี)	จำนวน	ร้อยละ
มี	119	23.80
ไม่มี	381	76.20
รวม	500	100.00

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 42 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ไม่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และ
การเข้าฝึกอบรม เกี่ยวกับจังหวัดพื้นที่น้ำท่วมภาคกลาง 3 จังหวัด (สิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี) คิดเป็น
ร้อยละ 76.20 ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับ
จังหวัดพื้นที่น้ำท่วมภาคกลาง 3 จังหวัด (สิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี) คิดเป็นร้อยละ 23.80

กล่าวโดยสรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุอยู่ระหว่าง 51 – 55 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท ลักษณะหน่วยงาน
ต้นสังกัดส่วนราชการส่วนภูมิภาค ระยะเวลาในการทำงาน อยู่ระหว่าง 21 – 30 ปี มีรายได้ต่อเดือน
ระหว่าง 30,001 – 50,000 บาท มีหน้าที่ด้านการงานตำแหน่งฝ่ายบริหาร/ผู้อำนวยการ โครงการ
และส่วนใหญ่ไม่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ
ด้านภาวะผู้นำการบริหารจัดการองค์กร มาตรการจัดการสาธารณภัยทางน้ำอย่างยั่งยืน ด้านยุทธศาสตร์
ด้านความมั่นคงของมนุษย์ และการเข้าฝึกอบรม เกี่ยวกับจังหวัดพื้นที่น้ำท่วมภาคกลาง 3 จังหวัด
(สิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี)

4.2 แนวคิด และทัศนคติโดยภาพรวม

จากผลการวิเคราะห์โดยภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อแนวคิด และทัศนคติทุกด้านรวมกัน ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 เมื่อแยกพิจารณารายด้านพบว่า แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติใน จังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ แนวคิด และทัศนคติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของ ประเทศไทย และแนวคิด และทัศนคติเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติเพื่อ มาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ตามลำดับ รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 4 – 43 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาพรวมของแนวคิดและทัศนคติต่อ ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติและยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1	แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการ ในภาวะวิกฤติของพื้นที่น้ำท่วม	4.24	0.81	มาก
2	แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนของพื้นที่น้ำท่วม	4.08	0.88	มาก
3	แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหาร จัดการในภาวะวิกฤติเพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัย อย่างยั่งยืน ของพื้นที่น้ำท่วม	4.07	0.91	มาก
รวม		4.13	0.86	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

4.3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการ ในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิด และทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการ
ในภาวะวิกฤติในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยภาพรวม พบว่า ผู้ตอบ
แบบสอบถามมีความคิดเห็น ในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81
รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 4 – 44 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการ
ในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1	สิ่งสำคัญของภาวะผู้นำการบริหารจัดการในพื้นที่น้ำท่วม คือ ต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบด้านเพื่อใช้ ในการประเมินสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม และมีข้อมูล ครบถ้วนที่จะสนับสนุนการตัดสินใจ	4.59	0.649	มากที่สุด
2	ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องมี ความสามารถในการประสานงาน และสร้างเครือข่ายกับ หน่วยงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพเพื่อความ ร่วมมือในการแก้ไขปัญหา	4.51	0.686	มากที่สุด
3	ผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องกล้าตัดสินใจ ในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์	4.50	0.706	มากที่สุด
4	ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องมีคุณธรรม มนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการปฏิบัติตนที่ให้เกียรติ และถนอม น้ำใจผู้อื่นต้องพูดจริง ทำจริง มีเหตุผลกล้าตัดสินใจ ต่อ ภาวะวิกฤติหรือเมื่อเกิดสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า โดยเฉพาะเมื่อเกิดอุทกภัย	4.50	0.686	มากที่สุด

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 44 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการ
ในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
5	การมีทักษะในการสื่อสารที่ดี เพื่อให้ทุกคน เกิดความเข้าใจและพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผู้นำในภาวะวิกฤติควรมี เพื่อที่จะสามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤติได้อย่างยั่งยืน	4.48	0.686	มาก
6	ผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วมเชิงถนนน้ำใจ ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน และไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น	4.45	0.716	มาก
7	ผู้นำการบริหารจัดการของจังหวัดลพบุรี ต้องมีความมุ่งมั่น รวดเร็ว ต่อการแก้ไขปัญหาวิกฤติอุทกภัย โดยต้องสามารถเข้าถึงพื้นที่ ที่เกิดเหตุ ในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น	4.45	0.732	มาก
8	ภาวะผู้นำการบริหารจัดการจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงานเพื่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในภาวะวิกฤติ	4.44	0.718	มาก
9	ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติน้ำท่วมเชิงถนนน้ำใจ ต้องสามารถสร้างทีมงาน และบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อร่วมกันในการแก้ไขปัญหา	4.43	0.720	มาก
10	ภาวะผู้นำการบริหารจัดการ จะสามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติได้ก็จะต้องมีความชัดเจนในการสั่งการและมีการกระจายอำนาจในการดำเนินการซึ่งนับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จ	4.42	0.707	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 44 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการ
ในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
11	จังหวัดสิงห์บุรี เป็นพื้นที่ราบลุ่ม และมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน เมื่อฝนตกชุกจะเกิดวิกฤติเพราะจะทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำสูงขึ้น ไหลทะลักเข้าท่วมบ้านเรือนประชาชนผู้นำจึงจำเป็นต้องบริหารจัดการอย่างมีความคล่องตัว และรวดเร็ว เพื่อให้สามารถแจ้งเตือนสถานการณ์น้ำได้อย่างทันท่วงที เพื่อให้ประชาชนเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับภาวะวิกฤติ	4.39	0.738	มาก
12	ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ต้องมีความจริงใจ และการบริหารจัดการแบบถนอมน้ำใจต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจะสามารถแก้ปัญหา ได้อย่างรวดเร็วต่อสถานการณ์ และต้องเข้าถึงพื้นที่ด้วย	4.38	0.783	มาก
13	ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติจะต้องเป็นผู้นำที่คิดค้นสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น รู้จักถนอมน้ำใจผู้อื่น ใส่ใจในปัญหา โดยลงพื้นที่ขณะเกิดภัย เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน	4.33	0.776	มาก
14	ภาวะผู้นำที่ดีต้องมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ในระดับสูง (emotional intelligent) ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร โดยเฉพาะในภาวะวิกฤติ	4.32	0.857	มาก
15	ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ต้องบริหารจัดการเชิงถนอมน้ำใจ และต้องวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ ถี่ถ้วน เพื่อใช้ในการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายต่าง ๆ	4.30	0.807	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 44 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการ
ในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
16	ผู้นำในภาวะวิกฤติของจังหวัดลพบุรี ต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถสูงในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีหน่วยทหารตั้งอยู่จำนวนมาก หากไม่สามารถสร้างความร่วมมือและมอบหมายภารกิจให้ตรงกับความสามารถพิเศษได้ อาจเกิดปัญหาต่อสภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติ	4.22	0.801	มาก
17	การแก้ไขปัญหาอุทกภัย ซึ่งเป็นวิกฤติภัยธรรมชาติของจังหวัดสิงห์บุรี สามารถดำเนินการสำเร็จได้ เพราะมีผู้นำที่มีความโปร่งใส บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ถนอมน้ำใจผู้อื่น และสามารถทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างถ้อยที ถ้อยอาศัย และร่วมมือกันได้ ในภาวะวิกฤติ	4.21	0.797	มาก
18	ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติ จะสำเร็จผลในการแก้ไขปัญหาได้ ต้องรู้จักนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจำลอง และประเมินสถานการณ์	4.18	0.803	มาก
19	ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องเป็นผู้ที่สามารถนำทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาใช้ คือ มีการจัดการตามสภาพแวดล้อม พื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง และต้องมีการตัดสินใจว่าช่วงเวลาใดควรจะมีการปรับกลยุทธ์	4.18	0.792	มาก
20	ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤตินี้ท่ามกลางที่เน้นการบริหารจัดการแบบถนอมน้ำใจ ต้องมีความอดทน อดกลั้นมีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง แข็งแรง รวมทั้งต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดีด้วย	4.18	0.860	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 44 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการ
ในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
21	การบริหารจัดการของผู้นำของจังหวัดอ่างทอง ที่เน้นการ เสียสละ และความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงาน เข้าใจในวิกฤติจากอุทกภัยร่วมกัน เป็นคุณสมบัติที่ผู้นำ สั่งการให้ทีมงานต้องมีและใช้ในการแก้ไขภาวะวิกฤติ โดยเฉพาะอุทกภัยที่เกิดขึ้น	4.15	0.801	มาก
22	ความเก่งกาจของผู้นำในภาวะวิกฤติของจังหวัดอ่างทอง ที่สามารถบริหารจัดการน้ำท่วมได้อย่างฉับพลัน และ สามารถประเมินสถานการณ์และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ เพราะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบคอบ	4.09	0.857	มาก
23	ผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วมไม่จำเป็นต้องรู้ทุกเรื่องแต่จำเป็น ที่จะต้องมามีข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ และต้องเป็น นักประชาสัมพันธ์ และนักแสดงที่ดี เพื่อแจ้งข่าวแก่สาธารณะ เพื่อให้ชุมชนรับฟังและเชื่อตามสิ่งที่ได้รับการบอกเล่า	3.93	1.031	มาก
24	ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติจะแก้ไขปัญหา ได้อย่างเกิดผล ต้องยึดหลักความรวดเร็ว และความมั่นคงของ องค์กร และตำแหน่งหน้าที่ของตนในการปฏิบัติงานแม้ว่าอาจ ต้องร่วมมือกับผู้นำการเมืองในบางกรณีเพื่อลดความขัดแย้งก็ตามที่	3.78	1.077	มาก
25	ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติจะต้องรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่ยึดติดความคิดของตนเอง โดยเฉพาะต้องรับฟัง และปฏิบัติตามนโยบายของผู้นำ ระดับสูง และนักการเมืองในพื้นที่ เพื่อแสวงหาความ สนับสนุนที่คล่องตัว	3.70	1.152	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 44 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการ
ในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
26	ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติจะแก้ไขปัญหาได้อย่างเกิดผล จับพล้นั้น ต้องใช้อำนาจบังคับบัญชาสั่งการ และ ผลักดันการปฏิบัติอย่างเข้มงวด เต็ดขาด ผ่านตำรวจและ มาตรการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด	3.37	1.208	ปานกลาง
	รวม	4.24	0.81	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 44 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวคิด และทัศนคติเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยสรุปได้ว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.24, S.D. = 0.81$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นเรียงลำดับมากไปหาน้อยพบว่า

อันดับที่ 1 ได้แก่ ประเด็นสิ่งสำคัญของภาวะผู้นำการบริหารจัดการในพื้นที่น้ำท่วม คือ ต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการประเมินสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม และมีข้อมูลครบถ้วนที่จะสนับสนุนการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.59, S.D. = 0.649$)

อันดับที่ 2 ได้แก่ ประเด็นภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องมีความสามารถในการประสานงาน และสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพเพื่อความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51, S.D. = 0.686$)

อันดับที่ 3 ได้แก่ ประเด็นผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องกล้าตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.50, S.D. = 0.706$)

อันดับที่ 4 ได้แก่ ประเด็นภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องมีคุณธรรม มนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการปฏิบัติหน้าที่ให้เกียรติ และถนอมน้ำใจผู้อื่นต้องพูดจริง ทำจริง มีเหตุผลกล้าตัดสินใจ ต่อภาวะวิกฤติหรือเมื่อเกิดสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าโดยเฉพาะเมื่อเกิดอุทกภัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.50, S.D. = 0.686$)

อันดับที่ 5 ได้แก่ ประเด็นการมีทักษะในการสื่อสารที่ดี เพื่อให้ทุกคน เกิดความเข้าใจ และพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผู้นำในภาวะวิกฤติควรมี เพื่อที่จะสามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤติได้อย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.48, S.D. = 0.686$)

และเมื่อเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก พบว่าใน 3 อันดับท้ายสุด

อันดับที่ 1 ได้แก่ ประเด็นภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติจะแก้ไขปัญหาได้อย่างเกิดผล นับพลันนั้น ต้องใช้อำนาจบังคับบัญชาสั่งการ และผลักดันการปฏิบัติอย่างเข้มงวด เด็ดขาด ผ่าน ตำรวจและมาตรการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.37, S.D. = 1.208$)

อันดับที่ 2 ได้แก่ ประเด็นภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติจะต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยไม่ยึดติดความคิดของตนเอง โดยเฉพาะต้องรับฟัง และปฏิบัติตาม นโยบายของผู้นำระดับสูง และนักการเมืองในพื้นที่ เพื่อแสวงหาความสนับสนุนที่คล่องตัว อยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 3.70, S.D. = 1.152$)

อันดับที่ 3 ได้แก่ ประเด็นภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติจะแก้ไขปัญหา ได้อย่างเกิดผล ต้องยึดหลักความรวดเร็ว และความมั่นคงขององค์กร และตำแหน่งหน้าที่ของตนใน การปฏิบัติงานแม้ว่าอาจต้องร่วมมือกับผู้นำการเมืองในบางกรณีเพื่อลดความขัดแย้งก็ตามที่ อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}= 3.78, S.D. = 1.077$)

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่เป็นแนวทางเดียวกับ แนวคิด และทัศนะของนายพยุงศักดิ์ ชาตสิทธิผล , นายธานีทร์ สุภาแสน , นายสุรพล แสงศักดิ์ , นายวิศวะ สะลิตสมิต และนายตัน ภาสกรนที ก็ได้สรุปคุณลักษณะ คือ การต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน และนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการประเมินสถานการณ์และสนับสนุนการ ตัดสินใจทำให้ประชาชนเชื่อมั่น และศรัทธาในตัวผู้นำมีการสื่อสารและตอบสนองความต้องการ ของประชาชนได้อย่างทันทั่วทั้งที่ผู้นำต้องสามารถสร้างทีมแก้ไขปัญหาให้กับส่วนรวมและไม่ทำเพื่อ ประโยชน์ส่วนตัว เป็นผู้ที่มิบุคลิกสุขุม รอบคอบใจเย็น

4.4 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้าง ความร่วมมือของชุมชน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการใน
ภาวะวิกฤติในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยภาพรวมพบว่า ผู้ตอบ
แบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88
รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 4 – 45 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือ
ของชุมชน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
1	ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการ บริหารจัดการน้ำที่ดีต้องมองให้ครอบคลุมทั้งระบบคือ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำและต้องเน้นการ เชื่อมต่อกับทุกภาคส่วนแบบไร้พิษภัย (non-toxic)	4.41	0.748	มาก
2	การแจ้ง เพื่อให้ประชาชนทราบถึงระดับความรุนแรง ของพิบัติภัย และสามารถเตรียมความพร้อม ในการ รับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่ ต้องประกอบด้วยความสามารถในการพยากรณ์ สถานการณ์ที่มีความแม่นยำ รวดเร็วและถูกต้อง	4.37	0.750	มาก
3	การทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดี ต้องเปิด โอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางออก ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา	4.32	0.803	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 45 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
4	ผู้บริหารของจังหวัดลพบุรี ต้องให้ความสำคัญต่อการวางผังเมือง และการจัดแบ่งโซน ให้เป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์ ที่ทำให้สามารถลดปัญหาวิกฤติน้ำท่วมในจังหวัดและต้องชี้แจงให้ประชาชนได้เห็นถึงประโยชน์ร่วมกันในการกำหนดมาตรการตามแนวทางดังกล่าว	4.32	0.783	มาก
5	ยุทธศาสตร์สำคัญของภาครัฐในการเชื่อมต่อกับประชาชนในการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติ คือต้องบริหารจัดการโดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ภัยพิบัติอย่างถูกต้องซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง	4.30	0.813	มาก
6	ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารงานแบบไร้พิกษย์ของภาครัฐในยุคภาวะวิกฤติ คือ ต้องเสริมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้จักการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยถ้อยอาศัยเมื่อเกิดภาวะความขัดแย้ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหา	4.28	0.779	มาก
7	ภาครัฐต้องจัดให้มีการกระจายอำนาจให้กับทุกภาคส่วนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งในภาวะวิกฤตินั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการวางยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน	4.27	0.781	มาก
8	ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือ เพื่อให้เกิดเอกภาพในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานของรัฐและชุมชน จะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากการบูรณาการ การทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วน	4.27	0.790	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 45 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
9	จังหวัดลพบุรีต้องเผชิญปัญหาน้ำไหลหลากและภัยแล้งเป็นประจำซึ่งมีเงื่อนไขสำคัญในการบริหารจัดการน้ำในระดับหนึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำในเขื่อนและชลประทานยังต้องดำเนินการควบคู่กับการบูรณาการการบริหารงานกับภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการแก้ไขปัญหา	4.25	0.763	มาก
10	ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ โดยเฉพาะในด้านการตัดสินใจ และต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดความขัดแย้งและทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบไร้พียงัย	4.21	0.910	มาก
11	ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนทางวิชาการ โดยเฉพาะในการจัดทำฐานข้อมูล สถิติสำคัญรวมทั้งการคาดการณ์ เพราะต้องเตรียมสถานการณ์ไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดภัยเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในภาวะวิกฤติ	4.20	0.808	มาก
12	ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารงานแบบไร้พียงัย ในการแก้ไขปัญหาที่ดีจะต้องมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและการจัดให้มีการสื่อสารข้อมูลแบบ Two Way Communication	4.17	0.795	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 45 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
13	ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนที่สำคัญ ที่จะเกิดผลดีประการหนึ่ง คือ ผู้นำของจังหวัดอ่างทองต้องดำเนินการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ และต้องสร้างความชัดเจนในการสั่งการ และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่ทำให้การแก้ไขปัญหาอุทกภัยได้รับการแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว และเป็นระบบ	4.17	0.796	มาก
14	การแจ้งข้อมูลข่าวสาร ผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะวิทยุชุมชน เป็นยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนที่สำคัญ ที่ผู้บริหารของจังหวัดอ่างทอง ต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในภาวะวิกฤติ	4.15	0.845	มาก
15	การใช้ข้อมูล สถิติ การตรวจสอบ และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถทำให้การแก้ไขปัญหาอุทกภัยในจังหวัดสิงห์บุรี เป็นไปอย่างทั่วถึง รวดเร็ว และเป็นระบบ	4.11	0.842	มาก
16	ปัจจัยสำคัญในการนำเอายุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนมาบังคับใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาอุทกภัยที่สำคัญของจังหวัดสิงห์บุรี ที่ต้องให้ความสำคัญเป็นเรื่องเร่งด่วน คือ การกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตื่นตัว เตรียมความพร้อม และคอยติดตามข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่อย่างมีสติ	4.09	0.820	มาก
17	ยุทธศาสตร์ 5 R ได้แก่ Reduce Reuse Recycle Reserve Revisualize เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ที่ภาครัฐต้องใช้ในการแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤติ	3.93	0.925	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 45 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
18	การใช้ระบบ Single Command ในการติดตามและบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อต้องการให้เกิดเอกภาพในการบริหารจัดการและการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน	3.89	0.976	มาก
19	การสร้างเครือข่ายข้อมูล โดยเฉพาะจากสื่อมวลชนฉบับที่มีผู้อ่านจำนวนมากและกับบรรดาตารา นักแสดง และนักการเมืองผู้มีชื่อเสียงเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สังเคราะห์ และการพยากรณ์สถานการณ์เป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการบูรณาการและสร้างเอกภาพในการบริหารงานของยุคสื่อสารไร้พรมแดนสมควรได้รับการสนับสนุนด้วยงบประมาณจำนวนมากของรัฐ	3.52	1.220	มาก
20	เมื่อเกิดวิกฤตภัยการสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย โดยผ่านช่องทางที่หลากหลายเช่น โทรทัศน์ วิทยุชุมชน เป็นต้น โดยเฉพาะการนำเอาตารา นักแสดง นักร้องมาแสดงตัว เช่นเดียวกับตอนจัดการหาเสียงในช่วงเลือกตั้ง ต้องถือว่าเป็นมาตรการที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อสารระหว่างภาครัฐกับประชาชนที่จะขาดเสียมิได้	3.36	1.294	ปานกลาง
21	ยุทธศาสตร์ในการสร้างความร่วมมือของชุมชนในภาวะวิกฤต คือการแก้ไขปัญหา ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและการปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยเหนือและนักการเมืองเจ้าของพื้นที่ โดยเฉพาะเป็นผู้ที่ค้ำประกันเสียงของประชาชนส่วนใหญ่ แม้อาจต้องขัดต่อหลักการก็ตามที่	3.18	1.358	ปานกลาง
	รวม	4.08	0.88	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 45 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวคิด และทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ การสร้างความร่วมมือของชุมชน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยสรุป ได้ว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.08, S.D. = 0.88$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นเรียงลำดับมาก ไปหาน้อย พบว่า

อันดับที่ 1 ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำที่ติดตั้งมองให้ครอบคลุมทั้งระบบ คือ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และต้องเน้น การเชื่อมต่อกับทุกภาคส่วนแบบไร้พิษภัย (non-toxic) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.41, S.D. = 0.748$)

อันดับที่ 2 ได้แก่ ประเด็นการแจ้ง เพื่อให้ประชาชนทราบถึงระดับความรุนแรงของ พิบัติภัย และสามารถเตรียมความพร้อม ในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้อย่าง ทันทีทันใด ต้องประกอบด้วยความสามารถในการพยากรณ์สถานการณ์ที่มีความแม่นยำ รวดเร็วและ ถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.37, S.D. = 0.750$)

อันดับที่ 3 ได้แก่ ประเด็นการทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดี ต้องเปิด โอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางออกร่วมกันในการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.32, S.D. = 0.803$)

อันดับที่ 4 ได้แก่ ประเด็นผู้บริหารของจังหวัดลพบุรี ต้องให้ความสำคัญต่อการวางผัง เมือง และการจัดแบ่งโซน ให้เป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์ ที่ทำให้ สามารถลดปัญหาวิกฤติน้ำท่วมในจังหวัดและต้องชี้แจงให้ประชาชนได้เห็นถึงประโยชน์ร่วมกัน ในการกำหนดมาตรการตามแนวทางดังกล่าว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.32, S.D. = 0.783$)

อันดับที่ 5 ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของภาครัฐในการเชื่อมต่อกับประชาชน ในการเตรียมความพร้อม เพื่อรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติ คือ ต้องบริหารจัดการ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ภัยพิบัติอย่างถูกต้องซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}= 4.30, S.D. = 0.813$)

และเมื่อเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก พบว่าใน 3 อันดับท้ายสุด

อันดับที่ 1 ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ในการสร้างความร่วมมือของชุมชนในภาวะ วิกฤติ คือการแก้ไขปัญหา ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและการปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยเหนือและ นักการเมืองเจ้าของพื้นที่ โดยเฉพาะเป็นผู้ที่กุมฐานเสียงของประชาชนส่วนใหญ่ แม้อาจต้องขัดต่อ หลักการก็ตามที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.18, S.D. = 1.358$)

อันดับที่ 2 ได้แก่ ประเด็นเมื่อเกิดวิกฤตภัยการสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย โดยผ่านช่องทางที่หลากหลายเช่น โทรทัศน์ วิทยุชุมชน เป็นต้น โดยเฉพาะการนำเอาดารา นักแสดง นักร้อง มาแสดงตัว เช่นเดียวกับตอนจัดการหาเสียงในช่วงเลือกตั้ง ต้องถือว่าเป็นมาตรการที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสื่อสารระหว่างภาครัฐกับประชาชนที่จะขาดเสียมิได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.36, S.D. = 1.294$)

อันดับที่ 3 ได้แก่ ประเด็นการสร้างเครือข่ายข้อมูล โดยเฉพาะจากสื่อมวลชนฉบับที่มีผู้อ่านจำนวนมากและกับบรรดาดารา นักแสดง และนักการเมือง ผู้มีชื่อเสียง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการพยากรณ์สถานการณ์เป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการบูรณาการ และสร้างเอกภาพในการบริหารงานของยุคสื่อสาร ไร้พรมแดน สมควรได้รับการสนับสนุนด้วยงบประมาณจำนวนมากของรัฐ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.52, S.D. = 1.220$)

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่เป็นแนวทางเดียวกับแนวคิดและทัศนะของนายธีระ วงศ์สมุทร , นายพยุหศักดิ์ชาติสิทธิผล , นายบัณฑิต สุภักดิ์ , นายวิชัย ศรีขวัญ , นายธนาธิป สุภาแสน , นายพิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ , นายวิษวะ สะติสมิต และนายตัน ภาสกรนที ก็ได้สรุปคุณลักษณะของประชาชน มีการสื่อสารข้อมูล แบบ Two Way Communication การมีส่วนร่วม ต้องมีความจริงใจมีความเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเป็นหลัก มีการทำงานโดยใช้วิธีการประสานงาน การทำงานเป็นทีม มีความเข้าใจลักษณะพื้นที่ที่กล้าตัดสินใจ แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ โดยใช้ข้อมูลที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ในการตัดสินใจและการชักชวน รวมทั้งต้องสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนให้รู้จักการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน อย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย

4.5 ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติเพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติเพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืนในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย โดยภาพรวมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็น ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.91 รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 4 – 46 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติเพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย
1	ชุมชนจะเข้มแข็งได้ถ้าคนในชุมชน มีมาตรการในการวางแผนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน	4.40	0.760	มาก
2	การเสริมสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักการเสียสละมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในภาวะวิกฤติเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมาตรการในการสร้างความร่วมมือร่วมกันกับทางชุมชน	4.38	0.788	มาก
3	การเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติอุทกภัยนับได้ว่ามีส่วนช่วยในการลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ และเป็นมาตรการที่ดีในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน	4.36	0.785	มาก
4	ชุมชนที่เผชิญหน้ากับวิกฤติอุทกภัยควรมีการเตรียมพร้อมติดตามข้อมูลและมีสติในการแก้ไขปัญหาและในการให้ความร่วมมือกับผู้นำในการบริหารจัดการกับภาวะวิกฤติ	4.33	0.766	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 46 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติเพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
5	การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาวะวิกฤตินั้นต้องใช้ วิธีการเจรจาด้วยความประนีประนอม มีเหตุผลมีเมตตา ปราณีและต้องสร้างความสัมพันธ์แบบถนอมน้ำใจกับผู้อื่น	4.31	0.788	มาก
6	ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติที่จะเกิดผลดี ได้นั้น ต้องเร่งให้เกิดการสร้างความร่วมมือและให้ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารได้เท่า เทียมกับภาครัฐจะเป็นมาตรการที่สามารถลดปัญหา ความขัดแย้งลงได้อย่างยั่งยืน	4.27	0.807	มาก
7	มาตรการในการแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤติ จะเกิดขึ้นได้ ก็จะต้องเกิดจากการบูรณาการของงานจากทุกภาคส่วน ร่วมกันและมีการทำประชาคมโดยมีการร่วมมือกับ ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	4.26	0.837	มาก
8	การขาดภาวะผู้นำการบริหารจัดการของชุมชน การมี อัตรากำลัง และการขาดความเสถียร เป็นอุปสรรคอย่างยิ่ง ต่อการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติโดยเฉพาะเมื่อ นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย	4.26	0.846	มาก
9	ในการแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤติภาวะผู้นำการบริหาร จัดการของภาครัฐต้องให้ความสำคัญในการแจ้งข้อมูล ข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์วิทยุชุมชน เพื่อให้ประชาชนทราบอย่างถูกต้อง และทันต่อ สถานการณ์	4.25	0.872	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 46 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติเพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
10	ความร่วมมือของคนในชุมชนที่ต้องเผชิญหน้ากับวิกฤติ อุทกภัยติดต่อกันยาวนานนั้น จะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อ ประชาชนต้องรู้จักคำว่า “เสียสละ” “หน้าที่” และ “ความรับผิดชอบ” ต่อส่วนรวม	4.21	0.900	มาก
11	การที่ชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี มีความสามัคคี มีการทำงาน เป็นทีม และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เป็นแนวทาง ในการลดความขัดแย้งและทำให้เกิดภาวะผู้นำการบริหารจัดการ ที่ช่วยสร้างให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง และมีความพร้อมต่อ การแก้ไขปัญหาสถานการณ์อุทกภัยในภาวะวิกฤติ	4.18	0.821	มาก
12	การที่ประชาชนในจังหวัดลพบุรี เรียนรู้ และสามารถ ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศเป็นอย่างดี เป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้นำและชุมชน สามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤติและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และมั่นคงแม้ว่าจะต้องเผชิญหน้ากับปัญหาอุทกภัยตลอดเวลา	4.12	0.803	มาก
13	การที่ชุมชนในจังหวัดอ่างทอง ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมี เหตุมีผล และเสียสละเกิดขึ้น เพราะผู้บริหารของจังหวัด ได้ให้ความสำคัญกับการภาครัฐต้องให้ข้อมูลข่าวสารที่ ถูกต้องและเปิดเผย ต่อประชาชน	4.11	0.861	มาก
14	เมื่อเกิดภาวะวิกฤติต้องมีมาตรการในการบริหารจัดการ ของผู้นำที่ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนแลกเปลี่ยนความ ความคิดเห็นซึ่งกันและกันจึงจะแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน	4.09	0.852	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 46 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติเพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
15	สังคมนอย่างหนึ่งของภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติของจังหวัดสิงห์บุรี คือการที่ทุก ๆ คนต้องเห็นพ้องต้องกันว่าต้องมีการเรียนรู้ที่จะเผชิญหน้ากับความเหนียวยาก่วมกันเพื่อช่วยให้ชุมชนเผชิญหน้ากับวิกฤติภัยต่าง ๆ ได้ และจะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม	4.09	0.859	มาก
16	การที่ประชาชนในจังหวัดอ่างทองให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมเป็นอย่างดี เพราะมีผู้นำที่สามารถบริหารจัดการในภาวะวิกฤติที่เก่งกาจ โดยเฉพาะได้สั่งการให้ทุกภาคส่วน ต้องตรวจสอบ สื่อสารการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องและทั่วถึง แม้จะประสบอุทกภัยอย่างรุนแรงก็ตาม	4.07	0.877	มาก
17	สาเหตุที่ทำให้ความขัดแย้งต่าง ๆ ในจังหวัดลพบุรี ไม่เกิดขึ้นหรือมีเพียงเล็กน้อย เพราะภาครัฐมีความยุติธรรมในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น หลังจากเหตุอุทกภัย โดยเฉพาะการจ่ายค่าชดเชย และเยียวยาอย่างเท่าเทียมกัน	3.97	0.940	มาก
18	ชุมชนจะเข้มแข็งได้จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะความร่วมมือจากข้าราชการระดับสูงและนักการเมืองที่มีอำนาจในการควบคุมหน่วยงานราชการ	3.81	1.111	มาก
19	ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติที่ให้ความสำคัญต่อมาตรการที่ต้องเร่งสร้างความเข้าใจกับสื่อมวลชน และนักการเมืองในพื้นที่จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี เพราะนักการเมือง มีอิทธิพลเหนือชุมชน ซึ่งจะช่วยบริหารจัดการแบบนอกระบบได้อย่างทันท่วงที	3.58	1.197	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

ตารางที่ 4 – 46 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติเพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย (ต่อ)

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปล ความหมาย
20	การบริหารจัดการของผู้นำโดยการร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ในภาวะวิกฤติขององค์กรของภาครัฐด้วยกัน จะช่วยให้ เกิดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาได้มากกว่าการ ร่วมมือกับชุมชนซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาบานปลายได้ง่าย	3.44	1.318	ปานกลาง
21	สิ่งสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง คือการปรับวิถีชีวิตให้มั่งคั่ง ร่ำรวย เร่งพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตกให้ ก้าวหน้า เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ ท่ามกลางวิกฤติภัย ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างไม่เดือดร้อน	2.99	1.458	ปานกลาง
	รวม	4.07	0.91	มาก

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ ตุลาคม, 2556)

จากตารางที่ 4 – 46 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวคิด และทัศนคติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์
การสร้างความร่วมมือของชุมชนในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทยโดยสรุปได้ว่า
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07, S.D. = 0.91$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นเรียงลำดับมากไปหาน้อย
พบว่า

อันดับที่ 1 ได้แก่ ประเด็นชุมชนจะเข้มแข็งได้ถ้าคนในชุมชน มีมาตรการในการวางแผน
ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40, S.D. =$
0.760)

อันดับที่ 2 ได้แก่ ประเด็นการเสริมสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักการเสียสละมีน้ำใจ
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในภาวะวิกฤติ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมาตรการในการสร้าง
ความร่วมมือร่วมกันกับทางชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38, S.D. = 0.788$)

อันดับที่ 3 ได้แก่ ประเด็นการเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการใน ภาวะวิกฤติอุทกภัยนับได้ว่ามีส่วนช่วยในการลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ และเป็นมาตรการที่ดีใน การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.3, S.D. = 0.785$)

อันดับที่ 4 ได้แก่ ประเด็นชุมชนที่เผชิญหน้ากับวิกฤติอุทกภัยควรมีการเตรียมพร้อม ติดตามข้อมูลและมีสติในการแก้ไขปัญหาและในการให้ความร่วมมือกับผู้นำในการบริหารจัดการ กับภาวะวิกฤติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33, S.D. = 0.766$)

อันดับที่ 5 ได้แก่ ประเด็นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาวะวิกฤตินั้นต้องใช้ วิธีการเจรจาด้วยความประนีประนอม มีเหตุผลมีเมตตาปราณีและต้องสร้างความสัมพันธ์แบบ ถนอมน้ำใจกับผู้อื่นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31, S.D. = 0.788$)

และเมื่อเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก พบว่าใน 3 อันดับท้ายสุด

อันดับที่ 1 ได้แก่ ประเด็นสิ่งสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง คือการปรับวิถีชีวิตให้มั่นคง ร่ำรวย เร่งพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตกให้ก้าวหน้า เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ท่ามกลาง วิกฤติภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างไม่เดือดร้อนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.99, S.D. = 1.458$)

อันดับที่ 2 ได้แก่ ประเด็นการบริหารจัดการของผู้นำโดยการร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ในภาวะวิกฤติกับองค์กรของภาครัฐด้วยกัน จะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาได้ มากกว่าการร่วมมือกับชุมชนซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาบานปลายได้ง่าย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.44, S.D. = 1.318$)

อันดับที่ 3 ได้แก่ ประเด็นภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติที่ให้ความสำคัญ ต่อมาตรการที่ต้องเร่งสร้างความเข้าใจกับสื่อมวลชน และนักการเมืองในพื้นที่จะช่วยลดปัญหา ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี เพราะนักการเมือง มีอิทธิพลเหนือชุมชน ซึ่งจะช่วยบริหาร จัดการแบบนอกระบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58, S.D. = 1.197$)

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นที่เป็นแนวทางเดียวกับ แนวคิด และทัศนะของนายเผด็จชัย สะสมทรัพย์, นายสุรพล แสงศักดิ์, นายวิศวะ สะลิตสมิต, นายตัน ภาสกรนที ก็ได้สรุปคุณลักษณะไว้ว่าให้ความสำคัญในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ทำการ สื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ ด้วยความเท่าเทียมกันในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารของชุมชนมีการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิดร่วมกันทำมีการเปิดโอกาส แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง

4.6 ข้อมูลจากข้อคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.6.1 ประเด็น ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในอดีต และปัจจุบันมีลักษณะเป็นอย่างไร?

ผลการศึกษา ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังนี้

1. บริหารจัดการได้ดี แก้ปัญหาได้อย่างทันที่ ท่วงที ลดผลกระทบได้เป็นอย่างดี ในสถานการณ์ที่รุนแรง วิกฤติ เมื่อปี 2554 และปัจจุบัน

2. ผู้นำมีการประสานงานระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน มีสัมพันธ์ภาพที่ดี กับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้นำชุมชน

3. ผู้นำของแต่ละจังหวัดจะคำนึงถึงการป้องกันมิให้น้ำเข้ามาในพื้นที่ของตน ต่างคนต่างวางแผนการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งปัจจุบันเมื่อเป็นกลุ่มจังหวัด มีการประชุมวางแผนเป็นระบบมากขึ้น

4. อดีตมีการปฏิบัติงานเฉพาะภายในจังหวัดของตนเอง ปัจจุบันมีการปฏิบัติงานบูรณาการร่วมกัน แบ่งหน้าที่กันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

5. ผู้นำสามารถบูรณาการให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันทำงานเป็นทีม

6. อดีตผู้นำไม่ค่อยมีบทบาทในการบริหารจัดการ แต่ในปัจจุบันผู้นำมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาทั่วม

7. ผู้นำมีการเตรียมความพร้อม มีการวางแผน ติดตามข้อมูลข่าวสาร และให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน

4.6.2 ประเด็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และชุมชน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา และในปัจจุบันเป็นอย่างไร?

ผลการศึกษา ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังนี้

1. ทุกภาคส่วนเร่งดำเนินการ ร่วมมือกันในการให้การช่วยเหลือประชาชน

2. ขาดการบูรณาการที่ยั่งยืน

3. ขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

4. ยุทธศาสตร์การป้องกันน้ำท่วม เป็นความร่วมมือของทุกฝ่ายต้องช่วยกัน ซึ่งต้องสร้างความเข้าใจร่วมกันในการบริหารจัดการน้ำสายน้ำหลัก เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก มีระบบป้องกัน มีการสร้างกำแพงกั้นน้ำ มีการแบ่งโซนในการปันน้ำสู่คลองสาขา

5. ในอดีตทุกภาคส่วนไม่มีความร่วมมือกัน แต่ปัจจุบันทุกภาคส่วนมีการร่วมมือกัน
แก้ไขปัญหา

6. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น และร่วมมือกันดำเนินการ
เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น

7. ด้านการสื่อสาร ต้องให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีความถูกต้อง แม่นยำ

4.6.3 ประเด็นภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ เพื่อมาตรการแก้ไข
อุทกภัยอย่างยั่งยืน รูปแบบของผู้นำในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในอดีต
และปัจจุบันเป็นอย่างไร?

ผลการศึกษา ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังนี้

1. ผู้นำกล้าคิด กล้าตัดสินใจ ทำงานเร็ว แก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง
2. ผู้นำต้องเป็นผู้นำที่ดี ซื่อสัตย์สุจริต เป็นผู้ประสานงานที่ดี
3. ผู้นำในอดีตต่างคนต่างแสดงความสามารถตามแนวคิดของตนเอง พยายามคิด
โครงการใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำเพื่อแก้ไขภาวะวิกฤติอุทกภัย ปัจจุบันเมื่อเป็นกลุ่มจังหวัดมีการปรึกษา
หารือกันมากขึ้น มีการตัดสินใจร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน

4. ผู้นำในอดีตและปัจจุบันมีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ

4.6.4 ประเด็น ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ในการสร้างความ
ร่วมมือของชุมชน เพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของ
ประเทศไทยได้ในอนาคตควรเป็นอย่างไร?

ผลการศึกษา ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังนี้

1. ผู้นำยอมรับความคิดเห็นของประชาชน มีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและ
ประชาชนในการแก้ไขปัญหา

2. นำประสบการณ์ที่เผชิญมาก่อน มาวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา

3. เป็นนักวางแผนที่ดี ทำงานเป็นระบบ

4. เป็นผู้ประสานงานที่ดี สามารถประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

5. ผู้นำควรสร้างความเข้าใจและสร้างการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันในภาวะน้ำท่วม
มีการแจ้งเตือนภัย มีศูนย์กลางในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย สร้างอาสาสมัคร จัดอาสา

6. ในอนาคตผู้นำต้องเป็นผู้นำที่ดี มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ อดทนอดกลั้น
พร้อมที่จะแก้ไขปัญหาคืบหน้า

4.6.5 ประเด็นมุมมองต่อการบริหารจัดการอุทกภัยในเขตจังหวัดของท่านอย่างไร โดยขอให้ท่านช่วยวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (ตามหลัก SWOT Analysis)?

ผลการศึกษา ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

1. ภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา
2. ผู้นำมีความสามัคคีกัน
3. มีระบบชลประทานที่สามารถระบายน้ำได้ดี
4. ทุกภาคส่วนมีความสามัคคีกัน มีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหา

จุดอ่อน

1. ภูมิประเทศที่ทำให้เกิดน้ำท่วม
2. พื้นที่บางอำเภออยู่ต่ำและเป็นที่รองรับน้ำ ทำให้เกิดน้ำท่วมขัง
3. พื้นที่รับน้ำมีน้ำท่วมขังเป็นประจำ คือ 3 อำเภอ อำเภอเมืองลพบุรี อำเภอบ้านหมี่ อำเภอท่าม่วง เป็นลักษณะน้ำท่วมซ้ำซาก

4. การให้ความช่วยเหลือไม่ทั่วถึงในบางพื้นที่

โอกาส

1. การส่งเสริมการบูรณาการของงบประมาณกลุ่มจังหวัด
2. มีเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ไว้กักเก็บน้ำ
3. เป็นจังหวัดเป้าหมายในการบริหารจัดการน้ำของรัฐบาล

อุปสรรค

1. งบประมาณไม่เพียงพอต่อการให้ความช่วยเหลือ
2. นโยบายของรัฐบาลยังไม่ชัดเจน
3. น้ำเหนือที่ระบายลงมา ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วม

4.6.6 ประเด็นอื่น ๆ

ผลการศึกษา ความเห็นของกลุ่มตัวอย่างสรุปได้ดังนี้

การบริหารจัดการอุทกภัยให้เป็นรูปธรรม ภาครัฐต้องมีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา หน่วยงานทุกหน่วยงานต้องทำงานแบบบูรณาการร่วมกันอย่างจริงจัง มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์อุทกภัยที่จะเกิดขึ้น สร้างความเข้าใจให้กับภาคประชาชน ให้ประชาชนมีความเสียสละ นักการเมืองทุกระดับต้องมีความจริงใจ ช่วยเหลือโดยไม่หวังถึงผลประโยชน์ส่วนตน

5. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ในการศึกษาเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายใน ซึ่งเป็นจุดแข็ง – จุดอ่อน (Strengths – Weaknesses) และสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งโอกาส – อุปสรรค (Opportunities – Threats) หรือที่เรียกว่า การวิเคราะห์ SWOT แล้วจึงนำผลการวิเคราะห์มาสรุป เพื่อประเมินสถานภาพ ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)

1. การมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำมากมายที่มีศักยภาพและมีความพร้อมต่อการแก้ไขปัญหาวิกฤติน้ำ
2. การที่กลไกในระดับภูมิภาคและท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มีบุคลากรที่สามารถตอบสนองตามนโยบายของรัฐได้
3. การที่ผู้นำในส่วนภูมิภาคมีความกระตือรือร้นต่อการแก้ไขปัญหาประชาชนตามแนวทางของรัฐบาล
4. การที่ผู้นำในระดับชุมชนมีความเข้มแข็งและมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาประชาชน/ชุมชน

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. การทำงานหลายส่วนขาดการบูรณาการ
2. ขาดการพยากรณ์ วิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างภาพจำลอง
3. ประชาชนส่วนใหญ่ขาดระเบียบวินัย เห็นแก่ตัว ไม่มองประโยชน์ส่วนรวม
4. ขาดการสื่อสารกับประชาชนที่ดีพอ
5. ขาดการมองปัญหาร่วมกันและการจัดการแก้ไขปัญหาในระดับมหภาคมานาน
6. ขาดเอกภาพในการบังคับบัญชา
7. ในระดับชุมชน ผู้นำขาดองค์ความรู้ ประสบการณ์ และความเข้าใจในเรื่องการบูรณาการ และการบริหารจัดการน้ำ

โอกาส (Opportunities)

1. การเกิดภัยในครั้งนี้ (2554) ทำให้ทุกฝ่ายมองเห็นปัญหาร่วมกัน และยอมรับมากขึ้นกับการแก้ไขปัญหา การจัดการวิกฤติน้ำท่วม
2. เกิดการบูรณาการมากขึ้น และจัดตั้งหน่วยงานกลางในการแก้ไขปัญหา (กนอช./กชน./กบอ.)
3. มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อทำการพยากรณ์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และจำลองสถานการณ์ เพื่อให้การคาดการณ์การแก้ไขปัญหา ทำให้ชัดเจนขึ้น
4. รัฐบาลให้ความสำคัญและตั้งงบประมาณในการแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำ โดยทุ่มงบประมาณกว่า 350,000 ล้านบาท รวมทั้งนำแนวทางพระราชดำริมาเป็นแนวทางในการจัดการน้ำ
5. สร้างระบบ Single Command เนื่องจาก มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับน้ำหลายหน่วยงาน ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาความซ้ำซ้อนในการสั่งการ การประสานงาน การเตือนภัย รวมทั้งเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว
6. เกิดการปรับเปลี่ยน แนวคิด ทักษะคติเกี่ยวกับการอยู่กับน้ำ โดยยอมรับและเรียนรู้ที่จะอยู่กับน้ำมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

1. การทำงานในหลายภาคส่วน ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. เมื่อมีการบูรณาการหน่วยงานเข้ามาร่วมกัน ทำให้หน่วยงานเดิมบางหน่วยรู้สึกสูญเสียอำนาจและต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
3. ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีพอ
4. ภาครัฐขาดการจริงจัง การเสนอโครงการต่าง ๆ ก่อนข้างมีความคลุมเครือ ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ง่าย
5. การเมืองขาดความร่วมมือความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น ทำให้เกิดความระแวงในด้านการทุจริต และนำไปสู่ความขัดแย้งตามมาในด้านการเมือง
6. ประชาชนขาดทัศนคติเกี่ยวกับการอยู่กับน้ำ มีการสร้างสิ่งก่อสร้างกีดขวางทางน้ำ
7. ขาดความจริงจังในการแก้ไขปัญหา

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพดังกล่าวข้างต้น สามารถอธิบายยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยสรุปภาพรวมได้ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ในการบูรณาการและสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ
2. ยุทธศาสตร์ในการสร้างกลไกของรัฐ ให้มีความเข้มแข็ง มีเอกภาพในการบังคับบัญชา(Single Command)ลดความซ้ำซ้อนในการสั่งการ และแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว
3. ยุทธศาสตร์ในการพยากรณ์ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการจำลองสถานการณ์ โดยให้มีการสื่อสารอย่างเป็นรูปธรรม และทั่วถึงกับทุกกลุ่มทุกฝ่าย
4. ยุทธศาสตร์ในการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ สร้างการมีส่วนร่วม สร้างความโปร่งใส และความจริงจังในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของทุกฝ่าย ในทุกขั้นตอนเพื่อลดความขัดแย้ง
5. ยุทธศาสตร์ในการปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชน ให้เกิดการยอมรับที่จะเสียสละ มีวินัย และมีทัศนคติที่ดีในการอยู่ร่วมกัน มองปัญหาร่วมกัน
6. ยุทธศาสตร์ในการกระตุ้นให้รัฐบาลใส่ใจปัญหา และแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดมากขึ้น
7. ยุทธศาสตร์ในการสร้างองค์ความรู้ และความเข้าใจในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม
8. ยุทธศาสตร์ในการสร้างแกนนำ ผู้นำ เครือข่าย ในการแก้ไขปัญหา และเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

6. วิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบ (Model) เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

จากข้อค้นพบในงานวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติในอดีตมีลักษณะแบบ Top-down การกำหนด/จัดทำยุทธศาสตร์ เป็นแบบบนลงล่าง ผู้บริหารจะเป็นผู้คิดและสั่งการ ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามคำสั่ง รอฟังคำสั่งของรัฐแต่เพียงอย่างเดียว แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป การปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย รวมทั้งประชาชนมีความรู้มากขึ้น ก็มีการพัฒนาและแปรเปลี่ยนไป เป็นลักษณะแบบ Bottom-up การกำหนด/จัดทำยุทธศาสตร์ เป็นแบบล่างขึ้นบน โดยการระดมความคิดเห็น/ความต้องการของประชาชน มากำหนดทิศทาง เป็นการทำงานที่เป็นระบบ มีการใช้ข้อมูล สถิติ และการพยากรณ์ (จากเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์) มาใช้ประโยชน์ในการสร้าง ภาพจำลอง เน้นการสื่อสาร เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์ในระดับประเทศ รวมทั้งนำไปสู่การบริหารจัดการและยุทธศาสตร์การทำงานแบบไร้พิษภัย (Non-toxic) ที่เป็นแบบประนีประนอม ไม่เกิดโทษหรือผลเสียกับผู้อื่น

และในส่วนของชุมชน เกี่ยวกับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนนั้น ในอดีต มีลักษณะแบบต่างคนต่างอยู่ ไม่สนใจสิ่งรอบข้าง ไม่ช่วยกัน/ร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน คิดว่าเป็นหน้าที่ของบุคลากร/หน่วยงานภาครัฐ แต่เมื่อสังคมมีขนาดใหญ่ขึ้น ประชากรมีจำนวนมากขึ้น ทำให้ไม่สามารถที่จะดำรงชีวิตแบบต่างคนต่างอยู่ได้ ทำให้คนในชุมชนปรับเปลี่ยนวิถีในการดำรงชีวิต โดยการเข้ามามีส่วนร่วม กับชุมชนมากขึ้น มีการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน เพื่อระดมความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยบุคลากร/หน่วยงานภาครัฐ เป็นเพียงพี่เลี้ยงเท่านั้น และทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่ชุมชนยุคใหม่ ที่มีลักษณะแบบบูรณาการ โดยการบูรณาการระหว่างชุมชนกับชุมชน รัฐกับชุมชน เอกชนกับชุมชน ฯลฯ เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง และนั่นทำให้เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน การรู้จักเสียสละ

สำหรับลักษณะภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ในอดีตมีลักษณะผู้นำแบบเผด็จการ ที่มุ่งเน้นการควบคุม สั่งการ ไม่ให้ความสำคัญด้านความสัมพันธ์กับสมาชิกในทีม ตัดสินใจแต่ลำพังผู้เดียว โดยไม่มีการถามความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะจากบุคคลอื่น แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ก็มีการพัฒนาและแปรเปลี่ยนไป เป็นผู้นำที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นมากขึ้น เป็นการมีส่วนร่วม

บูรณาการ เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้นำแบบถนนน้ำใจ ที่ให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นแสดงความคิดเห็น เน้นการทำงานเป็นทีมผู้นำมีความเข้มแข็งและมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาของประชาชน/ชุมชน

ดังนั้น จึงสามารถอธิบาย ภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ และการสร้างความร่วมมือของชุมชนในการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน อดีตและปัจจุบันได้ในลักษณะ “จากผู้กอบกู้วิกฤติที่หุดหู่เศร้าหมองและตื่นตระหนก”สู่ “ผู้ชุบชีวิตใหม่ที่เปี่ยมความเห็นอกเห็นใจและไร้พิษภัย” From “The Desperate Panicking Crisis Riliervers” To “The Empathetic And Non – Toxic Saviours”

ตารางที่ 4 – 47 คำศัพท์และความหมายของ Model

From “The Desperate Panicking Crisis Riliervers”

ตัวย่อ	คำศัพท์	ความหมาย
T	Take care	ดูแล เอาใจใส่
H	Human Security	ความมั่นคงของมนุษย์
E	Efficiency	ประสิทธิภาพ
D	Directing	การสั่งการ
E	Empowering	การกระจายอำนาจ
S	Strategy	ยุทธศาสตร์
P	Paradigm	กระบวนทัศน์
E	Ease	บรรเทา
R	Relief	การบรรเทาทุกข์
A	Ability to communicate	ความสามารถในการสื่อสาร
T	Target	จุดมุ่งหมาย
E	Enchantment	มีความรักผูกพันกัน
P	Planning	มีการวางแผน
A	Administration	การบริหารจัดการ

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 4 – 47 คำศัพท์และความหมายของ Model
From “The Desperate Panicking Crisis Rlievers” (ต่อ)

ตัวย่อ	คำศัพท์	ความหมาย
N	Naivety	ความซื่อตรง
I	Idea	ความคิด
C	Compulsory	การบังคับ
K	Kind	ใจดี เมตตา กรุณา
I	Information	ข้อมูล ข่าวสาร
N	National	ประชาชน
G	Good Governance	ธรรมาภิบาล
C	Crisis	ภาวะวิกฤติ
R	Responsibility	มีความรับผิดชอบ
I	Interrelatedness	การเชื่อมโยงกัน
S	Safety	ความปลอดภัย
I	Impartiality	มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ไม่อคติ
S	Survival	การอยู่รอด
R	Right Decision	การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง
I	Issue	ประเด็น
L	Leadership	ความเป็นผู้นำ ภาวะผู้นำ
I	Interest	ความเอาใจใส่ ความอยากรู้
E	Eternity	ความยั่งยืน
V	Valid	มีเหตุผล มีหลักฐาน
E	Environment	สภาพแวดล้อม
R	Rescue	การช่วยเหลือ
S	Sacrifice	ความเสียสละ

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 4 – 48 คำศัพท์และความหมายของ Model
To “The Empathetic And Non – Toxic Saviours”

ตัวย่อ	คำศัพท์	ความหมาย
T	Trustworthy	ความน่าเชื่อถือ
H	Honestly	มีความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ เปิดเผย และตรงไปตรงมา
E	Elucidation	ผู้นำต้องทำให้มีความชัดเจนในการบริหารจัดการได้
E	Equipoise	มีความยุติธรรม และปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียม
M	Management	การจัดการ
P	Participation	หลักการมีส่วนร่วม
A	Ability	มีความสามารถ มีความชำนาญและเชี่ยวชาญ
T	Teamwork	ทีมงาน
H	Human Resource	ทรัพยากรมนุษย์
E	Empathy	มีความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เข้าใจในความรู้สึกของ ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา
T	Transparency	ความโปร่งใส
I	Impeller	เป็นผู้ควบคุมบังคับ หรือกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติ
C	Co-operate	ความร่วมมือ
A	Aide	อุทิศตนเป็นผู้ช่วยเหลือ
N	Network	เครือข่าย
D	Devotee	ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละ อุทิศตน
N	Non-toxic	ไร้พิษภัย
O	Over-flooded	น้ำท่วม
N	Negotiation	การเจรจาต่อรอง
T	Trouble	ความยุ่งยาก อุปสรรค เป็นทุกข์
O	Occasion	โอกาสและเหตุผล

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

ตารางที่ 4-48 คำศัพท์และความหมายของ Model
To “The Empathetic And Non – Toxic Saviours” (ต่อ)

ตัวย่อ	คำศัพท์	ความหมาย
X	Xenogenesis	การสร้าง
I	Injury	บาดเจ็บ
C	Command	การบัญชา การสั่งการ
S	Self-sacrifice	ผู้นำมีความเสียสละ อุทิศตนเพื่อองค์กรและผู้อื่น
A	Acceptance	การยอมรับ
V	Vision	วิสัยทัศน์
I	Integration	การบูรณาการ
O	Optimist	เป็นผู้มีทัศนคติที่ดี มองโลกในแง่ดี มีความประนีประนอม
U	Unity	ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
R	Reliance	มีความน่าเชื่อถือ สามารถเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้
S	Society	สังคมที่เข้มแข็ง

ที่มา : สรุปและวิเคราะห์โดยผู้วิจัย (นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์ กันยายน , 2556)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการศึกษาวิจัยค้นคว้าเอกสาร (Document Research) ข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร ของส่วนราชการ เอกสารทางวิชาการ และการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้นำนักบริหารผู้แทนกลุ่มผู้นำ จากภาคส่วนต่างๆ เช่น ผู้นำภาคนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้นำนักบริหารจากกลุ่มการเมือง ผู้นำองค์กร ทั้งจากภาครัฐ และภาคธุรกิจเอกชน ผู้นำนักบริหารจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำภาคสื่อสารมวลชน ชุมชน ประชาสังคม NGOs รวมทั้งผู้นำนักบริหารที่มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ ด้านการบริหารจัดการสาธารณภัย และข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็น จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบการทบทวนบทสัมภาษณ์ และข่าวสารทาง หนังสือพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ต ฯลฯ ที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาสรุปได้ ดังนี้

ผู้นำ คือ บุคคลที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น ที่ได้รับการยอมรับ ให้นำพาองค์กร ไปสู่ จุดมุ่งหมาย/เป้าหมาย เป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร

ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถในการจูงใจ ความสามารถในการบริหาร เพื่อให้บุคคลอื่น ปฏิบัติตามในทิศทางเดียวกัน และนำไปสู่จุดมุ่งหมาย/เป้าหมาย ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

ผู้นำในภาวะวิกฤติ คือ บุคคลที่สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี ภายใต้ สถานการณ์ที่ไม่เคยได้เผชิญหรือพบมาก่อน ลุยกับปัญหา มีการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และ แสดงออกว่าจะร่วมด้วยช่วยกัน เพื่อฝ่าฟันวิกฤติ มีการทำงานเป็นทีม และการปรึกษาจากผู้ที่มีความรู้ในด้านนั้น ๆ

ยุทธศาสตร์ คือ การบริหารจัดการ โดยการมองภาพรวมให้ครอบคลุมทั้งระบบ มีการวางแผนโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่รวมทั้งต้องมีการวิเคราะห์ SWOT Analysis

การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ คือ การบริหารแบบทีมงาน การบริหารแบบ เครือข่าย โดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการประสานงาน มีการทำงานเป็นทีม มีการสื่อสาร เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน

ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน คือ การแก้ไขปัญหา โดยการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน มีการสื่อสารข้อมูล แบบ Two Way Communication การมีส่วนร่วม ต้องมีความจริงใจมีความเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเป็นหลัก มีการทำงาน โดยใช้วิธีการประสานงาน การทำงานเป็นทีม มีความเข้าใจลักษณะพื้นที่ กล้าตัดสินใจ แก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ โดยใช้ข้อมูลที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ในการตัดสินใจ และการชักจูง รวมทั้งต้องสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนให้รู้จักการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย

ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ต้องมีความใจเย็น มีความรอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วน เป็นผู้ที่มีความคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ ความสามารถ เป็นผู้ที่มีความเสียสละ มีความอดทน อดกลั้น มีความทุ่มเท ใส่ใจ จริงใจ พูดจริง ทำจริง กล้าคิด กล้าตัดสินใจมีวิสัยทัศน์ มีความโปร่งใส ความยุติธรรมรวมทั้งต้องเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง แข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นบุคคลที่ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 และรวมไปถึงเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี
2. มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา กล้าคิด กล้าตัดสินใจ ยึดมั่นในคำสัญญา มีความทุ่มเท และเป็นแบบอย่างของความเสียสละ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และทันท่วงที
3. การบริหารแบบทีมงาน การบริหารแบบเครือข่าย โดยการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการประสานงาน มีการทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน
4. ต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน และนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการประเมินสถานการณ์และสนับสนุนการตัดสินใจทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวผู้นำมีการสื่อสารและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทันท่วงทีผู้นำต้องสามารถสร้างทีม แก้ไขปัญหาให้กับส่วนรวมและไม่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตน เป็นผู้ที่มีบุคลิกสุขุม รอบคอบใจเย็น
5. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมีความเสียสละ โปร่งใส มีความยุติธรรม ยึดหลักความเป็นธรรม กล้าตัดสินใจสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และประสานงานกับส่วนต่าง ๆ ได้ดีและมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว
6. ต้องมีความเสียสละกล้าตัดสินใจสามารถประเมิน และลำดับความสำคัญของปัญหาได้เป็นอย่างดี ต้องเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย ต้องมีข้อมูลในการสนับสนุนการตัดสินใจและมีการสร้างทีมในการทำงาน

7. ต้องมีความรวดเร็ว ว่องไวต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชน ผู้นำจะต้องแสดงความรับผิดชอบออกมาแสดงตัวตนไม่ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะหนักเบาแค่ไหน บุคคลที่กล้าคิดกล้าตัดสินใจ สามารถสั่งการประสานความร่วมมือเพื่อให้เกิดการบูรณาการงานร่วมกันได้ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม มีความอดทนอดกลั้น มีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง แข็งแรงรวมทั้งต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดี

อภิปรายผล

1. ข้อมูลประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดกลุ่มประชากร ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนใน 3 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดสิงห์บุรี 217 คน จังหวัดอ่างทอง 249 คน และจังหวัดลพบุรี 381 คน รวมจำนวน 847 คน ซึ่งเมื่อเปิดตารางเลขสุ่มของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane , 1973 : 125) ที่ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 385 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 500 คน (เพิ่มขึ้น 13.80%) แบ่งเป็นจังหวัดสิงห์บุรี 128 คน อ่างทอง 147 คน และลพบุรี 225 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุอยู่ระหว่าง 51-55 ปี ระดับการศึกษาปริญญาโท ลักษณะหน่วยงานต้นสังกัดส่วนราชการส่วนภูมิภาค ระยะเวลาในการทำงาน อยู่ระหว่าง 21 - 30 ปี มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 30,001-50,000 บาท มีหน้าที่ด้านการทำงานตำแหน่งฝ่ายบริหาร/ผู้อำนวยการโครงการ และส่วนใหญ่ไม่มีองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ด้านภาวะผู้นำการบริหารจัดการองค์กร มาตรการจัดการสาธารณภัยทางน้ำอย่างยั่งยืน ด้านยุทธศาสตร์ ด้านความมั่นคงของมนุษย์ และการเข้าฝึกอบรมเกี่ยวกับจังหวัดพื้นที่น้ำท่วมภาคกลาง ภาคกลาง 3 จังหวัด (สิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเปรียบเทียบกับแนวคิดที่ผู้ศึกษานำเสนอ

ผู้ศึกษานำผลค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาวิเคราะห์วิพากษ์กับโมเดล (Model) ที่ผู้ศึกษานำเสนอในบทที่ 4 ที่ว่า ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย อดีต และปัจจุบันได้ในลักษณะ “จากผู้ก่อทุกข์วิกฤติที่หุดหู่เศร้าหมอง และตื่นตระหนก” สู่ “ผู้ชูชีวิตใหม่ที่เปี่ยมด้วยความเห็นอกเห็นใจ และไร้พิษภัย” หรือ From “The Desperate Panicking Crisis Rilievers”

To “The Empathetic And Non – Toxic Saviours” โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบข้อมูลที่น่าสนใจ และสอดคล้องกับโมเดล ดังนี้

2.1 แนวคิด และทักษะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.1.1 สิ่งสำคัญของภาวะผู้นำการบริหารจัดการในพื้นที่น้ำท่วม คือ ต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบด้านเพื่อใช้ในการประเมินสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม และมีข้อมูลครบถ้วนที่จะสนับสนุนการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากที่สุด

2.1.2 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องมีความสามารถในการประสานงาน และสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพเพื่อความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด

2.1.3 ผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องกล้าตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด

2.1.4 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องมีคุณธรรม มนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการปฏิบัติตนที่ให้เกียรติ และถนอมน้ำใจผู้อื่นต้องพูดจริง ทำจริง มีเหตุผล กล้าตัดสินใจ ต่อภาวะวิกฤติหรือเมื่อเกิดสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า โดยเฉพาะเมื่อเกิดอุทกภัย อยู่ในระดับมากที่สุด

2.1.5 การมีทักษะในการสื่อสารที่ดี เพื่อให้ทุกคน เกิดความเข้าใจและพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผู้นำในภาวะวิกฤติควรมี เพื่อที่จะสามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤติได้อย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมาก

2.1.6 ผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วมเชิงถนอมน้ำใจ ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน และไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น อยู่ในระดับมาก

2.1.7 ผู้นำการบริหารจัดการ ต้องมีความมุ่งมั่น รวดเร็ว ต่อการแก้ไขปัญหา วิกฤติอุทกภัย โดยต้องสามารถเข้าถึงพื้นที่ ที่เกิดเหตุ ในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น อยู่ในระดับมาก

2.1.8 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงานเพื่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในภาวะวิกฤติ อยู่ในระดับมาก

2.1.9 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติน้ำท่วมเชิงถนนน้ำใจ ต้องสามารถสร้างทีมงาน และบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อร่วมกันในการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก

2.1.10 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการ จะสามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติได้ก็จะต้องมีความชัดเจนในการสั่งการและมีการกระจายอำนาจในการดำเนินการซึ่งนับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จ อยู่ในระดับมาก

2.1.11 จังหวัดลุ่มน้ำภาคกลาง เป็นพื้นที่ราบลุ่ม และมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน เมื่อฝนตกชุกจะเกิดวิกฤติ เพราะจะทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำสูงขึ้น ไหลทะลักเข้าท่วมบ้านเรือนประชาชนผู้นำจึงจำเป็นต้องบริหารจัดการอย่างมีความคล่องตัว และรวดเร็ว เพื่อให้สามารถแจ้งเตือนสถานการณ์น้ำได้อย่างทันทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับภาวะวิกฤติ อยู่ในระดับมาก

2.1.12 ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ต้องมีความจริงจัง และการบริหารจัดการแบบถนนน้ำใจต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจะสามารถแก้ปัญหา ได้อย่างรวดเร็วต่อสถานการณ์ และต้องเข้าถึงพื้นที่ด้วย อยู่ในระดับมาก

2.1.13 ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ต้องมีความจริงจัง และการบริหารจัดการแบบถนนน้ำใจต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจะสามารถแก้ปัญหา ได้อย่างรวดเร็วต่อสถานการณ์ และต้องเข้าถึงพื้นที่ด้วย อยู่ในระดับมาก

2.1.14 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติจะต้องเป็นผู้นำที่คิดค้นสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น รู้จักถนนน้ำใจผู้อื่น ใส่ใจในปัญหา โดยลงพื้นที่ขณะเกิดภัย เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อยู่ในระดับมาก

2.1.15 ภาวะผู้นำที่ดีต้องมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ในระดับสูง (emotional intelligent) ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร โดยเฉพาะในภาวะวิกฤติ อยู่ในระดับมาก

2.1.16 ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ต้องบริหารจัดการเชิงถนนน้ำใจ และต้องวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ ถี่ถ้วนเพื่อใช้ในการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก

2.1.17 ผู้นำในภาวะวิกฤติ ต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถสูงในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจาก เป็นจังหวัดที่มีหน่วยทหารตั้งอยู่จำนวนมาก หากไม่สามารถสร้าง

ความร่วมมือและมอบหมายภารกิจให้ตรงกับความสามารถพิเศษได้ อาจเกิดปัญหาต่อสถานะผู้นำในภาวะวิกฤติ อยู่ในระดับมาก

2.1.18 การแก้ไขปัญหาอุทกภัย ซึ่งเป็นวิกฤติภัยธรรมชาติ สามารถดำเนินการสำเร็จได้ เพราะมีผู้นำที่มีความโปร่งใส บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ผนอมน้ำใจผู้อื่น และสามารถทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างถ้อยที ถ้อยอาศัย และร่วมมือกันได้ในภาวะวิกฤติ อยู่ในระดับมาก

2.1.19 ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติ จะสำเร็จผลในการแก้ไขปัญหาได้ ต้องรู้จักนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจำลอง และประเมินสถานการณ์ อยู่ในระดับมาก

2.1.20 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องเป็นผู้ที่สามารถนำทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาใช้ คือมีการจัดการตามสภาพแวดล้อม พื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงและต้องมีการตัดสินใจว่าช่วงเวลาใดควรจะมีการปรับกลยุทธ์ อยู่ในระดับมาก

2.1.21 ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วมที่เน้นการบริหารจัดการแบบผนอมน้ำใจ ต้องมีความอดทน อดกลั้นมีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง แข็งแรง รวมทั้งต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดีด้วย อยู่ในระดับมาก

2.1.22 การบริหารจัดการของผู้นำที่เน้นการเสียสละ และความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเข้าใจในวิกฤติจากอุทกภัยร่วมกัน เป็นคุณสมบัติที่ผู้นำสั่งการให้ทีมงานต้องมีและใช้ในการแก้ไขภาวะวิกฤติ โดยเฉพาะอุทกภัยที่เกิดขึ้น อยู่ในระดับมาก

2.1.23 ความเก่งกาจของผู้นำในภาวะวิกฤติ ที่สามารถบริหารจัดการน้ำท่วมได้อย่างฉับพลัน และสามารถประเมินสถานการณ์และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ เพราะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบด้าน อยู่ในระดับมาก

2.1.24 ผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วมไม่จำเป็นต้องรู้ทุกเรื่องแต่จำเป็นที่จะต้อง มีข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ และต้องเป็นนักประชาสัมพันธ์ และนักแสดงที่ดี เพื่อแจ้งข่าวแก่สาธารณะ เพื่อให้ชุมชนรับฟังและเชื่อตามสิ่งที่ได้รับการบอกเล่า อยู่ในระดับมาก

2.1.25 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติจะแก้ไขปัญหาได้อย่างเกิดผล ต้องยึดหลักความรวดเร็ว และความมั่นคงขององค์กร และตำแหน่งหน้าที่ของตนในการปฏิบัติงานแม้ว่าอาจต้องร่วมมือกับผู้นำการเมืองในบางกรณีเพื่อลดความขัดแย้งก็ตามที่อยู่ในระดับมาก

2.1.26 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติจะต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่ยึดติดความคิดของตนเองโดยเฉพาะต้องรับฟัง และปฏิบัติตามนโยบายของผู้นำระดับสูง และนักการเมืองในพื้นที่ เพื่อแสวงหาความสนับสนุนที่คล่องตัว อยู่ในระดับมาก

2.1.27 ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติจะแก้ไขปัญหาได้อย่างเกิดผลนับพันนั้น ต้องใช้อำนาจบังคับบัญชาสั่งการ และผลักดันการปฏิบัติอย่างเข้มงวด เต็มขนาด ผ่านตำรวจและมาตรการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 แนวคิด และทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.2.1 ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำที่ดีต้องมองให้ครอบคลุมทั้งระบบ คือ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และต้องเน้นการเชื่อมต่อกับทุกภาคส่วนแบบไร้พิษภัย (non-toxic) อยู่ในระดับมาก

2.2.2 การแจ้ง เพื่อให้ประชาชนทราบถึงระดับความรุนแรงของพิบัติภัย และสามารถเตรียมความพร้อม ในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ต้องประกอบด้วยความสามารถในการพยากรณ์สถานการณ์ที่มีความแม่นยำ รวดเร็วและถูกต้อง อยู่ในระดับมาก

2.2.3 การทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดี ต้องเปิด โอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางออกร่วมกันในการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก

2.2.4 ผู้บริหารของจังหวัด ต้องให้ความสำคัญต่อการวางผังเมือง และการจัดแบ่งโซน ให้เป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์ ที่ทำให้สามารถลดปัญหาวิกฤติน้ำท่วมในจังหวัดและต้องชี้แจงให้ประชาชนได้เห็นถึงประโยชน์ร่วมกันในการกำหนดมาตรการตามแนวทางดังกล่าว อยู่ในระดับมาก

2.2.5 ยุทธศาสตร์สำคัญของภาครัฐในการเชื่อมต่อกับประชาชนในการเตรียมความพร้อม เพื่อรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติ คือ ต้องบริหารจัดการโดยการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ภัยพิบัติอย่างถูกต้องซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งอยู่ในระดับมาก

2.2.6 ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารงานแบบไร้พิษภัยของภาครัฐในยุครภาวะวิกฤติ คือ ต้องเสริมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้จักการเรียนรู้ที่จะ

อยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยเมื่อเกิดภาวะความขัดแย้ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก

2.2.7 ภาครัฐต้องจัดให้มีการกระจายอำนาจให้กับทุกภาคส่วนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งในภาวะวิกฤตินั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการวางยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมาก

2.2.8 ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือ เพื่อให้เกิดเอกภาพในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานของรัฐและชุมชน จะเกิดขึ้นได้ ต้องเกิดจากการบูรณาการ การทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วน อยู่ในระดับมาก

2.2.9 จังหวัดลพบุรี ต้องเผชิญปัญหาน้ำไหลหลากและภัยแล้งเป็นประจำ ซึ่งมีเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ในการบริหารจัดการน้ำในระดับหนึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำในเขื่อนและชลประทานยังต้องดำเนินการควบคู่กับการบูรณาการการบริหารงานกับภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก

2.2.10 ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำ ที่มีประสิทธิภาพ ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ โดยเฉพาะในด้านการตัดสินใจ และต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดความขัดแย้งและทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบไร้พียงัย อยู่ในระดับมาก

2.2.11 ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนทางวิชาการ โดยเฉพาะในการจัดทำฐานข้อมูล สถิติสำคัญรวมทั้งการคาดการณ์ เพราะต้องเตรียมสถานการณ์ไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดภัยเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในภาวะวิกฤติ อยู่ในระดับมาก

2.2.12 ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารงานแบบไร้พียงัย ในการแก้ไขปัญหาที่ดีจะต้องมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและการจัดให้มีการสื่อสารข้อมูลแบบ Two Way Communication อยู่ในระดับมาก

2.2.13 ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนที่สำคัญ ที่จะเกิดผลดีประการหนึ่ง คือ ผู้นำของจังหวัดอ่างทองต้องดำเนินการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ และต้องสร้างความชัดเจนในการสั่งการ และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่ทำให้การแก้ไขปัญหาอุทกภัยได้รับการแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว และเป็นระบบ อยู่ในระดับมาก

2.2.14 การแจ้งข้อมูลข่าวสาร ผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะวิทยุชุมชน เป็นยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนที่สำคัญ ที่ผู้บริหารของจังหวัดอ่างทอง ต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในภาวะวิกฤติ อยู่ในระดับมาก

2.2.15 การใช้ข้อมูล สถิติ การตรวจสอบ และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถทำให้การแก้ไขปัญหาอุทกภัยในจังหวัดสิงห์บุรี เป็นไปอย่างทั่วถึง รวดเร็ว และเป็นระบบ อยู่ในระดับมาก

2.2.16 ปัจจัยสำคัญในการนำเอายุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนมาบังคับใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาอุทกภัยที่สำคัญของจังหวัดสิงห์บุรี ที่ต้องให้ความสำคัญเป็นเรื่องเร่งด่วน คือ การกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตื่นตัว เตรียมความพร้อม และคอยติดตามข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่อย่างมีสติ อยู่ในระดับมาก

2.2.17 ยุทธศาสตร์ 5 R ได้แก่ Reduce Reuse Recycle Reserve Revisualize เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ที่ภาครัฐต้องใช้ในการแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤติ อยู่ในระดับมาก

2.2.18 การใช้ระบบ Single Command ในการติดตามและบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อต้องการให้เกิดเอกภาพในการบริหารจัดการและการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน อยู่ในระดับมาก

2.2.19 ยุทธศาสตร์ในการสร้างความร่วมมือของชุมชนในภาวะวิกฤติ คือ การแก้ไขปัญหา ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและการปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยเหนือและนักการเมืองเจ้าของพื้นที่ โดยเฉพาะเป็นผู้ที่ค้ำประกันเสียงของประชาชนส่วนใหญ่ แม้จะต้องขัดต่อหลักการก็ตามที อยู่ในระดับมาก

2.2.20 การสร้างเครือข่ายข้อมูล โดยเฉพาะจากสื่อมวลชนฉบับที่มีผู้อ่านจำนวนมากและกับบรรดาดารา นักแสดง และนักการเมือง ผู้มีชื่อเสียง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการพยากรณ์สถานการณ์เป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการบูรณาการ และสร้างเอกภาพในการบริหารงานของยุคสื่อสารไร้พรมแดน สมควรได้รับการสนับสนุนด้วยงบประมาณจำนวนมากของรัฐ อยู่ในระดับปานกลาง

2.3 แนวคิด และทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.3.1 ชุมชนจะเข้มแข็งได้ถ้าคนในชุมชน มีมาตรการในการวางแผนร่วมกัน ในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน อยู่ในระดับมาก

2.3.2 เสริมสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักการเสียสละมีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในภาวะวิกฤติ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมาตรการในการสร้างความร่วมมือร่วมกันกับทางชุมชน อยู่ในระดับมาก

2.3.3 การเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ อุทกภัยนับได้ว่ามีส่วนช่วยในการลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ และเป็นมาตรการที่ดีในการเสริมสร้าง การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมาก

2.3.4 ชุมชนที่เผชิญหน้ากับวิกฤติอุทกภัยควรมีการเตรียมพร้อม ติดตาม ข้อมูล และมีสติในการแก้ไขปัญหาและในการให้ความร่วมมือกับผู้นำในการบริหารจัดการกับ ภาวะวิกฤติ อยู่ในระดับมาก

2.3.5 การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาวะวิกฤตินั้นต้องใช้วิธีการเจรจา ด้วยความประนีประนอม มีเหตุผลมีเมตตาปราณีและต้องสร้างความสัมพันธ์แบบถนอมน้ำใจกับ ผู้อื่นอยู่ในระดับมาก

2.3.6 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติที่จะเกิดผลดีได้นั้น ต้องเร่ง ให้เกิดการสร้างความร่วมมือและให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลข่าวสาร ได้เท่าเทียมกับ ภาครัฐจะเป็นมาตรการที่สามารถลดปัญหาความขัดแย้งลงได้อย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมาก

2.3.7 มาตรการในการแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤติ จะเกิดขึ้นได้ก็จะต้องเกิด จากการบูรณาการของงานจากทุกภาคส่วนร่วมกันและมีการทำประชาคมโดยมีการร่วมมือกับ ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก

2.3.8 การขาดภาวะผู้นำการบริหารจัดการของชุมชน การมีอึดตา และการ ขาดความเสียสละ เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติโดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้ ในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย อยู่ในระดับมาก

2.3.9 ในการแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤติภาวะผู้นำการบริหารจัดการของ ภาครัฐต้องให้ความสำคัญในการแจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์วิทยุชุมชน เพื่อให้ประชาชนทราบอย่างถูกต้อง และทันต่อสถานการณ์ อยู่ในระดับมาก

2.3.10 ความร่วมมือของคนในชุมชนที่ต้องเผชิญหน้ากับวิกฤติอุทกภัยติดต่อกันยาวนานนั้น จะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อ ประชาชนต้องรู้จักคำว่า “เสียดสละ” “หน้าที่” และ “ความรับผิดชอบ” ต่อส่วนรวม อยู่ในระดับมาก

2.3.11 การที่ชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี มีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เป็นแนวทางในการลดความขัดแย้ง และทำให้เกิดภาวะผู้นำการบริหารจัดการที่ช่วยสร้างให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง และมีความพร้อมต่อการแก้ไขปัญหาสถานการณ์อุทกภัยในภาวะวิกฤติ อยู่ในระดับมาก

2.3.12 การที่ประชาชนในจังหวัดลพบุรี เรียนรู้ และสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศเป็นอย่างดี เป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้นำและชุมชนสามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤติและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และมั่นคงแม้ว่าจะต้องเผชิญหน้ากับปัญหาอุทกภัยตลอดเวลา อยู่ในระดับมาก

2.3.13 การที่ชุมชนในจังหวัดอ่างทอง ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีเหตุมีผล และเสียดสละเกิดขึ้น เพราะผู้บริหารของจังหวัด ได้ให้ความสำคัญกับการภาครัฐต้องให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเปิดเผย ต่อประชาชน อยู่ในระดับมาก

2.3.14 เมื่อเกิดภาวะวิกฤติต้องมีมาตรการในการบริหารจัดการของผู้นำที่ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันจึงจะแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมาก

2.3.15 ลักษณะอย่างหนึ่งของภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติของจังหวัดสิงห์บุรี คือ การที่ทุก ๆ คนต้องเห็นพ้องต้องกันว่าต้องมีการเรียนรู้ที่จะเผชิญหน้ากับความเหนียวยากร่วมกัน เพื่อช่วยให้ชุมชนเผชิญหน้ากับวิกฤติภัยต่าง ๆ ได้ และจะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม อยู่ในระดับมาก

2.3.16 การที่ประชาชนในจังหวัดอ่างทองให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมเป็นอย่างดี เพราะมีผู้นำที่สามารถบริหารจัดการในภาวะวิกฤติที่เก่งกาจ โดยเฉพาะได้สั่งการให้ทุกภาคส่วน ต้องตรวจสอบ สื่อสารการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง และทั่วถึง แม้จะประสบอุทกภัยอย่างรุนแรงก็ตาม อยู่ในระดับมาก

2.3.17 สาเหตุที่ทำให้ความขัดแย้งต่าง ๆ ในจังหวัดลพบุรี ไม่เกิดขึ้นหรือมีเพียงเล็กน้อย เพราะภาครัฐมีความยุติธรรมในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น หลังจากเหตุอุทกภัย โดยเฉพาะการจ่ายค่าชดเชย และเยียวยาอย่างเท่าเทียมกัน อยู่ในระดับมาก

2.3.18 ชุมชนจะเข้มแข็งได้จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะความร่วมมือจากข้าราชการระดับสูงและนักการเมืองที่มีอำนาจในการควบคุมหน่วยงานราชการ อยู่ในระดับมาก

2.3.19 สิ่งสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง คือการปรับวิถีชีวิตให้มั่นคง ร่ำรวย เร่งพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตกให้ก้าวหน้า เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ ท่ามกลางวิกฤติภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างไม่เคียดร้อน อยู่ในระดับมาก

2.3.20 การบริหารจัดการของผู้นำโดยการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤติภัยขององค์กรของภาครัฐด้วยกัน จะช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาได้มากกว่าการร่วมมือกับชุมชนซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาบานปลายได้ง่าย อยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัย พบว่า

ผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอุทกภัย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

การสร้างความร่วมมือของผู้นำชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.1 ระดับนโยบาย

1.1.1 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ เพื่อมาตรฐานการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ดังนี้

1.1.1.1 ผู้นำและชุมชน มีมาตรการในการวางแผนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน

1.1.1.2 การเสริมสร้างจิตสำนึกให้ผู้นำชุมชนและชุมชนรู้จักการเสียสละมีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ในภาวะวิกฤติ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมาตรการในการสร้างความร่วมมือร่วมกันกับทางชุมชน

1.1.1.3 การเน้นให้ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ ในภาวะวิกฤติทุกทกข์นับได้ว่ามีส่วนช่วยในการลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ และเป็นมาตรการที่ดีในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

1.1.1.4 ผู้นำชุมชนที่เผชิญหน้ากับวิกฤติทุกทกข์ควรมีการเตรียมพร้อมติดตามข้อมูลและมีสติในการแก้ไขปัญหาและในการให้ความร่วมมือกับผู้นำในการบริหารจัดการกับภาวะวิกฤติ

1.1.2 ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน ดังนี้

1.1.2.1 ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำที่ดี ต้องมองให้ครอบคลุมทั้งระบบ คือ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และต้องเน้นการเชื่อมต่อกับทุกภาคส่วนแบบไร้พิษภัย (non-toxic)

1.1.2.2 การแจ้ง เพื่อให้ประชาชนทราบถึงระดับความรุนแรงของพิบัติภัยอย่างทั่วถึง และสามารถเตรียมความพร้อม ในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที ต้องประกอบด้วยความสามารถในการพยากรณ์สถานการณ์ที่มีความแม่นยำ รวดเร็ว และถูกต้อง รวมทั้งต้องมีการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อสารที่หลากหลาย รวดเร็วและเข้าถึง รวมทั้งเข้าใจง่าย โดยการเชื่อมโยงข้อมูลเป็นยังสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

1.1.2.3 การทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดี ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางออกร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

1.1.2.4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำที่ดี ต้องให้ความสำคัญต่อการวางผังเมือง และการจัดแบ่งโซน โดยต้องกำหนดให้เป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์ ซึ่งจะทำได้สามารถลดปัญหาวิกฤติน้ำท่วมในจังหวัด รวมทั้งต้องชี้แจงให้ประชาชนได้เห็นถึงประโยชน์ร่วมกันในการกำหนดมาตรการตามแนวทางดังกล่าว

1.1.3 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ดังนี้

1.1.3.1 สิ่งสำคัญของภาวะผู้นำการบริหารจัดการในพื้นที่น้ำท่วม คือ ต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์วิกฤติ น้ำท่วม และมีข้อมูลครบถ้วนที่จะสนับสนุนการตัดสินใจ สามารถสร้างภาพจำลอง ประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

1.1.3.2 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างรวดเร็วบนพื้นฐานของข้อมูลที่ต้องการ เพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ อีกทั้งมีความสามารถในการบูรณาการ ประสานงาน และสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพเพื่อความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

1.1.3.3 ผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องกล้าตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์

1.1.3.4 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องมีคุณธรรม มนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการปฏิบัติตนที่ให้เกียรติ และถนอมน้ำใจผู้อื่นต้องพูดจริง ทำจริง มีเหตุผล กล้าตัดสินใจ ต่อภาวะวิกฤติหรือเมื่อเกิดสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า โดยเฉพาะเมื่อเกิดอุทกภัย

1.1.3.5 การมีทักษะในการสื่อสารที่ดี และมีความสามารถในการสื่อสารได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้ทุกคน เกิดความเข้าใจร่วมกัน และพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผู้นำในภาวะวิกฤติควรมี เพื่อที่จะสามารถบริหารจัดการ ภาวะวิกฤติได้อย่างยั่งยืน

1.1.3.6 ยุทธศาสตร์สำคัญของภาครัฐในการเชื่อมต่อกับประชาชน ในการเตรียมความพร้อม เพื่อรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติ คือ ต้องบริหารจัดการ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ภัยพิบัติอย่างถูกต้องซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

1.2 ระดับผู้ปฏิบัติการ

1.1.1 ทบทวนยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนงาน/โครงการ ของหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการสาธารณภัยด้านน้ำ (อุทกภัย) ทุกหน่วยงาน ทุกระดับ ให้นั้นเรื่องการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การสร้างความร่วมมือแบบภาคีเครือข่าย กลยุทธ์ในการ สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการป้องกัน และลดผลกระทบแบบเชิงรุก (Pro Active) โดยการจัดเตรียม และหาวิธีการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดสาธารณภัย ที่

จะช่วยลดความขัดแย้งของคนในสังคม ลดความสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ของเอกชน และของรัฐ ให้มีน้อยที่สุด

1.1.2 จัดทำหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารจัดการ สาธารณภัยด้านน้ำ (อุทกภัย) ให้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐทุกระดับ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชน มูลนิธิ และเครือข่ายอาสาสมัครต่าง ๆ โดยเน้นหนักใน 4 เรื่อง ดังนี้

1.1.2.1 การป้องกันเพื่อลดความสูญเสีย โดยพัฒนาระบบเตือนภัยทุกระดับ จากระดับชุมชนไปจนถึงระดับประเทศ การจัดระบบการสื่อสารให้มีทั้งระบบการสื่อสารหลัก ระบบการสื่อสารรอง และระบบการสื่อสารสำรอง และการสร้างสภาพจำลองตลอดจนการพัฒนาบุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ด้านการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย

1.1.2.2 การสร้างความพร้อมของชุมชน ให้มีความรู้ ตระหนัก และมีจิตสำนึกเสียสละ เรื่องการเรียนรู้ที่จะดำรงอยู่กับที่

1.1.2.3 การมีส่วนร่วมโดยให้ทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม/มูลนิธิ/อาสาสมัคร และประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน นั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสาธารณภัย ทุกขั้นตอนอย่างบูรณาการ

1.1.2.4 การบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ร่วมรับผิดชอบ เน้นการสร้างความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ (Single Command) และความชัดเจนในวิธีการ และขั้นตอนการปฏิบัติ ทั้งในระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น โดยกำหนดผู้รับผิดชอบหลักที่มีอำนาจสั่งการ

สำหรับในปัจจุบัน ได้มีหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ให้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่มูลนิธิ และเครือข่ายอาสาสมัครต่าง ๆ ที่มีความสนใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการจัดทำหลักสูตร “Water Leadership Program” ซึ่งเป็นความร่วมมือของสถาบันน้ำภาคอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย ทั้งภาครัฐ/เอกชน/สถาบันการศึกษาทั้งนี้ เพื่อพัฒนาศักยภาพให้สามารถเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการน้ำ สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ และการบูรณาการด้านข้อมูลข่าวสาร การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกัน ซึ่งในอนาคตบุคลากรดังกล่าวจะเป็นกำลังหลักในการให้ความสำคัญ

และเห็นคุณค่าประโยชน์ของทรัพยากรน้ำของประเทศชาติต่อไปในอนาคต (สถาบันน้ำเพื่อความยั่งยืน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย : 2556 , 7 – 8)

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำการศึกษาวิจัยแบบกลุ่ม ซึ่งแบ่งงานให้ผู้ศึกษาวิจัยแต่ละรายรับผิดชอบในขอบข่ายการศึกษาวิจัยเชิงลึก แบบแยกเฉพาะรายจังหวัด ในแต่ละกลุ่มพื้นที่ลุ่มน้ำ ทั้ง 25 เขตพื้นที่ลุ่มน้ำของประเทศไทย เพื่อจะได้มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการภาวะวิกฤติด้านน้ำของประเทศไทย ของผู้นำนักบริหารทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสาธารณภัย ในด้านอื่น ๆ เพื่อเชื่อมโยง และพัฒนาระบบ/รูปแบบการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศไทยให้มีสมรรถนะ และขีดความสามารถ เพื่อเตรียมการเผชิญสาธารณภัยต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดความสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ของเอกชน และของรัฐ ให้มีน้อยที่สุด และสามารถตอบสนองต่อการสร้างหลักประกัน และความมั่นคงในด้านความปลอดภัย เพื่อความมั่นคงของมนุษย์ยุคใหม่ และความมั่นคงของชาติ

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้และพัฒนาข้อมูล สถิติ การพยากรณ์ และแผนในการที่จะบูรณาการข้อมูลต่าง ๆ ในรูปแบบของการจำลองสถานการณ์ ในลักษณะการสร้างโปรแกรม โดยให้ผู้นำในทุกระดับ มีความรู้ ความเข้าใจเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจ และเพื่อให้การใช้ข้อมูลเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ แนวทางการดำเนินการ คือ ควรจัดให้มีและพัฒนาฐานข้อมูลกลางเพื่อบริหารจัดการอุทกภัยและภัยแล้ง โดยควรมีการรายงานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและสภาพอากาศ เพื่อบูรณาการในข้อมูลกลาง และใช้ในการบริหารจัดการอุทกภัยและภัยแล้ง สำหรับฐานข้อมูลดังกล่าว ควรมีการเชื่อมต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมทั้งสื่อมวลชน ทั้งนี้ เพื่อกำหนดนโยบายเกี่ยวกับน้ำ การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงการขาดแคลนน้ำและน้ำท่วม ได้อย่างแม่นยำ ถูกต้อง และรวดเร็ว รวมทั้งผู้ประกอบการ ก็ยังสามารถใช้ข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ที่เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน และกระบวนการมีส่วนร่วม ในทุกภาคส่วน ทั้งในลักษณะ

แนวราบและแนวตั้ง เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกันของคนในสังคม และเพื่อให้แผนยุทธศาสตร์เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาอุทกภัยของพื้นที่อย่างตรงเป้าหมายและเกิดสัมฤทธิ์ผล สำหรับแนวทางที่สำคัญที่ควรดำเนินการคือ ควรมีการกำหนดแนวทางการให้ความร่วมมือเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยและภัยแล้งในลักษณะกลุ่มจังหวัด รวมทั้งควรมีการจัดทำแผนที่ และประกาศให้ประชาชนทราบถึง พื้นที่น้ำท่วมถึง เส้นทางระบายน้ำ และวิธีการระบายน้ำ ด้วย

2.5 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของสังคมไทย โดยเฉพาะในเรื่องวิถีชีวิตการอยู่กับน้ำ การเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน และการเสียสละ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ทั้งนี้ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันภายใต้กติกาที่กำหนดและการกำหนดหลักเกณฑ์การเตือนภัย การบรรเทาทุกข์และให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ให้ชัดเจน เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ นอกจากนี้ ควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาทางน้ำต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะใช้เพื่อการระบายน้ำได้ทันที และการดำเนินคดีกับผู้รุกรานทางน้ำสาธารณะ ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ และบทความในหนังสือ

- การพัฒนาชุมชน , กรม. คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนสำหรับนักพัฒนากร. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย , 2526.
- _____ , กรม . คู่มือศูนย์เรียนรู้ชุมชน ฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ : บริษัท สุภัทธานิเทศ์ ฟรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด , 2551.
- กฤษณะ ปัญญาจันทร์ และคณะ. ระบบเตือนภัยสึนามิ. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์สุเทพการพิมพ์ , 2550.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี และคณะ , สำนักงาน. รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร แผนการบริหารจัดการน้ำท่วมสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยาราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี , 2556.
- คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สำนักงานคณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , 2555.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : บั๊ค พอยท์ , 2545.
- จิตจำนง กิติ์กิตติ. การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ , 2532.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. การพัฒนาชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 10) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2530.
- ชัยยุทธ สุขศรี. รูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำโดยการนำระบบสารสนเทศทรัพยากรน้ำเชิงพื้นที่ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางสังคมไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่จังหวัด. กรุงเทพฯ : คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2553.
- ชัยเสกฐ์ พรหมศรี. คู่มือองค์การแห่งความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน , 2551.

- เดนิส แมคเคลว และ สเวน วินดาห์ลล์. แบบจำลองการสื่อสารสำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา. แปลโดย สวานิต ฆมาภัย และระวีวรรณ ประกอบผล. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2528.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ์. ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร หน่วยที่ 11 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2527.
- ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. จับชีพจรประเทศไทย : ตัวชี้วัดประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า , 2547.
- ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำและคณะ. การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทการพิมพ์ , 2534.
- ทองทิพภา วิริยะพันธ์. มนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : บริษัท อินเทอร์เน็ตมีเดีย อินเตอร์เนชั่นแนล , 2550.
- ทองหล่อ เดชไชย. ภาวะผู้นำ : เพื่อการบริหารคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ , 2544.
- _____ . ภาวะผู้นำเพื่อการบริหารสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล , 2544.
- ทองใบ สุดซารี. ภาวะผู้นำกลไกขับเคลื่อนองค์กรแห่งการเรียนรู้. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี , 2548.
- ธงชัย สันติวงษ์. องค์กรและการบริหาร. (ฉบับแก้ไขปรับปรุง พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2537.
- ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล. โลกร้อนสุดขีด วิกฤติอนาคตประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ฐานบุ๊คส์ , 2554 .
- นโยบายและบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ , สำนักงาน. มุ่งมั่นทำงานบริหาร จัด การ น้ำ เพื่อประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี , 2555. หน้า 98-99.
- นายกรัฐมนตรี, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศญี่ปุ่น , สำนัก. รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร แผนการบริหารจัดการน้ำท่วมสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยาราชอาณาจักรไทย. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี , 2556.
- นิตย์ สัมมาพันธ์. ภาวะผู้นำ : พลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน) , 2546.

- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2546.
- บวรศักดิ์ อวรรณ โณ. การกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ธรรมดาเพรส , 2545.
- บุญทัน ดอกไธสง. การจัดการองค์การ. กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2535.
- ประชุม รอดประเสริฐ. นโยบายและการวางแผน : หลักการและทฤษฎี. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์ , 2543.
- ประดิษฐ์ มัชฌิมา. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2522.
- ประพันธ์ ผาสุกยี่ด. ทางเลือก ทางรอด. กรุงเทพฯ : เออาร์ อินฟอร์เมชั่น แอนด์ พับบลิชซัน , 2541.
- ประเวศ วะสี. ปฏิรูปการศึกษาไทยข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์และมาตรการ. ข้าราชการครู , 2544.
- _____ . องค์กรชุมชนกับกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน หัวใจของการพัฒนา. รวมบทความวิชาการพัฒนาสังคม : แนวคิดและปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : ส ต า บั นบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2545.
- ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย , กรม. การปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยปี 2554. กรุงเทพฯ: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย , 2554.
- _____ , กรม. แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2555 – 2559. กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย , 2554.
- _____ , กรม. รายงานผลการศึกษาวิเคราะห์สาเหตุการเกิดมหาอุทกภัยและสาเหตุการเสียชีวิตของประชาชน จากเหตุมหาอุทกภัยปี พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย , 2554.
- พรนพ พุกกะพันธ์. ภาวะผู้นำและแรงจูงใจ. กรุงเทพมหานคร : จามจุรีโปรดักท์ , 2544.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : สหธรรมิก , 2550.
- พลอยแสง เอกญาติ. โลกร้อน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน , 2554.
- พัฒน์ สุจ้านงค์. หลักการฝึกอบรมแผนใหม่. กรุงเทพฯ : ทิพย์อักษรการพิมพ์ , 2523.
- พิทยา บวรวัฒนา. รัฐประศาสนศาสตร์ : ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ.1887 – ค.ศ.1970). (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2541.

- พินิจ จันทร และคณะ. น้ำท่วมกรุงเทพฯ วิกฤตประเทศไทย และวิกฤตโลก. กรุงเทพฯ : บริษัท ส.เอเชียเพรส (1989) จำกัด , 2554.
- _____. น้ำท่วมกรุงเทพฯ (ภาคพิเศษประมวลเหตุการณ์มหาอุทกภัย 2554). กรุงเทพฯ : บริษัท ส.เอเชียเพรส (1989) จำกัด , 2554.
- ไพบุลย์ ช่างเรียน. วัฒนธรรมการบริหาร. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ , 2532.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สักดิ์โสภณการพิมพ์ , 2527.
- _____. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สักดิ์โสภณการพิมพ์ , 2527.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทย , 2526.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ชนชัยการพิมพ์ จำกัด , 2544.
- รัชนีกร เศรษฐวิภู. โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2532.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ , 2525.
- _____. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์ , 2538.
- _____. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ , 2542.
- _____. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ , 2543.
- ลิจิต ชีรเวคิน. คนไทยในอุดมคติ. กรุงเทพฯ : แม็ค , 2548.
- วันชัย โกลละสุด. การจัดการความรู้ผู้ตรวจราชการกรมโยธาธิการและผังเมือง. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย , 2552.
- วิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สถาบัน. อุทกภัยปี 2538 ผลกระทบ แนวทางแก้ไข ปัญหาและการป้องกัน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2540.
- วิทยากร เชียงกุล. การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : ฉับแกระ , 2527.
- วิภาดา คูปตานนท์. การจัดการและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรังสิต , 2544.
- _____. ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ : ชนชัยการพิมพ์ , 2544.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. ค่านิยมของข้าราชการไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชนบท : สาเหตุและ
แนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ , 2532.

_____. หลักรัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดและกระบวนการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
เอ็กซ์เปอร์เน็ท , 2551.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น , 2545.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา , 2541.

_____. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : ชรรรมสาร , 2545.

ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรม. คู่มือการจัดการ
น้ำเสียชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2548.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ , 2547.

สมณะโพธิ์รักษ์. สาธารณโภคี เศรษฐกิจชนิดใหม่. กรุงเทพฯ : กลั่นแก่น , 2550.

สมนึก ปัญญาสิงห์. การวางแผนพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น , 2531.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2514.

_____. การบริหาร. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2523.

สมยศ นาวิการ. การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายเชิงธุรกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : ตะวันออก ,
2541.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. หลักการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง ,
2542.

สมเดช สีแสง. คู่มือการบริหารโรงเรียนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตาม พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ.
ชัยนาท : ชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบ กฎหมาย และพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครู , 2547.

สร้อยตระกูล อรรถมานะ. พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2543.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช , 2526.

สุนน อยู่สิน. การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา ,
2534.

สุเมธ ดันติเวชกุล. ใต้เบื้องพระยุคลบาท. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน , 2543 .

สุริชัย หวันแก้ว. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ , 2531.

_____. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2540.

- เสถียร เหลืองอร่าม. วิทยาการจัดการ. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา , 2525.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 5 ภาวะผู้นำ. (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2546.
- เสรี พงศ์พิศ. คืนสู่รากเหง้า. กรุงเทพฯ : เทียนวรรณ. 2529.
- _____. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง , 2536.
- อนันต์ เกตุวงศ์. หลักและเทคนิคของการวางแผน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2523.
- อรุณ รักธรรม. การบริหารความขัดแย้งในองค์กร. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2527.
- อาคม ใจแก้ว. แนวความคิดเบื้องต้นทางสังคม เศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลง. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ , 2534.
- อุทัย บุญประเสริฐ. การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2545.
- อุทัย หิรัญโต. การบริหารศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น , 2531.
- โอภาส ปัญญา. แนวทางการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ , 2547.

บทความในวารสาร นิตยสาร และหนังสือพิมพ์

- ชินริณี วีระวุฒิวงศ์. “ผู้นำในภาวะวิกฤติ”. หนังสือพิมพ์ไอเคเนชั่น. 25 พฤศจิกายน 2554.
- ทศพร สิริสัมพันธ์. “การบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management)” รวมบทความวิชาการ 100 ปี รัฐประศาสนศาสตร์ไทย. ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2543
- น้ำเพื่อความยั่งยืน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, สถาบัน. วารสารสถาบันน้ำเพื่อความยั่งยืน. 1(1), 2555. หน้า 4-9.
- _____. “ผู้นำด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืน หน่วยงานร่วมภาครัฐและเอกชน”. วารสารสถาบันน้ำเพื่อความยั่งยืน. 2 (5) , 2556. หน้า 7 – 8
- ปิยาณี รุ่งรัตนวิชัย. วารสารผู้จัดการ 360. (32) , กรกฎาคม 2554. หน้า 110-113
- ปราโมทย์ ไม้กลัด. “แนวคิดการบริหารจัดการน้ำ”. วารสารธนาคารอาคารสงเคราะห์. 67 (17) , 2554. หน้า 40.
- พสุ เดชะรินทร์. “ผู้นำในภาวะวิกฤติ”. หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ. 18 ตุลาคม 2554
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)”. วารสารสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์. 2545.
- วิทยา ด้านธำรงกุล. “Customization กกับการตลาดแบบ โคนใจลูกค้า”. วารสารบริหารธุรกิจ. 29 (110) , เมษายน – มิถุนายน 2549.
- สมิท ธรรมสโรช. “บูรณาการหน่วยงานรัฐ คือ หัวใจของการแก้ปัญหา”. วารสารธนาคารอาคารสงเคราะห์. 67(17), 2554. หน้า 39.
- สรศักดิ์ ทับทิมพราย. “แปลในใจยังไม่มีใครลืมน้ำท่วมใหญ่ลพบุรี”. หนังสือพิมพ์อิสระ (0008), 17 – 30 กันยายน 2556. หน้า 8.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. “รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา”. วารสารวิชาการ. (4) 2545. หน้า 9 – 10
- อริยา อรุณินท์. “การป้องกันน้ำท่วมเมือง: ประสบการณ์จากประเทศเนเธอร์แลนด์”. วารสารธนาคารอาคารสงเคราะห์. 68 (18) , 2555. หน้า 68-72.
- อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. “แนวโน้มการเกิดอุทกภัยในประเทศไทย”. วารสารธนาคารอาคารสงเคราะห์. 67 (17) , 2554. หน้า 30-31.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

กนกศักดิ์ สุขวัฒนาสินิทธิ. “ภาวะผู้นำเชิงการบริหารความน่าเชื่อถือ และยุทธศาสตร์ธรรมาภิบาล
บรรษัทภิบาลเพื่อป้องกันวิกฤติเศรษฐกิจในอนาคต ศึกษากรณี : คณะกรรมการ
สภาวิชาชีพการบัญชี”. คุยฎินิพนธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำ
เชิงยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต , 2554.

กาญจน์ชนิษฐา เอกแสงศรี. “ภาวะผู้นำการบริหารในภาวะวิกฤติ และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ
สาธารณภัยด้านน้ำ เพื่อความมั่นคงของมนุษย์ยุคใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัด
ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง (ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา และนครนายก) ของประเทศ
ไทย พ.ศ.2553”. คุยฎินิพนธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์
ความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต , 2553.

กฤษฎา บุญชัย. “พลวัตชุมชนล้านนาในการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ”. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2540.

แก้ววิบูลย์ แสงพลสิทธิ. “การศึกษาความขัดแย้งของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยในโรงพยาบาล
ของรัฐ”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2534.

งามเนตร จิริงสูงเนิน. “องค์กรชุมชนเครือข่ายเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่
ลุ่มน้ำ : กรณีศึกษาองค์กรชุมชนเครือข่ายลุ่มน้ำแม่ราก-แม่เลา ตำบลป่าแป๋ อำเภอบึง
แม่เตง จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม,
บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2538.

จันทนันท์ เหล่าพัฒนา. “ขบวนการสร้างเครือข่ายการพัฒนาองค์กรชุมชนของ อำเภอเวียงใหญ่ จังหวัด
ขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2546.

ณัฐแก้ว ช้องรอด. “การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ กับการยอมรับระบบการประกันคุณภาพ
การศึกษาของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์”. เพชรบูรณ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพชรบูรณ์ , 2553.

ดวงแก้ว กอแก้ว. “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ความพึงพอใจในการ
ปฏิบัติงานความผูกพันในองค์กรและเจตคติต่อองค์กร : กรณีศึกษา ธนาคารกรุงเทพ
จำกัด (มหาชน) สาขาบางกะปิ”. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2543.

- พวงเพ็ชร ชุนละเอียด. “ภาวะผู้นำการบริหารในภาวะวิกฤติ และยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวยุคใหม่ เพื่อการแข่งขันเชิงสร้างสรรค์ ในระดับภูมิภาคของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย”. คุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต , 2555.
- ยุพาพร รูปงาม. “การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณในการปฏิรูประบบราชการ”. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2545.
- สายสุนีย์ ปวุฒินันท์. “ความรู้ ทักษะคิด และการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในโครงการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2541.
- สิริกร อุทัยพัฒน์. “ภาวะผู้นำท้องถิ่นยุคใหม่ และยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอาชีพไทย ศึกษาเฉพาะกรณี สหกรณ์ชุมชนของจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด”. คุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต , 2555.
- สุพัตรา ฉายะวรรณ. “ภาวะผู้นำด้านการให้บริการเชิงวัฒนธรรมแบบไทยและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแบบเอื้ออาทรอภิบาล เพื่อการบริการที่ดีเลิศขององค์กรยุคใหม่ ของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) พ.ศ.2554”. คุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต , 2555.
- โสภณ ตระการวิจิตร. “ภาวะผู้นำการบริหารยามวิกฤติและยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงองค์กรยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อการพัฒนาความร่วมมือในภูมิภาคของ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)”. คุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต , 2556.
- อรุณ แก้วตาปี. “เครือข่ายชุมชนเพื่อการเรียนรู้ : ศึกษากรณี โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดศรีสะเกษ”. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2541.
- อาดิล ภัคดีธรรม. “ความสำเร็จของชุมชนในการป้องกันอุทกภัย พ.ศ.2554 กรณีศึกษาหมู่บ้านวารักษ์ รังสิต – คลองสาม”. วิทยาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2554.
- เอกมล อ่อนศรี. “ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรชุมชน”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ , 2545.

บรรยาย , ปาฐกถา

คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) , สำนักงาน. บรรยายเรื่อง “การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์”. ณ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน , 31 มกราคม 2548.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. บรรยายเรื่อง “การจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมและการรับรู้ภัยพิบัติแผ่นดินไหวในภาคกลางของประเทศไทย”. ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 14 – 15 กุมภาพันธ์ 2555
 เชียงใหม่ , มหาวิทยาลัย. บรรยายเรื่อง “โครงการติดตามประเมินผลโครงการ ให้ ความช่วยเหลือฟื้นฟู เยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์อุทกภัย ปีงบประมาณ พ.ศ.2554 – 2555 และโครงการป้องกันปัญหาอุทกภัยต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ”. ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 30 กันยายน 2555.

ทิพาวดี เมฆสุวรรณ. บรรยายเรื่อง “การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์”. ณ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน , 2543

นาถ พันธุมนาวิน. บรรยายเรื่อง “การวิเคราะห์ประสิทธิผลของกลุ่มเกษตรกรผู้ทำนาตามทฤษฎีประสิทธิผลของภาวะผู้นำตามสถานการณ์กลุ่มในเขตภาคกลาง”. ณ อาคารศูนย์เรียนรวมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน , 3 – 5 กุมภาพันธ์ 2540.

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดลพบุรี, สำนักงาน. บรรยายเรื่อง “สถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่จังหวัดลพบุรี” ณ ศาลากลางจังหวัดลพบุรี, 2554.

_____. บรรยายเรื่อง “การบริหารจัดการน้ำ การสรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โครงการออกแบบและก่อสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน และระบบแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศไทย จังหวัดลพบุรี”. ณ ศาลากลางจังหวัดลพบุรี , พฤศจิกายน 2556.

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสิงห์บุรี, สำนักงาน. บรรยายเรื่อง “สถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี. ณ ศาลากลางจังหวัดสิงห์บุรี , 2554.

_____. บรรยายเรื่อง “การบริหารจัดการน้ำ การสรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โครงการออกแบบและก่อสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน และระบบแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศไทย จังหวัดสิงห์บุรี”. ณ ศาลากลางจังหวัดสิงห์บุรี , พฤศจิกายน 2556.

ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดอ่างทอง, สำนักงาน. บรรยายเรื่อง “สถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่จังหวัดอ่างทอง”. ณ ศาลากลางจังหวัดอ่างทอง , 2554.

_____. บรรยายเรื่อง “การบริหารจัดการน้ำ การสรุปผลการประชุมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โครงการออกแบบและก่อสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน และระบบแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศไทย จังหวัดอ่างทอง”. ณ ศาลากลางจังหวัดอ่างทอง , ตุลาคม 2556.

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. บรรยายเรื่อง “ความมั่นคงของมนุษย์ รายงานผลการดำเนินงาน 9 เดือน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์”. ณ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ , 2546.

ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ และคณะ. บรรยายเรื่อง “รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนเพื่อพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายองค์กรชุมชน”. ณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2548.

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนัก. บรรยายเรื่อง “ผลการประชุมคณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศไทย (กยอ.) ครั้งที่ 2/2556” ณ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2556.

อุดมนิยมวิทยา กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร , กรม. บรรยายเรื่อง “รู้เร็ว รู้ทัน รู้ป้องกันภัยธรรมชาติ”. ณ กรมอุดมนิยมวิทยา , 21 มีนาคม 2556.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- กอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร. “บริหารธุรกิจ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”. [online] <http://www.thaichamber.org/scripts/detail.asp?nNEWSID=1205&LG=THAI> , 2552.
- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , กระทรวง. “การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ”. [Online]. available:<http://www.aseangreenhub.in.th/envinat-ac/index.php/th/geographysection/170-environment-7>, 2556.
- ทำนอง ภูเกดพิมพ์. “แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน”. [online]. http://www.thaischool.net/view_tj.php?ID=1203, 2552
- ชวิช วิรัตน์พงศ์. “บทเรียนคลื่นยักษ์ถล่มเมืองถึงเวลาประเทศไทยสร้างระบบเตือนภัยสึนามิ!”. [online] <http://www.nicaonline.com/webboard/index.php> , 2556.
- “บทเรียนวิกฤตน้ำจากต่างแดน "ญี่ปุ่น-จีน-เกาหลีใต้" สู่ไทย”. [Online]. available: <http://www.greentheearth.info/> , 2556.
- ปกรณ์ นิลประพันธ์. “มาตรการเพื่อ “บรรเทา” ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์คลื่นสึนามิ”. [online] <http://www.lawreform.go.th/lawreform/index.php?> , 2556.
- ประคัลภ์ ปัทมพลังกูร. “ลักษณะของพนักงานที่มีความสุขในการทำงาน”. [online]. <http://prakal.wordpress.com/>, 2556.
- ผู้จัดการออนไลน์. “รายงานพิเศษ: บูรณาการน้ำสไลด์เกาหลีใต้ สู่แก้มลิงพลัดเวย์แก้ไทยท่วม”. [Online]. available: <http://www.manager.co.th/politics/viewnews.aspx?>, 2556.
- พงศ์พิชญ์ วงศ์มณี. “บทความยุทธศาสตร์แก้วิกฤติน้ำท่วม”. [online] <http://Ish.go.th/morpongpit/images/stories/article> , 2556.
- “ภาวะโลกร้อน Global Warming”. [Online]. available: <http://www.greentheearth.info/>, 2556.
- ภาสกร พันธุ์รอด. “การบูรณาการ”. [online]. http://202.44.34.144/kmit/knowledge_detail.php?IDKM=334 , 2556.
- วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. [online] <https://th.wikipedia.org> , 2556.
- วีระ วงศ์แสงนาค. “ภาพรวมเหตุการณ์น้ำท่วม ปี 2554”. [online] <https://www.facebook.com/raorukcholpratan/posts/158899547538807> [2556, กันยายน 30].
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์. “การคาดการณ์”. [online] <http://dict.longdo.com/search> , 2556.
- สุนทรียา เหมือนพะวงศ์. “ความถูกต้องและความเป็นธรรมในการจัดการน้ำท่วมใหญ่ : การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของไทยและเยอรมัน. [Online]. <http://prachatai.com/journal/2011/11/37983> , 2556.

สุปรีย์ สุวรรณบุรณ์. “การสื่อสาร”. [online] [http://ipesp.ac.th/learning/thai/chapter 1 - 1. Html](http://ipesp.ac.th/learning/thai/chapter%201%20-%201.html) , 2556.

สุภัตสรณ์ ทวีวิไลศิริกุล. “การบริหารงานในภาวะวิกฤติ”. [online] <http://www.slideshare.net/smithsoim/chacha-20534741> , 2556.

เสรี ศุภราทิตย์. “การบริหารจัดการอุทกภัยในอนาคต”. [online]. www.thaidisaster.com/news/การบริหารจัดการอุทกภัยในอนาคต.doc , 2556.

ภาษาต่างประเทศ

Books

- Barnard Chester I. The Function of Executive. Cambridge : Harvard University Press , 1966.
- Bass, B.M. Leadership and Performance Beyond Expectations. New York : Free Press , 1985.
- Bennis, W. G. On Becoming a Leader. MA: Addison – Wesley , 1989.
- Bryman, A. Charisma and Leadership in Organizations. London : Sage , 1995.
- Certo, C.S. Modern management. New Jersey : Prentice Hall , 2000.
- Daft R. L. Leadership : Theory and practice. New York : The Dryden , 1999.
- Dejnozka, E. L. Education and ministration glossary. Westport, CT : Greenwood , 1983.
- Den Hartog, D.N., & Koopman, P.L. Leadership in Organization. Handbook of Industrial, Work, and Organizational Psychology. Volume 2 Organizational Psychology. London: Sage , 2001.
- Drucker, F. Peter, Knowledge – Worker Productivity : The Biggest Challenge. California : Harvard Business School Publishing , 1998.
- Fiedler, F. E. A Theory of leadership effectiveness. New York : McGraw-Hill , 1976.
- Filley, Alan C. Interpersonal Conflict Resolution. Glenview, Illinois : Scott, Foresman. , 1975.
- Greenberg, J., & Baron, R.A. Behavior in organizations : Understanding and managing the human Side of work. (4Th ed.). Boston : Allyn and Bacon , 1993.
- Greenberg J. and Baroon A. R. Behavior in Organizations : And The Truth About Managing People and Nothing But the Truth : Understanding and Managing the Human. New Jesey : Prentice Hall , 2003.
- Griffin, R. W. Organization Behavior. Managing People and Organization. Boston : Houghton Mifflin Company , 2004.
- Herrenkohl, R.C. Becoming a Team, Achieving a Goal. Thomson Corporation South Western , 2004.
- Hersey, Paul, and Kenneth H. Blanchard. . Management of Organizational Behavior Utilizing Human Resources. 2nd ed. N.p , 1972.
- Kouzes, J. M. , Posner, B.Z. A Leadership’s Legacy. San Francisco : Jossey-Bass , 2006.

- Likert, R. New Patterns of Management. New York : McGraw-Hill , 1961.
- _____. The Human Organization. New York : McGraw-Hill , 1967.
- McClelland, D. C. A Competency model for human resource management specialists to be used in the delivery of the human resource management cycle. Boston: Mcbetr , 1975.
- _____. Testing for Competence rather than for Intelligence. American : Psychologist , 1993.
- McFarland, S. G. Management : Foundations and Practices. (5th ed.). New York : Macmillan , 1979.
- Mintzberg, Henry. The Structuring of Organization: A Synthesis of research. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall , 1979.
- Moorhead. G. & Griffin. R.W., Organizational Behavior : Managing People and Organization. Boston : Houghton Mifflin Co , 2001.
- Robbins, Stephen P. Organization Theory : Structure Design and Application. 3rd ed. New Jersey : Prentice – Hall , 1990.
- Schermerhorn, J. R. Management. (7th ed.).New York: John Wiley & Sons, Inc , 2002.
- Steers, R. M. (1997). Antecedents and Outcomes of Organizational Commitment. Administrative Science Quarterly,22,1997. p. 46 - 56.
- Swanberg, R. Management and Leadership for Nurse Managers. Boston: Jones and Bartlett , 1996.
- Thomas, Kenneth. Conflict and Conflict Management in Marvin D. Dunnette (ed), Handbook of Industrial and Organization Psychology. Chicago : Rand McNally , 1976.
- Ulrich,D. The leader of the Future: New visions, strategies, and practices for the next era. San Francisco: Jossey-Bass publishers , 1996.
- Yamane, Taro. Statistics An Introduction Analysis. 3rd ed New York : Harper and Row Publishers , 1973.
- Yukl, G. A. Leadership in organization. (2nd ed.). Englewood Cliffs. New Jersey : Prentice-Hall , 1989.

Articles

- Fitzpatrick K. R. and Rubin M. S. “ Public relations vs. legal strategies in organizational crisis decisions” , Public Relations Review. Vol. 21 No.1 , 1995. p. 21 - 33
- Hsrtoog, D., & Koopman, P. L. “Leadership in organization. Handbook of industrial, Work and Organization Psychology”. Organizational Psychology. 2, London: Sage , 2001.
- Kirkpatrick, S. A. , & Locke, E. A. “Leadership : Do traits matter?”. The Executive. 5, 1991. p. 48-60.
- Report of the World Commission on Environment and Development : Our Common Future. UN Documents Gathering a body of global agreements (WCED). Development and International Co-operation: Environment , 1987.
- Ricketts, John Clifton. “Critical Thinking Skills of Selected Youth Leaders : The Efficacy of Leadership Development, Critical Thinking Dispositions, and student Academic Performance”. Dissertation Abstract Internation. 2349 – A , 2004.
- United Nations. Report of the World Commission on Environment and Development. December 11 , 1987.
- Zeithaml, V. A., Berry, L.L., and Parasuraman, A. The nature and determinants of customer expectations of service. Journal of the academy of marketing science, 21 (1), 1993. p. 1 – 12

ภาคผนวก

ผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัย เรื่อง ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ดังนั้น คำตอบที่ตรงกับทัศนะของท่านจะช่วยให้การวิเคราะห์ค่าทางสถิติเพื่อการวิจัยเป็นไปด้วยความถูกต้องและถือว่ามีคุณค่าอย่างยิ่ง ผู้ศึกษาจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่าน โปรดตอบแบบสอบถามนี้ คำตอบที่ได้รับ ผู้ศึกษาจะถือเป็นความลับและวิเคราะห์ผลเป็นภาพรวมเท่านั้น

แบบสอบถามนี้ มีลักษณะคำถามทั้งที่เป็นปลายปิด (Close – Ended Questions) และแบบปลายเปิด (Open – Ended Questions) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check - List) จำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามปลายปิดเกี่ยวกับแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย จำนวน 26 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามปลายปิดเกี่ยวกับแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย จำนวน 21 ข้อ

ตอนที่ 4 คำถามปลายปิดเกี่ยวกับแนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ เพื่อมาตรการในการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย จำนวน 21 ข้อ

ตอนที่ 5 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ใน
การใช้ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อมาตรการในการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ลงใน () หน้าคำตอบที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงและกรณ
กรอกรายละเอียดลงในช่องว่างที่กำหนด ถ้าเลือกข้อนั้น ๆ จำนวน 13 ข้อ

ช่องนี้สำหรับ

นักวิจัย

1. เพศ

() 1.ชาย

() 2.หญิง

1

2. อายุ

() 1. น้อยกว่า 45 ปี

() 2. 45 - 50 ปี

() 3. 51 - 55 ปี

() 4. 55 ปีขึ้นไป

2

3. ระดับการศึกษา

() 1. ต่ำกว่าปริญญาตรี

() 2. ปริญญาตรี

() 3. ปริญญาโท

() 4. ปริญญาเอก

3

4. ลักษณะหน่วยงานต้นสังกัด

() 1. ส่วนราชการส่วนกลาง

() 2. ส่วนราชการส่วนภูมิภาค

4

- () 3. ส่วนราชการส่วนท้องถิ่น
- () 4. ประชาชนทั่วไป
5. ระยะเวลาในการทำงาน
- () 1. น้อยกว่า 10 ปี
- () 2. 10 - 20 ปี 5
- () 3. 21 - 30 ปี
- () 4. 31 - 40 ปี
- () 5. มากกว่า 40 ปี
6. รายได้ของท่าน
- () 1. น้อยกว่า 10,000 บาท
- () 2. 10,001 - 30,000 บาท 6
- () 3. 30,001 - 50,000 บาท
- () 4. มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป
7. ตำแหน่งหน้าที่ด้านการทำงาน
- () 1. มีตำแหน่งฝ่ายบริหาร / ผู้อำนวยการ โครงการ 7
- () 2. มีตำแหน่งผู้ช่วยฝ่ายบริหารหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการ
- () 3. มีตำแหน่งปฏิบัติการ
- () 4. อื่น ๆ
8. องค์ความรู้ ประสบการณ์ และการฝึกอบรม การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ
- () มี โปรแกรม..... 8
- () ไม่มี
9. องค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านภาวะผู้นำ การบริหารจัดการองค์กร
- () มี โปรแกรม..... 9
- () ไม่มี

10. องค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรม มาตรการจัดการสาธารณสุขทางน้ำอย่างยั่งยืน
 () มี โปรแกรม..... 10
11. องค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านยุทธศาสตร์
 () มี โปรแกรม..... 11
 () ไม่มี
12. องค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรมด้านความมั่นคงของมนุษย์
 () มี โปรแกรม..... 12
 () ไม่มี
13. องค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเข้าฝึกอบรม เกี่ยวกับจังหวัดพื้นที่น้ำท่วมภาคกลาง
 ภาคกลาง 3 จังหวัด (สิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี) 13
 () มี โปรแกรม.....
 () ไม่มี

ตอนที่ 2 แนวคิดและทัศนคติเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ในช่องที่ท่านคิดว่ามีผลสำคัญต่อภาวะผู้นำ
การบริหารจัดการ ในภาวะวิกฤติ และกรุณาตอบให้ครบถ้วน (จำนวน 26 ข้อ)

ข้อความถาม	ระดับความคิดเห็น					ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	
	5	4	3	2	1	
14. ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ต้อง บริหารจัดการเชิงถนนน้ำใจ และต้อง วิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ ถึงถ้วน เพื่อ ใช้ในการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบาย ต่าง ๆ						
15. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะ วิกฤติน้ำท่วมเชิงถนนน้ำใจ ต้องสามารถ สร้างทีมงาน และบูรณาการหน่วยงาน ต่าง ๆ เพื่อร่วมกันในการแก้ไขปัญหา						

<p>16. สิ่งสำคัญของภาวะผู้นำการบริหารจัดการในพื้นที่น้ำท่วม คือต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อใช้ในการประเมินสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม และมีข้อมูลครบถ้วนที่จะสนับสนุนการตัดสินใจ</p>						
<p>ข้อคำถาม</p>	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
<p>17. ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติจะแก้ไขปัญหาได้อย่างเกิดผลนับพลันนั้น ต้องใช้อำนาจบังคับบัญชาสั่งการ และผลักดันการปฏิบัติอย่างเข้มงวด เต็มขนาด ผ่านตำรวจและมาตรการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัด</p>						
<p>18. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติจะแก้ไขปัญหาได้อย่างเกิดผล ต้องยึดหลักความรวดเร็ว และความมั่นคงขององค์กรและตำแหน่งหน้าที่ของตนในการปฏิบัติงาน แม้ว่าอาจต้องร่วมมือกับผู้นำการเมืองในบางกรณีเพื่อลดความขัดแย้งก็ตามที่</p>						

<p>19. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการ</p> <p>ในภาวะวิกฤติ จะต้องรับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น โดยไม่ยึดติดความคิดของตนเอง โดยเฉพาะต้องรับฟังและปฏิบัติตาม นโยบายของผู้บริหารระดับสูงและนักการเมือง ในพื้นที่ เพื่อแสวงหาความสนับสนุนที่ ถูกต้องตัว</p>						
---	--	--	--	--	--	--

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
<p>20. ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ต้อง มีความจริงใจ และการบริหารจัดการ แบบถนอมน้ำใจต่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจะ สามารถแก้ปัญหา ได้อย่างรวดเร็วต่อ สถานการณ์ และต้องเข้าถึงพื้นที่ด้วย</p>						
<p>21. ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติ จะสำเร็จผล ในการแก้ไขปัญหาได้ ต้องรู้จักนำเอา เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจำลองและ ประเมินสถานการณ์</p>						

22. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการ จะสามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติได้ก็จะต้องมีความชัดเจนในการสั่งการ และมีการกระจายอำนาจในการดำเนินการ ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จ						
23. ผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ต้องกล้าตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วยอย่างมาก	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วย	ช่องนี้สำหรับนักวิจัย
	5	4	3	2	1	
24. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องเป็นผู้ที่สามารถนำทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาใช้ คือ มีการจัดการตามสภาพแวดล้อม พื้นที่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง และต้องมีการตัดสินใจว่าช่วงเวลาใดควรจะมีการปรับกลยุทธ์						

25. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ จะต้องเป็นผู้นำที่ติดดิน สุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น รู้จักถนอมน้ำใจผู้อื่น ใส่ใจในปัญหา โดยลงพื้นที่ขณะเกิดภัย เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน						
26. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการจะต้องมีวิสัยทัศน์ในการปฏิบัติงาน เพื่อการแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในภาวะวิกฤติ						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วยอย่างมาก	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วย	ช่องนี้สำหรับนักวิจัย
	5	4	3	2	1	
27. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องมีคุณธรรม มนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการปฏิบัติตนที่ให้เกียรติและถนอมน้ำใจผู้อื่น ต้องพูดจริง ทำจริง มีเหตุผลกล้าตัดสินใจ ต่อภาวะวิกฤติหรือเมื่อเกิดสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า						

โดยเฉพาะเมื่อเกิดอุทกภัย						
28. ผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วมเชิง ถนอมน้ำใจ ต้องมีความรับผิดชอบต่อ ผลการปฏิบัติงาน และไม่โยนความผิด ให้ผู้อื่น						
29. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะ วิกฤติต้องมีความสามารถในการ ประสานงาน และสร้างเครือข่ายกับ หน่วยงานอื่นๆ ได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ เพื่อความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา						
30. การมีทักษะในการสื่อสารที่ดี เพื่อให้ ทุกคน เกิดความเข้าใจ และพร้อมรับมือ กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันเป็น คุณลักษณะสำคัญที่ผู้นำในภาวะวิกฤติ ควรมี เพื่อที่จะสามารถบริหารจัดการ ภาวะวิกฤติได้อย่างยั่งยืน						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
31. ภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วมที่						

<p>เน้นการบริหารจัดการแบบถนอมน้ำใจ ต้องมีความอดทน อดกลั้น มีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง แข็งแรง รวมทั้งต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพดีด้วย</p>						
<p>32. ภาวะผู้นำที่ดีต้องมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ในระดับสูง (emotional intelligent) ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร โดยเฉพาะในภาวะวิกฤติ</p>						
<p>33. ผู้นำในภาวะวิกฤติน้ำท่วม ไม่จำเป็นต้องรู้ทุกเรื่อง แต่จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ และต้องเป็นนักประชาสัมพันธ์ และนักแสดงที่ดี เพื่อแจ้งข่าวแก่สาธารณะ เพื่อให้ชุมชนรับฟังและเชื่อตามสิ่งที่ได้รับการบอกเล่า</p>						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วยอย่างมาก	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วย	ช่องนี้สำหรับนักวิจัย

	5	4	3	2	1	
34. จังหวัดสิงห์บุรี เป็นพื้นที่ราบลุ่มและมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน เมื่อฝนตกชุกจะเกิดวิกฤติเพราะจะทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำสูงขึ้น ไหลทะลักเข้าท่วมบ้านเรือนประชาชน ผู้นำจึงจำเป็นต้องบริหารจัดการอย่างมีความคล่องตัว และรวดเร็ว เพื่อให้สามารถแจ้งเตือนสถานการณ์น้ำได้อย่างทันท่วงที เพื่อให้ประชาชนเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับภาวะวิกฤติ						
35. การแก้ไขปัญหาอุทกภัย ซึ่งเป็นวิกฤติภัยธรรมชาติของจังหวัดสิงห์บุรี สามารถดำเนินการสำเร็จได้ เพราะมีผู้นำที่มีความโปร่งใส บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ถนอมน้ำใจผู้อื่น และสามารถทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างถ้อยที ถ้อยอาศัย และร่วมมือกันได้ในภาวะวิกฤติ						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็น	ช่องนี้สำหรับ

	อย่าง มาก	มาก		น้อย	ด้วย	นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
36. ความเก่งกาจของผู้นำในภาวะวิกฤติของจังหวัดอ่างทอง ที่สามารถบริหารจัดการน้ำท่วมได้อย่างฉับพลัน และสามารถประเมินสถานการณ์และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ เพราะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างเป็นรอบด้าน						
37. การบริหารจัดการของผู้นำของจังหวัดอ่างทอง ที่เน้นการเสียสละ และความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเข้าใจในวิกฤติจากอุทกภัยร่วมกัน เป็นคุณสมบัติที่ผู้นำสั่งการให้ทีมงานต้องมี และใช้ในการแก้ไขภาวะวิกฤติ โดยเฉพาะอุทกภัยที่เกิดขึ้น						
38. ผู้นำในภาวะวิกฤติของจังหวัดลพบุรี ต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถสูงในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจาก เป็นจังหวัดที่มีหน่วยทหารตั้งอยู่จำนวนมาก หากไม่สามารถสร้างความร่วมมือและมอบหมายภารกิจให้ตรงกับความสามารถพิเศษได้ อาจเกิดปัญหาต่อสภาวะผู้นำในภาวะวิกฤติ						

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น
----------	------------------

	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
39. ผู้นำการบริหารจัดการของจังหวัด ลพบุรี ต้องมีความมุ่งมั่น รวดเร็ว ต่อการ แก้ไขปัญหาวิกฤติอุทกภัย โดยต้อง สามารถเข้าถึงพื้นที่ ที่เกิดเหตุ ในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น						

ตอนที่ 3 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน ในจังหวัด
เขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ในช่องที่ท่านคิดว่ามีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์การสร้างความ
ความร่วมมือของชุมชน (จำนวน 21 ข้อ)

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	
	5	4	3	2	1	
40. ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของ ชุมชนในการบริหารจัดการน้ำที่ดี ต้อง มองให้ครอบคลุมทั้งระบบ คือ ตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และต้องเน้น การเชื่อมต่อกับทุกภาคส่วนแบบไร้พิษภัย (non-toxic)						
41. ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือ ของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำที่มี ประสิทธิภาพ ต้องเปิดโอกาสให้ ประชาชน/ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุก กระบวนการ โดยเฉพาะในด้านการ ตัดสินใจ และต้องระมัดระวังไม่ให้เกิด ความขัดแย้งและทำให้เกิดความสัมพันธ์						

แบบไร้พิกษัย						
--------------	--	--	--	--	--	--

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
42. ยุทธศาสตร์ในการสร้างความร่วมมือของชุมชนในภาวะวิกฤติ คือ การแก้ไขปัญหา ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และการปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยเหนือและนักการเมืองเจ้าของพื้นที่ โดยเฉพาะเป็นผู้ที่ค้ำประกันเสียงของประชาชนส่วนใหญ่ แม้อาจต้องขัดต่อหลักการก็ตามที่						
43. ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารงานแบบไร้พิกษัย ในการแก้ไขปัญหาที่ดีจะต้องมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการจัดให้มีการสื่อสารข้อมูลแบบ Two Way Communication						

<p>44. ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารงานแบบไร้พรมแดนของภาครัฐในยุคภาวะวิกฤติ คือ ต้องเสริมสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้จักการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน อย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยเมื่อเกิดภาวะความขัดแย้ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหา</p>						
--	--	--	--	--	--	--

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วยอย่างมาก	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วย	ช่องนี้สำหรับนักวิจัย
	5	4	3	2	1	
<p>45. ภาครัฐต้องจัดให้มีการกระจายอำนาจให้กับทุกภาคส่วน ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งในภาวะวิกฤตินั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการวางยุทธศาสตร์การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน</p>						
<p>46. การแจ้ง เพื่อให้ประชาชนทราบถึงระดับความรุนแรงของพื้ดินภัย และสามารถเตรียมความพร้อม ในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้อย่างทัน่วงที ต้องประกอบด้วยความสามารถ</p>						

ในการพยากรณ์สถานการณ์ ที่มีความ แม่นยำ รวดเร็ว และถูกต้อง						
47. ยุทธศาสตร์สำคัญของภาครัฐในการ เชื่อมต่อกับประชาชนในการเตรียมความ พร้อม เพื่อรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติ คือ ต้องบริหารจัดการ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ภัย พิบัติอย่างถูกต้อง ซึ่งถือว่ามีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่ง						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
48. เมื่อเกิดวิกฤติภัย การสื่อสารด้วยภาษา ที่เข้าใจง่าย โดยผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น โทรทัศน์ วิทยุชุมชน เป็นต้น โดยเฉพาะการนำเอาดารานักแสดง นักร้องมาแสดงตัว เช่นเดียวกับตอน จัดการหาเสียงในช่วงเลือกตั้ง ต้องถือว่าเป็นมาตรการที่มีความจำเป็น อย่างยิ่ง ในการสื่อสารระหว่างภาครัฐกับ ประชาชนที่จะขาดเสียมิได้						
49. การใช้ระบบ Single Command ในการ						

ติดตามและบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อต้องการให้เกิดเอกภาพในการบริหารจัดการและการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน						
50. ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนทางวิชาการ โดยเฉพาะในการจัดทำฐานข้อมูล สถิติสำคัญ รวมทั้งการคาดการณ์ เพราะต้องเตรียมสถานการณ์ไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดภัย เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาอุทกภัย ในภาวะวิกฤติ						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วยอย่างมาก	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วย	ช่องนี้สำหรับนักวิจัย
	5	4	3	2	1	
51. ยุทธศาสตร์ 5 R ได้แก่ Reduce Reuse Recycle Reserve Revisualize เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ที่ภาครัฐต้องใช้ในการแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤติ						
52. ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิดเอกภาพในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานของรัฐและชุมชน จะเกิดขึ้นได้ ต้องเกิดจากการบูรณาการ การทำงาน						

ร่วมกันในทุกภาคส่วน						
53. การทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดี ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางออกร่วมกันในการแก้ไขปัญหา						
54. การสร้างเครือข่ายข้อมูล โดยเฉพาะจากสื่อมวลชนฉบับที่มีผู้อ่านจำนวนมาก และกับบรรดาดารา นักแสดง และนักการเมืองผู้มีชื่อเสียง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการพยากรณ์สถานการณ์ เป็นช่องทางที่มีประสิทธิภาพในการบูรณาการ และสร้างเอกภาพในการบริหารงาน ของยุคสื่อสารไร้พรมแดน สมควรได้รับการสนับสนุนด้วยงบประมาณจำนวนมากของรัฐ						
ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
55. การใช้ข้อมูล สถิติ การตรวจสอบ และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถทำให้การแก้ไขปัญหาอุทกภัยในจังหวัดสิงห์บุรี เป็นไปอย่างทั่วถึง รวดเร็ว และเป็นระบบ						
56. ปัจจัยสำคัญในการนำเอายุทธศาสตร์						

<p>การสร้างความร่วมมือของชุมชนมาบังคับใช้เพื่อการแก้ไขปัญหาอุทกภัยที่สำคัญของจังหวัดสิงห์บุรี ที่ต้องให้ความสำคัญเป็นเรื่องเร่งด่วน คือ การกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตื่นตัว เตรียมความพร้อม และคอยติดตามข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่อย่างมีสติ</p>						
<p>57. ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนที่สำคัญ ที่จะเกิดผลดีประการหนึ่งคือ ผู้นำของจังหวัดอ่างทองต้องดำเนินการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการ และต้องสร้างความชัดเจนในการสั่งการ และทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่ทำให้การแก้ไขปัญหาอุทกภัยได้รับการแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว และเป็นระบบ</p>						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็นด้วยอย่างมาก	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วย	ช่องนี้สำหรับนักวิจัย
	5	4	3	2	1	
<p>58. การแจ้งข้อมูลข่าวสาร ผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะวิทยุชุมชน เป็นยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนที่สำคัญ ที่ผู้บริหารของจังหวัด</p>						

<p>อ่างทอง ต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในภาวะวิกฤติ</p>						
<p>59. จังหวัดลพบุรีต้องเผชิญปัญหาน้ำไหลหลากและภัยแล้งเป็นประจำ ซึ่งมีเงื่อนไขข้อจำกัดในการบริหารจัดการน้ำในระดับหนึ่งการกำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำในเขื่อนและชลประทานยังต้องดำเนินการควบคู่กับการบูรณาการการบริหารงานกับภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการแก้ไขปัญหา</p>						

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					ช่องนี้สำหรับนักวิจัย
	เห็นด้วยอย่างมาก	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วย	เห็นด้วยน้อย	ไม่เห็นด้วย	
	5	4	3	2	1	

<p>60. ผู้บริหารของจังหวัดลพบุรี ต้องให้ความสำคัญต่อการวางผังเมือง และการจัดแบ่งโซน ให้เป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญของการกำหนดยุทธศาสตร์ ที่ทำให้สามารถลดปัญหาวิกฤติน้ำท่วมในจังหวัด และต้องชี้แจงให้ประชาชนได้เห็นถึงประโยชน์ร่วมกันในการกำหนดมาตรการตามแนวทางดังกล่าว</p>						
---	--	--	--	--	--	--

ตอนที่ 4 แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ เพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ในช่องที่ท่านคิดว่ามีผลสำคัญต่อภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ เพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน (จำนวน 21 ข้อ)

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
61. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติที่จะเกิดผลดีได้นั้น ต้องเร่งให้เกิดการสร้างความร่วมมือและให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารได้เท่าเทียมกับภาครัฐ จะเป็นมาตรการที่สามารถลดปัญหาความขัดแย้งลงได้อย่างยั่งยืน						
62. ในการแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤติ ภาวะผู้นำการบริหารจัดการของภาครัฐ ต้องให้ความสำคัญในการแจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุชุมชน เพื่อให้ประชาชนทราบอย่างถูกต้อง และทันต่อสถานการณ์						

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ เห็น	ช่องนี้ สำหรับ

	อย่าง มาก	มาก		น้อย	ด้วย	นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
63. การบริหารจัดการของผู้นำโดยการ ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาในภาวะวิกฤติกับ องค์กรของภาครัฐด้วยกัน จะช่วยให้เกิด ประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาได้ มากกว่าการร่วมมือกับชุมชนซึ่งจะ ก่อให้เกิดปัญหาบานปลายได้ง่าย						
64. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะ วิกฤติที่ให้ความสำคัญต่อมาตรการที่ต้อง เร่งสร้างความเข้าใจกับสื่อมวลชน และ นักการเมืองในพื้นที่ จะช่วยลดปัญหา ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี เพราะ นักการเมือง มีอิทธิพลเหนือชุมชน ซึ่งจะ ช่วยบริหารจัดการแบบนอกระบบ ได้อย่างทันท่วงที						
65. การเสริมสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จัก การเสียสละ มีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและ กัน ในภาวะวิกฤติ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็น อย่างยิ่ง สำหรับมาตรการในการสร้าง ความร่วมมือร่วมกันกับทางชุมชน						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น	เห็น	เห็น	เห็น	ไม่	ช่องนี้

	ด้วย อย่าง มาก	ด้วย มาก	ด้วย	ด้วย น้อย	เห็น ด้วย	สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
66. ชุมชนที่เผชิญหน้ากับวิกฤติอุทกภัย ควรมีการเตรียมพร้อม ติดตามข้อมูล และมี สติ ในการแก้ไขปัญหาและในการให้ ความร่วมมือกับผู้นำในการบริหารจัดการ กับภาวะวิกฤติ						
67. การเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ ในภาวะวิกฤติ อุทกภัยนับได้ว่ามีส่วนช่วยในการลด ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ และเป็น มาตรการที่ดีในการเสริมสร้างการมี ส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน						
68. การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน ภาวะวิกฤตินั้น ต้องใช้วิธีการเจรจาด้วย ความประนีประนอม มีเหตุผล มีเมตตา ปราณี และต้องสร้างความสัมพันธ์แบบ ถนอมน้ำใจกับผู้อื่น						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
69. ชุมชนจะเข้มแข็งได้ถ้าคนในชุมชน มีมาตรการในการวางแผนร่วมกันในการ แก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างยั่งยืนในระดับ ชุมชน						
70. มาตรการในการแก้ไขปัญหาในภาวะ วิกฤติ จะเกิดขึ้นได้ก็จะต้องเกิดจากการ บูรณาการของงานจากทุกภาคส่วนร่วมกัน และมีการทำประชาคม โดยมีการร่วมมือ กับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ						
71. สิ่งสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง คือ การ ปรับวิถีชีวิตให้มุ่งสร้างรายได้ เศรษฐกิจแบบทุนนิยมตะวันตกให้ ก้าวหน้า เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ ท่ามกลางวิกฤติภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ อย่างไม่เคียดแค้น						
72. ความร่วมมือของคนในชุมชนที่ต้อง เผชิญหน้ากับวิกฤติอุทกภัยติดต่อกัน ยาวนานนั้น จะเกิดขึ้นได้จริงก็ต่อเมื่อ ประชาชนต้องรู้จักคำว่า “เสียสละ” “หน้าที่” และ “ความรับผิดชอบ” ต่อส่วนรวม						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
73. เมื่อเกิดภาวะวิกฤติต้องมีมาตรการในการบริหารจัดการของผู้นำที่ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จึงจะแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน						
74. สัจธรรมอย่างหนึ่งของภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติของจังหวัดสิงห์บุรี คือ การที่ทุก ๆ คนต้องเห็นพ้องต้องกันว่าต้องมีการเรียนรู้ที่จะเผชิญหน้ากับความเหนียวยากร่วมกัน เพื่อช่วยให้ชุมชนเผชิญหน้ากับวิกฤติภัยต่าง ๆ ได้ และจะก่อให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วม						
75. ชุมชนจะเข้มแข็งได้จะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะความร่วมมือจากข้าราชการระดับสูงและนักการเมืองที่มีอำนาจในการควบคุมหน่วยงานราชการ						

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น					
	เห็น ด้วย อย่าง มาก	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ เห็น ด้วย	ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย
	5	4	3	2	1	
76. การที่ชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี มีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เป็นแนวทางในการลดความขัดแย้ง และทำให้เกิดภาวะผู้นำการบริหารจัดการที่ช่วยสร้างให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง และมีความพร้อมต่อการแก้ไขปัญหาสถานการณ์อุทกภัยในภาวะวิกฤติ						
77. การขาดภาวะผู้นำการบริหารจัดการของชุมชน การมีอัตรา และการขาดความเสถียร เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติโดยเฉพาะเมื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาอุทกภัย						
78. การที่ประชาชนในจังหวัดอ่างทอง ให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาน้ำท่วมเป็นอย่างดี เพราะมีผู้นำที่สามารถบริหารจัดการในภาวะวิกฤติที่เก่งกาจ โดยเฉพาะได้สั่งการให้ทุกภาคส่วน ต้องตรวจสอบ						

<p>สื่อสารการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง และทั่วถึง แม้จะประสบอุทกภัยอย่างรุนแรงก็ตาม</p>						
<p>ข้อคำถาม</p>	ระดับความคิดเห็น					
	<p>เห็น ด้วย อย่าง มาก</p>	<p>เห็น ด้วย มาก</p>	<p>เห็น ด้วย</p>	<p>เห็น ด้วย น้อย</p>	<p>ไม่ เห็น ด้วย</p>	<p>ช่องนี้ สำหรับ นักวิจัย</p>
	5	4	3	2	1	
<p>79. การที่ชุมชนในจังหวัดอ่างทอง ดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีเหตุมีผล และเสียสละเกิดขึ้น เพราะผู้บริหารของจังหวัด ได้ให้ความสำคัญกับการภาครัฐต้องให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเปิดเผย ต่อประชาชน</p>						
<p>80. การที่ประชาชนในจังหวัดลพบุรี เรียนรู้ และสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศเป็นอย่างดี เป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้นำและชุมชนสามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤติและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน และมั่นคง แม้ว่าจะต้องเผชิญหน้ากับปัญหาอุทกภัยตลอดเวลา</p>						
<p>81. สาเหตุที่ทำให้ความขัดแย้งต่าง ๆ ในจังหวัดลพบุรี ไม่เกิดขึ้นหรือมีเพียงเล็กน้อย เพราะภาครัฐมีความยุติธรรม</p>						

ในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น หลังจากเหตุ อุทกภัย โดยเฉพาะการจ่ายค่าชดเชย และ เยียวยาอย่างเท่าเทียมกัน						
--	--	--	--	--	--	--

ตอนที่ 5 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ และยุทธศาสตร์
 การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่
 ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย จำนวน 6 ข้อ

82. ท่านเห็นว่าภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ
 ภาคกลางของประเทศไทย ในอดีตและปัจจุบันมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

83. ท่านมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือระหว่าง
 ภาครัฐ และชุมชน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในอดีตที่ผ่านมา และ
 ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....

84. ท่านเห็นว่าภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ เพื่อมาตรการแก้ไข
อุทกภัยอย่างยั่งยืน รูปแบบของผู้นำ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในอดีต
และปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

85. ท่านเห็นว่า ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ในการสร้างความ
ร่วมมือของชุมชน เพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของ
ประเทศไทยได้ ในอนาคตควรเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

.....

.....

.....

.....

ผนวก ก
ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์

นายเผด็จชัย สะสมทรัพย์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน
(ขณะสัมภาษณ์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี)

นายธีระ วงศ์สมุทร
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์

นายพูนศักดิ์ ชาติสิทธิผล
ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

นายบัณฑิต สุภัทวณิช
อดีตเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

นายวิชัย ศรีขวัญ
อดีตปลัดกระทรวงมหาดไทย

นายชานินทร์ สุภาแสน
ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

นายพิเชษฐ์ ไพบูลย์ศิริ
ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี

นายสุรพล แสงศักดิ์
ผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี

นายวิศวะ สะตีสमित
ผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง

นายตัน ภาสกรนที
ประธานกรรมการ
บริษัท อิชิตัน กรุ๊ป จำกัด

นายสุชาติ ลายน้าเงิน
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จังหวัดลพบุรี

นายณรงค์ อ่อนสะอาด
รองผู้ว่าราชการจังหวัดสิงห์บุรี
(ขณะดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

นายนลิน ตั้งประสิทธิ์
รองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง

นายปัญญา งามเลิศ
รองผู้ว่าราชการจังหวัดอ่างทอง

นายสรกฤษ เทียนถาวร
นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด
สิงห์บุรี

ดร.ไพฑูรย์ สิงห์ไข่มุก
ที่ปรึกษาผู้ตรวจราชการ
สำนักนายกรัฐมนตรี ด้านสิ่งแวดล้อม

นายแพทย์ศิริชัย ลิ้มสกุล
นายแพทย์สาธารณสุข
จังหวัดลพบุรี

นายธีรศักดิ์ ทรัพย์ศิริ
หัวหน้าสำนักงานป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย
จังหวัดลพบุรี

นางสาวชวนชม จันทะวงษ์
พัฒนাসังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์จังหวัดลพบุรี

ผศ.สุรพงษ์ ปนาทกุล
อดีตกณบดี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ดร.ปลอดประสพ สุรัสวดี
รองนายกรัฐมนตรี
และรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล
เลขาธิการ
มูลนิธิชัยพัฒนา

นายสุวัฒน์ เทพอารักษ์
เลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประชาชน โครงการ
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

นายจักรชัย พรหมเลิศ
อธิบดีกรมป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย

นายเลิศวิโรจน์ โกวัฒนะ
อธิบดีกรมชลประทาน

รศ.ดร.ชูกเกียรติ ทรัพย์ไพศาล
ที่ปรึกษาคณะกรรมการสถาบันน้ำ
เพื่อความยั่งยืน

นายสมชาย ไหมม่วง
ผู้ตรวจราชการกระทรวงเทคโนโลยี
และสารสนเทศ
(อดีตอธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยา)

ดร.อานนท์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา
ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยี
อวกาศและภูมิสารสนเทศ

รศ.ดร.เสรี สุภราทิตย์
ผู้อำนวยการศูนย์การเปลี่ยนแปลง
ภูมิอากาศและภัยพิบัติ
มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.รอยล จิตรดอน
ผู้อำนวยการสถาบันสารสนเทศ ทรัพยากรน้ำ
และการเกษตร
(องค์การมหาชน)

ศ.ดร.ชนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล
อาจารย์ประจำภาควิชาธรณีวิทยา
คณะวิทยาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.ดร.อภิชาติ อนุกุลอำไพ
ประธานคณะอนุกรรมการวิชาการและ
วิเคราะห์โครงการ คณะกรรมการบริหาร
จัดการน้ำและอุทกภัย

นายเจน นำชัยศิริ
รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และประธานคณะกรรมการบริหาร
สถาบันน้ำเพื่อความยั่งยืน

นายสรยุทธ สุทัศนจินดา
ผู้สื่อข่าวสถานีโทรทัศน์
ไทยทีวีสีช่อง 3

ว่าที่ ร.ต.ณรงค์ฤทธิ์ ทองดี
กำนันตำบลพุดา
จังหวัดลพบุรี

นางสาวนัยนา ศรีเร
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ม่วงหมู จังหวัดสิงห์บุรี

พระวิมลปัญญาภรณ์
รองเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี และ
เจ้าอาวาสวัดเสาชงทอง

นางสาวกอแก้ว เพชรบุตร
ผู้รับใบอนุญาต
โรงเรียนกำจรวิทย์ จังหวัดลพบุรี

นายสมภพร สุขดา
ข้าราชการบำนาญ

นางพัชนี เหลืองคิลก
เจ้าของกิจการฮอนด้า
จังหวัดสิงห์บุรี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์
วัน เดือน ปีเกิด	8 พฤศจิกายน 2504
การศึกษา	พ.ศ.2526 รัฐศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2532 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2557 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (อยู่ระหว่างการขอรับปริญญาบัตร)
ประวัติการทำงาน	พ.ศ.2527 ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครอง 3) อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พ.ศ.2530 บุคลากร กองอัตรากำลังและส่งเสริมสมรรถภาพ พ.ศ.2537 เจ้าหน้าที่บริหารงานการคลัง 6 กองคลังส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2540 เจ้าหน้าที่บริหารงานปกครอง 7 สำนักบริหารการปกครองท้องที่ พ.ศ.2541 เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 7 สำนักบริหารการทะเบียน พ.ศ.2545 นายอำเภอน้ำแก่ง (เจ้าพนักงานปกครอง 8) จังหวัดศรีสะเกษ พ.ศ. 2546 นายอำเภอปลวกแดง (เจ้าพนักงานปกครอง 8) จังหวัดระยอง พ.ศ. 2548 นายอำเภอพุทธมณฑล (เจ้าพนักงานปกครอง 8) จังหวัดนครปฐม พ.ศ.2550 ผู้อำนวยการส่วน (เจ้าหน้าที่บริหารงานปกครอง 8) ส่วนปฏิบัติการ พิเศษ สำนักอาสาสมัครดินแดน กรมการปกครอง พ.ศ.2550 ผู้อำนวยการกอง (เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8) กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง พ.ศ.2551 ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง(ผู้อำนวยการสูง) พ.ศ.2552 ปลัดจังหวัด(ผู้อำนวยการสูง) จังหวัดอำนาจเจริญ พ.ศ.2554 ปลัดจังหวัด(ผู้อำนวยการสูง) จังหวัดสิงห์บุรี พ.ศ.2555 รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี จังหวัดลพบุรี

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

เรื่อง ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน
ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย

ผู้วิจัย นายสุจินต์ ไชยชุมศักดิ์

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 56

ตำแหน่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าภัยพิบัติทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ โดยการบริหารจัดการที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ขาดความระมัดระวัง และขาดความตระหนักในการสร้างเสริมทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ได้สร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในทุกภูมิภาคทั่วโลก และมีแนวโน้มของการเกิดภัยพิบัติที่มีความถี่และความรุนแรงเพิ่มขึ้น สร้างความเสียหายทั้งต่อชีวิตทรัพย์สิน ระบบเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมสร้างมหันตภัยและความเดือดร้อนให้แก่ชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรทั่วโลกเป็นจำนวนมาก

อุทกภัยเป็นภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นมากกว่าภัยพิบัติอื่น ๆ ซึ่งได้ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมากทั้งด้านเศรษฐกิจ และชีวิตของประชาชนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก มีความแปรปรวนต่ออุทกภัยเป็นอย่างมาก ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ภูมิภาคเอเชียได้เกิดอุทกภัยสูงถึงร้อยละ 40 ของอุทกภัยที่เกิดขึ้นในทั่วโลก ทั้งนี้อุทกภัยในเขตเมืองก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก และยากต่อการบริหารจัดการ เนื่องจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางหรือมีรายได้ต่ำในภูมิภาคกำลังเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นสังคมเมือง โดยมีประชากรและทรัพย์สินกระจุกตัวอย่างหนาแน่นในบริเวณใจกลางเมือง นอกจากความเสียหายทางเศรษฐกิจโดยตรงแล้ว อุทกภัยยังมีผลกระทบต่อเนื่องในระยะยาว เช่น การสูญเสียโอกาสทางการศึกษา โรคภัยไข้เจ็บที่มาจากน้ำท่วมและภาวะทุพโภชนาการ ผลกระทบทางลบเหล่านี้อาจบั่นทอนเป้าหมายการพัฒนาได้ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของสังคมเมืองก่อให้เกิดย่านชุมชนผู้มีรายได้ต่ำ มีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่เหมาะสมขาดแคลนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ รวมทั้งบริการทางภาครัฐอื่นๆ ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความเสียหายที่จะได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมเป็นอย่างมาก

สำหรับประเทศไทย เกิดอุทกภัยในปี พ.ศ. 2554 โดยในช่วงฤดูฝนของปี 2554 เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนเป็นต้นมาถึงเดือนตุลาคม ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากพายุหลายลูกที่ถาโถมเข้ามา จากอิทธิพลพาดผ่านของพายุโซนร้อนนุกเต็น (Nokten) ไหหมา (Haima) เนสาด (Nesat) และร่องมรสุมหย่อมความกดอากาศต่ำไหถ่าง (Haitang) ทำให้ฝนตกหนักถึงหนักมาก เกิดน้ำท่วมฉับพลันและน้ำป่าไหลหลาก โดยเฉพาะภาคเหนือตอนล่าง และตอนบน ภาคตะวันออก เฉียงเหนือของไทย รวมถึงกรุงเทพมหานคร ประชาชนประสบความเดือดร้อนนานกว่า 1 เดือน อาคารบ้านเรือน ทรัพย์สินและสิ่งสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เช่น ถนน สะพาน พืชสวนไร่นา แหล่งพื้นที่เศรษฐกิจ นิคมอุตสาหกรรมได้รับความเสียหาย มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ประชาชนนับแสนคนไม่สามารถอาศัยอยู่ในที่พักอาศัยของตนเองได้ ต้องอพยพไปอาศัยที่พักรถที่พักรถที่พักรถอื่น ๆ เช่น บ้านญาติพี่น้อง ที่พักที่หน่วยราชการจัดเตรียมไว้ให้ ทำให้คุณภาพชีวิตและจิตใจของประชาชนโดยรวมไม่ปกติสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์การบริหารจัดการสาธารณภัยด้านน้ำ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือในการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของไทย (สิงห์บุรี อ่างทอง ลพบุรี)
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการบริหารจัดการยามวิกฤติน้ำท่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเกิดสาธารณภัยด้านน้ำท่วม และยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อมาตรการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ของพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง 3 จังหวัด คือ จังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี (ศึกษากรณีอุทกภัย ปี 2554) ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และรับรองต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านความร่วมมือ เมื่อเผชิญสาธารณภัยด้านน้ำท่วม ของพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง 3 จังหวัด คือ จังหวัดสิงห์บุรี อ่างทอง และลพบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษาแยกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ และภาวะผู้นำการบริหารจัดการชุมชนในภาวะวิกฤติ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้นำนักบริหาร ผู้แทนกลุ่มผู้นำจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคราชการ ภาคการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ภาคนักวิชาการรัฐทรงคุณวุฒิ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม และผู้นำตัวแทนกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) สื่อมวลชน ผู้นำทางศาสนาและเน้นผู้นำนักบริหารที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการสาธารณภัย เป็นผู้เชี่ยวชาญ ทั้งด้านผู้นำในการบริหาร การวางแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการสาธารณภัย และนักวิชาการด้านการบริหารจัดการน้ำ รวมทั้งหมด 40 ราย

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.2.1 กลุ่มประชากรในการศึกษาวิจัยนี้ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ ระดับกระทรวง กรม จังหวัด และอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ตัวแทนองค์กรภาคเอกชน และตัวแทนองค์กรภาคประชาชน จำนวน 847 ราย

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าส่วนราชการ ระดับกระทรวง กรม จังหวัด และอำเภอ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนองค์กรภาคเอกชน และตัวแทนองค์กรภาคประชาชน โดยการเปิดตารางเลขสุ่มของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) จำนวน 385 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 500 คน (เพิ่มขึ้น 13.80%) ทั้งนี้ เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้อง แม่นยำมากขึ้น แล้วจึงทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดโดยใช้อัตราส่วนแบบสุ่มตัวอย่าง

3. ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้เวลาทำการศึกษา ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2556 ถึงเดือนพฤษภาคม 2557

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็นระยะๆ (Phases) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1.1 ในระยะที่หนึ่ง เป็นการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เกี่ยวกับวิสัยทัศน์ ปัจจัยของภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ การบริหารในภาวะวิกฤติ และการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้าข้อมูล รวมถึงแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสารทางวิชาการ เอกสารทางราชการ วารสาร บทความ หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารสรุปรายงานการประชุม และการรายงานสถานการณ์ที่เผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์ และทางอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย และประเทศอื่น ๆ ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการเข้าสังเกตการณ์ในพื้นที่มาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์

1.2 ในระยะที่สอง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งผู้ศึกษาได้เลือกผู้บังคับบัญชาผู้แทนกลุ่มผู้นำจากภาคส่วนต่าง ๆ โดยแบ่งกลุ่มข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม แบบเฉพาะเจาะจง

1.3 ในระยะที่สาม ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือสำรวจ โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำรูปแบบยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ มาพิสูจน์ความถูกต้อง และอธิบายความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของข้อค้นพบ ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และอธิบายเชิงพรรณนา เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน เพื่อแก้ไขอุทกภัยอย่างยั่งยืน , ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ และรูปแบบผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ในจังหวัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย ในประเด็นหลัก 3 ประเด็น

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า

1.1 ระดับนโยบาย

1.1.1 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ เพื่อมาตรฐานการแก้ไข อุทกภัยอย่างยั่งยืน ดังนี้

1.1.1.1 ผู้นำและชุมชน มีมาตรการในการวางแผนร่วมกันในการ แก้ไขปัญหาอุทกภัยอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน

1.1.1.2 การเสริมสร้างจิตสำนึกให้ผู้นำชุมชนและชุมชนรู้จัก การเสียสละมีน้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ในภาวะวิกฤติ เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับ มาตรการในการสร้างความร่วมมือร่วมกันกับทางชุมชน

1.1.1.3 การเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการใน ภาวะวิกฤติอุทกภัยนับได้ว่ามีส่วนช่วยในการลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ และเป็นมาตรการที่ดีใน การเสริมสร้างการมี ส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน

1.1.1.4 ผู้นำชุมชนที่เผชิญหน้ากับวิกฤติอุทกภัยควรมีการเตรียมพร้อม ติดตามข้อมูลและมีสติในการแก้ไขปัญหาและในการให้ความร่วมมือกับผู้นำในการบริหารจัดการ กับภาวะวิกฤติ

1.1.2 ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชน ดังนี้

1.1.2.1 ยุทธศาสตร์การสร้างความร่วมมือของชุมชนในการบริหาร จัดการน้ำที่ดี ต้องมองให้ครอบคลุมทั้งระบบ คือ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และต้องเน้น การเชื่อมต่อกับทุกภาคส่วนแบบไร้พิษภัย (non-toxic)

1.1.2.2 การแจ้ง เพื่อให้ประชาชนทราบถึงระดับความรุนแรงของ พิบัติภัยอย่างทั่วถึง และสามารถเตรียมความพร้อม ในการรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้ อย่างทันท่วงที ต้องประกอบด้วยความสามารถในการพยากรณ์สถานการณ์ที่มีความแม่นยำ รวดเร็ว และถูกต้อง รวมทั้งต้องมีการสื่อสารผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย รวดเร็วและเข้าถึง รวมทั้งเข้าใจง่าย โดยการเชื่อมโยงข้อมูลเป็นยังสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

1.1.2.3 การทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดี ต้องเปิดโอกาส ให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อหาทางออกร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

1.1.2.4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำที่ดี ต้องให้ความสำคัญต่อ การวางแผนเมือง และการจัดแบ่งโซน โดยต้องกำหนดให้เป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญของการกำหนด

ยุทธศาสตร์ ซึ่งจะทำให้สามารถลดปัญหาวิกฤติน้ำท่วมในจังหวัด รวมทั้งต้องชี้แจงให้ประชาชนได้เห็นถึงประโยชน์ร่วมกันในการกำหนดมาตรการตามแนวทางดังกล่าว

1.1.3 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติ ดังนี้

1.1.3.1 สิ่งสำคัญของภาวะผู้นำการบริหารจัดการในพื้นที่น้ำท่วม คือ ต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์วิกฤติน้ำท่วม และมีข้อมูลครบถ้วนที่จะสนับสนุนการตัดสินใจ สามารถสร้างภาพจำลอง ประกอบการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง

1.1.3.2 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างรวดเร็วบนพื้นฐานของข้อมูลที่ต้องการ เพื่อให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ อีกทั้งมีความสามารถในการบูรณาการ ประสานงาน และสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพเพื่อความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

1.1.3.3 ผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องกล้าตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์

1.1.3.4 ภาวะผู้นำการบริหารจัดการในภาวะวิกฤติต้องมีคุณธรรม มนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการปฏิบัติตนที่ให้เกียรติ และถนอมน้ำใจผู้อื่นต้องพูดจริง ทำจริง มีเหตุผล กล้าตัดสินใจ ต่อภาวะวิกฤติหรือเมื่อเกิดสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าโดยเฉพาะเมื่อเกิดอุทกภัย

1.1.3.5 การมีทักษะในการสื่อสารที่ดี และมีความสามารถในการสื่อสารได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้ทุกคน เกิดความเข้าใจร่วมกัน และพร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ผู้นำในภาวะวิกฤติควรมี เพื่อที่จะสามารถบริหารจัดการภาวะวิกฤติได้อย่างยั่งยืน

1.1.3.6 ยุทธศาสตร์สำคัญของภาครัฐในการเชื่อมต่อกับประชาชน ในการเตรียมความพร้อม เพื่อรับมือกับสถานการณ์ภัยพิบัติ คือ ต้องบริหารจัดการ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานการณ์ภัยพิบัติอย่างถูกต้องซึ่งถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

1.2 ระดับผู้ปฏิบัติการ

1.1.1 ทบทวนยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนงาน/โครงการ ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการสาธารณภัยด้านน้ำ (อุทกภัย) ทุกหน่วยงาน ทุกระดับ ให้เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การสร้างความร่วมมือแบบภาคีเครือข่าย กลยุทธ์ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการป้องกัน และลดผลกระทบแบบเชิงรุก (Pro Active) โดยการจัดเตรียม และหาวิธีการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดสาธารณภัย ที่

จะช่วยลดความขัดแย้งของคนในสังคม ลดความสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ของเอกชน และของรัฐ ให้มีน้อยที่สุด

1.1.2 จัดทำหลักสูตรพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารจัดการ สาธารณภัยด้านน้ำ (อุทกภัย) ให้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐทุกระดับ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ขององค์กรเอกชน มูลนิธิ และเครือข่ายอาสาสมัครต่าง ๆ โดยเน้นหนักใน 4 เรื่อง ดังนี้

1.1.2.1 การป้องกันเพื่อลดความสูญเสีย โดยพัฒนาระบบเตือนภัยทุกระดับ จากระดับชุมชนไปจนถึงระดับประเทศ การจัดระบบการสื่อสารให้มีทั้งระบบการสื่อสารหลัก ระบบการสื่อสารรอง และระบบการสื่อสารสำรอง และการสร้างภาพจำลองตลอดจนการพัฒนาบุคลากรหรือทรัพยากรมนุษย์ด้านการป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย

1.1.2.2 การสร้างความพร้อมของชุมชน ให้มีความรู้ ตระหนักรู้ และมีจิตสำนึกเสียสละ เรื่องการเรียนรู้ที่จะดำรงอยู่กับที่

1.1.2.3 การมีส่วนร่วมโดยให้ทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม/มูลนิธิ/อาสาสมัคร และประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน นั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสาธารณภัย ทุกขั้นตอนอย่างบูรณาการ

1.1.2.4 การบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ร่วมรับผิดชอบ เน้นการสร้างความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการ (Single Command) และความชัดเจนในวิธีการ และขั้นตอนการปฏิบัติ ทั้งในระดับประเทศ ระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น โดยกำหนดผู้รับผิดชอบหลักที่มีอำนาจสั่งการ

สำหรับในปัจจุบัน ได้มีหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการจัดทำหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ให้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่มูลนิธิ และเครือข่ายอาสาสมัครต่าง ๆ ที่มีความสนใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการจัดทำหลักสูตร “Water Leadership Program” ซึ่งเป็นความร่วมมือของสถาบันน้ำภาคอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย ทั้งภาครัฐ/เอกชน/สถาบันการศึกษาทั้งนี้ เพื่อพัฒนาศักยภาพให้สามารถเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการน้ำ สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ และการบูรณาการด้านข้อมูลข่าวสาร การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกัน ซึ่งในอนาคตบุคลากรดังกล่าวจะเป็นกำลังหลักในการให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าประโยชน์ของทรัพยากรน้ำของประเทศชาติต่อไปในอนาคต (สถาบันน้ำเพื่อความยั่งยืน สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย : 2556 , 7 - 8)

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรมีการทำการศึกษาวิจัยแบบกลุ่ม ซึ่งแบ่งงานให้ผู้ศึกษาวิจัยแต่ละรายรับผิดชอบในขอบข่ายการศึกษาวิจัยเชิงลึก แบบแยกเฉพาะรายจังหวัด ในแต่ละกลุ่มพื้นที่ลุ่มน้ำ ทั้ง 25 เขตพื้นที่ลุ่มน้ำของประเทศไทย เพื่อจะได้มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการภาวะวิกฤติด้านน้ำของประเทศไทย ของผู้นำนักบริหารทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับจังหวัด และระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสาธารณภัย ในด้านอื่น ๆ เพื่อเชื่อมโยง และพัฒนาระบบ/รูปแบบการบริหารจัดการสาธารณภัยของประเทศไทยให้มีสมรรถนะ และขีดความสามารถ เพื่อเตรียมการเผชิญสาธารณภัยต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดความสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ของเอกชน และของรัฐ ให้มีน้อยที่สุด และสามารถตอบสนองต่อการสร้างหลักประกัน และความมั่นคงในด้านความปลอดภัย เพื่อความมั่นคงของมนุษย์ยุคใหม่ และความมั่นคงของชาติ

1.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้และพัฒนาข้อมูล สถิติ การพยากรณ์ และแผนในการที่จะบูรณาการข้อมูลต่าง ๆ ในรูปแบบของการจำลองสถานการณ์ ในลักษณะการสร้างโปรแกรม โดยให้ผู้นำในทุกระดับ มีความรู้ ความเข้าใจเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจ และเพื่อให้การใช้ข้อมูลเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ แนวทางในการดำเนินการ คือ ควรจัดให้มีและพัฒนาฐานข้อมูลกลางเพื่อบริหารจัดการอุทกภัยและภัยแล้ง โดยควรมีการรายงานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางธรณีและสภาพอากาศ เพื่อบูรณาการในข้อมูลกลาง และใช้ในการบริหารจัดการอุทกภัยและภัยแล้ง สำหรับฐานข้อมูลดังกล่าว ควรมีการเชื่อมต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมทั้งสื่อมวลชน ทั้งนี้ เพื่อกำหนดนโยบายเกี่ยวกับน้ำ การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงการขาดแคลนน้ำและน้ำท่วม ได้อย่างแม่นยำ ถูกต้อง และรวดเร็ว รวมทั้งผู้ประกอบการ ก็ยังสามารถใช้ข้อมูลในการประกอบการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

1.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ที่เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน และกระบวนการมีส่วนร่วม ในทุกภาคส่วน ทั้งในลักษณะแนวราบและแนวตั้ง เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจกันของคนในสังคม และเพื่อให้แผนยุทธศาสตร์เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของประชาชน และตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาอุทกภัยของพื้นที่อย่างตรงเป้าหมายและเกิดสัมฤทธิ์ผล สำหรับแนวทางที่สำคัญที่ควรดำเนินการ คือ ควรมีการกำหนดแนวทางการให้ความร่วมมือเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัยและภัยแล้ง

ในลักษณะกลุ่มจังหวัด รวมทั้งควรมีการจัดทำแผนที่ และประกาศให้ประชาชนทราบถึง พื้นที่ น้ำท่วมถึง เส้นทางระบายน้ำ และวิธีการระบายน้ำ ด้วย

1.5 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของสังคมไทย โดยเฉพาะในเรื่อง วิธีชีวิตการอยู่กับน้ำ การเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน และการเสียสละ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือ ในการแก้ไขปัญหา และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ทั้งนี้ การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันภายใต้ กติกาที่กำหนดและการกำหนดหลักเกณฑ์การเตือนภัย การบรรเทาทุกข์และให้ความช่วยเหลือ ผู้ประสบภัย ให้ชัดเจน เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ นอกจากนี้ ควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่าง เกร่งกรัดเกี่ยวกับการดูแลรักษาทางน้ำต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะใช้เพื่อการระบายน้ำได้ทันที และการดำเนินคดีกับผู้รุก้ำทางน้ำสาธารณะ ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง